

BASHKIA KUÇOVË
DREJTORIA E PLANIFIKIMIT DHE KONTROLLIT
TË ZHVILLIMIT TË TERRITORIT

DOKUMENTI
I STRATEGJISË SË ZHVILLIMIT TË
TERRITORIT TË BASHKISË KUÇOVË

MIRATOHET
KRYETARI I KKT
Z. EDI RAMA

MINISTRJA E ZHVILLIMIT URBAN
ZNJ. EGLANTINA GJERMENI

KRYETARI I KËSHILLIT TË BASHKISË
Z. GJERGJ MINALI

KRYETARI I BASHKISË
Z. SELFO KAPLLANI

Miratuar me Vendim të Këshillit të Bashkisë Kuçovë Nr.22 Datë 29/03/2016

Miratuar me Vendim të Këshillit Kombëtar të Territorit Nr.2 Datë 29/12/2016

Hartuar nga	Bashkia Kuçovë
Mbështetur nga	Projekti i USAID për Planifikimin dhe Qeverisjen Vendore (PLGP) dhe Co-PLAN, Instituti për Zhvillimin e Habitatit

Autorësia dhe Kontributet

Ky dokument u përgatit nga Bashkia Kuçovë me mbështetjen teknike të Projektit për Planifikimin dhe Qeverisjen Vendore (PLGP) të Agjencisë së Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombëtar (USAID) dhe Co-PLAN, Instituti për Zhvillimin e Habitatit, nën drejtimin e Kryetarit të Bashkisë Kuçovë, Z. Selfo Kapllani.

Grupi i punës: Zenel Bajrami, Kejt Dhrami, Rudina Toto, Dritan Shutina, Anila Gjika, Besmira Dyc, Merita Toska, Elton Stafa, Sotir Dharmo, Besnik Aliaj, Iris Hyka, Renisa Muka, Arta Alla, Teida Shehi, Ada Lushi, Silvi Jano, Imeldi Sokoli, Gerti Delli, Ani Shtylla, Malvina Disha, Eneida Çela, Endri Demneri, Fiona Imami, Fabjola Meçaj, Godiva Rembeci, Ingrid Xhafa, Aida Ciro, Ferdinand Putro, Shpëtim Nishani, Ilirjan Llangozi, Petrit Shyti, Olgert Zogaj, Bledar Djamanti, Xhenisa Kostreni, Edmond Menaj, Heroina Shkëmbi, Juljan Lezo, Milena Bullari, Eljan Hajdari.

Shënim i rëndësishëm

Ky dokument u përgatit nga Bashkia Kuçovë me mbështetjen teknike të Projektit PLGP të Agjencisë së Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombëtar dhe Co-PLAN, Instituti për Zhvillimin e Habitatit.

Pikëpamjet e shprehura në këtë botim nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e Agjencisë së Shteteve të Bashkuara për Zhvillimin Ndërkombëtar ose të Qeverisë së Shteteve të Bashkuara.

Çështjet e analizuara në këtë dokument janë diskutuar dhe për to është rënë dakord me grupet e interesit të Bashkisë Kuçovë, në një proces konsultimi publik, në përputhje me detyrimet ligjore, sipas Ligjit nr. 107/2014, “Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit”, i ndryshuar.

PREAMBUL

Të nderuar,

Bashkia Kuçovë, në bashkëpunim të ngushtë me projektin PLGP, të mbështetur nga USAID, dhe Co-PLAN, Institutin për Zhvillimin e Habitatit, ndërmorën hapa konkrete drejt finalizimit të hartimit të Strategjisë Territoriale për Planin e Përgjithshëm Vendor. Kohëzgjatja e këtij procesi u përmbyll në fund të Janarit dhe materiali i plotë do dërgohet për miratim në Agjencinë Kombëtare të Planifikimit të Territorit (AKPT). Puna dhe angazhimi konstruktiv i gjithë stafit të Bashkisë Kuçovë, me asistencën teknike të Co-PLAN, bënë të mundur përfundimin e këtij procesi vizionar për gjithë komunitetin e Kuçovës .

Në lidhje me këtë proces, falenderoj dhe shpreh mirënjohjen time për të gjithë ata që dhanë kontribut në hartimin e Strategjisë Territoriale.

Uroj dhe besoj se hartimi i Planit të Përgjithshëm Vendor (PPV), do t'i shërbejë plotësisht zhvillimit ekonomik dhe infrastrukturor të Bashkisë së re Kuçovë.

Kryetari i Bashkisë

SELFO KAPLLANI

Parathënie

Që prej qershorit 2015, qeverisja vendore në Shqipëri është përfshirë nga reforma administrative-territoriale. Si rezultat, janë krijuar 61 bashki të konsoliduara, të cilat përballen me sfidat e pushtetit vendor, të shumëfishuara si pasojë e rritjes së sipërfaqes dhe kompleksitetit territorial, shtimit të detyrave të reja nga reforma e decentralizimit, dhe nevojës gjithmonë në rritje për zhvillim dhe mirëqenie sociale dhe ekonomike.

Në këto kushte, Bashkia e Kuçovës, për t'iu përgjigjur sa detyrimeve ligjore, aq edhe sfidave reale, ka punuar intensivisht për të përgatitur Strategjinë e Zhvillimit të saj. Duke pasur parasysh që, jo vetëm konceptualisht, por edhe ligjërisht është pranuar nga palët se planifikimi i territorit përmban njëkohësisht edhe dimensionin strategjik dhe atë rregullator, kjo strategji përbën hapin e parë të hartimit të Planit të Përgjithshëm Vendor të Territorit të bashkisë Kuçovë.

Dokumenti i Strategjisë së Zhvillimit të territorit hartohet nga Bashkia Kuçovë me mbështetjen teknike të Co-PLAN, Instituti për Zhvillimin e Habitatit, në kuadër të Projektit të USAID-it për Planifikimin dhe Qeverisjen Vendore (PLGP). Përmbajtja e dokumentit të Strategjisë së Zhvillimit të territorit mbështetet në Ligjin nr. 107/2014, datë 31.07.2014, "Për Planifikimin e dhe Zhvillimin e Territorit", i ndryshuar dhe në aktet nënligjore të tij. Veçanërisht, si bazë referuese është Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 671, datë 29.07.2015, "Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit".

Megjithatë, për shkak të natyrës mjaft komplekse dhe shumë dimensionale që ka ky dokument, duke mbuluar nevoja të territorit urban dhe rural, gjatë hartimit të tij janë referuar edhe akte të tjera ligjore e nënligjore si dhe dokumente udhëzuese. Ndër më të rëndësishmet janë:

- Ligji nr. 7850, datë 29.07.1994 "Kodi Civil i Republikës së Shqipërisë", i ndryshuar";
- Ligji nr. 8378, datë 22.07.1998 "Kodi Rrugor i Republikës së Shqipërisë", i ndryshuar";
- Ligji nr. 9317, datë 18.11.2004 "Kodi Hekurudhor i Republikës së Shqipërisë";
- Vendimet e KKT-së në 3 vitet e fundit, në lidhje me përcaktimin e çështjeve, zonave dhe objekteve të rëndësishme kombëtare;
- Manuali teknik " Planifikimi dhe Zhvillimi i Territorit në Shqipëri";
- etj.

Metodologjia e ndjekur gjatë hartimit të këtij dokumenti është mbështetur mbi përcaktimet ligjore për sa i përket strukturës së instrumenteve (dokumenteve të planifikimit) dhe procesit që duhet të ndiqet. Kështu, për nga ana përmbajtësore, ky dokument përmban kapitullin e analizave, duke veçuar këtu analizën e metabolizmit, por edhe analiza territoriale dhe social-ekonomike, që hapin shtegun për analizat e thelluara në vijim të hartimit të Planit. Më pas, paraqiten përfundimet përfshirë edhe analizën e pikave të forta, të dobëta, mundësive dhe rreziqeve, si dhe hapa drejt një vizioni rajonal, për kontekstin më të gjerë, në të cilin ndodhet Bashkia e Kuçovës.

Pjesa e dytë e dokumentit fokusohet në vizionin vendor të zhvillimit territorial, mjedisor e social-ekonomik, së bashku me objektivat dhe programet strategjike të zhvillimit. Më pas, është hartuar plani i veprimit me afate kohore dhe konsiderata financiare si dhe një listë e projekteve prioritare

e strategjike të zhvillimit lokal territorial, për të cilat bashkia ka gatishmërinë të aplikojë për fonde dhe të përgatitë projekte teknike.

Ky dokument ndërtohet jo vetëm mbi bazën e analizave shkencore e territoriale, por edhe të nevojave dhe dëshirave të shprehura nga banorë dhe grupet e ndryshme të interesit në bashkinë Kuçovë. Gjatë periudhës së hartimit të tij, janë realizuar të paktën 3 dëgjesa publike, nga një për çdo fazë të hartimit të dokumentit (nisma, analiza, vizioni), si dhe janë kryer takime të ngushta me ekspertë vendorë, përfaqësues të biznesit e aktorë të tjerë që operojnë në këtë territor. Po ashtu, janë realizuar shumë vizita në terren e institucione publike me qëllim grumbullimin sa më të efektshëm të informacionit dhe krijimin e bazës së të dhënave në sistemin gjeografik të informacionit.

Në vijim, Bashkia e Kuçovës do të punojë ngushtësisht me Projektin PLGP për të kaluar në hapat ligjore e teknike të hartimit të Planit të Përgjithshëm (përdorimi i tokës, infrastrukturat, mjedisi) dhe të rregullores së tij. Finalizimi i planit të përgjithshëm të territorit do të jetë një nga arritjet më të para të një bashkie të re, të krijuar pas reformës territoriale dhe me dëshirën e vullnetin për t'iu përgjigjur nevojave edhe afatgjata të qytetarëve, si dhe për të përballur sfidat e zhvillimit të qëndrueshëm të territorit.

Tabela e përmbajtjes

Autorësia dhe Kontributet.....	2
Shënim i rëndësishëm	3
Parathënie.....	5
Hyrje	13
I. Sfidat e Bashkisë Kuçovë	15
1.1 Tendencat kryesore të zhvillimit	15
1.1.1 Zhvillimi historik dhe ndikimet e sotme	15
1.1.2 Zhvillimi hapësinor pas viteve '90.....	16
1.1.3 Policentrizmi	18
1.1.4 Përfundime	20
1.2 Territori dhe mjedisi	21
1.2.1 Vlerësim i kushteve fizike	21
1.2.2 Metabolizmi i territorit	21
1.2.3 Mjedisi dhe ekosistemet	34
1.2.4 Përfundime	46
1.3 Zhvillimi ekonomik.....	50
1.3.1 Prodhimi i Brendshëm Bruto, Vlera e Shtuar Bruto dhe Produktiviteti	50
1.3.2 Vlerësimi i situatës së njësive ekonomike në Bashkinë Kuçovë.....	52
1.3.3 Klasifikimi i njësive administrative sipas llojit të ekonomive	55
1.3.4 Zonat ekonomike në Bashkinë Kuçovë.....	60
1.3.5 Përfundime	61
1.4 Mirëqenia social-ekonomike	63
1.4.1 Analiza demografike	63
1.4.2 Analiza socio-ekonomike	68
1.5 Përdorimi i tokës dhe infrastrukturat.....	80
1.5.1 Sistemet territoriale dhe përdorimi i tokës	80
1.5.2 Rrugët dhe transporti	83
1.5.3 Furnizimi me ujë dhe ujërat e zeza	87
1.5.4 Menaxhimi i mbetjeve të ngurta.....	89
1.5.5 Përfundime	90
1.6 Rëndësia kombëtare në territor.....	92
1.6.1 Monumente kulturore.....	92
1.6.2 Menaxhim i integruar i burimeve ujore	92

1.6.3 Tokat Bujqësore	93
1.6.4 Pyjet, drufrutorët dhe kullotat.....	94
1.6.5 Zonat industriale dhe aeroporti	95
1.6.6 Të tjera	95
1.7 Financat vendore	97
Përfundime	101
1.8 Qeverisja dhe përgjegjësia sociale	102
1.8.1 Decentralizimi i Qeverisjes dhe Strukturat Përkatëse	102
1.8.2 Vështirësitë e Qeverisjes Vendore	102
1.8.3 Perceptimet Qytetare në lidhje me qeverisjen e tyre vendore	104
1.9 Procese dhe dokumente planifikimi	105
1.9.1 Strategjitë e Zhvillimit.....	105
1.9.2 Planifikim rregullator e vendor	107
1.10 Mbi drejtimin e zhvillimit	111
1.10.1 Koncepti rajonal i zhvillimit	111
1.11 Përfundime dhe rekomandime, analiza SWOT.....	123
1.11.1 Përfundime dhe rekomandime	123
1.11.2 Analiza SWOT.....	131
II. Vizioni i të ardhmes për Kuçovën	133
2.1 Objektivat strategjike të zhvillimit.....	135
III. Plani i veprimit dhe sistemet e propozuara të territorit.....	145
3.1 Plani i veprimit	145
3.2 Sistemet e propozuara të territorit	154
IV. Projektet prioritare të zhvillimit.....	155

Lista e Tabelave

Tabela 1 Lista e fshatrave për 4 njësitë administrative të Bashkisë Kuçovë	14
Tabela 2 Sasia e energjisë së prodhuar në territorin e Qarkut Berat 2011	24
Tabela 3 Rezultatet e Censurit të Popullsisë dhe Banesave 2011	26
Tabela 4 Bilanci i Energjisë Elektrike, 2011	26
Tabela 5 Njësitë Ekonomike Familjare sipas llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje dhe zonës urbane dhe rurale, Qarku Berat	27
Tabela 6 Prodhimtaria bujqësore e blegtorale, Bashkia Kuçovë	30
Tabela 7 Prodhimet dhe konsumi (treg dhe eksport) për qarkun e Beratit	32

Tabela 8 Rezultatet e monitorimit të cilësisë së ajrit (dhjetor 2014)	42
Tabela 9 Ndarja e bashkive sipas sektorit ekonomik dhe pjerrësisë së relievit	44
Tabela 10 PBB i Qarkut Berat, në raport me Shqipërinë dhe qarqe të ngjashme, për vitin 2012	50
Tabela 11 Produktiviteti sipas sektorëve ekonomikë, Qarku Berat	51
Tabela 12 Prodhimi (ton) i produkteve bujqësore në raport me Qarkun Berat.....	54
Tabela 13 Prodhimi në ton i prodhimeve blegtorale në Bashkinë Kuçovë.....	54
Tabela 14 Numri i Puseve aktive për vitin 2014.....	55
Tabela 15 Prodhimi i naftës bruto në Shqipëri në periudhën Janar-Qershor 2015	55
Tabela 16 Punësimi sipas aktivitetit ekonomik në Bashkinë Kuçovë, krahasuar me bashki të tjera të qarkut Berat dhe bashkitë fqinje	56
Tabela 17 Popullsia sipas ndarjes së re administrative, 2011-2015.....	64
Tabela 18 Popullsia sipas gjinisë për vitet 2011-2015, Bashkia Kuçovë,	64
Tabela 19 Koeficientët e varësisë, Bashkia Kuçovë	66
Tabela 20 Niveli arsimor i përfunduar, vitet mesatare të shkollimit dhe niveli i analfabetizmit në Bashkinë Kuçovë, krahasuar me bashki fqinje	68
Tabela 21 Numri dhe shpërndarja e objekteve arsimore sipas NA.....	70
Tabela 22 Situata e papunësisë në Bashki, papunësia të rinjtë dhe ndarja sipas gjinive	73
Tabela 23 Numri i personave me aftësi të kufizuara, sipas njësisë administrative dhe llojit të paaftësisë.....	75
Tabela 24 Treguesit e varfërisë, në nivel qarku, si krahasim në rajon.....	76
Tabela 25 Numri i familjeve të trajtuara me ndihmë ekonomike	77
Tabela 26 Shpërndarja e shërbimeve sociale, Qarku Berat	77
Tabela 27 Kategoritë bazë të përdorimit të tokës, sipas sipërfaqes që zënë	81
Tabela 28 Shpërndarja e rrugëve sipas kategorisë së Kodit Rrugor dhe gjatësisë përkatëse.....	83
Tabela 29 Shpërndarja e rrugëve sipas funksionit dhe gjatësisë përkatëse.....	85

Lista e Figurave

Figura 1 Pozicioni i Bashkisë Kuçovë në kontekst rajonal	13
Figura 2 Harta bazë e Bashkisë Kuçovë	14
Figura 3 Rritja e popullsisë në vite, qyteti Kuçovë.....	15
Figura 4 Kisha e Shën Kollit, Perondi / Uzina e Përpunimit të Naftës.....	16
Figura 5 Zhvillimi hapësinor i Kuçovës në intervalet ‘para 1990; 1990-2007; 2007-2013’	16
Figura 6 Grafiku i rritjes hapësinore të njësive administrative të Kuçovës në intervalet ‘para 1990; 1990-2007; 2007-2013’	17
Figura 7 Zonat funksionale Urbane në Shqipëri	18
Figura 8 Mbivendosja e izokroneve 45’ - Zonat e integritit të mundshëm.....	19
Figura 9 Harta e fluksit të energjisë në rajon.....	22
Figura 10 Fluksi i Ujit (ujërat nëntokësore dhe sipërfaqësore) në Rajon	23
Figura 11 Fluksi i energjisë (prodhimi dhe konsumi).....	27

Figura 12 Njësitë Ekonomike Familjare sipas llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje dhe zonës urbane dhe rurale, Qarku Berat	28
Figura 13 Fluksi i ujit (konsumi i ujit të pijshëm, zonat e mbulimit me shërbimin e ujësjellësit)	29
Figura 14 Fluksi i ushqimit, prodhimet dhe konsumi (treg e eksport) për qarkun e Beratit.....	30
Figura 15 Fluksi i prodhimeve blegtorale (kton), Bashkia Kuçovë.....	31
Figura 16 Fluksi i prodhimeve bujqësore (kton), Bashkia Kuçovë	31
Figura 17 Fluksi i bujqësisë (kton), Qarku Berat, 2014.....	32
Figura 18 Fluksi i mbetjeve, Bashkia Kuçovë.....	33
Figura 19 Burimet ujore dhe akuiferet e Bashkisë Kuçovë	34
Figura 20 Harta e marrjes së kampioneve për vlerësim në lumin Osum	35
Figura 21 pH dhe përçueshmëria elektrike në Basenin e Semanit	36
Figura 22 Vlerat e Nevojës Biologjike për Oksigjen dhe oksigjeni i tretur (DO) në Basenin e Semanit	36
Figura 23 Lënda e ngurtë e tretur dhe pezull në Basenin e Semanit	37
Figura 24 Nitratet dhe nitritet në ujë në Basenin e Semanit	37
Figura 25 Niveli i baktereve koliforme, Baseni i Semanit	39
Figura 26 Metalet e rënda në Basenin e Semanit.....	39
Figura 27 Lloji dhe shtrirja e akuiferëve në Qarkun e Beratit	40
Figura 28 Harta Hidrogjeologjike e Bashkisë Kuçovë	41
Figura 29 Rritja reale e PBB në periudhën 2009-2012, për Qarkun e Beratit dhe qarqe të ngjashme	51
Figura 30 Njësitë ekonomike sipas llojit	52
Figura 31 Numri i njërive ekonomike për 1000 banorë, për Qarkun e Beratit, nivel njësisht administrative.....	52
Figura 32 Njësitë Ekonomike sipas llojit të aktivitetit në Bashkinë Kuçovë	53
Figura 33 Raporti mes prodhimitarisë së produkteve bujqësore në Bashkinë Kuçovë	54
Figura 34 Punësimi sipas aktivitetit ekonomik në njësitë administrative të Bashkisë Kuçovë ...	57
Figura 35 Përqindja e të punësuarve që punojnë në njësinë administrative ku banojnë, nivel qarku	58
Figura 36 Destinacionet dhe origjina e lëvizjeve dalëse dhe hyrëse për arsye punësimi	59
Figura 37 Ekonomitë agrare dhe aglomeruese në Bashkinë Kuçovë	60
Figura 38 Zonat ekonomike në Bashkinë Kuçovë.....	61
Figura 39 Densiteti i popullsisë në nivel njësie administrative, Qarku Berat.....	63
Figura 40 Struktura moshore e popullsisë, në nivel bashkie dhe NA.....	65
Figura 41 Parashikimi për popullsinë Kuçovë, 2011-2031	67
Figura 42 Niveli arsimor në Bashkinë Kuçovë, sipas NA (1_Niveli i analfabetizmit; 2_% e popullsisë me arsim 9 vjeçar; 3_% e popullsisë me arsim të mesëm; 4_% e popullsisë me arsim të lartë)	69
Figura 43 Numri i banorëve në moshë pune.....	71
Figura 44 Punësimi sipas sektorëve ekonomikë, nivel njësisht administrative	72
Figura 45 Shkalla e të punësuarve, sipas nivelit arsimor.....	73
Figura 46 Niveli i Përgjithshëm i Papunësisë, Bashkia Kuçovë.....	74
Figura 47 Burimi i të ardhurave të NJEF në Kuçovë	76

Figura 48 Sistemet territoriale, Bashkia Kuçovë	80
Figura 49 Konfliktet mes përdorimeve të papërputhshme të tokës	82
Figura 50 Hierarkia e sistemit rrugor sipas Kodit Rrugor	84
Figura 51 Aksidentet e regjistruara në territorin e Bashkisë Kuçovë për periudhën 2011-2014.	86
Figura 52 Transporti ndërqytetës, Bashkia Kuçovë.....	87
Figura 53 Mbulimi me shërbim KUZ dhe Ujësjellës, Bashkia Kuçovë	88
Figura 54 Kisha e Ungjillëzimit, Kozare	92
Figura 55 Tokë bujqesore, Kozare.....	93
Figura 56 Pemë frutore të kultivuara në oborre, fshati Tapi.....	94
Figura 57 Hartë përmbledhëse e kushtëzimeve sektoriale dhe rëndësisë kombëtare të Bashkisë Kuçovë	96
Figura 58 Kontributi i NjQV-ve në ecurinë e të ardhurave totale të Bashkisë Kuçovë (gr. majtas, në pikë përqindjeje); Kontributi sipas burimit në të ardhurat totale (gr. djathtas, në pikë përqindjeje).....	97
Figura 59 Kontributi sipas burimeve në shpenzime totale (në pikë përqindjeje, grafiku majtas); Kontributi sipas programeve në shpenzimet totale (në pikë përqindjeje, grafiku djathtas).....	99
Figura 60 Shpenzimet totale sipas përdorimit dhe funksioneve.....	100
Figura 61 Plani rregullues, 1976.....	107
Figura 62 Përdorimi i propozuar i tokës	108
Figura 63 Infrastruktura rrugore e propozuar	109
Figura 64 Kriteret e përcaktimit të rajonit të studimit – Studime të tjera.....	112
Figura 65 Kriteret e përcaktimit të rajonit të studimit – Sistemi urban dhe infrastruktura.....	112
Figura 66 Kriteret e përcaktimit të rajonit të studimit – Sistemi Natyror.....	113
Figura 67 Kriteret e përcaktimit të rajonit të studimit – Analiza historike.....	113
Figura 68 Analiza e integruar e kritereve për përcaktimin e rajonit të studimit.....	114
Figura 69 Potenciali turistik dhe zonat në presionin e ndotjes mjedisore	116
Figura 70 Koncepti i zhvillimit të rajonit rrjeti rrugor.....	119
Figura 71 Koncepti i zhvillimit të rajonit-Korridoret e lëvizjes dhe hierarkia e qendrave.....	120
Figura 72 Koncepti i zhvillimit të rajonit – Nënrajonet e lëvizjes.....	120
Figura 73 Koncepti i zhvillimit të rajonit-Ndërthurja e sistemeve dhe qendërve.....	122
Figura 74 Vizioni i zhvillimit të territorit të Bashkisë Kuçovë	134
Figura 75 Skemë e shpërndarjes së poleve kryesore të propozuara për zhvillimin e qendrës Kuçovë	135
Figura 76 Objektivi strategjik 1, zhvillimi ekonomik i diversifikuar dhe i specializuar, Bashkia Kuçovë	138
Figura 77 Objektivi Strategjik 2, Skema e lidhjeve kryesore	140
Figura 78 Objektivi Strategjik 3: Zhvillimi i turizmit, bazuar në parimet e mbrojtjes proaktive të mjedisit.....	142
Figura 79 Pamje e fshatit Lumas	160
Figura 80 Vendi i depozitimit të mbetjeve, Havaleas, Kuçovë	182
Figura 81 Pamje e Kozarës (Burimi: Arkiva Co-PLAN, 2015)	185
Figura 82 Muzeu i Naftës dhe Gazit, Parkersburg, Virxhinia Perëndimore / Muzeu i Naftës në Kansas.....	187
Figura 83 Shkallët e pikës turistike / Sheshi i Pazarit.....	192

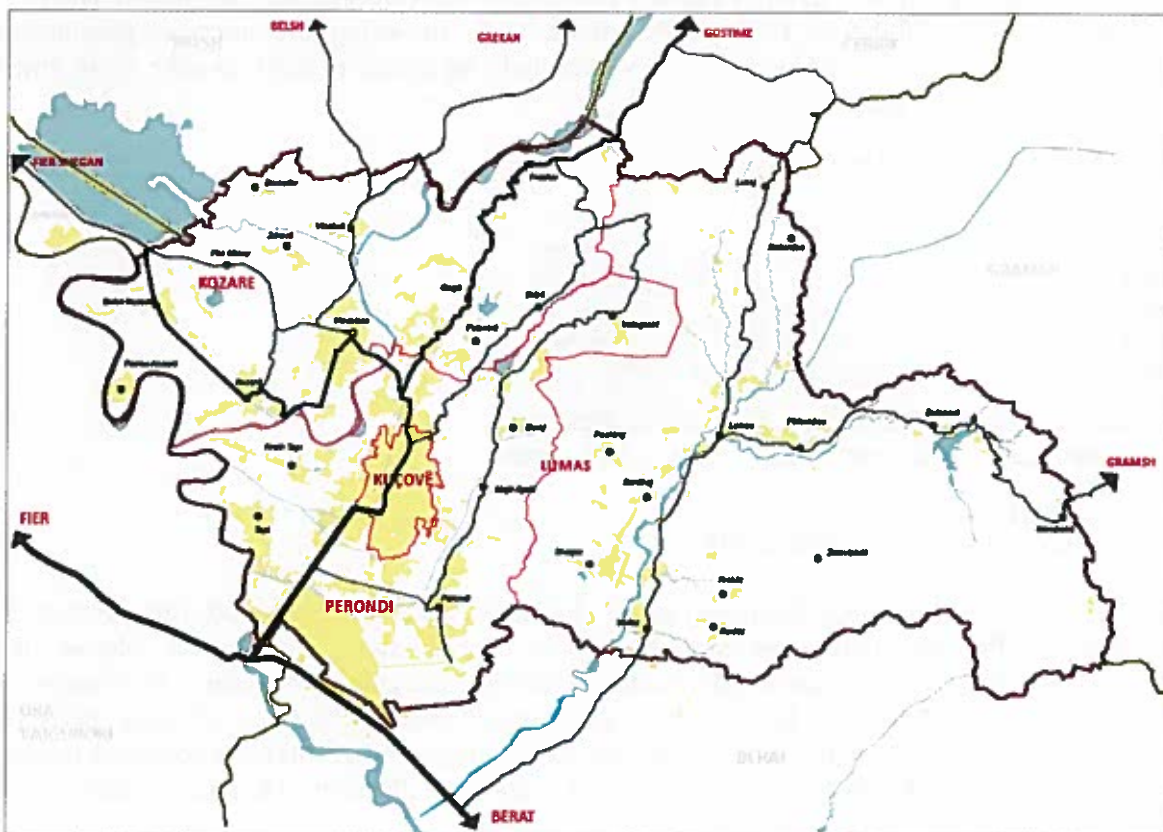
Figura 84 Sheshe mes pallateve të stilit komunist: shesh i rikonstruktuar dhe shesh në nevojë rikonstruktimi.....	192
Figura 85 Qendra e fshatit Havaleas / Lumas.....	195
Figura 86 Strehim social, Barcelonë, nga M1441 Arquitectura; Strehim miks, i përballueshëm, Francë, nga Gelin-Lafon Architects.....	197
Figura 87 Qendra Rinore dhe Kulturore “Gehua”, Qinhuangdao, Kinë, nga Open Architecture	199

Kuçova njihet në rajon edhe për potencialin e shfrytëzimit të naftës dhe industrinë e nxjerrjes dhe përpunimit të saj, ndërsa njësitë administrative Kozarë e Perondi dallohen për tokën bujqësore të bonitetit të lartë dhe kultivimin e drithërave e perimeve dhe njësia Lumas ka një potencial të theksuar frutikulture dhe blegtoral. Kjo larmi veprimtarish ekonomie është pika e fortë, dhe njëkohësisht sfida më e madhe me të cilën përballlet Bashkia Kuçovë pas reformës administrative-territoriale.

Tabela 1 Lista e fshatrave për 4 njësitë administrative të Bashkisë Kuçovë

Kuçovë	Kozarë	Perondi	Lumas
3.15 km ²	42.87 km ²	37.79 km ²	76.41 km ²
<i>Qyteti Kuçovë</i>	<i>Havaleas</i>	<i>Perondi</i>	<i>Lumas</i>
	Kozarë, Ferras Kozarë, Salcë Kozarë, Vlashuk, Demollarë, Fier Mimar, Zdravë, Gegë, Drizë, Frashër	Magjatë, Tapi, Goraj, Velagosht, Rreth Tapi, Polovinë	Luzaj, Pëllumbas, Katundas, Zelevizhdë, Belesovë, Mëndrak, Sheqës, Bardhaj, Pashtraj, Vodëz, Krekëz, Koritëz

Figura 2 Harta bazë e Bashkisë Kuçovë

Burimi: Mbulesa e tokës (CORINE), ASIG, 2015
Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

I. Sfidat e Bashkisë Kuçovë

1.1 Tendencat kryesore të zhvillimit

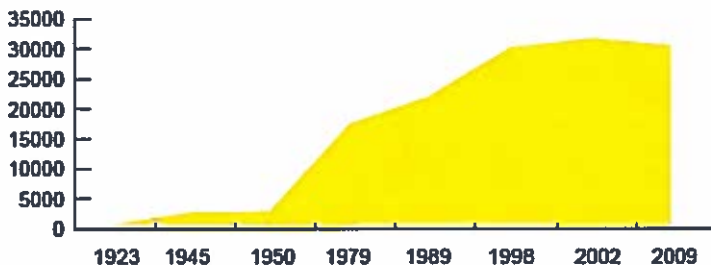
1.1.1 Zhvillimi historik dhe ndikimet e sotme²

Pavarësisht identitetit të Kuçovës, të lidhur ngushtësisht me industrinë e nxjerrjes së naftës dhe emërtimin “Qyteti Stalin”, vendbanimet e para në këto zona i përkasin periudhës ilire, ku territori administrohej nga fisi i desarejve. Gjetjet në njësinë Perondi dhe në kodrën e Omurit dëshmojnë për një kulturë të zhvilluar sa i takon mënyrës së ndërtimit të shtëpive, shëtitores, armatimeve të përdorura, etj.

Që në periudhën e mesjetës e deri në vitet 1700-1800 territori shfrytëzohej për naftën që dilte me vetërrjedhje, e cila u shitej tregtarëve myzeqarë si vaj grasatues dhe për djegie. Gjithsesi, zhvillimin më të madh Kuçova e ka njohur pas Luftës së Dytë Botërore, sidomos në vitet 1975 – 1990, duke u shndërruar në qytetin e parë të industrializuar në vend. Në qytet u ngritën 15 ndërmarrje të rëndësishme, si Uzina e Përpunimit të Naftës, U.M.N Shpim-Shfrytëzimi, Ndërmarrja e Nxjerrjes së Naftës, TEC-i, Shkolla e Mesme e Naftës, si dhe u krijua Baza Ajrore “23 Peza”, si formacion luftarak për mbrojtjen e hapësirës ajrore të Shqipërisë.

Në këtë periudhë, popullsia e qytetit ka pësuar rritje të jashtëzakonshme, nga 300 banorë në 1923, në 15,000 në 1979 e 30,000 në 1998. Vetëm vitet e fundit, me kolapsin e industrisë përpunuese dhe mekanike, popullsia ka pësuar ritme të vogla uljeje, që priten të vërehen edhe në të gjithë bashkinë për 10 vitet e ardhshme.

Figura 3 Rritja e popullsisë në vite, qyteti Kuçovë

Burimi: Bashkia Kuçovë

Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Sot identiteti industrial i Kuçovës mbetet mjaft i fuqishëm, pavarësisht përqendrimit më të madh të punësimit dhe aktivitetit ekonomik në sektorin e shërbimeve dhe tregtisë. Shumë nga ndërmarrjet e dikurshme janë jashtë funksionit dhe përbëjnë një gjurmë të theksuar në ekonominë dhe mjedisin lokal. Në aspektin kulturor, dy objektet më të rëndësishme fetare në bashki përbëjnë një pasuri kombëtare të ruajtur shumë mirë dhe të përshtatshme për zhvillim potencial turizmi kulturor: kisha e Shën Kollit në Perondi, e periudhës bizantine, dhe kisha e Kozarës, e shek. XVII.

Figura 4 Kisha e Shën Kollit, Perondi / Uzina e Përpunimit të Naftës

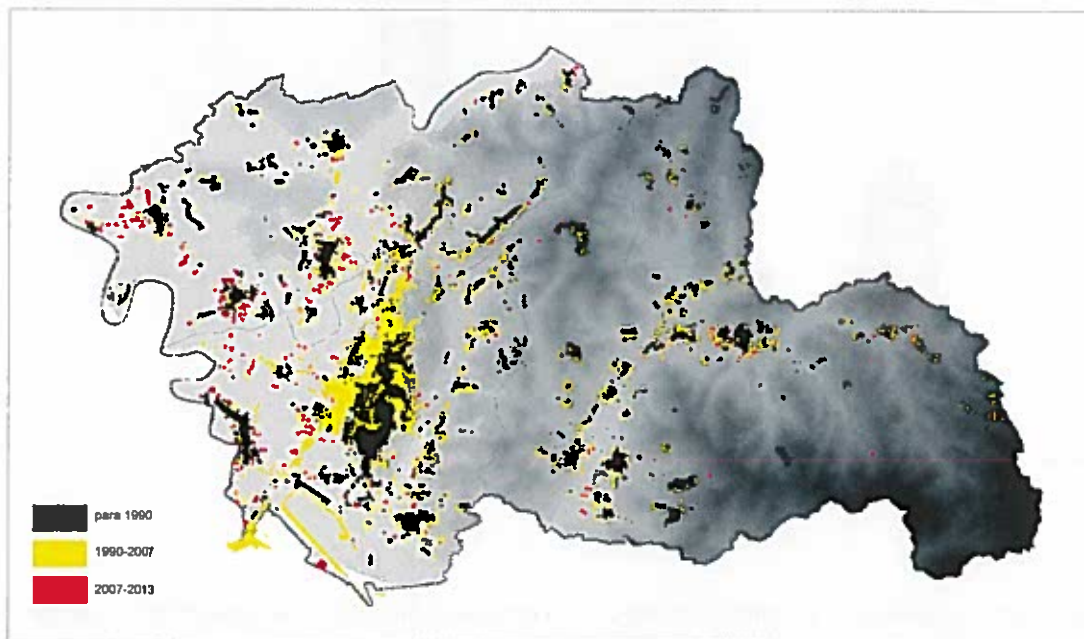

Burimi: Drejtoria e Kulturës Kombëtare Berat / Flickr³

1.1.2 Zhvillimi hapësinor pas viteve '90

Bashkia Kuçovë ka pësuar një shtrirje hapësinore të konsiderueshme në periudhën pas viteve 1990, e cila është shfaqur në tre forma kryesore: zgjatim i vendbanimeve ekzistuese drejt tokave bujqësore dhe natyrore, densifikim i strukturës ekzistuese urbane-rurale, si dhe krijim i vendbanimeve nukleare, të palidhura në vazhdimësi me ato ekzistueset.

Figura 5 Zhvillimi hapësinor i Kuçovës në intervalet 'para 1990; 1990-2007; 2007-2013'

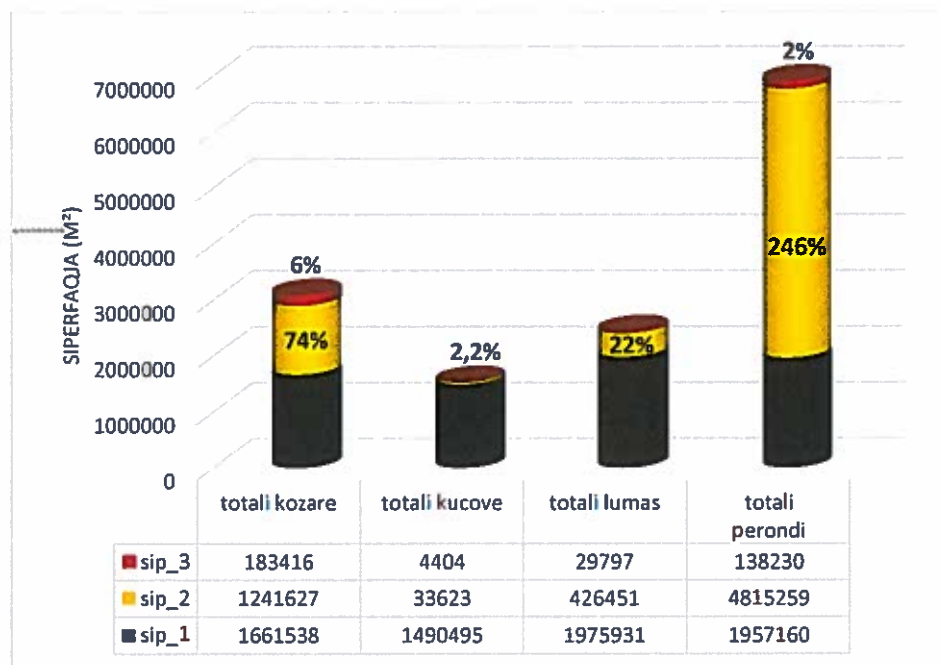
Burimi: ASIG, harta topografike (sh 1:10 000; 1:25 000), ASIG ortofoto (2007), ESRI Basemap (2015)
Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Në periudhën para viteve 1990⁴, vetëm 4,1% i territorit të tanishëm të Bashkisë Kuçovë ishte i urbanizuar (duke përfshirë këtu vendbanimet dhe zonat industriale të ndërtuara në vitet '50-'70. Qendra e urbanizimit ishte qyteti i Kuçovës, por edhe tërësia e fshatrave ekzistues edhe sot, me karakter bujqësor e natyror, dhe shtrirje lineare, ose në përputhje me terrenin.

Deri në vitin 2007, urbanizimi arriti masën 8.17%⁵, duke shënuar kështu një rritje të vendbanimeve me 91.98% (afërsisht 2 herë). Zgjerimin më të madh e ka pësuar njësia Perondi, me 246%, ndjekur nga Kozarja me 74%. Duke qenë planifikuar që në fillim si qytet i dendur, me kufi të përcaktuar mirë, Kuçova ka pësuar një rritje minimale prej 2% gjatë kësaj periudhe. Ndërkaq, njësia Lumas, me presion të ulët zhvillimi, është rritur me 22%. Mesatarisht ritmi i përhapjes hapësinore të vendbanimeve në intervalin kohor 1990-2007 ka qenë 4.6% në vit. Tipologjitë më të përhapura hapësinore të shtrirjes ishin: vila me densitet të ulët në toka bujqësore periferike të vendbanimeve ekzistuese, si dhe vila me densitet shumë të ulët, në strukturë pikësore.

Ndërkaq, në periudhën 2007-2013, rritja hapësinore vjetore në nivel bashkie ka ritëm shumë të ulët, rreth 0.44% në vit. Kjo vjen në linjë me tendencat migruese të popullsisë dhe tkurrjen e vendbanimeve rurale. Njësia Kozare ka shtim më të madh urbanizimi, me rreth 6%, ndërkohë që njësitë e tjera variojnë në 1-2% për të gjithë intervalin kohor. Tipologjitë e këtyre lloj vendbanimesh janë kryesisht nukleare, të veçuara, me ndërtime të tipit vilë me densitet të ulët.

Figura 6 Grafiku i rritjes hapësinore të njësive administrative të Kuçovës në intervalet 'para 1990; 1990-2007; 2007-2013'

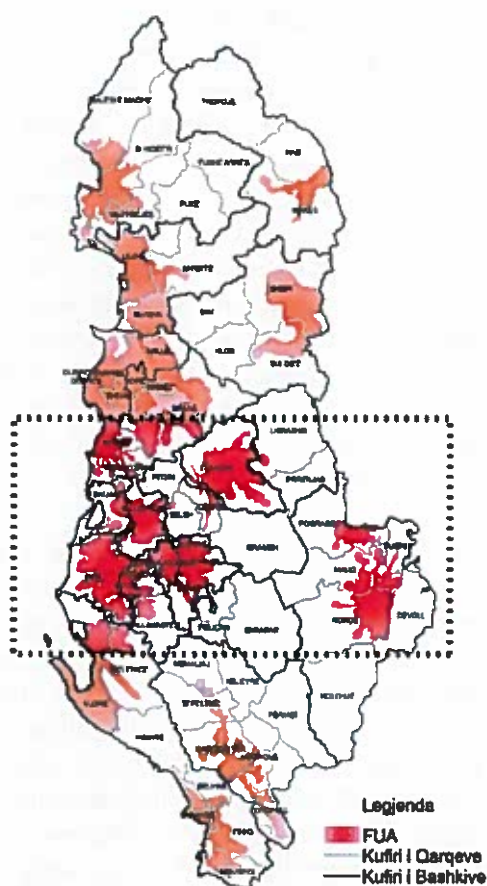

Burimi: ASIG, harta topografike (sh 1:10 000; 1:25 000), ASIG ortofoto (2007), ESRI Basemap (2015); Ilogaritje të autorëve; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

1.1.3 Policentrizmi

Shtrirja territoriale, dendësia e banimit, komunikimi për punë e shërbime dhe vazhdimësia e zonës së banuar në dy dekadat e fundit, e kanë klasifikuar Kuçovën (para ndarjes territoriale) si qendër aglomerati⁶ dhe së bashku me Beratin (gjithashtu qendër) dhe 3 njësi rrethuese (Perondi, Otlak dhe Ura Vajgurore) si aglomeratin e Berat-Kuçovës (aglomerat bipolar). Nga këto 5 njësi, bashkia e Kuçovës përfshin vetëm 2 (Kuçovën dhe Perondinë), popullsia e të cilave përbën 69% të popullsisë⁷ së bashkisë pas reformës.

Figura 7 Zonat Funktionale Urbane në Shqipëri

Burimi: INSTAT, 2011; Ilogaritje të autorëve;
Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

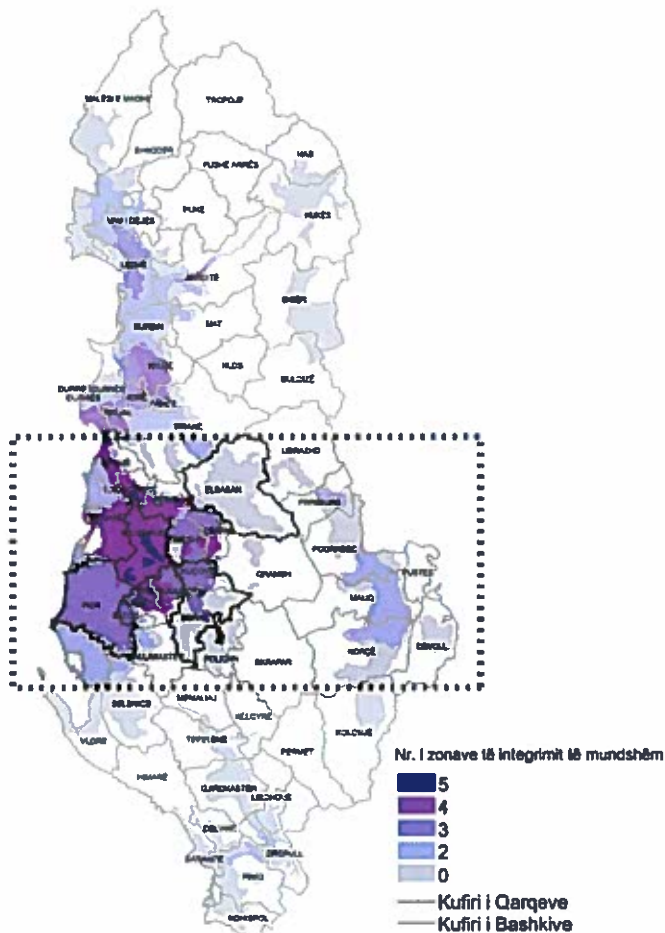
këndvështrim, Shqipëria është tejte monocentrike sa i përket indeksit të madhësisë (97 nga 100) dhe të lidhshmërisë (72 nga 100), për shkak të përqendrimit të popullsisë dhe PBB-së¹¹ në ZFU-në e Tiranës dhe aksesueshmërisë së lartë të ZFU-ve Tiranë e Laç krahasuar me të tjerat. Por Shqipëria është policentrike (28 nga 100) sa i përket indeksit të vendndodhjes për shkak të shpërndarjes thujse uniforme në të gjithë territorin të 17 qendrave. Pozicionimi i qendrave, edhe

Ky lloj zhvillimi territorial, nëse shoqërohet edhe me disa parametra të tjerë morfologjikë e funksionalë (Prodhimi i Brendshëm Bruto - PBB, numri i udhëtarëve me transport publik, numri i studentëve, etj.) përcakton llojin e modelit policentrik ose jo të territorit përkatës. Studimi i policentrizmit bazohet në rëndësinë e tij si objektiv i Bashkimit Evropian (BE), fillimisht i prezantuar nga Perspektiva Evropiane e Zhvillimit Hapësinor (European Spatial Development Perspective ESDP)⁸ dhe më pas i zbrëthyer në politikën e BE për zhvillim rajonal, në politikën e transportit, etj. Sipas këtyre dokumenteve, “sistemet policentrike janë më efëiente, më të qëndrueshme dhe territorialisht më të balancuara se ato monocentrike, apo të shpërhapura” (ESDP, 1999). Këto sisteme sigurojnë ekonomi të shkallës, kohezion dhe mbrojtje të mjedisit. Për të studiuar policentrizmin në Shqipëri, Co-PLAN u bazua në hartën e 17 aglomerateve shqiptare të INSTAT, duke shtuar edhe informacionin (e prodhuar nga Census 2011) mbi lëvizjet ditore për në punë (baseni i punësimit⁹), e duke krijuar Zonat Funktionale Urbane (ZFU).

Shtatë tregues të policentrizmit morfologjik u analizuan për çdo ZFU, dhe 7 tregues të policentrizmit funksional u përshkruan¹⁰. Treguesit e policentrizmit morfologjik u kombinuan në 3 indekse e këto të fundit u kombinuan në indeksin e policentrizmit. Në këtë

pse funksionalisht flasim për nivel të lartë monocentrizmi, është potencial në favor të mbështetjes së një zhvillimi policentrik në nivel vendi dhe duhet shfrytëzuar si i tillë.

Figura 8 Mbivendosja e izokroneve 45' - Zonat e integritit të mundshëm

Burimi: INSTAT, 2011; Ilogaritje të autorëve; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

ZFU-ja e Berat-Kuçovës nuk mbivendoset me ZFU-të fqinje dhe ka një popullsi prej 116,653, ku bashkia e Kuçovës përbën 28%. Vetë ZFU-ja edhe pse mbulon më pak se gjysmën e territorit të qarkut të Beratit, përfshin 78% të popullsisë së tij. Ky është tregues për një nivel të lartë monocentrizmi fizik, ku popullsia përqendrohet në qendrat e aglomeratit. Në fakt edhe nëse shohim hartën e shpërndarjes në territor të zonave të ndërtuara (Figura 6) vihet re përqendrimi në qytetin e Kuçovës dhe sigurisht përgjatë ngushticës së Osunit në Berat në polin tjetër të aglomeratit, në Kuçovë. Midis këtyre poleve kemi një shpërndarje pikësore të qendrave të banuara nëpër territor, që vjen duke u venitur sa më shumë lëvizim drejt zonave malore dhe me akses të dobët.

Një tjetër analizë e realizuar është ajo e policentrizmit potencial, e cila tregon mundësinë e një rajoni për të qenë qendër interesi për investime e zhvillim, duke ndryshuar kështu hartën e zhvillimit policentrik e rajonal. Për këtë qëllim, për çdo qendër aglomerati/ZFU-je u vizatua izokroni 45-minutësh (duke bashkuar të gjitha pikat në hartë në të cilat mund të arrihet nga qendra për 45 minuta udhëtim

me transport rrugor). Izokroni 45' përcakton hapësirën e lëvizjes së pranueshme ditore vajtjeardhje për në punë. Çdo bashki, është parimisht e interesuar të investojë brenda një hapësire të tillë për të shtuar infrastrukturën dhe shërbimet e për të rritur cilësinë e tyre, në funksion të ekonomisë së shkallës dhe zhvillimit ekonomik. Izokroni 45 minutësh i Beratit-Kuçovës mbulon të gjithë territorin e Kuçovës dhe shkon më tej drejt Beratit e Poliçanit në jug. Në veri ai shtrihet deri në kufi me Lushnjën. Në Kuçovë izokroni mbivendoset me atë të Fierit e veçanërisht Lushnjës, duke evidentuar Kuçovën e Urën Vajgurore si dy bashki me mbulim të mirë si nga Lushnja e Fieri dhe nga Berati, sa i përket interesit të ardhshëm për investime si zonë e mundshme punësimi.

1.1.4 Përfundime

Bashkia Kuçovë ka një identitet të fuqishëm industrial, të trashëguar që në shek. XVIII dhe të fuqizuar në periudhën e themelimit si “Qyteti i Naftës”. Pavarësisht statusit aktual në stanjacion të kësaj industrie, ky potencial duhet ripërdorur në mënyrë të re dhe efikase për ekonominë vendase.

Dy spikatje të rëndësishme kulturore (dhe potenciale për turizmin) janë kisha bizantine e Shën Nikollës në Perondi, dhe kisha e Salcë Kozares.

Zhvillimi hapësinor në Kuçovë ka pësuar rritje të madhe territoriale në periudhën 1990-2007, më pas ka qëndruar pothuajse në stanjacion.

Analiza e policentrizmit (aktual dhe potencial) e paraqet Bashkinë e Kuçovës si një zonë mjaft qendrore ndaj flukseve të lëvizjes, përqendrimit të popullsisë, distancave të shkurtra, e interesit për punësim (për shkak të afërsisë me rrjetin e lëvizjes dhe të mbivendosjes së izokroneve).

Por tregues të tjerë si numrit i studentëve, vlera e shtuar bruto, numri i hoteleve e numri real i lëvizjeve janë në vlera të ulëta, çka përforcon faktin se pozicionimi konkurrues nuk mjafton për të rritur pozicionin ekonomik të zonës. Padyshim, gjeografia e bashkisë është një avantazh që duhet shfrytëzuar e mund të marrë edhe më tepër vlerë në kushtet e ndërtimit/fuqizimit të disa akteve kombëtare në zonë dhe afër saj (sidomos lidhja me Belshin dhe Elbasanin).

1.2 Territori dhe mjedisi

1.2.1 Vlerësim i kushteve fizike

Bashkia e re Kuçovë, shtrihet në pjesën lindore të Ultësirës Perëndimore, ku përshkohet nga rrjedha e lumit Devoll, i cili bashkohet në daljen perëndimore të Bashkisë me rrjedhën e lumit Osum.

Bashkia e Kuçovës bën pjesë në nënzonën e Beratit (Zona Jonike), me Formacion evaporitik. Qendra e Rajonit të Qarkut të Beratit, ku ndodhet edhe Bashkia Kuçovë përbëhet nga depozitimet e Oligocenit të sipërm nga veriu deri në jug të territorit. Ato përfaqësohen nga ndërthurja e argjilo-alevrolito-ranorë, me ranorë masiv, vithisje nën ujore, dhe rrallë shtresa gëlqerorësh. Ndërkohë në zonën e puseve të Kuçovës gjejmë depozitime pliocenike, ku pjesa e poshtme i takon suitës së “Helmes” dhe pjesa e poshtme i takon suitës së “Rrogozhinës”. Në sajë të këtyre depozitimeve takohen një nivel konglomeratik ose vende – vende argjila me zaje të shumta dhe material rëror.

Nga pikëpamja klimatike qyteti i Kuçovës karakterizohet nga një klimë mesdhetare fushore me dimër të butë e me lagështirë dhe me verë të nxehtë dhe të lagësht. Treguesit klimaterik të qytetit pasqyrohen vazhdimisht nga stacioni meteorologjik i qytetit, i krijuar në vitin 1936 dhe është një nga më të vjetrit në vend. Temperatura mesatare vjetore është rreth 16.7°C. Temperatura maksimale vjetore gjatë ditës është rreth 29.2°C, ndërsa ajo minimale është 4.1°C. Zona e Kuçovës është një nga zonat më të nxehta të vendit, ku temperatura e ditëve të nxehta mund të arrijë edhe 42-45°C, ndërsa ajo e ditëve të ftohta të dimri mund të shkojë rreth -7°C. Mesatarja e reshjeve vjetore është 137.67 mm shi në vit, ku lagështia mesatare e ajrit është rreth 70-73%. Drejtimi i erërave është nga juglindje me një shpejtësi mesatare 2.1 m/s.¹²

1.2.2 Metabolizmi i territorit

Analiza e Metabolizmit trajton flukset në territor/zonë urbane. Sipas Nenit 2 të VKM nr. 671 “Për miratimin e Rregullores së Planifikimit të Territorit”, metabolizmi i territorit është një model që përdoret për identifikimin dhe analizën e flukseve të materialeve dhe energjisë brenda territoreve të caktuara. Ky model u ofron studiuesve një kuadër nëpërmjet të cilit të studiojnë ndërveprimet e sistemeve natyrore dhe njerëzore në rajone të caktuara. Flukset e analizuar janë: Fluksi i energjisë, fluksi i ujit, fluksi i ushqimit dhe fluksi i mbetjeve. Analiza konsiston në identifikimin e hyrjeve dhe daljeve për secilin fluks që merret në studim. Këto hyrje e dalje krijojnë një tablo të plotë të mënyrës së funksionimit të territorit, duke evidentuar potencialet dhe burimet që e bëjnë territorin të funksionojë si një i tërë. Fluksi i energjisë dhe fluksi i ujit do të analizohen si fillim në nivel rajoni dhe më pas në nivel bashkie. Burimet e energjisë kanë ndikim dhe menaxhohen në rang kombëtar, pavarësisht territorit ku ndodhen. Uji që gjendet në një sistemin urban (që analizohet nga fluksi i ujit), vjen nëpërmjet burimeve nëntokësore (që nuk i përkasin territorit të një bashkie nga ana administrative) apo burimeve sipërfaqësore, duke kaluar në disa sisteme të ndryshme urbane. Në këtë rast, kur kalon në sisteme të ndryshme urbane (rasti i lumenjve), sjell me vete edhe ndotje që merr gjatë rrugës. Burimet ujore, menaxhohen në nivel baseni ujëmbledhës dhe në nivel kombëtar.

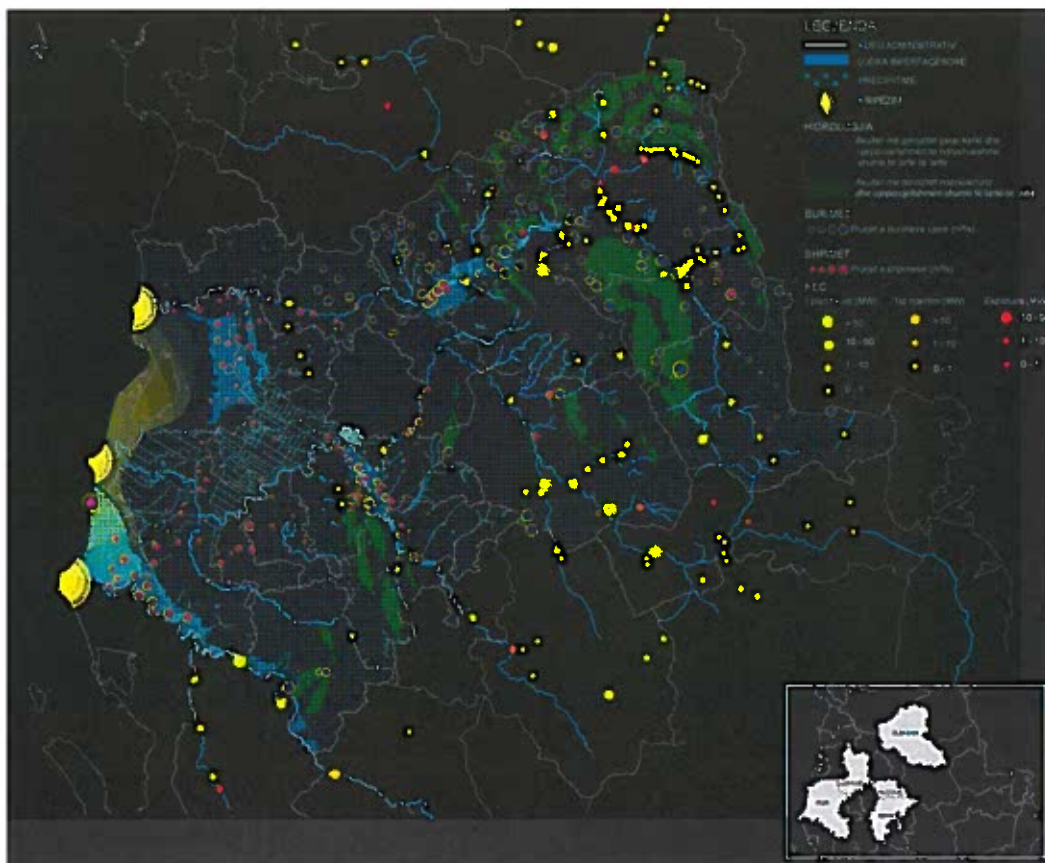
Burimet alternative të energjisë si dielli, era, energjia gjeotermale shfrytëzohen shumë pak. Potencialet që ka për t'u përdorur këto energji janë të mëdha. Energjia e erës ka potencial të përdoret në Ultësirën Perëndimore, Divjakë, Rogozhinë dhe Fier (zona veri-perëndimore) për prodhimin e energjisë.

Energjia diellore është potencial thuajse në të gjithë pjesën perëndimore të Shqipërisë. Rrezatimi arrin vlera nga 1450 kwh/m² deri në 1650 kwh/m² ¹⁵. Numri i lartë i ditëve me diell është i favorshëm për prodhimin e energjisë diellore.

Energjia gjeotermale mund të shfrytëzohet nëpërmjet burimeve gjeotermale që gjenden në rajon. Në Elbasan gjenden burime gjeotermale, temperatura e të cilëve arrin >80 °C. Gjithashtu në Fier pusët gjeotermale mund të përdoren për prodhimin e energjisë.

Fluksi i ujit në vështrim rajonal: Rajoni në studim është i pasur me ujëra nëntokësore dhe sipërfaqësore. Ky territor përshkohet nga lumenj të rëndësishëm si Shkumbini, Semani, Devolli, Osumi, Vjosa dhe lumenj të më të vegjël. Pasuritë e mëdha ujore bëjnë që shfrytëzimi i tyre të jetë i lartë, në këtë zonë janë propozuar të ndërtohen pjesa më e madhe e HEC-eve

Figura 10 Fluksi i Ujit (ujërat nëntokësore dhe sipërfaqësore) në Rajon

Burimi: Co-PLAN dhe PLGP, 2015¹⁶

Shtresat nëntokësore ujëmbajtëse, akuiferët ndërkokrrizorë me ujëpërcjellshmëri të lartë dhe shumë të larë, të cilët dallohen për një cilësi të lartë të ujërave nëntokësore, gjenden kryesisht në pjesën verilindore të këtij territori. Këto shtresa shfrytëzohen nëpërmjet burimeve për ujë të pijshëm apo përdorime të tjera. Shtresat nëntokësore, akuifer me porozitet karst-çarje me ujëpërcjellshmëri shumë të ndryshueshme (shumë të lartë, të lartë) gjenden në zona të zhvilluara si qyteti i Elbasanit, qyteti i Kuçovës (zona urbane) në pjesën jugperëndimore të bashkisë Fier. Këto shtresa nëntokësore janë të cënuara nga ndotja. Puset e përqendruara kryesisht në akuiferët karst-çarje ndikojnë në përçimin e ndotjes në shtresat nëntokësore.

Analiza e Metabolizmit të Territorit të Bashkisë Kuçovë: Analiza e Metabolizmit të territorit në bashkinë e Kuçovës merr në konsideratë disa faktorë kryesorë, që ndikojnë në flukset e energjisë, ujit, ushqimit dhe mbetjeve. Kuçova ka një sipërfaqe prej 161 m² dhe popullsi 31,424 banorë. Për të analizuar flukset në territorin e kësaj bashkie duhet të kemi të qarta hyrjet dhe daljet për secilin fluks.

Fluksi i energjisë: Fluksi i energjisë tregon sasinë e prodhuar dhe konsumin e energjisë në territorin e Bashkisë Kuçovë. Ky fluks tregon edhe për energjinë potenciale që mund të përdoret, duke minimizuar në këtë mënyrë disa burime energjie të cilat janë të mbishfrytëzuara. Në territorin e bashkisë Kuçovë janë instaluar dy hidrocentrale në rezervuarin e Belesovës

Tabela 2 Sasia e energjisë së prodhuar në territorin e Qarkut Berat 2011¹⁷

Bashkia	NA	Pellgu	Lumi/Përroi	Hec-i	Shoqëria Koncesionare	Fuqia	Energjia	Viti i lidhjes së kontratës
Skrapar	Çorovodë	Osum	Burimet e Guakut	Çorovodë	"Emikel"	575	3,138,336	Ekzistues
Skrapar	Bogovë	Osum	P. Boronecit	Boronec	"Wonder" sh.a.	500	1,800,000	në proces
Skrapar	Bogovë	Osum	Burimet e Bogovës	Bogovë	"Wonder" sh.a.	1500	5,600,000	ekzistues
Skrapar	Gjerbëz	Devoll	Burimet e fshatit Ujanik	Ujanik	"Essegei"	400	1,500,000	ekzistues
Skrapar	Çorovodë	Osum	L. Vlushës	Vlushë	Aurora Konstr"sh.p.k	14200	65,000,000	2008
Kuçovë	Lumas	Osum	Rezervuari i Belesovës	Belesova 1	"Belesova 1" sh.p.k.	160	720,000	2009
Kuçovë	Lumas	Osum		Belesova 2	"Belesova 1" sh.p.k.	280	1,260,000	2009
Skrapar	Lcleshnjë	Osum	P. Faqekuqit, P. Kapinovës	Faqekuq 1	Bashkim i përkohshëm i shoqërive "Busa"sh.p.k "IRZ" sh.p.k	2500	11,566,261	2009
Skrapar		Osum	L. Kapinovës, L. Vlushës	Faqekuq 2	Bashkim i përkohshëm i shoqërive "Busa"sh.p.k "IRZ" sh.p.k	3900	18,573,044	2009
Skrapar	Bogovë	Osum	P. Nishovës	Nishova 1	"Nishova" sh.p.k	550	3,144,390	2009
Skrapar		Osum		Nishova 2	"Nishova" sh.p.k	560	3,439,825	2009

Poliçan	Vërtop	Osum	P. Vërtop	Vërtop	"Salillari" sh.p.k	1500	5,300,000	2009
Skrapar		Devoll	P. Ujanik	Ujanik 2	"HP Ujaniku Energy" sh.p.k.	2550	11,893,885	2011
Skrapar		Osum	P. Baçkës	Hidrocentra li A	"Alba Construction"sh.p.k	1400	5,118,000	2012
Skrapar		Osum	P. Staraveçkës	Hidrocentra li B	"Alba Construction"sh.p.k	1600	7,797,000	2012
Skrapar		Osum	P. Baçkës	Hidrocentra li C	"Alba Construction"sh.p.k	1420	5,859,000	2012
Skrapar		Osum	P. Baçkës	Hidrocentra li 1	"Alba Construction"sh.p.k	2000	8,051,000	2012
Skrapar		Osum	P. Baçkës	Hidrocentra li 2	"Alba Construction"sh.p.k	1200	5,372,000	2012
Skrapar		Osum	L. Vokopolës	Vokopola 1	"Vokopola Energji " sh.p.k	274	905,617.00	2013
Skrapar		Osum	L. Vokopolës	Vokopola 2	"Vokopola Energji " sh.p.k	3104	11,426,748	2013
Skrapar		Osum	L. Vokopolës	Vokopola 3	"Vokopola Energji " shpk	2297	8,460,234	2013
Skrapar	Fshati Shtyllë	Osum	P. Gostivishtit	Guri i Kuq 1/1	"L&G ENERGY" sh.p.k	700	2,940,000	2013
Skrapar	Fshati Shtyllë	Osum	P. Kolloveshit	Guri i Kuq 1/2	"L&G ENERGY" sh.p.k	1400	5,640,000	2013
Berat		Osum	P. Bigas	Bigas 1	"Hp Bigas & Veleshnjë Energy"shpk	600	3,161,000	2013
Berat		Osum	P. Bigas	Bigas 2	"Hp Bigas & Veleshnjë Energy"shpk	300	1,500,000	2013
Skrapar		Osum	P. Veleshnjë	Veleshnjë	"Hp Bigas dhe Veleshnjë Energy"shpk	300	1,556,260	2013
Skrapar		Osum	P. Prishtës & Rahovicës	Prishta 1	"HP Prishta 1&2 Energy" shpk	800	3,621,066	2013
Skrapar		Osum	Përr. e Prishtës & Rahovices	Prishta 2	"HP Prishta 1&2 Energy" shpk	1200	5,458,500	2013
Skrapar		Devoll	P. Gurrës & P. Hijës	Dobrenjë	"DAAB Energy Group" shpk	2400	7,479,080	2013
Skrapar		Devoll	P. Zaloshnjës	Bregu i Madh	"HP Zaloshnja Energy" sh.p.k	1100	4,165,602	
Skrapar		Osum	P. Vedresh	Vendresh	"Vendresha"shpk	800	2,879,868	2013

Burimi: AKBN, 2015

Nga ultësira pranë-Adriatike, në zonën Joniane dhe më tej duke u shtrirë në territorin nga Durrësi e deri në Vrug, nga Semani e deri në Kuçovë, ka puse që kanë nxjerrë si shatërvan ujë gjeotermal dhe mund të riaktivizohen sërish për të marrë ujë të nxehtë. Po ashtu, në zonën e Kuçovës ka shumë puse të thella të naftës dhe të gazit, të cilët mund të kenë shtresa kolektore me ujë me temperaturë të lartë. Këto puse mund të shërbejnë si burime vertikale nxehtësie. (Frashëri A. et al., 2003).¹⁸

Një tjetër burim alternative energjie që ka potencial për t'u përdorur në territorin e Kuçovës është energjia diellore. Kuçova ndodhet ndërmjet izolinjave 1450-1500 kW/m² në vit. Shpërndarja e mesatares ditore për rrezatimin global në stacionin meteorologjik të Kuçovës luhet nga 1,656 në muajin dhjetor deri në 6,818 në muajin korrik.¹⁹ Energjia diellore shfrytëzohet në nivel kombëtar 0.1% dhe shfrytëzohet për prodhimi e ujit të ngrohtë sanitar dhe në mënyrë individuale me panele fotovoltaike.²⁰

Konsumi i energjisë dhe lloji i energjisë së përdorur për ngrohje: Energjia elektrike është një nga burimet primare të energjisë në Shqipëri. Për të llogaritur konsumin e energjisë për familje/vit jemi mbështetur mbi të dhënat e INSTAT, Censusi 2011 (Grid). Duke iu referuar Numrit të banorëve që gjenden për çdo km² në të gjithë territorin e bashkisë Kuçovë²¹ dhe duke marrë parasysh që konsumi total i energjisë elektrike në Shqipëri për vitin 2011, është 2,587,907 MWh, mund të llogarisim sa energji elektrike konsumon mesatarisht një familje në vit.

Për vitin 2011 sipas INSTAT numri mesatar i personave në një familje është 4 anëtarë. Numri i Njësive Ekonomike Familjare është 722, 600 familje (Tabela 3). Konsumi mesatar i energjisë elektrike për familje në një vit është: Konsumi mesatar i energjisë elektrike për familje në një vit është: Konsumi i energjisë elektrike nga familjet (2,587,535)/nr. e familjeve (722, 600) = Energjia elektrike që konsumon një familje për një vit (3.6 MWh). Për të gjeneruar energjinë e konsumuar për çdo km², shumëzojmë nr. e familjeve në atë sipërfaqe me vlerën mesatare vjetore të konsumit të energjisë elektrike.

Tabela 3 Rezultatet e Censurit të Popullsisë dhe Banesave 2011

Popullsia banuese gjithsej	2,821,977
Popullsia banuese gjithsej e numëruar	2,800,138
Numri gjithsej i Njësive Ekonomike Familjare	722,600

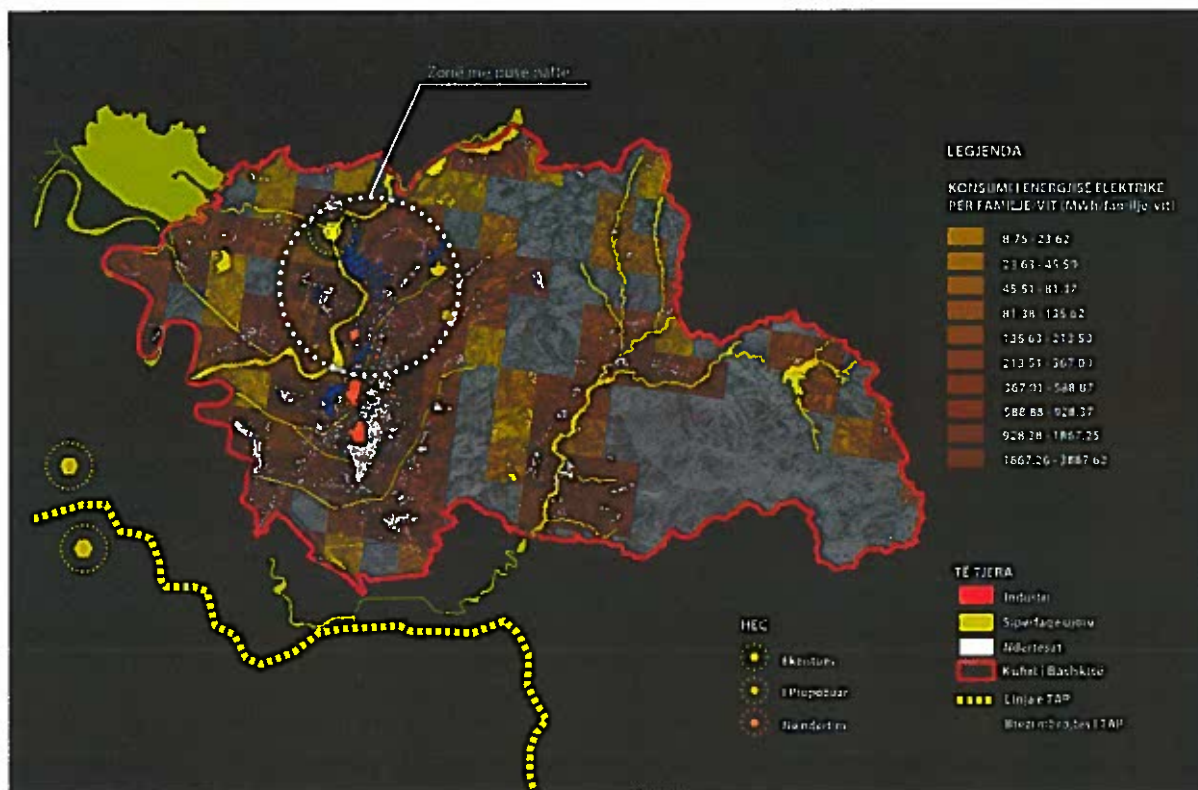
Burimi: INSTAT, 2011 (Censusi)

Tabela 4 Bilanci i Energjisë Elektrike, 2011

Emërtimi	2011
Energji në dispozicion (Burimet)	7,532,055
Prodhimi neto vendas	4,057,089
Termocentrale	0
Hidrocentrale	4,057,089
Importi bruto (energji në marrje)	3,474,966
Eksporti bruto (energji në dhënie)	300,544
Konsumi i energjisë elektrike	7,210,731
Humbjet në rrjet	2,179,157
Familjet	2,587,907
Të tjera	2,443,667

Burimi: INSTAT, 2011 (Censusi)

Figura 11 Fluksi i energjisë (prodhimi dhe konsumi)

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015²²

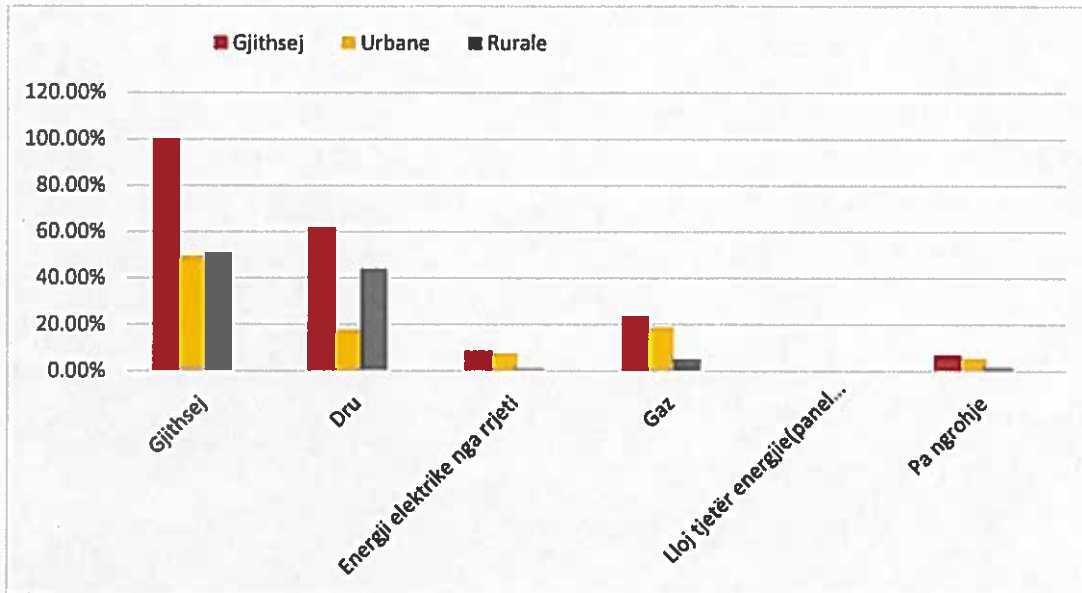
Një sasi e konsiderueshme e energjisë së konsumuar shkon për ngrohje. Sipas të dhënave të INSTAT, burimi kryesor i energjisë së përdorur për ngrohje në qarkun Berat, nga NjEF²³, vazhdon të jetë energjia e përftuar nga drutë e zjarrit. 51.87% të NjEF-ve në qarkun Berat përdorin drutë e zjarrit për t'u ngrohur, ndjekur nga gasi (23.44%) dhe më pas nga energjia elektrike (12.71%)²⁴

Tabela 5 Njësitë Ekonomike Familjare sipas llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje dhe zonës urbane dhe rurale, Qarku Berat

Lloji kryesor i energjisë së përdorur për ngrohje	Zona urbane dhe rurale		
	Gjithsej	Urbane	Rurale
Gjithsej	38,493	19,023	19,470
Dru	23,655	6,824	16,831
Energji elektrike nga rrjeti	3,183	2,918	265
Gaz	9,016	7,146	1,870
Lloj tjetër energjie (panel diellor, qymyr, naftë, etj.)	110	69	41
Pa ngrohje	2,529	2,066	463

Burimi: INSTAT, 2011 (Censusi)

Figura 12 Njësitë Ekonomike Familjare sipas llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje dhe zonës urbane dhe rurale, Qarku Berat

Burimi: INSTAT, 2011; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Fluksi i ujit: Fluksi i ujit tregon për bilancin e prodhimit të ujit nga burime sipërfaqësore dhe nëntokësore në territorin e bashkisë Kuçovë dhe sasinë e konsumit të tij. Uji përdoret për qëllime teknologjike, për pirje, *imbotilim*²⁵, shpërndarje nëpërmjet rrjetit të ujësjellësit dhe përdorim nga banorët, bizneset, industritë, institucionet etj. Për të bërë një llogaritje të përafërt të sasisë së ujit që ndodhet në organizmin urban (në këtë rast, territorin e bashkisë Kuçova) mund të marrim sasinë totale të ujërave në territor (burime sipërfaqësore dhe nëntokësore) dhe sasinë e përdorimit të ujërave. Sasia e ujërave nëntokësore llogaritet nga burimet që shfrytëzohen në territor²⁶.

Ujërat sipërfaqësore zënë një sipërfaqe prej 12.5 km² në të gjithë territorin e bashkisë Kuçovë. Në ujërat sipërfaqësore të Kuçovës bëjnë pjesë lumi Osum, lumi Devoll, rezervuari i Murriqanit, rezervuari i Belesovës, përrenjtë dhe degëzimet të tjera të lumenjve kryesorë si dhe të gjitha kanalet ujitëse.

Sa i përket përdorimit të ujërave nëntokësore, ato furnizojnë akuiferët me porozitet çarje-karst dhe ujëpërcjellshmëri të ndryshueshme shumë të lartë - të lartë përgjatë lumit Osum, duke kaluar në zonë me puse të shumta naftë. Sasia e ujit që shfrytëzohet nga burimet ujore është nga 2 l/sek. (Harta Hidrografike, Shërbimi Gjeologjik Shqiptar - SHGJSH)²⁷. Këto ujëra nëntokësore përdoren për pirje, për t'u shpërndarë në sistemin e ujësjellësit, për qëllime teknologjike etj.

Figura 13 Fluksi i ujit (konsumi i ujit të pijshëm, zonat e mbulimit me shërbimin e ujësjellësit)

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015²⁸

Për të kuptuar përdorimin e ujit nga qytetarët dhe bizneset, i referohemi studimit të sistemit të furnizimit me ujë të pijshëm dhe të largimit të ujërave të zeza. Nga të dhënat e marra nga bashkia Kuçovë, ndërmarrja e ujësjellës-kanalizimeve UK Kuçovë, territori i bashkisë ka mbulim të mirë me shërbimin e ujësjellës-kanalizimeve. UK Kuçovë e ofron shërbimin e në Bashkinë Kuçovë dhe njësitë administrative Perondi, Kozarë, ndërsa në njësi administrative Lumas është e pambuluar me shërbimin e ujësjellësit dhe kanalizimeve. Sistemi i furnizimit me ujë të pijshëm UK Kuçovë, furnizohet me ujë nga burimi i Bogovës ashtu si dhe Bashkia Berat dhe pusët e Fushës së Devollit të cilat furnizojnë me ujë fshatrat Tapi, Drizë, Goraj, Velagoshit Gegë dhe Polovinë. Sasia e ujërave që shfrytëzohet nga Burimi i Bogovës është mesatarisht 2,000 l/sek në periudhën e dimrit deri në 350 l/sek në periudhën e verës. Sasia totale (burimi i Bogovës dhe pusët e Devollit) mesatare e ujit që shfrytëzohet nga ndërmarrja e ujësjellës-kanalizimeve në bashkisë Kuçovë është 602.5 l/sek.

Për të llogaritur konsumin e ujit të pijshëm në nivel bashkie jemi mbështetur në të dhënat UK Kuçovë dhe në të dhënat e INSTAT, Censuri 2011 (Grid) për popullsinë dhe numri i banorëve për çdo km² në të gjithë territorit të bashkisë Kuçovë. Konsumi mesatar ditor i ujit të pijshëm për konsumatorët familjarë banorë është 100 l/banorë/ditë.²⁹

Fluksi i ushqimit: Fluksi i ushqimit, analizon të dhënat për importin, prodhimin, përpunimin, konsumin, humbjen dhe eksportin e ushqimeve. Për sa i përket fluksit të ushqimit në bashkinë Kuçovë do të analizojmë të dhënat bujqësore dhe blegtorale, që prodhohen në territor, pasi zënë një peshë kryesore në fluksin e ushqimit. Importet realizohen në nivel kombëtar dhe është më e rëndësishme të analizohen në nivel kombëtar. Ndërsa në këtë rast mund të fokusohemi më tepër

në të dhënat mbi produktet bujqësore dhe blegtorale si dhe infrastrukturën ndihmëse, siç janë pikat e grumbullimit dhe të përpunimit të këtyre produkteve, sasia e produkteve që shkon në treg dhe sasia e produkteve që shkon për eksport.

Figura 14 Fluksi i ushqimit, prodhimet dhe konsumi (treg e eksport) për qarkun e Beratit

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015³⁰

Sipërfaqja e tokave bujqësore në territorin e bashkisë Kuçovë është 84 km², sipërfaqja më e madhe e të cilës zihet me bimësi natyrore 36,57 km² dhe nga tokë arë e kultivuar me lloje të ndryshme kulturash bujqësore 26,11 km².³¹

Për të llogaritur fluksin e ushqimit janë përdorur të dhënat të INSTAT (prodhimet) dhe të dhënat e Ministrisë së Bujqësisë, Zhvillimit dhe Administrimit të ujërave (sasia që shkon në treg dhe eksport). Fluksi i ushqimit është realizuar vetëm për disa kultura, pasi të dhënat nuk janë të plota dhe nuk mund të kuptohen hyrjet dhe daljet. Si mund të kuptojmë nga fluksi në disa raste daljet (treg dhe eksport janë më të larta se hyrjet (prodhimet).

Tabela 6 Prodhimtaria bujqësore e blegtorale, Bashkia Kuçovë

Përbërës Nivel I		Nënzërat	Treguesit Prodhim	Njësia hapësinore
Prodhim Bimor	Prodhimet e arave	Drithëra (ton)	8,010	Perondi, Kozare, Lumas
		Perime (ton)	14,135	Perondi, Kozare, Lumas
		*Patate (ton)	900	Perondi, Kozare

		*Fasule (ton)	168	Perondi, Kozare	
		*Bimë industrial (ton)	2	Perondi, Kozare	
		Foragjere (ton)	97,130	Perondi, Kozare, Lumas	
	Prodhime në sera	Perime (ton)	5,980	Perondi, Kozare, Lumas	
		Dru frutore	Pemë frutore (ton)	4,011	Perondi, Kozare, Lumas
	Ullinj (ton)		2670	Perondi, Kozare, Lumas	
	*Agrume (ton)		590	Perondi, Kozare	
	Rrush gjithsej (ton)		2,120	Perondi, Kozare, Lumas	
	Prodhimi Blegtoral		Qumësht (ton)	12,348	Perondi, Kozare, Lumas
			Mish (të leshta, të dhirta, derri, shpendi) (ton)	17,321	Perondi, Kozare, Lumas
Lesh (ton)			47	Perondi, Kozare, Lumas	
Vezë (kokrra)			9,861,000	Perondi, Kozare, Lumas	
Mjaltë (ton)			25	Kuçovë (vetëm Perondi & Kozare)	

Burimi: Drejtoria e Bujqësisë, Berat,³² 2015

*këta zëra i përkasin të dhënave të vitit 2014, ku nuk përfshihet NA Lumas

Figura 16 Fluksi i prodhimeve bujqësore (kton), Bashkia Kuçovë

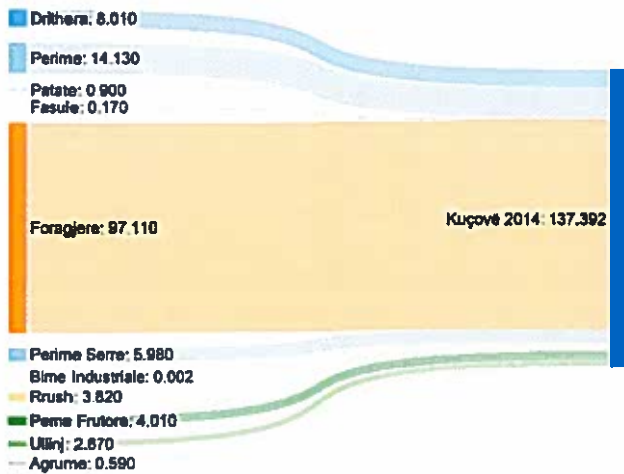
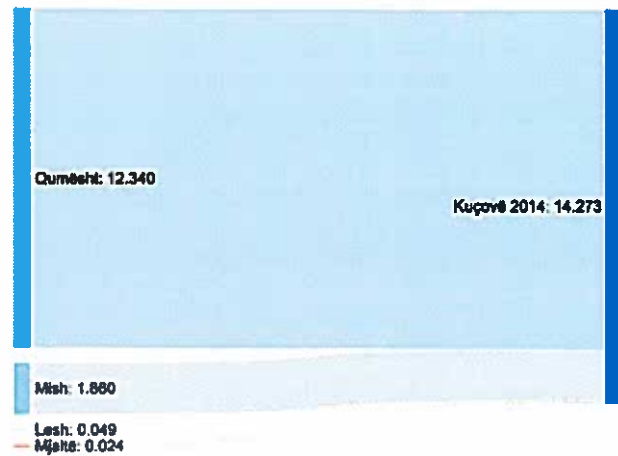

Figura 15 Fluksi i prodhimeve blegtorale (kton), Bashkia Kuçovë

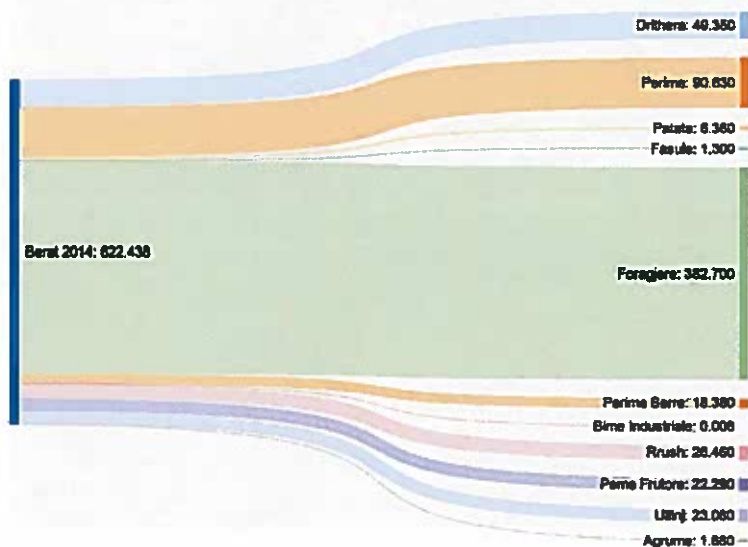
Burimi: Drejtoria e Bujqësisë, Berat, 2015; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Tabela 7 Prodhimet dhe konsumi (treg dhe eksport) për qarkun e Beratit

		HYRJE		POTENCIALET PRODHUESE		
Përbërës I		Përbërës II		Prodhim	Treg	Eksport
Prodhim Bimor	Prodhimet e arave	Drithëra (ton)	49,354			
		Perime (ton)	90,408	36,036	22,900	
		Patate (ton)	6,363			
		Fasule (ton)	1,307			
		Bimë industriale (ton)	81			
		Foragjere (ton)	82,709			
		Prodhime në serra	Perime (ton)	18,386	146,140	98,060
		Drufrutorë	Pemë frutore (ton)	22,295	33,130	800
	Ullinj (ton)		23,082	66,146	-	
	Agrume (ton)		1,884	737	-	
Rrush gjithsej (ton)	26,460		6,150	-		
Prodhimi Blegtoral	Prodhim Blegtoral	Qumësht (ton)	65,244	67,358	-	
		Mish (gjedhi, derri, shpendësh, ruminantësh të vegjël) (ton)	10,500	20,493	-	
		Lesh (ton)	289			
		Vezë (kokrra)	73,658,000	40,000,000	-	
		Mjaltë (ton)	177	863	-	

Burimi: INSTAT, 2014, MBZHRAU, 2014

Figura 17 Fluksi i bujqësisë (kton), Qarku Berat, 2014

Burimi: INSTAT 2014, MBZHRAU, 2014 / Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Fluksi i mbetjeve

Fluksi i mbetjeve analizon sasinë e mbetjeve që importohen, prodhohen, riciklohen dhe përpunohen. Shërbimi i grumbullimit të mbetjeve urbane ofrohet për territorin e qytetit (bashkia e Kuçovës para ndarjes territoriale). Vend-depozitimi i mbetjeve në Kuçovës është josanitar, ndodhet në fshatin Tapi pranë shtratit të lumit Devoll, 1 km larg vendbanimeve dhe 4 km larg burimeve ujore. Toka në këtë zonë ka shumë aluvione, që ndikojnë drejtpërdrejtë në infiltrimin e lëndëve ndotëse nga mbetjet në tokë dhe ujëra nëntokësore.³³ Diferencimi i mbetjeve në burim nuk kryhet dhe rezulton në mungesë të riciklimit, apo përpunimit të mbetjeve. Tregues i mungesës së diferencimit të mbetjeve është edhe niveli i lartë i mbetjeve që importohen për t'u ricikluar nga kompanitë e riciklimit të vendosura në Shqipëri. Në vitin 2013 në Shqipëri, janë importuar 207,690 ton mbetje dhe janë eksportuar vetëm 30,704 ton mbetje nga të cilat 35,055 ton janë mbetje të riciklueshme³⁴.

Për të llogaritur gjenerimin e mbetjeve urbane në territorin e Bashkisë së Kuçovës jemi mbështetur sërish në rrjetin e INSTAT për të dhënat e popullsisë në çdo km². Sasia mesatare e mbetjeve që gjeneron një person në ditë është 0.6 kg³⁵. Sasia më e madhe e mbetjeve të gjeneruara ndodh normalisht në zonat më të populluara siç është qyteti i Kuçovës.

Riciklimi i mbetjeve bashkiake (organike, druri, letre, kartoni, LD plastike, HD plastike, qelqi, produkte kauçuku) në territorin e bashkisë Kuçovë është 76%, ndër të cilat peshën më të madhe e zënë mbetjet organike me 51.7%, 13% letra dhe 11% plastika. Procesi i riciklimit është i komplikuar për arsye se mbetjet nuk ndahen që në burim dhe nuk ka stimuj që ky proces të realizohet.³⁶

Figura 18 Fluksi i mbetjeve, Bashkia Kuçovë

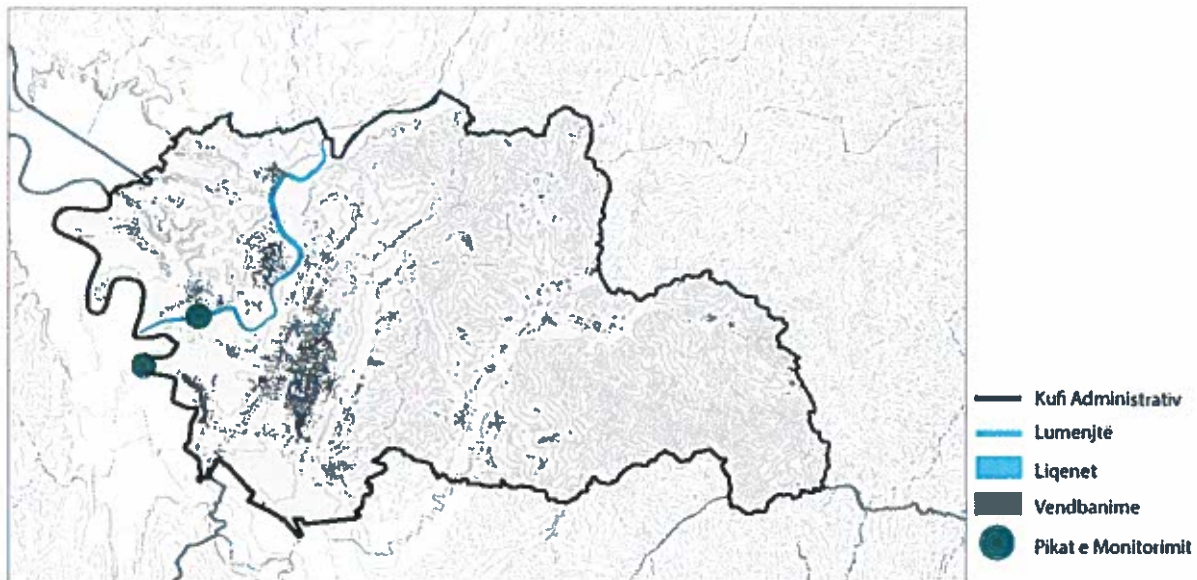
Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015³⁷

ato shërbejnë si burime ushqyese për ujërat nëntokësore jetike për furnizimin me ujë të bashkisë dhe të qyteteve përreth.

Si rrjedhojë e mangësive në menaxhimin e lumit apo keqpërdorimit të brezit të tokave përgjatë tij, zona ripariane e Semanit, Osumit e Devollit ka pësuar dëmtime të theksuara (është ngushtuar, mungojnë të gjithë brezat e bimësisë së nevojshme - bimët e ulëta deri tek ato të larta - ose nuk ekziston). Duke qenë se rrjedha e mesme dhe e poshtme e tyre përshkon toka bujqësore të kultivuara, në të shumtën e rasteve zona ripariane është kultivuar si tokë bujqësore. Kjo ka ndikuar tek pamundësia për të mbrojtur tokën nga prurjet e lumit (përmbytjet), dhe mosndalimin e shkëmbimit të ndotjes mes tokave bujqësore e zonave të banimit kundrejt lumit nga njëra anë dhe ujërave sipërfaqësore dhe akuiferit nga ana tjetër. Gjithashtu, gjatë brigjeve të lumenjve vihet re shembja/dëmtimi i brigjeve ose gërryerja e tyre, që ka rezultuar në humbje të sipërfaqes së tokës.

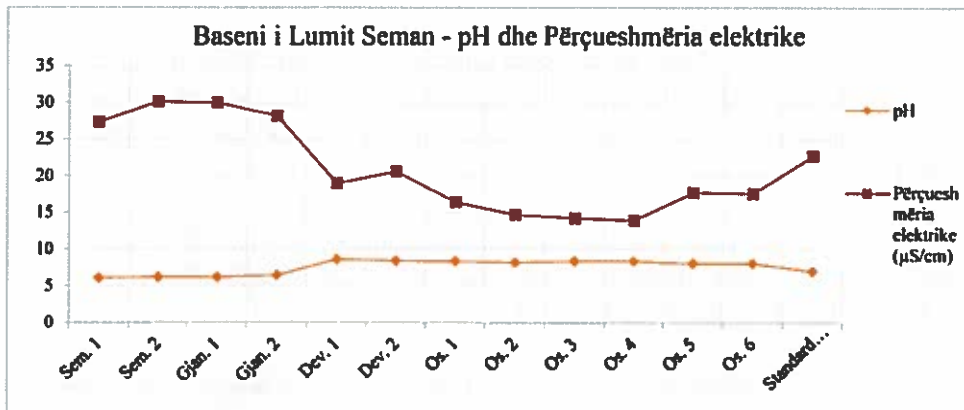
Duke pasur si qëllim përcaktimin e cilësisë së ujërave sipërfaqësore në disa lumenj të vendit, dhe lidhjen e kësaj cilësie me përdorimin e tokës në territorin e bashkisë apo jashtë saj, Co-PLAN⁴⁰ kreu monitorimin e cilësisë së ujërave të basenit të Semanit (Osum, Devoll, Seman e Gjanicë). Pika e monitorimit Devoll 2, para bashkimit të Devollit me Osumin, dhe pika Osum 5 në hyrje të Bashkisë së Kuçovës tek ura e rrugës SH-72, dhe Osum 6 në fshatin Arrëz, përpara bashkimit të Osumit me Semanin, prekin kufijtë e Bashkisë së Kuçovës. Nga monitorimi i kryer në Seman, u vu re se ujërat e lumenjve Gjanicë dhe Seman, nga Ura e Mbrostarit deri në grykëderdhje, janë acidike ($\text{pH} < 7$) ndërsa ujërat e lumenjve Osum e Devoll janë alkaline ($\text{pH} > 7$) në të gjitha pikat e monitorimit (Figura 21).

Figura 20 Harta e marrjes së kampioneve për vlerësim në lumin Osum

Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Figura 21 pH dhe përçueshmëria elektrike në Basenin e Semanit

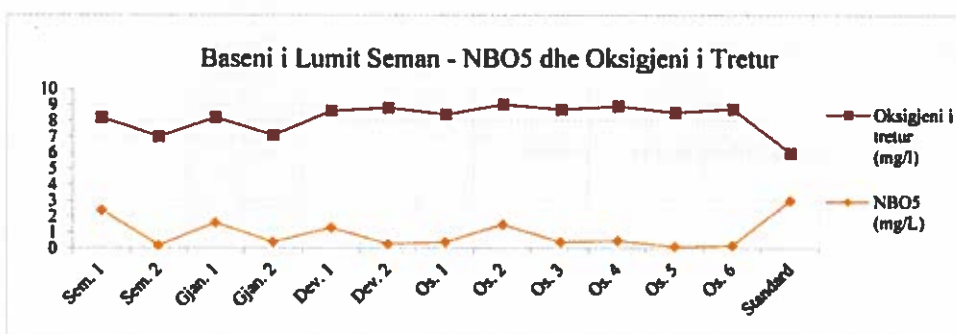

Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Në Lumin Seman, thellësia e depërtimit të dritës është në nivele të pranueshme në pjesët e sipërme të rrjedhës, por depërtimi i dritës paraqet probleme më të theksuara në zonat me erozion të lartë, në Seman para hyrjes në Patos-Marinëz dhe në Urën e Mbrostrit ndërsa në Osum në segmentin Urë Vajgurore-Arrëz, përpara bashkimit me Devollin.

Përçueshmëria elektrike ndryshon ndërmjet lumenjve, me vlera më të larta se standardet mjedisore në lumenjtë me ujëra acidikë, Gjanicë e Seman në segmentin Ura e Mbrostarit-Grykëderdhje. Vlerat luhaten nga 601-661 μS/cm. Në lumenjtë e tjerë të pellgut të Semanit, vlerat janë brenda normës me vlera që ndryshojnë nga 309-454 μS/cm dhe 315-439 μS/cm përkatësisht. Vlerat tregojnë qartë një lidhje të drejtpërdrejtë të përçueshmërisë elektrike me pH-in, ku ujërat bazikë kanë vlera brenda normave të lejuara mjedisore.

Figura 22. Vlerat e Nevojës Biologjike për Oksigjen dhe oksigjeni i tretur (DO) në Basenin e Semanit

Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Vlerat e BOD-së⁴¹ janë brenda normës⁴² në të gjitha pikat e monitorimit. Kjo mund të shpjgohet me sasinë e konsiderueshme të ujërave. Megjithatë, duke pasur parasysh derdhjen e ujërave të zeza në lumë (siç ndodhë përgjatë rrjedhës jashtë dhe brenda bashkisë), vlera e BOD-së tregon qartë nevojën për të analizuar BOD-në në lidhje me parametrat e tjerë dhe me vend-ndodhjen e burimeve kryesore të ndotjes në lumë (industria përkundrejt ujërave të zeza të zonave të banuara; metalet e

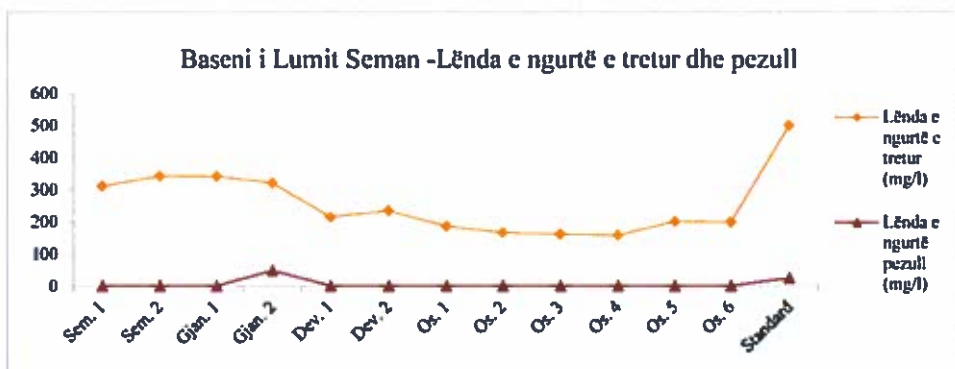
rënda përkundrejt ushqyesve, etj.). Prania e klorinës dhe metaleve të rënda në ujë ngadalëson ose zvogëlon ndjeshëm BOD-në, sepse pengon aktivitetin e mikro-organizmave.

Lënda e ngurtë pezull (TSS⁴³) është < 2 mg/l në të gjitha pikat e monitorimit të Semanit dhe shumë më e ulët se vlerat mjedisore, me përjashtim të Lumit Gjanica në afërsi të Urës së Mbrostarit. Në këtë pikë, vlerat e lëndës pezull janë 49.8mg/l dhe shënojnë një rritje të theksuar në krahasim me pikat e tjera (Figura 23).

Ndërkohë, lënda e ngurtë e tretur (TDS⁴⁴) ka vlera më të larta krahasuar me TSS. Kjo lidhet me burimet e TDS që janë erozioni i tokës, mbetjet, ujërat e bardha, dhe gërryerja e brigjeve të lumit. Vlerat më të larta të TDS vihen re në Seman e Gjanicë.

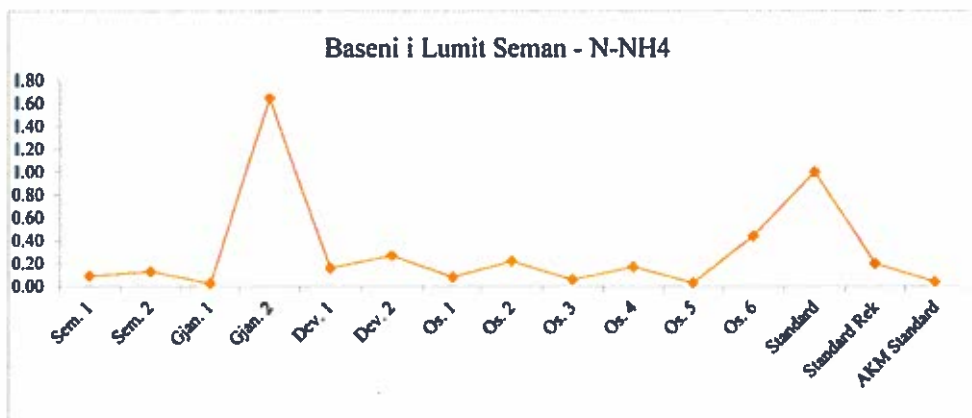
Semani ka përmbajtje të lartë të përbërësve të azotit. NO₃⁻ kalon vlerat mjedisore në të gjitha pikat e monitorimit në të dy lumenjtë. Një trend të ngjashëm ndjek edhe NO₂⁻, me përjashtim të Gjanicës përpara Ballshit. Përmbajtja më e lartë shënohet në Seman, para Patos-Marinëzës në Lushnjë.

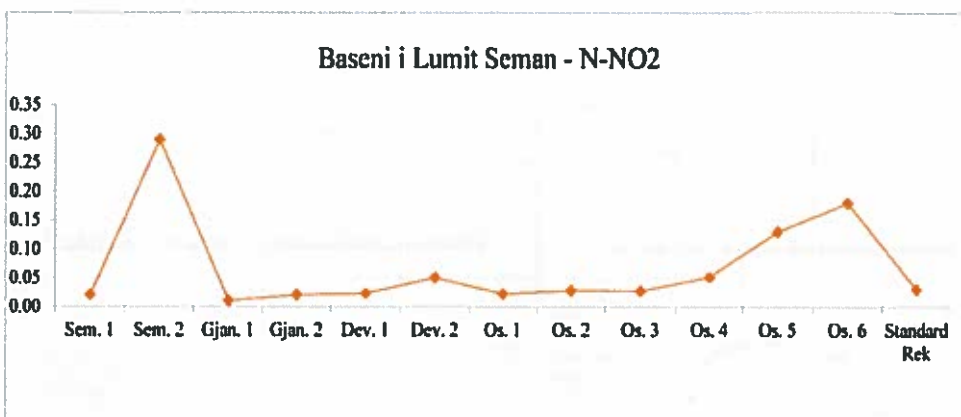
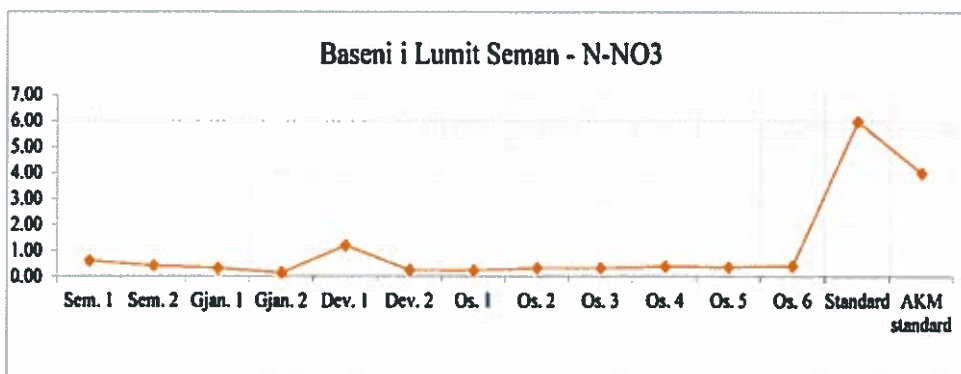
Figura 23 Lënda e ngurtë e tretur dhe pezull në Basenin e Semanit

Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Figura 24 Nitratet dhe nitritet në ujë në Basenin e Semanit

Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

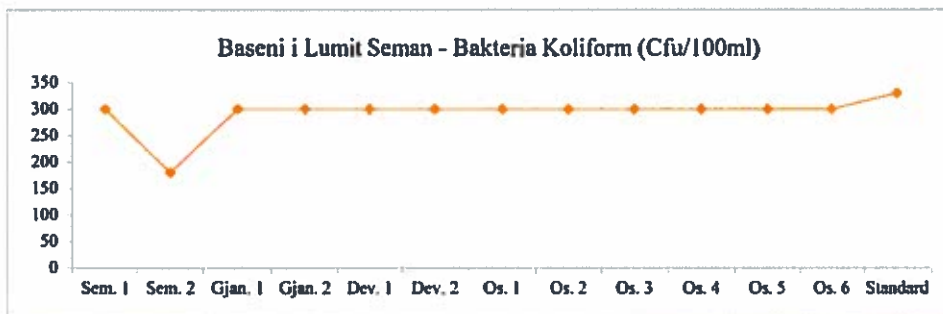
NH_4^+ paraqitet më e lartë në të gjitha pikat e monitorimit në Seman, me përjashtim të Gjanicës 1 përpara Ballshit dhe Osumit në Urë Vajgurore. Vlerat më të lartë shënohen në Gjanicë afër Urës së Mbrostarit dhe në Osum përpara bashkimit me Devollin. Azoti, është një ndër lëndët kryesore ushqyese për bimët dhe kafshët, por i mbipërdorur në bujqësi dhe për shkak të derdhjeve industriale, të ujërave të zeza e të gropave septike shkakton ndotje të lumenjve. Ndërkohë sulfatet në Seman janë në nivele të ulëta krahasuar me standardin dhe më të larta hasen në Devoll 2 (para bashkimit me Osumin).

Nivele të larta të ndotjes në Seman hasen sa i përket bakterieve koliforme dhe metaleve të rënda (Figura 25) Bakteria Koliform në Basenin e Semanit

Koliformet janë mbi vlerën 300 Cfu/100ml në të gjitha pikat e monitorimit, dhe kjo është vlera më e lartë e zbulueshme nga laboratorit (ndërkohë që standardi është 330 Cfu/100ml⁴⁵). Rezultatet e monitorimit janë tregues të nevojës së monitorimit të mëtejshëm të ujërave të Osumit për të përcaktuar nëse ujërat e Osumit janë të përshtatshme për ujitje dhe argëtim.

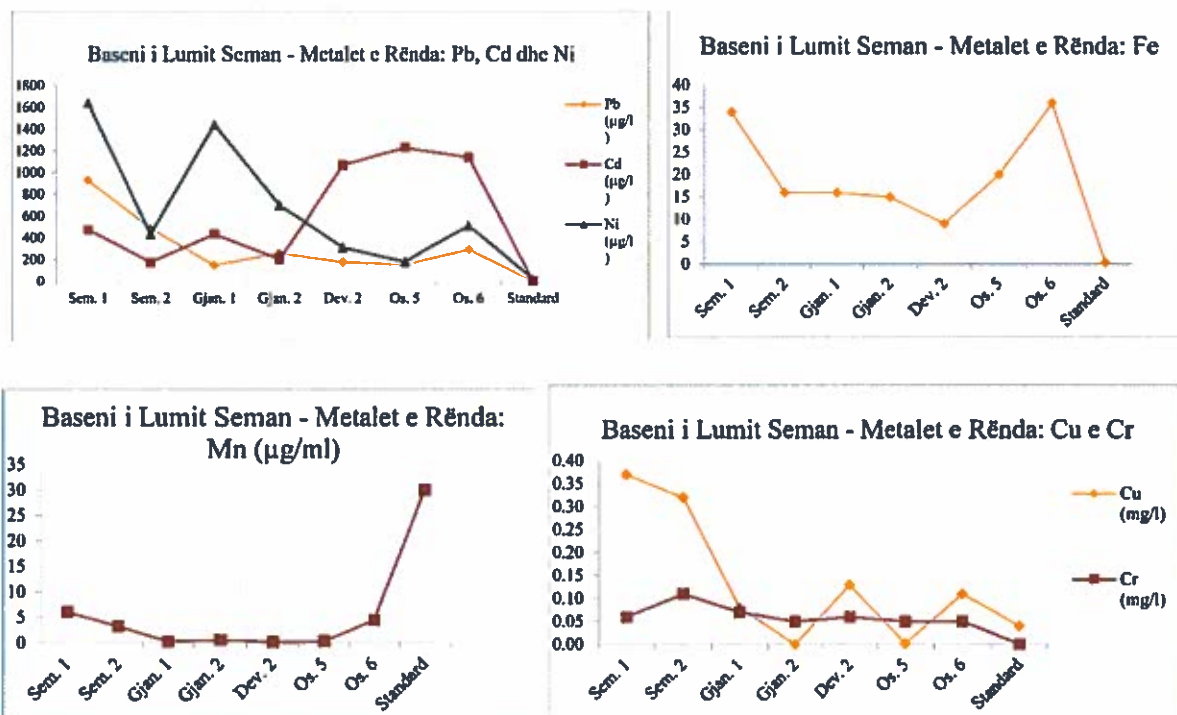
Metalet e rënda janë matur në dy pika për çdo lumë⁴⁶ të basenit të Semanit. Sipas rezultateve të analizave, ujërat janë të ndotura me plumb (Pb), kadmium (Cd), nikel (Ni) dhe hekur (Fe), Bakër (Cu), Krom (Cr) dhe Arsenik (As). Kadmiumi është në vlera më të larta se sa plumbi. Ndërkohë, vlerat e magnezit (Mn) dhe zinkut (Zn) janë brenda parametrave mjedisorë.

Figura 25 Niveli i bakteveve koliforme, Baseni i Semanit

Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Figura 26 Metalet e rënda në Basenin e Semanit

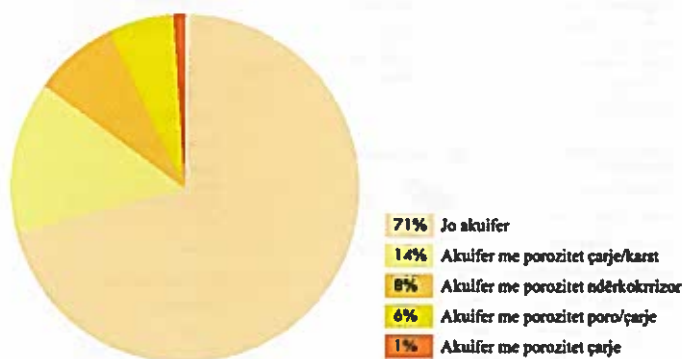
Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Si përfundim, rezultatet e monitorimit të ujit, por edhe studimet e mëparshme tregojnë se ujërat e basenit të Semanit duhen monitoruar më tej për të përcaktuar nëse janë të përshtatshëm për bujqësi dhe argëtim. Kjo mund të ndikojë negativisht në përdorimin e këtij aseti të rëndësishëm për zhvillimin ekonomik të Kuçovës. Si rrjedhojë, projektet për shmangien e ndotjes nga lumi (p.sh. derdhjen e ujërave të zeza dhe mbetjeve industriale) dhe për rehabilitimin e tij duhet të kenë përparësi për bashkinë së bashku me nismat me bashkitë e tjera që preken nga Baseni i Shkumbinit për menaxhimin e integruar të basenit të Shkumbinit. Një tjetër faktor që vlen të studiohet për

basenin e Semanit nga pikëpamja mjedisore dhe e zhvillimit të turizmit është mundësia e ndërprerjes së rrjedhës së tyre nga pengesat fizike, kryesisht hidrocentralet (HEC-et). HEC-et që ndërpresin Semanin (në prodhim ose të ato të projektuara) ndodhen jashtë kufijve të bashkisë (p.sh. në Devoll që është në ndërtim). HEC-et mund të ndikojnë në shtimin e sedimentit dhe ushqyesve që stimulojnë rritjen e tepruar të algave, uljen e sedimentit të transportuar përgjatë rrjedhës dhe në grykëderdhje, pengimin e lëvizjes së peshqve dhe të emigrimit të faunës në rrjedhën e lumit mbas pengesës.

Burimet ujore nëntokësore⁴⁷: Qarku i Beratit ka një rrjet të pasur pellgjesh ujore nëntokësore. Akuiferët shtrihen në zona me përbërje të ndryshme gjeologjike. Si rrjedhojë, ata kanë kapacitet të ndryshëm ujëmbajtës. Akuiferët ndërkokrrizor dhe me çarje-karst dallohen për kapacitet të lartë ujëmbajtës dhe përbëjnë burimet kryesore të furnizimit me ujë të qyteteve Kuçovë, Berat dhe të komunave përreth, si dhe të industrisë dhe bujqësisë. Klasifikimi i akuiferëve në të gjithë Qarkun e Beratit⁴⁸ është bërë sipas mënyrës së qarkullimit të ujit nëntokësorë. Vlerësimi i akuiferëve është bërë duke u mbështetur në hartografin e akuiferëve dhe në vlerësimin e parametrave hidrodinamikë e hidrokimikë të ujërave nëntokësorë. Grafiku i mëposhtëm paraqet shtrirjen e akuiferëve në përqindje sipërfaqeje.

Figura 27 Lloji dhe shtrirja e akuiferëve në Qarkun e Beratit

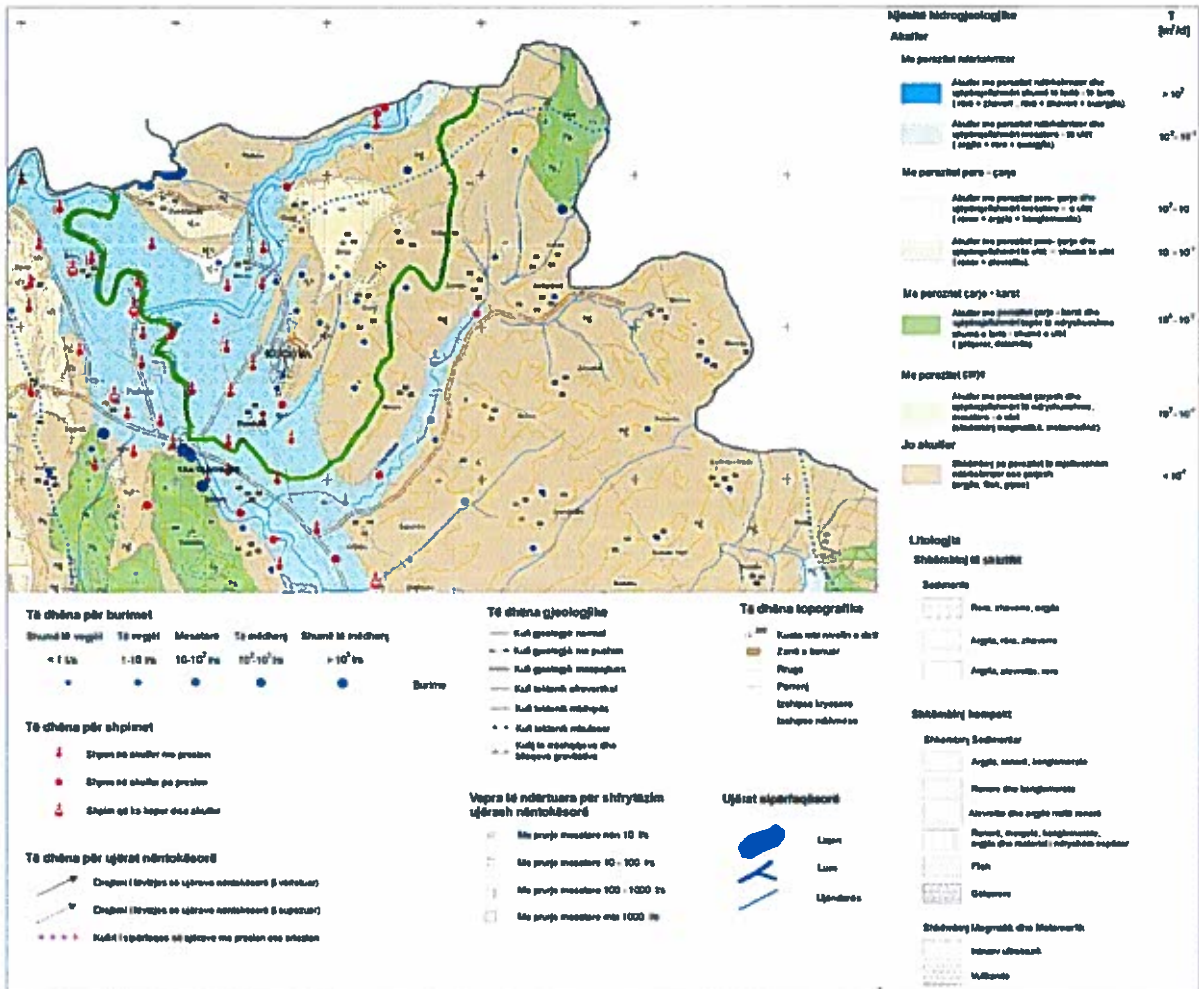

Burimi: SHGJSH, 2014; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Pjesa perëndimore e Bashkisë së Kuçovës (qyteti i Kuçovës, Kozarja dhe Perondia) ndodhet mbi akuiferin me porozitet ndërkokrrizor të shkrifët që është Akuiferi i Beratit me ujëmbajtje shumë të lartë-të lartë, i cili shtrihet përgjatë luginës së Osumit dhe Devollit (në Kozarë). Akuiferi i Beratit ushqehet kryesisht nga lumi Osum. Ky akuifer është i pasur me burime ujore nëntokësore dhe shërben për furnizim me ujë të pijshëm të bashkive Kuçovë, Beratit e shumë komunave.

Në territorin jug-perëndimor të bashkisë ndodhen pjesë të konsiderueshme të akuiferit me porozitet çarje-karst, me ujëpërcjellshmëri të ndryshueshme nga shumë e lartë në të ulët (p.sh. Akuiferi i Tomorrit). Fenomeni i karstit në këto akuiferë është i zhvilluar ndërsa ujëmbajtja e tyre është e konsiderueshme. Cilësia e ujërave është shumë e mirë dhe nga ky akuifer furnizohen me ujë qyteti i Beratit, Poliçanit, Ura Vajgurore, si dhe Gramshi dhe Çorovoda.

Figura 28 Harta Hidrogjeologjike e Bashkisë Kuçovë

Burimi: SHGJSH, 2014

Akufierët shërbejnë për furnizimin me ujë të popullsisë dhe aktivitetit industrial e bujqësor. Ujërat e akufierëve shfrytëzohen edhe për energji siç është rasti i ujërave të burimeve të Bogovës dhe Guakut. Akufierët shfrytëzohen edhe ilegalisht, por ky shfrytëzim është i pamatur. Akufierët ndërkokrrizorë dhe me çarje-karst dallohen për një kapacitet të lartë ujëmbajtës dhe të gjendura drejtpërdrejt mbi vendbanimet urbane, janë shumë të ndjeshëm ndaj ndotjes mjedisore nga pushtimet për ujë, derdhja e ujërave të zeza, mbetjet e industrisë dhe ato urbane, si dhe aktiviteti bujqësor. Akufieri nuk përkon me kufijtë administrativë dhe ndotjet mund të shkaktohen nga zona të ndryshme.

Gjithsesi, bashkia e Kuçovës duhet të krijojë një inventar të hollësishëm të territoreve dhe pikave burimore (brenda territorit të saj) me rrezik ndotjeje për akufieret dhe mbi këtë bazë të ndërmarrë projekte parandaluese dhe rehabilituese. Njëkohësisht, është e nevojshme që bashkia të bashkëpunojë me bashkitë e tjera për mbrojtjen e akufierëve nga ndotja e shkaktuar përtej kufijve të saj.

Ajri: Monitorimi i cilësisë së ajrit urban në qytetin e Kuçovës, sipas Raportit të Gjendjes së Mjedisit 2014, është realizuar në një fushatë 9 ditore nga 22 dhjetori 2014 deri në 30 dhjetor 2014 për disa nga treguesit e ajrit si PM10, SO₂, NO₂, CO, O₃, dhe benzeni. Monitorimi është realizuar me pajisje automatike, ku vlerat e NO₂ dhe O₃ regjistrohen çdo 30 minuta, ndërsa vlerat e SO₂ realizohen çdo 5 minuta, duke arritur në përfundimin se realizohen në 100% të kohës.

Nga matjet e kryera gjatë kësaj periudhe vlerat e PM10, pothuajse gjatë gjithë periudhës së matjes u tejkaluan normat e lejuara deri në vlerën maksimale mbi normën e lejuar prej 131.06 µg/m³ (norma e lejuar 50 µg/m³). Ndërsa vlerat e matura të SO₂, O₃ dhe CO janë të gjithë nën normën e lejuar. Përjashtim bëjnë vlerat e NO₂ dhe benzenit, të cilat në ditë të caktuara janë mbi normat e lejuara për qytetin e Kuçovës. Në tabelën më poshtë jepen të detajuara vlerat e treguesve më të rëndësishëm të ajrit (PM₁₀) për periudhën e matjes në dhjetor 2014⁴⁹

Tabela 8 Rezultatet e monitorimit të cilësisë së ajrit (dhjetor 2014)

Nr.	Data	PM ₁₀ (µg/m ³)
1	22.12.2014	91.29
2	23.12.2014	31.47
3	24.12.2014	99.17
4	25.12.2014	99.1
5	26.12.2014	111.53
6	27.12.2014	131.06
7	28.12.2014	45.67
8	29.12.2014	43.03
9	30.12.2014	42.28
Mesatare		77.17
Standardi BE		50

Burimi: Agjencia Kombëtare e Mjedisit, 2014

Burimi i grimcave PM₁₀ vjen kryesisht nga shkarkimi i marmitave të automjeteve dhe nga pluhuri i rrugëve, të cilat janë të rënduara më shumë nga trafiku. Ndërkohë edhe grimcat e LNP-ve (lënda e ngurtë pezull) nën efektin e trafikut të makinave në të shumtën e rasteve ngrihen në ajër. Një tjetër ndotës i pranishëm në ajrin e qytetit është edhe gazi H₂S, i cili e ka burimin nga përpunimi i naftës në zonën naftënxjerrëse. Në zonën e përpunimit të naftës, ky ndotës është në sasi të mëdha, ndërsa në qytet sasia është më e ulët, por krahasimisht është e lartë krahasuar me zona të tjera urbane. Ndër elementet e tjerë ndotës në ajrin e qytetit nga hidrokarburet e naftës është SO₂ dhe C₆H₆, të cilat për momentin janë nën normat e lejuara, por tendenca e tyre në vite është në rritje.

Pasi u shkatërrua në fillim të viteve '90, industria e përpunimit të naftës përbën një rrezik për mjedisin sot, ku aktualisht e gjithë zona e nxjerrjes së naftës ka ndotje të tokës, ujit dhe ajrit. Kjo ndotje në disa nivele ka efektet e saj negative në shëndetin e banorëve, në bujqësi, blegtori, kafshët dhe shpendët, drurët apo shpendët e zonës.

Një element tjetër të ndotjes industriale përbën edhe subjekti i prodhimit të tullave dhe impianti i përgatitjes së asfalto-betonit, ku me çlirimin e gazrave të tillë në ajër si CO, S, apo grimcat PM₁₀

apo PM_{2.5} si dhe pluhurave apo grimcave lehtësisht të inspirueshme për organizimin e njeriut, duke u bërë shkak për dëmtimin e shëndetit si sëmundjet si Silikozat, Alergjitë etj.

Shkarkimet nga ndotja industriale: Pas shkatërrimit të industrisë së përpunimit të naftës në të gjithë zonën naftëmbajtëse ka ndotje të tokës, ujit dhe ajrit, për pasojë ndotja ka ndikimin e vet në shëndetin e banorëve, në bujqësi, blegtori (kafshë dhe shpendë) deri tek drurët apo bimët natyrale. Në sajë të ekzistencës së një teknologjie të vjetëruar dhe mungesës së investimeve është llogaritur që 1/3 e sipërfaqes të vendburimeve të naftës rezulton të jetë e ndotur nga nafta bruto.

Në shkarkimet ujore vëmë re një prani të lartë të klorureve, fenolëve dhe naftës bruto që derdhen nëpër kolektorin kryesor të ujërave të zeza apo kanaleve të tjera dhe përfundojnë në lumin Devoll dhe Osum. Niveli i fenolëve në shkarkim të Lumin Devoll arrin në 2mg/l, i klorureve 20.000-50.000 mg/l, ndërsa niveli i naftës bruto në 40-90 mg/l.

Një burim tjetër i ndotjes industriale janë edhe ndërrimi apo grumbullimi i vajrave të makinave, të cilat mund të përdoren si lëndë djegëse. Ato lehtësisht mund të derdhen në tokë dhe në sipërfaqe dhe më pas të përfundojnë në lumë duke dëmtuar biodiversitetin dhe ekosistemin.

Biodiversiteti (Pyjet e kullotat⁵⁰): Fondi Pyjor e kulloror i Bashkisë së Kuçovës është rreth 4,660 ha dhe gjendet kryesisht në tre komunat e bashkisë që janë Kozare, Perondi dhe Lumas në një sipërfaqe prej 4777ha. Ish komuna Lumas dallohet për sipërfaqen më të madhe të këtij fondi me 344 ha e ndjekur nga ish komunat Perondi me 833 ha dhe Kozarë me 784 ha. Nga tre ish komunat e Bashkisë së Kuçovës, ish komunat Kozarë dhe Lumas kanë plane menaxhimi për fondin e tyre pyjor e kulloror duke lënë mbrapa ish komunën Perondi e cila ende nuk ka një plan të tillë. Kuçova dallohet për një reliev të butë, me klimë të ngrohtë mesdhetare. Si rrjedhojë, pyjet që rriten në Kuçovë janë të llojit mesdhetar të klimave të ngrohta. Në territorin e bashkisë rritet pisha mesdhetare, shkurret (shkurre e shkoze të përzier, mare) si dhe dushku dhe shelgu. Sipërfaqen më të madhe e zënë shkurret me 2,229 ha, dushqet me 279 ha dhe pisha mesdhetare me 242 ha.

Për administrimin e duhur të fondit pyjor-kulloror, Bashkia e Kuçovës ndodhet përpara sfidave që janë kryesisht nevoja për një inventarizim të ri të fondit pyjor-kulloror për shkak të ndryshimeve që i janë bërë sipërfaqeve pyjore në vitet e fundit dhe hartimi i planeve të menaxhimit për çdo ekonomi pyjore që nuk e ka (ish komuna Perondi). Si në shumë bashki të vendit tonë, edhe në Bashkinë e Kuçovës ka nevojë për pyllëzime të reja siç është vepruar në objektin Salcë-Kozarë, por pa sukses për shkak të përmytjeve të vitit 2010, dhe lërimin e sipërfaqeve pyjore përgjatë brigjeve të lumit. Një pjesë e sipërfaqeve përreth lumenjve i përkasin fondit pyjor. Disa nga sipërfaqet janë boshe dhe si rrjedhojë, në sipërfaqet boshe përgjatë brigjeve të lumenjve ushtrojnë aktivitet bujqësor shumë fermerë pjesa më e madhe pa kontrata për përdorimin e këtyre sipërfaqeve⁵¹. Duke pasur parasysh përfitimet që sjell ruajtja e fondit pyjor-kulloror në mbrojtjen e mjedisit, është e rëndësishme që Bashkia të synojë menaxhimin e qëndrueshëm të pyjeve dhe, njëkohësisht, të bashkëpunojë me Pushtetin vendor për zhvillim rural të qëndrueshëm.

Tokat dhe Bujqësia: Sipas klasifikimit të Censurit 2011, Bashkia e Kuçovës ka Kuçovën si qendër rajonale, Perondinë si qendër suburbane dhe Kozarën dhe Lumasin si njësi vendore bujqësore fushore, të cilat mbajnë peshën kryesore të zhvillimit të bujqësisë në zonën e bashkisë (Tabela X).

Tabela 9 Ndarja e bashkive sipas sektorit ekonomik dhe pjerrësisë së relievit

Nr.	Bashkia	Nr. Banore	Banorë në %	Tipologjia
1	Kuçovë	12,654	40	<u>Qendër rajonale</u> e aglomerateve (Qendër aglomerati >20,000 banore)
2	Kozarë	5,622	18	Njësi vendore <u>bujqësore fushore</u> (Bujqësia > 84%; Sipërfaqja e pjerrët < 45%)
3	Perondi	9,005	29	Suburbane me status të ulët (Raporti i arsimit të lartë < 35%)
4	Lumas	3,981	13	Njësi vendore <u>bujqësore fushore</u> (Bujqësia > 84%; Sipërfaqja e pjerrët < 45%)

Burimi: Censusi 2011, Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Sipas tabelës së mësipërme, të paktën 31% e popullsisë ka si aktivitet bazë bujqësinë, por shifra mund të jetë edhe më e lartë, nëse llogaritjet kryhen sipas deklarimeve të punësimit e jo klasifikimit tipologjik të bashkisë. Kuçova së bashku me bashki të tjera si Fieri, Berati, Ura Vajgurore dhe Lushnja, bën pjesë në ultësirën perëndimore të vendit me toka pjellore që kultivohen pothuajse gjatë gjithë vitit. Kuçova ka terren fushor e malor. Terreni fushor shtrihet kryesisht gjatë rrjedhjeve të lumenjve të Devollit në veri dhe të përrenjve të veçantë që rrjedhin nga kodrat drejt lumenjve. Sipërfaqja e tokës dallohet për përhapjen e shkëmbinjve të shkrifët (surera , suargjila e zhavorre aluviale). Toka bujqësore zë rreth 8,184 ha dhe ndodhet në Perondi, Kozarë, Lumas. Toka kultivohet me drithëra, perime (perime në sera), bostanore, foragjere, ullinj, pemë frutore dhe vreshta. Në bashki ndodhet edhe një shoqatë fermerësh (në Perondi me emrin HIP) dhe 37 biznese agropërpunimi. Foragjieret zënë sipërfaqen më të madhe të kultivuar në Kuçovë, me 2,587 ha të ndjekur nga drithërat me 1,592 ha dhe perimet me 360 ha. Kuçova dallohet edhe për rritjen e bagëtisë. Kuçova ka 5,318 ferma të cilat zënë një sipërfaqe prej 3.6 ha tokë dhe ndodhen në Perondi, Kozarë, dhe Lumas⁵². Në vitet 2007-2014, Kuçova ka përfituar nga programet e qeverisë për mbjelljen e arrorëve, ullishtave, pemëtoreve, vreshtave, bimëve mjekësore, serat, dhe aktivitetet të tjera bujqësore⁵³ ku mbjellja e ullirit, dhe ujitja me pika, serat me ngrohje dhe plasmasi për sera ka parë numrin më të madh të përfituesve⁵⁴. Për shkak të llojit të tokës (me teksturë të imët) dhe relievit (mungesës së pjerrësisë e cila bën të pamundur kullimin e ujit në rast reshjesh), këto lloj tokash nevojiten mirëmbajtje të vazhdueshme lidhur me kullimin e ujit dhe ujitjen gjë që garanton prodhimtari të lartë bujqësore. Aktualisht, toka bujqësore në Bashkinë e Kuçovës (dhe Skraparit) është pajisur me sistem ujitje (rreth 23 mijë ha) të shtrirë në fushën e Myzeqesë së Beratit, ndërsa rreth 7 mijë ha tokë të tjera kanë sistem kullimi i cili është jetik për shmangien e përmytjes së tokave gjatë stinës së reshjeve⁵⁵. Bashkia e Kuçovës (dhe e Beratit) ka edhe një numër të madh rezervuarësh në territor (mbi 33 rezervuarë të marrë së bashku me Beratin dhe Skraparin), edhe pse numri i saktë i tyre për çdo bashki më vete është i panjohur. E njëjta sipërfaqe ka edhe dy hidrovorë vend-ndodhja e të cilëve është e pacaktuar. Së bashku me hidrovorët, ky sistemi i ujitjes dhe kullimit shërben për shmangien e përmytjes nga lumi Seman dhe Devoll.

Aktiviteti bujqësor është shumë i rëndësishëm për ekonominë e Kuçovës, por nga pikëpamja mjedisore haset me dy sfida të mëdha: faktin që bujqësia po shndërrohet nga familjare në intensive dhe mungesën e përgatitjes teknologjike dhe të njohurisë mbi tokën për t'u përshtatur me këtë shndërrim. Bujqësia intensive kërkon njohje të thella të mikroelementëve dhe ushqyesve të tokës që të ndihmojë në përdorimin eficient të inpueteve bujqësore dhe ruajtjen e mjedisit. Në Shqipëri

kjo njohje mungon. Deri më sot, tokat janë klasifikuar në bazë të ngjyrës dhe lartësisë, pavarësisht përpjekjeve për një klasifikim sipas sistemit amerikan (taksonomia e tokës - *Soil Taxonomy*)⁵⁶. Deri më tani, kjo mungesë informacioni nuk është ndjerë, sepse është plotësuar me njohuritë e bujqve të trashëguara ndër shekuj. Mirëpo shndërrimi i sistemit nuk mund të bazohet në njohuritë e individëve, aq më tepër sot kur kemi të bëjmë jo më me bujq por me fermerë dhe biznesmenë të interesuar në bujqësi.

Problematika të tjera që po hasen në zhvillimin e bujqësisë në gjithë vendin tonë dhe në Kuçovë lidhen kryesisht me degradimin e tokave për shkak të erozionit. Ky i fundit ka prekur pothuajse një pjesë të mirë të lumenjve të basenit të Semanit përfshi edhe Devollin. Si rezultat i erozionit, mungesës së njohurisë se thelluar për tokën dhe praktikave të keqmenaxhimit, një nga fenomenet që po vihet re është ai i degradimit të tokës. Nuk ka shifra lokale, por në rang vendi, vetëm erozioni dhe degradimi i tokave kanë çuar në humbjen e 5% të Prodhimit të Brendshëm Bruto në vitin 2014⁵⁷. Një sfidë tjetër për Bashkinë e Kuçovës mbetet përmbytja dhe ndotja e tokës përgjatë lumit nga mbetjet. Në vitet e fundit, rreziku i përmbytjes së tokave nga Devolli është shtuar. Ngushtimi i shtratit të lumit Devoll nga hedhja në shtratin e lumit të mbetjeve të ngurta rrezikon përmbytjen e tokave përreth lumit në rast prurjesh të mëdha⁵⁸. Në Bashkinë e Kuçovës grumbullohen gjithsej rreth 10 tone mbetje te ngurta me burim sektorin e ndërtimit të cilat hidhen në bregun e lumit Devoll⁵⁹. Ndotja e tokës nga industria e naftës (si p.sh. në Kuçovë dhe Kozarë) është një shqetësim i vazhdueshëm në bashki. Përdorimi i tokës nga industria e naftës, përveç përfitimeve ekonomike që ka sjellë për vendin, ka ndikuar në ndotjen e tokës, ajrit e ujit⁶⁰. Në Kuçovë, dhe sidomos në Kozarë, ndotja e tokës nga pusët e naftës është e dukshme në gjithë sipërfaqen naftë-nxjerrëse. Rreth 1/3 e sipërfaqes së vendburimeve të naftës rezulton të jetë e ndotur nga nafta bruto⁶¹.

Me qëllim shmangien e degradimit të mëtejshëm të tokës bujqësore dhe jo-bujqësore, nevojitet që Bashkia të promovojë zhvillimin rural brenda territorit dhe të garantojë zhvillimin e një bujqësie më të qëndrueshme nëpërmjet praktikave prodhuese të qëndrueshme që respektojnë mjedisin, siç përcaktuar në Politikën e Përbashkët për Bujqësinë të BE-së⁶².

Nëntoka⁶³: Vendburimi i Naftës Kuçovë është një nga vendburimet më të vjetra të zbuluara në Shqipëri, ku janë zbuluar rezerva të konsiderueshme naftë. Ruajtja e nëntokës mbetet sfidë për Bashkinë e Kuçovës për shkak të shfrytëzimit për një kohë relativisht të gjatë të vendburimit të naftës Kuçovë. Ruajtja e nëntokës bëhet edhe më e nevojshme sot, kur teknologjia për shfrytëzimin e saj ka përparuar jashtëzakonisht në një kohë të shkurtër. *SHGJSH thekson nevojën e ndërmarjes së një studimi për ruajtjen e nëntokës dhe shmangien nga rreziqet e mundshme.*

Vatrat e nxehta mjedisore (hotspot-et): Zona naftënxjerrëse në Kuçovë, edhe pse nuk është përcaktuar si vatër mjedisore, është ndotur rëndë me hidrokarbure⁶⁴. Në Kuçovë, ndotja e ajrit, ujit e tokës nga industria e naftës është e theksuar për shkak të llojit të veprimtarisë dhe teknologjisë së vjetër të përdorur nga industritë e sektorit⁶⁵. Për më tepër, industritë në vendin tonë janë dalluar për mosrespektimin e mjedisit gjatë veprimtarisë së tyre. Si rrjedhojë, Kuçova dhe sidomos Kozara vuajnë pasojat e ndotjes së tokës nga pusët e naftës në sipërfaqen naftë-nxjerrëse⁶⁶.

Duke pasur parasysh rreziqet që vatrat e nxehta mjedisore paraqesin për mjedisin dhe shëndetin e njeriut, nevojitet që të merren masa për pastrimin dhe rehabilitimin e tyre.

Ndryshimet Klimatike: Ndonëse Shqipëria është një nga vendet që nuk ka një kontribut të konsiderueshëm në emetimin e gazeve të efektit serrë, ajo si shumë vende të tjera të botës vuan efektet e ngrohjes globale. Nga kërkimet e shumta dhe analizimi i treguesve të klimës si temperatura, reshjet, ekstremitetet klimaterike dhe thatësitat, sektorët më të prekur në vendin tonë janë:

- **Bujqësia**-Parashikimet për klimë nxjerrin në pah rritjen e mëtejshme të temperaturave në vendin tonë dhe uljen e nivelit të reshjeve, të cilat do të bëhen gjithmonë më të paqëndrueshme, duke u shoqëruar me dukuri të përmytjeve masive apo thatësirave. Këto fenomene do të çojnë në uljen e prodhimit të bujqësore, ku si fillim do të dëmtohen ndjeshëm kulturat e ullinjve dhe vreshtave si dhe kultura të tjera bazë të bujqësisë. Kjo prishje e rregullsisë të sistemit të prodhimit të produkteve bujqësore do të ketë një ndikim negativ në jetesën e popullsisë. Për këtë arsye duhet të adaptohen masa për bujqësinë, që ajo të përballojë ndryshimet klimatike.
- **Energjia**-Në lidhje me sektorin e energjisë, vendi jonë me burimet energjetike që ka (hidrocentralet) e ka të vështirë që nga njëra anë të përmbushë kërkesat e për energji elektrike dhe nga ana tjetër të sigurojë burim të vazhdueshëm (ujor) për të përmbushur në vazhdimësi kërkesat e tregut. Nisur nga fakti se ne mbështetemi tek energjia ujore për furnizimin me energji, fenomenet drastike të ndryshimeve klimatike (thatësitat apo mungesa e reshjeve) do ta vendosnin në krizë sektorin e prodhimit të energjisë elektrike. Për këtë arsye vendi ynë duhet të shikojë alternativa të tjera për të diversifikuar burimet e furnizimit me energji elektrike si, rritjen e tregtimit rajonal të energjisë, si dhe zbatimin e formave alternative të prodhimit të energjisë brenda vendit (energji alternative nga BRE⁶⁷).
- **Biodiversiteti, toka dhe ekosistemet ujore**-Shqipëria, si shumë vende të Ballkanit perëndimor, nën vazhden e ndryshimeve klimatike po pëson dhe do të pësojë ndikimin e: i) rritjes së temperaturave vjetore; ii) rritjes së nivelit të detit deri në 20-24 cm deri në vitin 2050⁶⁸ dhe për pasojë rritjes së erozionit detar dhe të nivelit të ujërave të lumenjve. Nëse këto dukuri do të ndodhin realisht në 40 vitet e ardhshme, praktikisht tokat të cilat janë zona bregdetare apo afër tyre do të përmyten dhe tokat bujqësore në brendësi të territorit, ku kalojnë lumenjtë do të përmyten. Të gjitha këto dukuri do të shkaktojnë një trysni shumë të madhe tek burimet ujore, duke modifikuar zinxhirin e jetës në këto mjedise, çka do të sjellë ndryshimin e habitateve dhe pakësimin e burimeve natyrore.

Bashkia Kuçovë nuk është një territor bregdetar, por në të kalojnë ujërat e Lumit Devoll, të cilat në kushtet e rritjes së nivelit do të dëmtojnë tokat bujqësore pranë rrjedhës së tij apo edhe vendbanimet e ndryshme. Për këtë arsye, duhen marrë masa për fortifikimin e pengesave të brigjeve të lumenjve, kryesisht në zonat më problematike, të cilat janë të prekura edhe nga erozioni lumor. Gjithashtu duhen marrë masa për përmbushjen e nevojave ushqimore në raste ekstreme, ku kulturat bujqësore dëmtohen nga përmytjet masive dhe nga periudhat e gjata të thatësirës.

1.2.4 Përfundime

Metabolizmi: Analiza e metabolizmit tregon se si funksionon territori i bashkisë në lidhje me disa nga flukset kryesore të burimeve të tij, nga prodhimi deri në konsumim dhe prodhim të mbetjeve.

Për sa i përket fluksit të energjisë, Kuçova ka potencial për përdorimin e energjive alternative si energjia gjeotermale dhe energjia e diellit. Energjia gjeotermale në territorin e Kuçovës mund të përftohë nga uji i shtresave kolektore që gjendet në pusët e naftës. Uji i këtyre puseve mund të shërbejë për ngrohjen e serave. Numri i ditëve me diell dhe sasia e rrezatimit diellor në territorin e Kuçovës janë mjaft të favorshme për t'u përdorur si burim energjie. Një nga mënyrat e përdorimit të kësaj energjie do ishte nëpërmjet paneleve fotovoltaike, për ngrohjen e banesave etj. Energjia e eksportuar përbën vetëm 8,6% të energjisë së importuar, kjo tregon që përveç humbjeve në rrjet, burimet alternative të energjisë nuk shfrytëzohen. Përdorimi i energjive alternative do të eficientojë përdorimin e energjisë hidrike dhe do të sigurojë furnizim me më të mirë me energji.

Sistemi i furnizimit me ujë të pijshëm duhet të shtrihet në të gjithë territorin e bashkisë. Ky sistem furnizimi duhet të jetë kryesisht konvencional (rrjet tubacionesh) në zonat ku është e nevojshme, ndërsa në zonat ku uji mund të nxirret nëpërmjet puseve mund të përdoret kjo metodë. Thuajse i gjithë territori shtrihet në formacion ujëmbajtës (akuifer me porozitet çarje-karst dhe ujëpërcjellshmëri shumë të lartë të lartë), ndaj është më i ndjeshëm ndaj ndotjes që mund t'iu shkaktohet ujërave nëntokësore dhe tokës. Sasia totale e ujit të prodhuar në Bashkinë Kuçovë është 2,308.7 m³/ orë ndërkohë që kërkesa aktuale është vetëm 302 m³/ orë, që tregon se me një menaxhim më të mirë të sistemit të furnizimit me ujë mund të kemi mbulim të të gjithë territorit me shërbimin e furnizimit me ujë.

Fluksi i ushqimit tregon që kulturat bujqësore që kanë prodhim më të lartë në Bashkinë Kuçovë janë perimet, drithërat, drufrutorët si: pemët frutore, ullinjtë dhe vreshtat. Pra, Kuçova nuk është e specializuar në një kulturë specifike, por ka një sasi prodhimi të përafërt të kulturave të sipërpërmendura. Sipas edhe Ministrisë së Bujqësisë, kulturat më të përshtatshme për Kuçovën janë prodhimet e serave, duhani, drufrutorët si pjeshkë dhe ullinj, gjithashtu prodhimi i mjaltit, i cili ka një rendiment mesatarisht të lartë.

Duhet që mbetjet të diferencohen patjetër që në burim, në mënyrë që të ketë një nivel më të lartë riciklimi. Vend depozitimi që ndodhet në Tapi, pranë shtratit të Lumit Devoll duhet të mbyllet dhe sipas standardeve përkatëse dhe të transferohet si *landfill* sanitar-inxhinierik në një territor gjeologjikisht dhe teknikisht të përshtatshëm, larg akuifereve dhe me përshkueshmëri të ulët. Shërbimi i grumbullimit të mbetjeve ofrohet në të gjithë territorin e bashkisë dhe ky është një tregues pozitiv. Prioritet i kësaj bashkie duhet të jetë diferencimi i mbetjeve urban, për të pasur një ndotje sa më të ulët në territor.

Mjedisi dhe ekosistemet: Kuçova bën pjesë në ultësirën perëndimore të vendit me toka pjellore që kultivohen pothuajse gjatë gjithë vitit. Vend të rëndësishëm zë nga kultivimi i drithërave deri te perimtaria, bostanoret, foragjeret, ullinjtë, pemët frutore dhe vreshtat. Zhvillimin e bujqësisë në bashki, përveç klimës, terrenit dhe tokave të përshtatshme e ka favorizuar edhe rrjeti i gjerë hidrik dhe i kanaleve ujitëse-kulluese i cili ka bërë të mundur kultivimin e bujqësisë intensive përgjatë gjithë vitit. Këtij rrjeti i shtohet edhe Lumi i Devollit së bashku me lumenjtë Osum e Seman, të cilët përshkojnë territorin e bashkisë në pjesën jugore e juglindore përkatësisht.

Ndërsa nga njëra anë Kuçova ka këto burime natyrore që ndikojnë drejtpërdrejtë në zhvillimin e vendit, nga ana tjetër, shumë nga këto burime kanë nevojë për mbrojtje, mirëmbajtje dhe investim. Siç edhe u theksua më sipër, monitorimi i ujërave të Devollit, Osumit e Semanit të cilët janë të rëndësishëm për zhvillimin e bashkisë, nxori në pah problematikat e këtyre lumenjve, të cilat vijnë

si pasojë e mungesës së politikave për mbrojtjen e burimeve natyrore dhe lumenjve nga aktivitetet njerëzore. Rezultatet e monitorimit treguan se ujërat e Devollit, Osumit e Semanit janë të ndotura thellë me metale të rënda. Meqenëse ujërat e këtyre lumenjve përdoren edhe në bujqësi, është e nevojshme që ujërat e lumenjve të monitorohen më tej për të përcaktuar nëse janë të përshtatshëm për ujitje. Përdorimi i ujërave për bujqësi rrezikon shëndetin e njeriut nëpërmjet konsumit të fruta-perimeve të ndotura me ujin e lumit gjatë kultivimit. Në qoftë se nuk merren masa për uljen e ndotjes së ujërave të Devollit, Osumit e Semanit, nga burim uji për bujqësinë, këta lumenj mund të kthehen në një faktor rreziku për cilësinë e produkteve bujqësore dhe shëndetin e njeriut. Si rrjedhojë, është e nevojshme që bashkia të ndërmarrë projekte që synojnë uljen e ndotjes në lumë si projekte për parandalimin e derdhjes së ujërave të zeza në lumë, të mbetjeve industriale, dhe të të gjitha aktiviteteve që ndikojnë në ndotjen e ujërave të tij, duke përfshirë edhe ndotjen e ujërave nga inputet bujqësore nëpërmjet përdorimit efikas të tyre. Përveç ndotjes, është e rëndësishme që bashkia të planifikojë projekte më përparësi për rehabilitimin e lumenjve, së bashku me projekte bashkëpunimi me bashkitë e tjera që preken nga Devolli, Osumi e Semani, për menaxhimin e integruar të këtyre lumenjve.

Në shumë ish komuna të Bashkisë së Kuçovës, territori ka përdorim bujqësor dhe industrial. Përdorimi i tokës nga industria e naftës, përveç përfitimeve ekonomike që ka sjellë për vendin, ka ndikuar negativisht në ndotjen e tokës, për shkak të mbetjeve të dherave industriale të depozituara në vende të papërshtatshme dhe për shkak të puseve të industrisë së naftës të përdorur gjatë aktivitetit naftë-nxjerrës ndër vite. Si rrjedhojë, është e nevojshme që bashkia të përcaktojë qartë kufirin e ndarjes ndërmjet tokave bujqësore dhe atyre industriale në mënyrë që të shmangët degradimi i tokave dhe rrezikimi i shëndetit të njeriut nëpërmjet konsumit të produkteve të rritura në toka të ndotura nga nafta.

Përveç mbrojtjes së burimeve ujore, bashkia përballet edhe me nevojën e shmangies së degradimit të tokës nga praktikat bujqësore të paqëndrueshme. Në dhjetëvjeçarin e fundit, bujqësia është shndërruar nga familjare në intensive. Kjo lloj bujqësie, ka sjellë përfitime ekonomike për banorët vendas por ka krijuar edhe degradim të tokës bujqësore i cili i shtohet atij nga ndotja e naftës dhe industrisë. Për këtë arsye, është e nevojshme që bashkia të krijojë kushte që shmangin problemet që vijnë me bujqësia intensive duke futur shërbimin e agronomisë nëpër fshatra bujqësore. Duke u ofruar informacionin e duhur bujqve, ky shërbim i ndihmon ata që të shtojnë prodhimin bujqësor nëpërmjet praktikave moderne bujqësore pa cenuar qëndrueshmërinë e saj. Me qëllim shmangien e degradimit të mëtejshëm të tokës bujqësore dhe jobujqësore, nevojitet që Bashkia të promovojë zhvillimin rural brenda territorit dhe të garantojë zhvillimin e një bujqësie më të qëndrueshme nëpërmjet praktikave prodhuese të qëndrueshme që respektojnë mjedisin, siç përcaktuar në Politikën e Përbashkët për Bujqësinë të BE-së⁶⁹.

Duke qenë zonë me burime të shumta nafte me shfrytëzim intensiv, është e rëndësishme që të kryhen studime që përcaktojnë gjendjen e nëntokës për të shmangur rreziqet që mund të kanosen nga shembje të ndryshme të saj sidomos në një kohë kur teknologjia e shfrytëzimit të naftës së përdorur është shumë e përparuar dhe e re, dhe kur ndikimi i të cilës në mjedis ende debatohet.

Në territorin e bashkisë ndodhen edhe disa vatra të nxehta mjedisore. Duke pasur parasysh rreziqet që vatrat e nxehta mjedisore paraqesin për mjedisin dhe shëndetin e njeriut, nevojitet që të merren masa për pastrimin dhe rehabilitimin e tyre sa më të shpejtë.

Bashkia ndeshet edhe me sfidat e ndotjes së ajrit nga industria e naftës dhe burime të tjera. Dy nga ndotësit më të përhapur në qytetin e Kuçovës dhe në zonën përreth janë LNP-ja, e cila e ka origjinën nga automjetet që lëvizin në zonë, dhe H₂S e cila e ka origjinën nga industria nxjerrëse e naftës që operon në zonë. Ndërkohë, falë industrisë nxjerrëse të naftës, lëndë të tjera ndotëse në ajër të cilat nuk janë mbi normat e lejuara janë edhe oksidet e squfurit, si trajta SO₂ dhe benzeni C₆H₆. Ndërkohë një burim tjetër ndotje në zonën e qytetit të Kuçovës është edhe fabrika e prodhimit të tullave dhe impianti i prodhimit të asfalto- betonit. Prania e kësaj industrie në zonë ka sjellë praninë e grimcave ndotëse të ajrit si PM₁₀, PM_{2.5}, C, S të cilat në të shumtën e rasteve janë mbi normat e lejuara, duke u bërë burim i shumë sëmundje të mushkërive dhe ndotjes së mjedisit. Në këto kushte, Bashkia Kuçovë duhet të marrë masa për shtimin e hapësirave të gjelbra pranë industrive ndotëse, si dhe të bashkëpunojë me inspektoratet shtetërore dhe vendore të mjedisit për kontrollin e vazhdueshëm të zbatimit të kushteve të lejeve mjedisore të këtyre bizneseve.

Sipas të dhënave të nxjerra nga kërkimet e shumta në lidhje me ngrohjen globale dhe efektet e saj në territor, edhe për Bashkinë Kuçovë sektorët që do të preken më shumë janë bujqësia, energjia, biodiversiteti, toka dhe ekosistemet ujore Bashkia Kuçovë nuk është një territor bregdetar, por në të kalojnë ujërat e lumit Devoll, të cilat në kushtet e rritjes së nivelit do të dëmtojnë tokat bujqësore pranë rrjedhës së tij apo edhe vendbanimet e ndryshme. Për këtë arsye duhen marrë masa për fortifikimin e pengesave të brigjeve të lumenjve, kryesisht në zonat më problematike, të cilat janë të prekura edhe nga erozioni lumor. Gjithashtu duhen marrë masa për përmbushjen e nevojave ushqimore në raste ekstreme, ku kulturat bujqësore dëmtohen nga përmytjet masive dhe nga periudhat e gjata të thatësisë.

1.3 Zhvillimi ekonomik

Në këtë seksion jepet një pasqyrë e tendencave kryesore të zhvillimit ekonomik në Bashkinë e Kuçovës, fokusuar veçanërisht në ndryshimet që ka sjellë reforma administrative territoriale. Në përgjithësi vlen të theksohet që bashkia ka kaluar nga një territor vetëm urban në një territor më kompleks urban-rural. Aspektet që janë marrë në konsideratë për këtë analizë janë: treguesit makroekonomikë, si PBB, VSHB dhe produktiviteti, të analizuar në rang qarku; tendencat kryesore të bizneseve; potencialet bujqësore; si dhe sektorët ekonomikë me peshën kryesore në Bashkinë Kuçovë, të ndarë sipas klasifikimit 'ekonomi agrare' dhe 'ekonomi aglomeruese'.

1.3.1 Prodhimi i Brendshëm Bruto, Vlera e Shtuar Bruto dhe Produktiviteti

Për vlerësimin e treguesve ekonomikë si Prodhimi i Brendshëm Bruto (PBB), Vlera e Shtuar Bruto (VSHB) dhe produktiviteti i sektorëve, i referohemi të dhënave për Qarkun Berat, si niveli më i detajuar ku maten këta tregues.

Tabela 10 PBB i Qarkut Berat, në raport me Shqipërinë dhe qarqe të ngjashme⁷⁰, për vitin 2012

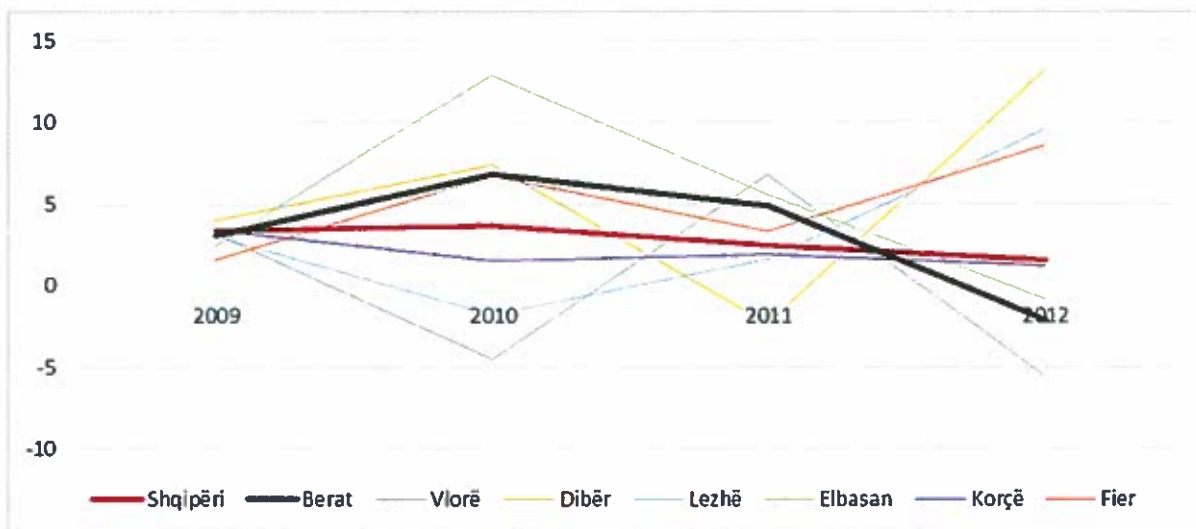
Vendi	Struktura e PBB (%)	PBB për frymë në lekë
Shqipëria	100	460,436
Qarku Berat	4.10	371,324
Qarku Vlorë	5.8	422,054
Qarku Dibër	3.2	309,670
Qarku Lezhë	3.4	327,027

Burimi: INSTAT, Vjetari Statistikor Rajonal, 2015

Në Qarkun e Beratit, PBB⁷¹ për frymë është rreth 371,000 lekë, pra 20% më e ulët në raport me PBB për frymë në nivel kombëtar (460,400). Krahasuar me qarqe të ngjashme, qarku i Beratit pozicionohet më mirë se Dibra dhe Lezha dhe më në disfavor në lidhje me Vlorën, ndërkohë që në këndvështrim rajonal, ndan vlera PBB-je të përafërta me qarqet fqinje (Berat, Elbasan), më të madhe se Qarku Korçë dhe më të ulët se Qarku Fier⁷². Kontributi i Qarkut Berat në PBB e përgjithshme është 4.1%, duke e renditur atë ndër 5 qarqet me kontribut më të ulët në vend.

Tendencat e PBB të Qarkut Berat paraqiten jo të qëndrueshme në periudhën pas vitit 2008, ku ka luhatur mes ritmeve të rritjes dhe uljes. Në vitin 2012 PBB për Qarkun Berat ka pësuar ulje me 2.1%, ndërkohë që edhe në qarqet fqinje vërehen tendenca uljeje, si në Vlorë, Elbasan, etj. Në raport me normat e rritjes së PBB në rang Shqipërie, tendencat janë gjithashtu rritje më e ngadaltë, nga 3.4% në 2009, në 1.39% në 2013.

Figura 29 Rritja reale e PBB në periudhën 2009-2012, për Qarkun e Beratit dhe qarqe të ngjashme

Burimi: Vjetari Statistikor Rajonal 2015; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Nga analiza e vlerës së shtuar bruto⁷³ sipas sektorëve, për Qarkun Berat, rezulton se sektori bujqësor ka VSHB më të madhe, me 42.7%, ndjekur nga shërbimet, që vlerësohen me 35.9% të VSHB totale. Kontribuesi kryesor të shërbimet është tregtia, hotelet dhe restorantet me 9.3%, post telekomunikacioni me 2.5% dhe sektori i transportit me 2.3%. Sektori industrial vlerësohet si sektori terciar me 11% të VSHB, ku ka si nëndarje sektorin e industrisë nxjerrëse me 3% dhe sektorin e industrisë përpunuese me 8%. Sektori i fundit, i cili ka VSHB më të vogël, është sektori i ndërtimit me 10.5%.

Këta tregues dëshmojnë që të ardhurat kryesore të qarkut gjenerohen nga sektori bujqësor, dhe nga shërbimet. Sektori industrial, i cili përfaqësohet nga një numër i madh industrish në periferi të qytetit të Beratit dhe nga gjithë zona e puseve dhe përpunimit të naftës në Kuçovë, zë një peshë mjaft të vogël në VSHB e qarkut.

Sa i takon produktivitetit të sektorëve ekonomikë⁷⁴ në Qarku Berat, dallohet vlera më e lartë në sektorin e shërbimeve, me 0.9, ndjekur nga sektori bujqësor me 0.64 dhe sektori industrial me 0.53. Kjo tregon se, pavarësisht kontributit të lartë të sektorit bujqësor, numri i madh i të punësuarve në të bën që sektori i bujqësisë të mos jetë më produktivi në ekonominë e qarkut.

Tabela 11 Produktiviteti sipas sektorëve ekonomikë, Qarku Berat

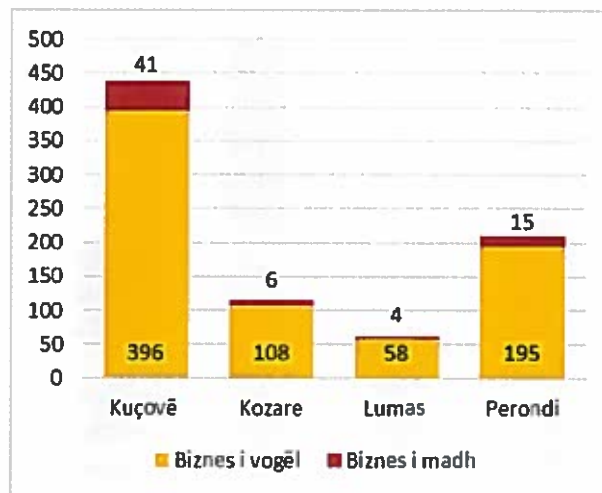
Sektori	VSHB e Sektorit	Numri i punonjësve në Sektor	Produktiviteti
Industria	5,152	9,743	0.53
Shërbimet	17,841	19,669	0.9
Bujqësia	20,063	31,543	0.64

Burimi: INSTAT, Llogaritë Rajonale 2012

1.3.2 Vlerësimi i situatës së njësive ekonomike në Bashkinë Kuçovë

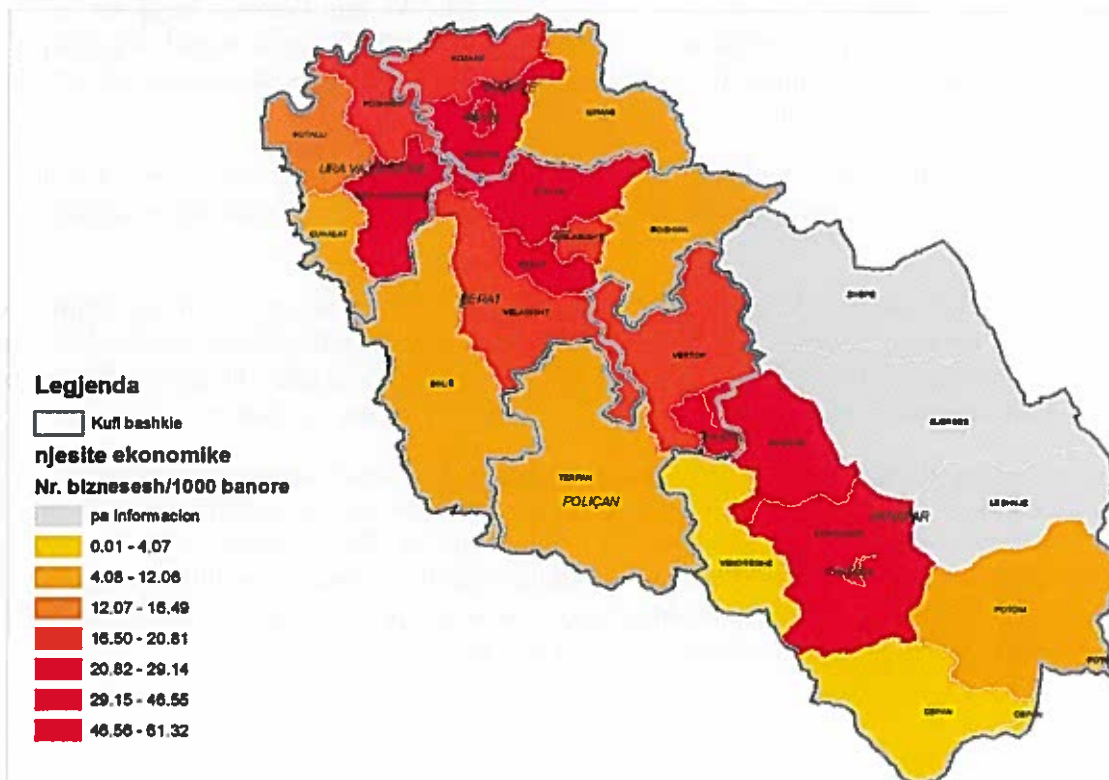
Kuçova ka një numër total prej 823 njësish ekonomike (viti 2015). Nga këto, 92% (757) i takojnë biznesit të vogël dhe vetëm 8% (66) biznesit të madh. Numri më i madh i bizneseve ndodhet në Kuçovë (396 biznese të vogla dhe 41 të mëdha), ndjekur nga Perondia (195 biznese të vogla dhe 15 të mëdha), Kozarja (195 biznese të vogla dhe 15 të mëdha) dhe, më pas, Lumasi, me 62 biznese gjithsej. Pavarësisht numrit relativisht të vogël të njësive ekonomike që operojnë në Bashkinë Kuçovë, krahasimisht me qarkun, vërehet se në raport me numrin e banorëve, shpërndarja e njësive ekonomike është mjaft e lartë, veçanërisht në njësitë administrative Kuçovë dhe Perondi (mesatarisht 50-60 biznese për 1000 banorë).

Figura 30 Njësitë ekonomike sipas llojit

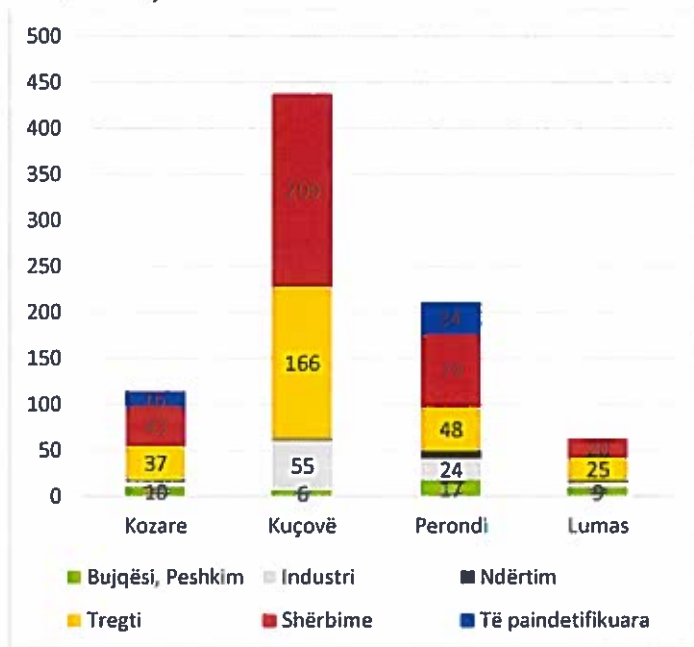
Burimi: Bashkia Kuçovë; Përgatiti: Co-PLAN, 2015

Figura 31 Numri i njësive ekonomike për 1000 banorë, për Qarkun e Beratit, nivel njësish administrative

Burimi: INSTAT, Ndërmarrjet aktive sipas llojit dhe njësisë administrative (2012); Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Figura 32 Njësitë Ekonomike sipas llojit të aktivitetit në Bashkinë Kuçovë

Burimi: Bashkia Kuçovë; Përgatiti: Co-PLAN, 2015

dhe ndërtimi (1.58). Pavarësisht peshës relativisht të vogël në numër biznesesh respektive, bujqësia dhe industria janë dy sektorë shumë të rëndësishëm zhvillimi (ekzistues dhe potencial), të cilët janë trajtuar si seksione të veçanta:

Vlerësimi i Sektorit Bujqësor: Në këtë pjesë do të vlerësohen prodhimet bujqësore, prodhimet blegtorale si dhe numri i fermave dhe i ndërmarrjeve të agrobiznesit që operojnë në territorin e Bashkisë Kuçovë.

Në Bashkinë Kuçovë operojnë 5,318 ferma⁷⁵ të klasifikuara si femra blegtorale, ferma bujqësore ose ferma mikse. Ky numër përbën rreth 22% të totalit të fermave të Qarkut Berat, shifër relativisht përfaqësuese, duke marrë parasysh që në Kuçovë ndodhen rreth 38% të tokës bujqësore dhe vetëm 5% e tokës kullimore dhe barishtore me bimësi jo të dendur, në raport me qarkun⁷⁶.

Ndërkaq, në bashki gjenden dhe 37 subjekte agropërpunuese, të shpërndara kryesisht në Kuçovë (14) dhe në Perondi (11)⁷⁷. Mbizotërojnë furrat e bukës (14 njësi, me një prodhimtari 194 ton në vit) dhe baxhot (9 njësi, me prodhimtari 65,5 ton në vit); si dhe 4 fabrika vaji, 3 subjekte konservimi perimesh, 2 sallameri, 2 fabrika prodhimi mielli, 1 fabrikë prodhimi qumështi, 1 fabrikë prodhimi pijesh alkoolike, etj. Bashkia Kuçovë nuk ka një pikë grumbullimi bujqësor dhe produktet kryesisht dërgohen në qendrën e Kutallisë në Lushnje.

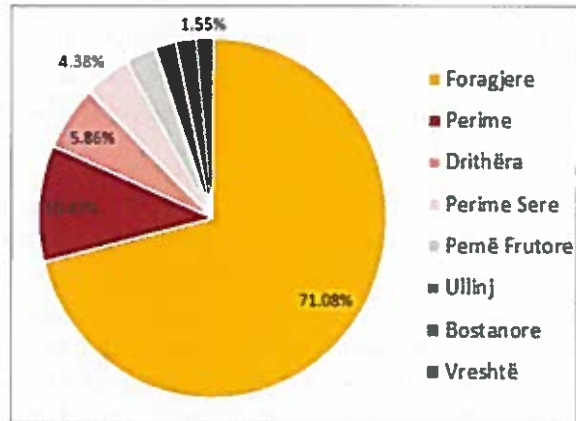
Për sa i përket sektorëve ku këto njësi ekonomike operojnë, sektori me numrin më të madh të bizneseve është ai i shërbimeve, me 42.65% të tyre. Në shërbime janë përfshirë gjithë subjektet e restoranteve, hotelerisë e bareve, operatorët e transportit e komunikacionit, si dhe shërbime të tjera. Vërehet se në nivel bashkie, numri më i madh i bizneseve të shërbimit i takon hoteleve, bareve e restoranteve (154 subjekte), duke theksuar funksionin mikpritës, akomodues dhe rekreativ të bashkisë.

Sektori i tregtisë zë 33.54% të njësive ekonomike, fokusuar kryesisht në biznese të vogla. Sektorët me peshë më të ulët janë industria (11.06%), përqendruar kryesisht në njësitë Kuçovë dhe Perondi; bujqësia (5.1%)

Tabela 12 Prodhimi (ton) i produkteve bujqësore në raport me Qarkun Berat

	Kuçovë	Në raport me qarkun	Qarku Berat
Drithëra	8010	16.23%	49354
Perime	14235	15.75%	90408
Perime Sere	5980	32.52%	18386
Bostanore	2500	20.28%	12327
Foragjere	97130	25.38%	382709
Ullinj	2670	11.57%	23082
Pemë Frutore	4011	17.99%	22295
Vreshta	2120	13.11%	16174

Figura 33 Raporti mes prodhimitarisë së produkteve bujqësore në Bashkinë Kuçovë

Burimi: Bashkia Kuçovë; Përgatiti: Co-PLAN, 2015

Në tabelën e mësipërme paraqiten prodhimtaria bujqësore e Bashkisë Kuçovë në raport me atë të Qarkut Berat. Peshën më të madhe e zë prodhimi i foragjereve (72% e prodhimitarisë bujqësore), ndjekur nga perimet dhe drithërat. Në raport me qarkun, kontributi më i lartë jepet në perimet e serës, si dhe në foragjere e bostanore. Gjithsesi, duke marrë në konsideratë sipërfaqen e vogël të territorit të bashkisë (10% të atij të qarkut) kontributi prej 10-20% është mjaft i lartë edhe për kultura si pemët frutore, ullinjët e vreshtat.

Kontributi i kulturave blegtorale në prodhimtari (në ton) për qarkun luhetet nga 12-20%. Prodhimtari më të madhe ka qumështi, me 12,348 ton në vit, ose 19% në nivel qarku. Rendimentin më të lartë (kg/krerë) e ka qumështi i lopës, me 2,908 kg/kr⁷⁸. Prodhimi i mishit është gjithashtu konsiderueshëm i lartë (1,867 ton në vit, ose 17% e prodhimit të qarkut), me shpërndarja pothuajse të njëjtë mes mishit të gjedhit, të shpendëve dhe të imëtave. Prodhimtaria e leshit nga të imëtat është gjithashtu e kënaqshme në rang qarku. Ndërkohë, prodhimet e vezëve janë të ulëta në krahasim me totalin e qarkut, përkatësisht 13.3% dhe 12.5%. Kjo vjen si pasojë e rendimentit të tyre prej 120 kokrrash për krerë, në krahasim me vlerën në nivel qarku, 175 kokrra/kr. Pavarësisht kësaj, në tërësi situata bujqësore e blegtorale e Kuçovës është mjaft e kënaqshme dhe konkurruese në nivel qarku sa i përket foragjereve, perimeve të serave e bostanoreve, si dhe rendimentit prodhues blegtoral të qumështit të lopës, të dhisë, mishit të gjedhit dhe mishit të të imtave.

Tabela 13 Prodhimi në ton i prodhimeve blegtorale në Bashkinë Kuçovë

	Prodhim në ton	Raporti i prodhimeve me qarkun
Qumësht gjithsej	12,348	19%
Mish gjithsej	1,867	17%
Vezë në 000/kokrra	9,861	13.3%
Prodhim leshi te imëta	49.2	16.4%
Prodhim mjalti	25	12.5%

Burimi: Bashkia Kuçovë; Përgatiti: Co-PLAN, 2015

Vlerësimi i Sektorit Industrial: Industria është një sektor mjaft i rëndësishëm për Bashkinë e Kuçovës, e cila, nga pikëpamja e punësimit, vlerësohet me rreth 17% të numrit të të punësuarve në rang bashkie. Zona e Kuçovës është një ndër zonat naftëmbajtëse më të hershme të Shqipërisë, zbuluar në vitin 1928, ku është zhvilluar industria e nxjerrjes së naftës, si dhe industria përpunuese e saj. Zona e nxjerrjes së naftës ndodhet në njësinë administrative të Kozarës, në brigjet e Lumit Devoll dhe në veri të qytetit të Kuçovës. Rezervat e naftës llogariten rreth 490 milion fuçi ose 67,000,000 t.

Nga të dhënat e prodhimit të naftës bruto në Shqipëri, rezulton se gjatë vitit 2015, Kompania Sherwood, e cila, si degë e Bankers Petroleum LTD, ushtron aktivitetin e saj në Kuçovë që prej vitit 2007⁷⁹, ka prodhuar 2688 ton naftë në vendburimin e Kuçovës⁸⁰. Në perspektivë, ky prodhim parashikohet në rritje. Fuqia punëtore e angazhuar aktualisht në zonën e kontratës është rreth 25 punonjës. Ndërkaq, numri i puseve është më i larti nga gjithë zonat naftëmbajtëse të Shqipërisë: 1,090 puse, ndjekur nga Ballshi me 80 dhe Patosi me 28. Megjithëse industria e nxjerrjes së naftës ka një kontribut të vogël në krahasim me prodhimin kombëtar, ky sektor është mjaft i rëndësishëm për ekonominë lokale.

Tabela 15 Prodhimi i naftës bruto në Shqipëri në periudhën Janar-Qershor 2015

Kompania	Total
Sherwood (Kuçovë)	1,133
Marrëveshjet Hidrokarbure	626,635
Albpetrol	23,166
Totali	650,934

Burimi: AKBN 2015

Tabela 14 Numri i Puseve aktive për vitin 2014

Vendburimi	Numri i Puseve
Patos	28
Amonicë	1
Kuçovë	1,090
Ballsh	80

Burimi: AKBN 2015

1.3.3 Klasifikimi i njërive administrative sipas llojit të ekonomive

Ky seksion trajton Bashkinë dhe njësitë administrative të saj në këndvështrim të llojit të ekonomive në to, pra sektorit kryesor të punësimit dhe dinamikave të lëvizjeve vajtje-ardhje për në vendet e punës. Zonat ku mbizotëron karakteri bujqësor konsiderohen ekonomi agrare, ndërsa zonat me potencial për të thithur punësim dhe me fokus shërbimet apo industrinë do konsiderohen ekonomi aglomeruese.

Në Bashkinë Kuçovë aktualisht 54.9% e popullsisë janë të punësuar në sektorin e bujqësisë, 17% në industri dhe 28% në shërbime (INSTAT, 2011). Në raport me bashki të tjera fqinje dhe pjesë të qarkut, sektori bujqësor është më pak mbizotëruesi në strukturën lokale të punësimit, me përjashtim të Bashkisë Berat, që e ka punësimin në këtë sektor shumë të ulët (39.4%). Edhe bashki të tilla si Ura Vajgurore, Cërriku, Poliçani, me sektor industrial mjaft dominues në raport me qarkun, kanë një dominim të dukshëm të sektorit bujqësor në ekonominë lokale. Në aspektin industrial, për Bashkinë Kuçovë punësimi në këtë sektor shënon vetëm 17% të të punësuarve, më lartë se vlera në nivel qarku (16%), por më e ulët se pesha që zë në ekonominë e Beratit, Poliçanit, Belshit, Cërrikut, etj. Duke marrë parasysh potencialin e naftës në rajon, dhe ndikimin e lartë që

kanë pusët e shpimit dhe orientimi industrial në dëmtimin e mjedisit dhe në uljen e cilësisë së jetesës për banorët e Kuçovës, përfitimi në strukturën e punësimit në këtë sektor duhet të ishte shumë më i madh.

Spektori i shërbimeve e pozicionon Kuçovën relativisht mirë, me rreth 1/3 e popullsisë të punësuar në të. Kjo vlerë është e krahasueshme me bashki si Skrapari, Gramshi, Lushnja, etj., dhe shumë më e ulët se në Bashkinë Berat, e cila është e vetmja në rajonin në studim, që e ka sektorin e shërbimeve dominues në strukturën e punësimit.

Në tërësi, Bashkia Kuçovë ka sektor kryesor punësimi bujqësinë, por prirjet drejt tij nuk janë shumë të theksuara. Sektorët e tjerë të industrisë dhe shërbimeve e paraqesin bashkinë neutrale në kontekst rajonal, por të balancuar relativisht mirë në raport me vetveten.

Tabela 16 Punësimi sipas aktivitetit ekonomik në Bashkinë Kuçovë, krahasuar me bashki të tjera të qarkut Berat dhe bashkitë fqinje

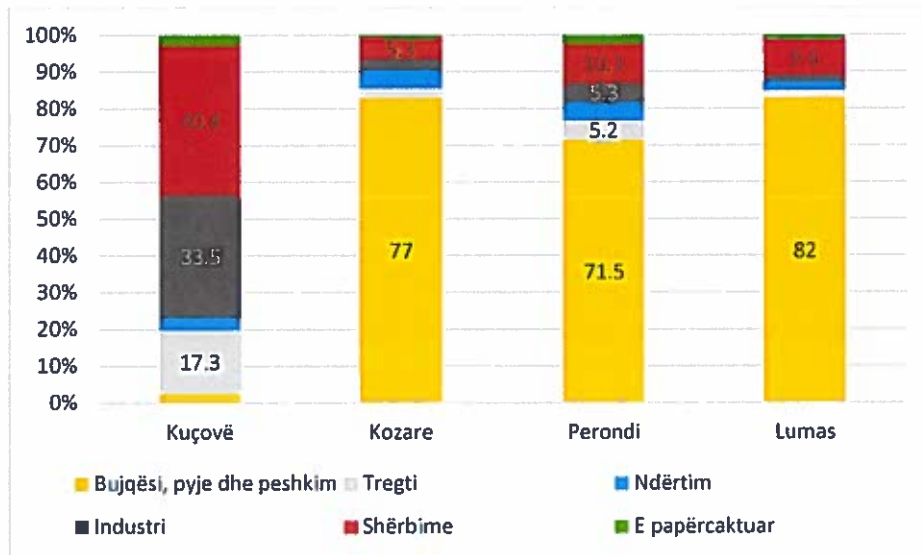
	Bujqësi	Industri	Shërbime
Bashkia Kuçovë	54.9	17.0	28.1
Bashkia Berat	39.4	18.9	41.6
Bashkia Poliçan	60.2	17.6	22.2
Bashkia Skrapar	60.2	9.5	30.3
Bashkia Ura Vajgurore	67.3	10.6	22.1
<i>Bashkia Gramsh</i>	57.4	8.2	34.4
<i>Bashkia Lushnje</i>	59.3	9.6	31.2
<i>Bashkia Cërrik</i>	61.6	14.7	23.7
<i>Bashkia Belsh</i>	66.8	12.5	20.7
Qarku Berat	51.8	16.0	32.3
Shqipëria	26.1	20.4	53.5

Burimi: INSTAT, 2011

Situata e punësimit në nivel njësie administrative është e diversifikuar për Kuçovën dhe mjaft e orientuar drejt sektorit bujqësor për Kozaren, Perondinë dhe Lumasin. Në Kuçovë, sektori kryesor, me 40% të të punësuarve, janë shërbimet, ndjekur ngushtësisht nga industria (33.5%) dhe më pas tregtia. Sektor i ndërtimit dhe i bujqësisë zë një peshë shumë të ulët (rreth 2% të të punësuarve). Nga njësitë e tjera administrative, Perondia ka një diversifikim disi më të madh, me sektorin e shërbimeve që zë 10% të punësimit. Edhe në Lumas, ky sektor zë një peshë të madhe, 9.6%, në raport me sektorët e tregtisë, industrisë, etj. Gjithsesi në këto njësi, sektori bujqësor është dominues në vlera 71-82%.

Tendencat e punësimit dëshmojnë për ekonomi thellësisht agrare në njësitë Kozare, Lumas dhe Perondi, dhe ekonomi më të diversifikuar, urbane në qytetin e Kuçovës. Për të vlerësuar nëse kjo ekonomi arrin të jetë aglomeruese, pra të mbledhë të punësuar nga vende të tjera dhe të mos humbasë fuqi punëtore, në vazhdim jepet një pasqyrë e lëvizjeve për në vendin e punës nga njësitë e Bashkisë Kuçovë.

Figura 34 Punësimi sipas aktivitetit ekonomik në njësitë administrative të Bashkisë Kuçovë

Burimi: INSTAT, 2011; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

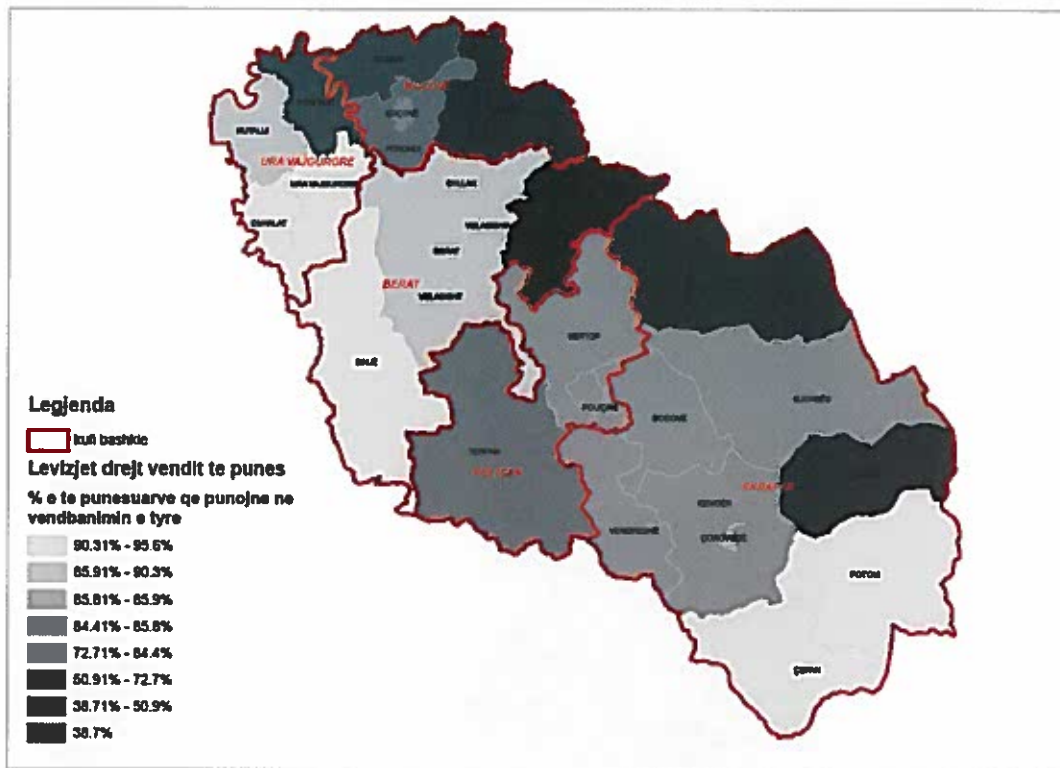
Në nivel qarku, njësitë administrative të Bashkisë Kuçovë duket se humbin më tepër fuqi punëtore se pjesa më e madhe e njësive të tjera. Përrjashtim bën vetëm njësia Roshnik, në Bashkinë Berat, ku mbi 60% e të punësuarve punojnë jashtë territorit të saj. Bashkitë Berat dhe Ura Vajgurore në tërësi kanë tendencat më të mira të punësimit, ku mbi 80% e të punësuarve punojnë brenda territorit të njësisë përkatëse. Të tre njësitë administrative Perondi, Kozare e Lumas kanë tendenca të larta të humbjes së fuqisë punëtore, veçanërisht Lumas, ku mbi 50% e të punësuarve udhëtojnë për në vendin e punës. Ndërkaq, në Kozare kjo shifër është 23%, në Perondi 18% dhe në Kuçovë 15%.

Nëse studiojmë tendencat e lëvizjeve të të punësuarve, vërehet që njësia Lumas humbet mjaft fuqi punëtore, kryesisht drejt destinacioneve jashtë bashkisë. Respektivisht, 22% e tyre punojnë në Moglicë, 15% në Poshnje, 7% në Otlak dhe 4% në Urën Vajgurore. Vetëm 0.1% e popullsisë së punësuar punojnë në Kuçovë dhe Perondi, e asnjë në Kozare. Kjo është mjaft kuptimplotë në interpretimin e lidhjeve historike, ekonomike dhe kulturore të njësisë Lumas me rrethin Kuçovë.

Njësia Kozare ka lidhje të theksuar punësimi me njësitë fqinje, ku 8.8% janë të punësuar në Kuçovë, 2.7% në Krutje dhe 1.8% në Perondi. Perondia paraqet të njëjtat tendenca, ku 9.3% të të punësuarve punojnë në Kuçovë, 2% në Urën Vajgurore dhe 1.7% në Berat. Duke konsideruar marrëdhëniet territoriale me Kuçovën, shkëmbimet për arsye punësimi nuk paraqiten të larta.

Qyteti i Kuçovës ka si objektiv punësimi Beratin (5.4%). Gjithsesi nuk mungojnë marrëdhëniet me Kozaren (2.4%), Perondinë (2.1%), Urën Vajgurore (1.6%) dhe Fierin (0.8%). Destinacionet e tjera janë të larmishme, por jo domethënëse sa i takon numrit të të punësuarve në to. Ato variojnë që nga Kopluku, Kukësi, Fushë-Kruja, Durrësi, njësitë e Fierit, e deri në Sarandë e Dropull.

Figura 35 Përqindja e të punësuarve që punojnë në njësinë administrative ku banojnë, nivel qarku

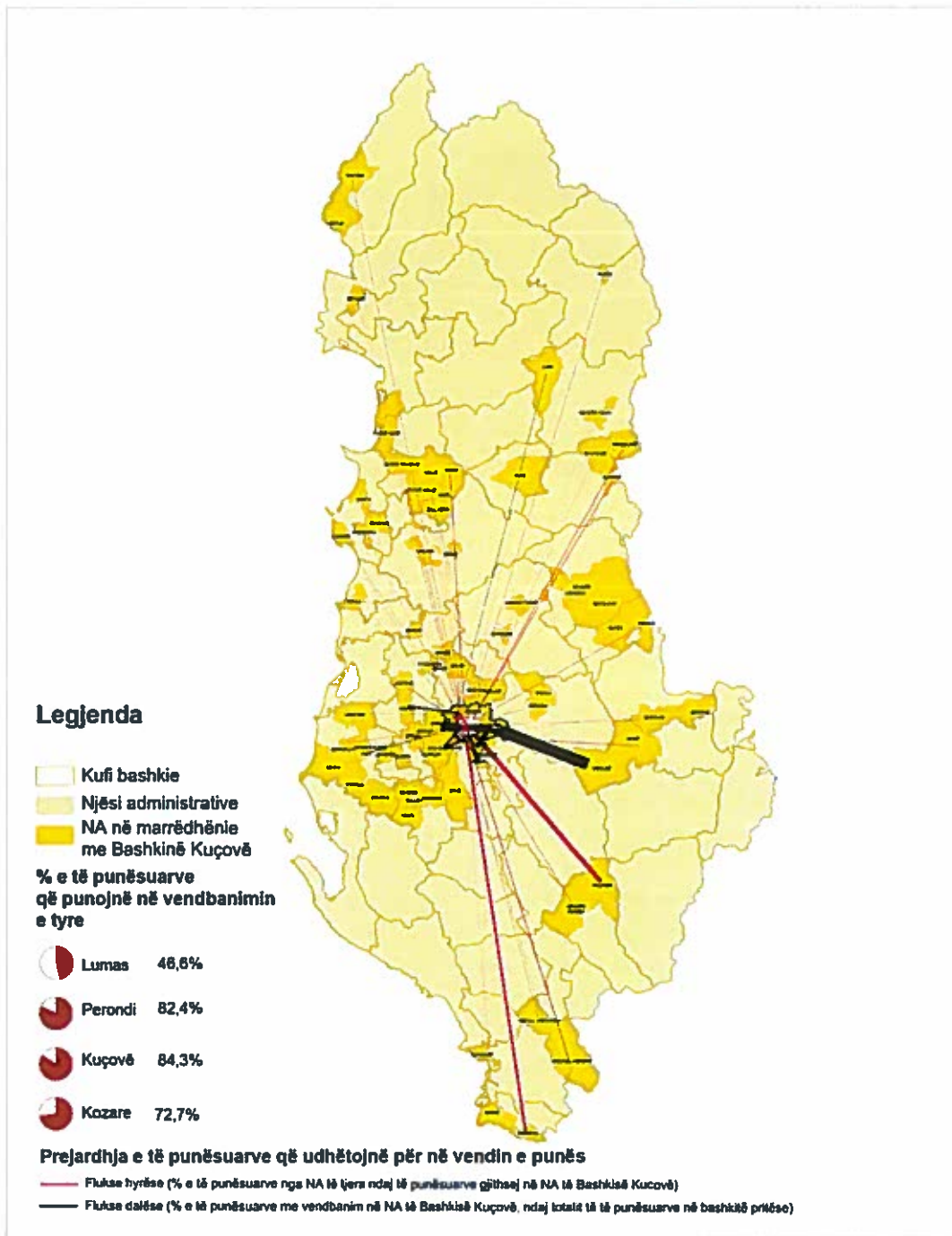
Burimi: INSTAT, 2011; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Për sa i përket flukseve ardhëse të të punësuarve, tendencat janë mjaft të zbehta. Në Lumas prurjet kryesore vijnë nga Otlaku, Mollasi, Frakulli, Kuçova, etj., por në masë 0.2-0.4% të të punësuarve të njësisë respektive. Në Perondi prurjet kryesore vijnë nga Kuçova (2.1%), Kozara (1.8%) dhe Lumasi (1.5%), ndjekur nga Maqellara e Gjorica. Në Kozarë ka prurje të konsiderueshme nga Frashëri, ku 8.6% e të punësuarve punojnë në Kozarë, si dhe nga Kuçova (2.4%) e Perondia (0.7%). Së fundi, në Kuçovë flukset kryesore hyrëse të punësimit i takojnë Perondisë (9.3%), Kozarës (8.8%), ndjekur nga Konispoli (4.3%), Ura Vajgurore e Dropulli i Poshtëm. Vërehet se marrëdhëniet e punësimit me Lumasin janë shumë të dobëta, dhe ka tendenca ardhjeje nga zona shumë të largëta, për arsye punësimi në sektorin industrial.

Si përfundim, mund të thuhet se, pavarësisht situatës neutrale në rajon, sa i takon përthithjes së fuqisë punëtore në raport me njësitë e veta përbërëse Bashkia Kuçovë ka prirje aglomerimi të mira dhe njësia Kuçovë mund të konsiderohet ekonomi aglomeruese me fokus shërbimet dhe tregtinë. Në njësitë e tjera ekonomia agrare është mbizotëruese, me theksim më të madh në Lumas, dhe më të zbehtë në Kozarë dhe Perondi.

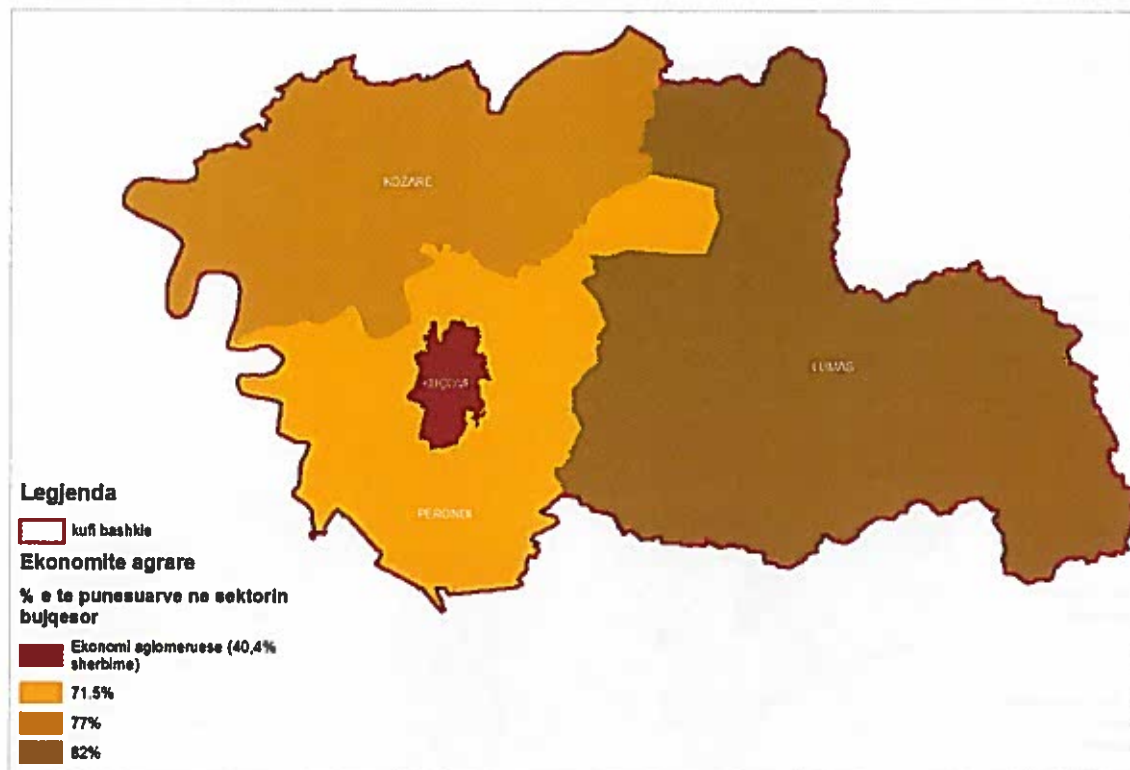
Sfida e Bashkisë Kuçovë është të integrojë më mirë Lumasin në “basenin e punësimit” dhe të synojë diversifikimin e ekonomive të njësisë Kozarë dhe Perondi në aspekt të ofrimit të shërbimeve si dhe në potencialin industrial të tyre.

Figura 36 Destinacionet dhe origjina e lëvizjeve dalëse dhe hyrëse për arsye punësimi

Burimi: INSTAT, 2011; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Figura 37 Ekonomitë agrare dhe aglomeruese në Bashkinë Kuçovë

Burimi: INSTAT, 2011; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

1.3.4 Zonat ekonomike në Bashkinë Kuçovë

Ky seksion bën një evidentim të poleve kryesore ekonomike të Bashkisë Kuçovë, të kategorizuar në dy grupe kryesore:

- Fashat e bizneseve, ku janë përqendruar shërbimet tregtare dhe të llojeve të tjera
- Zonat industriale, ku janë përfshirë zonat e puseve të naftës, si dhe industritë operuese në territor.

Kështu, në Bashkinë Kuçovë identifikohen 6 zona ekonomike kryesore:

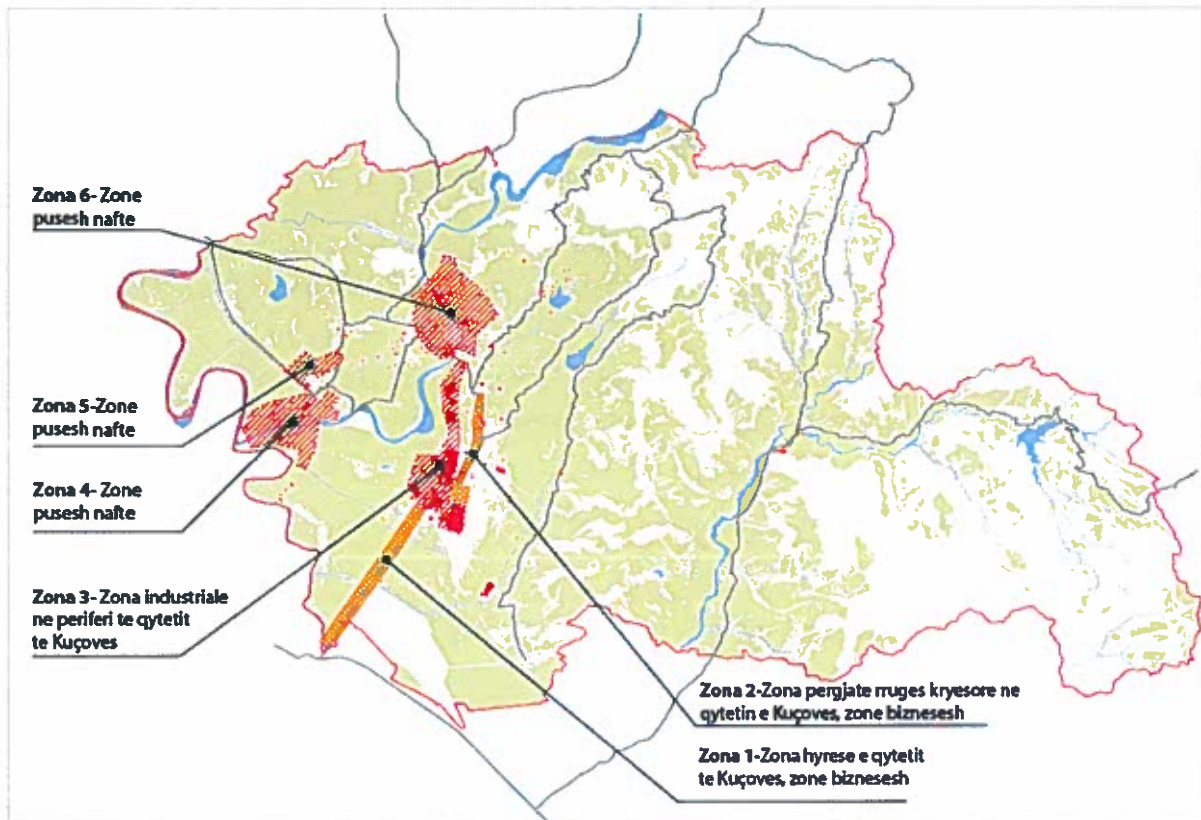
Zona 1 është zona hyrëse në qytetin e Kuçovës, që përbëhet kryesisht nga njësi tregtare dhe njësi të shërbimeve. Në këtë zonë ka përqendrim biznesesh të vogla, dhe disa të mëdha.

Zona 2 është zona që përfshin qendrën dhe rrugën kryesore të qytetit dhe karakterizohet kryesisht nga biznese të vogla.

Zona 3 është zona industriale e qytetit të Kuçovës, e cila ndodhet në hyrje të qytetit dhe vazhdon deri në njësinë administrative të Perondisë. Kjo zonë industriale kryesisht i dedikohet përpunimit

të naftës, po ka dhe njësi industriale të prodhimit të materialeve inerte si dhe njësi ekonomike të ndryshme.

Figura 38 Zonat ekonomike në Bashkinë Kuçovë

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Zonat 4, 5 dhe 6 janë vendndodhjet e grupuara të puseve të nxjerrjes së naftës, të cilat ndodhen në zonat afër bregut të lumi, në terrenin bujqësor të njësisë Kozare e Perondi, si dhe shumë afër zonave të banuara. Këto zona paraqesin një aktivitet ekonomik të rëndësishëm në rajon, por gjithashtu janë burim ndotjesh të parikuperueshme të tokës e ujërave dhe shqetësim për banorët në afërsi tyre. Pusshpimet janë të përhapura edhe në qytetin e Kuçovës, në zonën qendrore të tij.

Nëse kryejmë një evidentim të përhapjes së tokës bujqësore në territor, vërejmë se njësitë Kozare dhe Perondi kanë sasinë më të madhe të saj, ndërkohë që njësia Lumas ka kryesisht karakter natyror. Duke qenë se ekonomitë e njësive janë kryesisht agrare, ndotja e tokës bujqësore dhe ujërave ujitës nga prania e puseve dhe zonave industriale pa hapësirë buferike rreth tyre, përbën një rrezik në produktivitetin e tokës dhe në cilësinë e produkteve të saj.

1.3.5 Përfundime

Treguesit makroekonomikë në nivel qarku vlerësojnë se Qarku Berat është ndër 5 qarqet që kontribuojnë më pak në PBB e vendit, dhe ka tendenca uljeje të vlerave të PBB ndër vite. VSHB

më e madhe në nivel qarku i takon bujqësisë, ndjekur nga industria. Gjithsesi produktiviteti më i lartë është i sektorit të shërbimeve, gjë që tregon se ky është sektor që vlen për të investuar.

Kuçova ka ecuri pozitive të njësive ekonomike, me mbizotërim biznesesh të vogla, dhe numër të madh biznesesh për 1,000 banorë, në krahasim me qarkun (veçanërisht Kuçova e Perondia). Aktivitetet ekonomike përgjithësisht janë të diversifikuara, sidomos në Kuçovë, ku shërbimet dhe tregtia janë mbizotëruese, ndjekur nga aktivitetet industriale.

Sektori bujqësor përfaqësohet nga një numër prej 5,318 fermash bujqësore, blegtorale e mikse, si dhe 37 subjekte agro-përpunuese. Numri i fermave është mjaft përfaqësues në Qarkun Berat, dhe veçanërisht prodhimi i perimeve të serës, foragjereve, bostanoreve, dhe rendimenti i lartë prodhues i qumështit të lopës, të dhisë, mishit të gjedhit dhe të të imëtave. Gjithsesi në Kuçovë nuk ka pikë grumbullimi bujqësore, por më e afërta ndodhet në Kutalli të Lushnjës.

Sektori industrial përfaqësohet nga disa subjekte agro-përpunuese të industrisë së lehtë, si dhe industria e nxjerrjes së naftës, e përpunimit të saj. Numri i puseve në bashkinë Kuçovë është më i larti në gjithë zonat naftëmbajtëse në Shqipëri. Gjithsesi punësimi në këtë sektor zë vetëm 17% të të punësuarve në nivel bashkie.

Ekonomia e Bashkisë Kuçovë është e orientuar drejt ekonomisë agrare, por sektori bujqësor nuk është aq mbizotërues sa në bashki të tjera fqinje. Potencialisht, sektori i shërbimeve vlen për t'u zhvilluar, duke qenë se aktualisht zë 30% të të punësuarve.

Në nivel qarku, Bashkia Kuçovë humb një pjesë të madhe të fuqisë punëtore, sidomos në njësinë Lumas, ku punojnë jashtë saj më shumë se 50% e të punësuarve. Zhvendosjet për arsye punësimi bëhen kryesisht drejt njësive administrative të Bashkisë Berat, drejt bashkive fqinje, por edhe drejt qyteteve të mëdha të afërta, si Fieri e Lushnja. Kuçova përthith pjesën më të madhe të të punësuarve që lëvizin për arsye pune nga Perondia e Kozara, ndërsa njësia Lumas nuk ka një marrëdhënie të theksuar me të, por kryesisht më njësi mjaft periferike, si Moglica, Poshnja, etj. Flukset ardhëse të punësimin janë shumë të pakta, gjë që dëshmon se Kuçova nuk është ende një ekonomi aglomeruese e mirëfilltë, por mund të ketë tendenca të bëhet e tillë, nëse fuqizohet në vazhdim me Perondinë.

Zonat kryesore ekonomike të Kuçovës janë 6:

2 zona biznesesh në hyrje të qytetit dhe në bulevardin kryesor të tij, fokusuar në biznese të mëdha e të vogla dhe në shërbime tregtare

1 zonë industriale në periferi të qytetit, e cila funksionon pjesërisht si industri nxjerrje e përpunimi naftë, dhe pjesërisht me industri të tjera të vogla

3 zona të puseve të naftës, të shpërndara në tokë bujqësore, në afërsi të burimeve ujore dhe lumenjve, si dhe në mes të qendrave urbane.

Këto zona industriale, veçanërisht industrinë nxjerrëse dhe puset e naftës, janë në konflikt të vazhdueshëm mjedisor në raport me tokën bujqësore e urbane, dhe duhen marrë masa pyllëzimi e buferike për shmangien e këtyre problemeve.

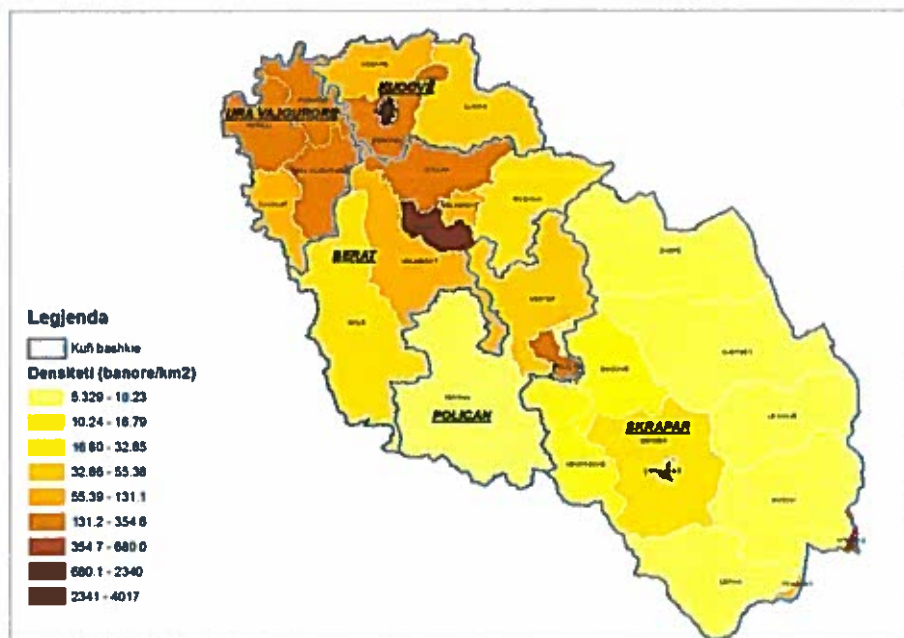
1.4 Mirëqenia social-ekonomike

1.4.1 Analiza demografike

Bashkia Kuçovë, është një nga qendrat e rëndësishme demografike dhe ekonomike të qarkut të Beratit. Kjo bashki me ndarjen e re administrative, përfshin brenda juridiksionit të saj administrativ, qytetin e Kuçovës, dhe 3 ish komunitat Kozare, Lumas dhe Perondi.

Nga këndvështrimi strukturor demografik në bashkinë Kuçovë, banojnë rreth 22% e popullatës rezidente të qarkut Berat, ndërkohë që pjesa tjetër e popullatës është e shpërndarë në bashkitë e tjera, Berat, Ura Vajgurore, Skrapar e Poliçan , respektivisht me rreth 42%, 19%,9% dhe 8% e popullatës gjithsej.

Figura 39 Densiteti i popullsisë në nivel njësie administrative, Qarku Berat

Burimi: INSTAT, 2011; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

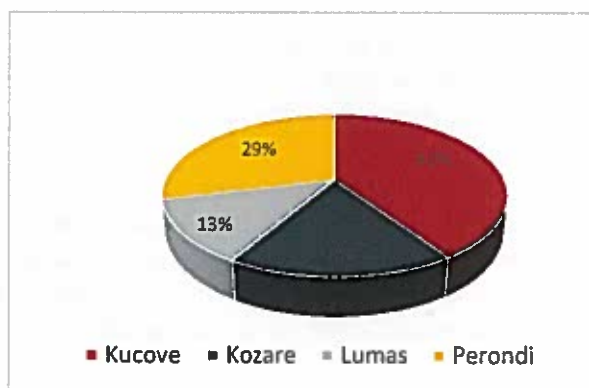
Popullata rezidente e bashkisë së Kuçovës si rrjedhojë e ndarjes së re administrative është më shumë së dyfishuar duke shënuar një numër popullsie stok në fillim të vitit 2015, në rreth 31, mijë banorë rezidentë⁸¹.

Popullsia rezidente e kësaj bashkie është e përqendruar kryesisht në qytetin e Kuçovës me rreth 40% të saj ndërkohë që pjesa tjetër e popullsisë së bashkisë, është e shpërndarë në komunitat Kozare, Lumas dhe Perondi, respektivisht me 18%, 13%, dhe 29%. Popullsia e kësaj zonë, krahasuar me regjistrimin e fundit të popullsisë, vitin 2011, ka pësuar rënie me rreth 1500 banorë, ose me 5% më pak, rënie e cila si dukuri tashmë është e pranishme pothuaj në të gjitha njësitë vendore të vendit (përfshijtur këtu qarkun Tiranë dhe Durrës) pas viteve “90”. Shkaqet e rënies së popullsisë në bashkinë Kuçovë, lidhen me faktorët e emigrimit, uljes së ritmeve të shtesës natyrore të popullsisë

si dhe ritmeve të larta të migrimit të brendshëm, (nga zonat rurale drejt atyre urbane dhe bregdetare) duke ndjekur të njëjtin model - profil të zhvillimit demografik të popullsisë, sikundër në njësitë e tjera vendore të vendit..

Tabela 17 Popullsia sipas ndarjes së re administrative, 2011-2015

Popullsia, qarku, bashkia, njësitë administrative	Viti 2011	Viti 2015
Bashkia Kuçovë	32,964	31,424
Kuçovë	13,343	12,720
Kozare	5,928	5,651
Lumas	4,198	4,002
Perondi	9,495	9,052
QARKU BERAT	149,672	142,679

Burimi: INSTAT, 2011, dhe llogaritje të autorëve;
Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Tabela 18 Popullsia sipas gjinisë për vitet 2011-2015, Bashkia Kuçovë,

Popullsia, qarku, bashkia, njësitë administrative	Viti 2011			Viti 2015		
	Gjithsej	Meshkuj	Femra	Gjithsej	Meshkuj	Femra
Bashkia Kuçovë	32,964	16,398	16,566	31,424	15,793	15,631
Kuçovë	13,343	6,452	6,891	12,720	6,214	6,505
Kozare	5,928	2,976	2,952	5,651	2,866	2,785
Lumas	4,198	2,108	2,090	4,002	2,030	1,971
Perondi	9,495	4,862	4,634	9,052	4,682	4,369
QARKU BERAT	149,672	75,280	74,392	142,679	72,503	70,176

Burimi: INSTAT, 2011 dhe llogaritje të autorëve

Popullsia e bashkisë Kuçovë nga këndvështrimi i raportit gjinor, ruan një diferencë të lehtë për sa i përket ndarjes gjinore të popullsisë, në meshkuj e femra. Mbështetur dhe në të dhënat e popullsisë sipas gjinisë për dy vitet 2011-2015, treguesi demografik i raportit gjinor (meshkuj /femra*100) tregon së për vitin 2015 raporti gjinor i krahasuar me vitin 2011, ka pësuar ndryshime në përmbajtje dhe në përmasa. Nga një raport gjinor në favor të popullatës së femrave (99 meshkuj për çdo 100 femra) në vitin 2011, në një raport në favor të popullatës së meshkujve, (101 meshkuj për çdo 100 femra) për vitin 2015.

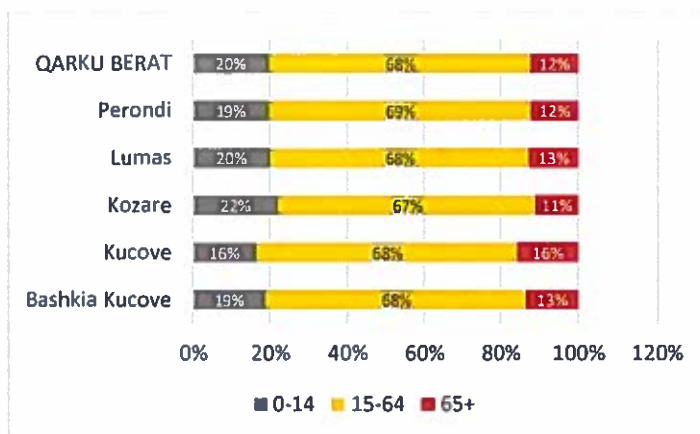
Gjithashtu nëse krahasojmë raportin gjinor të popullatës së bashkisë Kuçovë me atë të qarkut Berat, identifikohen vlera afërsisht të njëjta te raportit gjinor, ndërkohë që ky tregues në nivel ish komunash "flet" për mbizotërimin e popullatës së meshkujve ndaj popullatës së femrave, për te dy vitet 2011-2015.

Nga struktura gjinore e qarkut, bën dallim qyteti i Kuçovës, i cili vazhdon të ruajë një raport gjinor në favor të popullatës femërore. Struktura gjinore e popullsisë në favor të popullatës së meshkujve është rrjedhojë edhe e strukturës rurale/urbane të popullsisë së kësaj njësie vendore, ku pesha e popullsisë rurale është rritur akoma më shumë si pasojë e ndarjes së re administrative.

Një tjetër tregues i rëndësishëm demografik është struktura moshore e popullatës. Analiza e strukturës moshore të popullatës si dhe moshë mesatare e re e saj, (39 vjeç, për vitin 2015, ndërkohë që moshë mesatare në nivel kombëtar është 37 vjeç) tregojnë së aktualisht popullata e bashkisë Kuçovë vazhdon të jetë akoma një popullsi e re sikundër edhe popullata shqiptare në tërësi.

Për vitin 2015 struktura moshore e popullatës së bashkisë Kuçovë, tregon së 68% e saj i takon grupmoshës (15-64) vjeç, dhe 19% grupmosha (0-14) vjeç të dhëna këto shumë optimiste dhe që evidentojnë së bashkia/qarku ka një potencial të lartë të popullsisë në moshë punë, ekonomikisht aktive, por së sa e angazhuar është ajo realisht në performancën ekonomike të zonës, kjo duhet analizuar së bashku edhe me të dhënat për punësimin.

Figura 40 Struktura moshore e popullsisë, në nivel bashkie dhe NA

Burimi: INSTAT, 2011 dhe llogaritje të autorëve, Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Analiza e strukturës moshore të popullatës edhe në nivel komunash, që përfshihen brenda bashkisë Kuçovë, tregon së popullata e kësaj grupmoshë është e pranishme me të njëjtat nivele (67-69%) edhe në komunat. Në këtë paraqitje grafike vlen për t'u vënë në dukje struktura moshore e qytetit të Kuçovës, ku niveli i grupmoshës së të rinjve dhe i moshës së 3-të, (pra dy grupmoshat e përjashtuara nga popullsia ekonomikisht aktive), paraqiten në të njëjtat vlera, me rreth 16%, nivele këto që kanë ndikuar edhe në përcaktimin e profilit të strukturës moshore të popullatës në nivel bashkie.

Nëpërmjet të dhënave të ndarjes së popullsisë sipas grupmoshave, mundësohet gjithashtu edhe llogaritja e treguesve të varësisë, të cilë janë të rëndësishëm dhe komplementare në analizën socio-ekonomike.

Analiza e këtyre treguesve është e rëndësishme për të vlerësuar burimet potenciale njerëzore që mund të përfshihen në tregun e punës dhe, rrjedhimisht, të ndikojnë në përmirësimin e performancës ekonomike të zonës në studim.

Treguesit e varësisë klasifikohen në, treguesit e varësisë totale, (raporti i grupmoshave $[(0-14) + (65)] / (15-65)$ ndaj popullsisë në moshë punë, treguesi i varësisë së të rinjve (raporti i grupmoshës $(0-14) / (15-65)$ dhe treguesi i varësisë së të moshuarve (raporti i grupmoshës $(65) / (15-65)$).

Koeficienti i varësisë totale shpreh raportin e popullsisë joaktive (në moshë jo-pune) ndaj popullsisë në moshë pune, duke treguar së sa individë në moshë jo-pune, “mbulohen”/përballohen nga 100 individë në moshë punë.

Sa më e vogël të jetë vlera e këtij treguesi, aq më shumë mund të rritet potencialisht performanca ekonomike ndërkohë që, koeficienti i varësisë së të rinjve dhe i varësisë së të moshuarve, tregojnë respektivisht raportin e popullsisë së grupmoshave (0-14)vjeç dhe (+ 65) vjeç kundrejt popullsisë në moshën (15-64) vjeç.

Gjithashtu interpretimi ekonomik i treguesit të varësisë së të rinjve, është i ngjashëm me treguesin e varësisë totale, pra një tregues me vlerë të lartë shpreh optimizëm në drejtim të rritjes në të ardhmen afatmesme të numrit të popullsisë aktive-të aftë për punë, ndërkohë që rritja e treguesit të varësisë së të moshuarve, është “sinjal” për rritje shpenzimesh, alokim fondesh-investimesh për të lehtësuar e përmirësuar jetesën dhe mirëqenien e kësaj kategorie të popullsisë.

Konkretisht, për bashkinë Kuçovë, treguesit e varësisë moshore totale, e varësisë së të rinjve dhe varësisë së të moshuarve paraqiten si në tabelën në vijim:

Tabela 19 Koeficientët e varësisë, Bashkia Kuçovë

Koeficientet e varësisë, qarku, bashkia, komunat 2011	Koeficientët e varësisë 2011/2015		
	Varësia totale	Varësia e të rinjve	Varësia e të moshuarve
BASHKIA KUÇOVË	47	27	19
Kuçovë	46	24	23
Kozare	49	33	16
Lumas	48	29	18
Perondi	46	28	17
QARKU BERAT	46	29	18

Burimi: INSTAT, 2011 dhe llogaritje te autorëve

Mbështetur në këta tregues, konstatojmë së treguesi i varësisë totale, për Bashkinë e Kuçovës shënon vlerën 47, pra 47 banorë të moshës joaktive (0-14 vjeç dhe +65vjeç) “përballohen” nga 100 banorë të moshës aktive për punë (15-64 vjeç), vlerë kjo e barabartë me vlerën e këtij treguesi në nivel kombëtar.

Analiza krahasimore e këtyre treguesve për nivele të ndryshme të njësive vendore (qark/komuna) identifikon vlera afërsisht të njëjta, duke demonstruar në këtë mënyrë, jo vetëm për një shpërndarje pothuaj homogjenë të grupmoshave të popullsisë por edhe për potenciale relativisht të larta të popullsisë ekonomikisht aktive, në të gjitha njësitë vendore të qarkut.

Ndërkohë analiza historike (1979-2011) e treguesve të varësisë, tregon qartë, ndryshimet drastike demografike që ka pësuar popullsia shqiptare në tërësi dhe në njësitë vendore në veçanti.

Më konkretisht, viti 2011 është viti në të cilin ky tregues ka shënuar vlerën e tij më të ulët (1979-2011) si në nivel kombëtar ashtu dhe në nivel njësive vendore, duke treguar në këtë mënyrë së bashkia ndodhet në të ashtuquajturën episod i “dividendit demografik” dhe kjo si rezultat i një numri të

lartë popullsië potencialisht ekonomikisht aktive (15-65) përkundrejt një numri të ulët popullsië të re (0-14) dhe të moshuar (+65). Ecuria e këtij treguesi edhe për vitet në vazhdim, vlerësohet të jetë në të njëjtat nivele.

Nëse Bashkia/qarku do të përfitojë nga ky “dividend demografik” kjo varet nga efektiviteti i politikave social ekonomike të politikëbërësit, përfshirë këtu në mënyrë të veçantë edhe arsimimin dhe kualifikimin e mjaftueshëm të fuqisë punëtore për të mundësuar integrimin e saj në punë produktive, të cilat me tej do të ndikojnë jo vetëm në përmirësimin e performancës e ekonomike por edhe në rritjen e mirëqenies së popullatës.

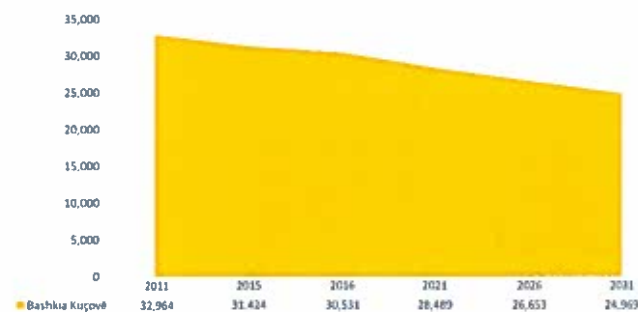
Ndërkohë që koeficienti i varësisë totale, flet për ekzistencën e “dividendit demografik”, analiza e treguesve të tjerë të varësisë tregojnë një rritje të konsiderueshme në numrin e personave të moshuar 65 vjeç e lart, (nga 9% në 23%) dhe një rënie të grup-moshave të reja, (nga 60% në 24%) duke demonstruar qartazi për “shenjat” në hyrjen në një fazë të re demografike të popullsisë, atë të “plakjes”. Rritja e grupmoshës (+65), shoqërohet dhe me nevojën e rritjes së investimeve për të lehtësuar e përmirësuar aspektin socio-ekonomik të kësaj kategorie të popullsisë.

Prandaj, analizat demografike të popullatës janë shumë të nevojshme për të kuptuar në kohë ndryshimet thelbësore në aspektin demografik, sepse ato shoqërohen me implikime madhore në çështjet e zhvillimit ekonomik, social, urban e mjedisor të vendit në tërësi e rajoneve në veçanti.

Një tjetër aspekt i rëndësishëm në studimet demografike është edhe përgatitja e parashikimeve të popullsisë, për të paktën 2 dekada. Këto parashikime ofrojnë informacion për numrin e ardhshëm, strukturën demografike dhe shpërndarjen territoriale të banorëve sipas hipotezave më të mundshme të prirjeve në sjelljen demografike. Ato janë me interes për shoqërinë në përgjithësi dhe shërbejnë si bazë për planifikimin e zhvillimit socio-ekonomik të vendit/zonave, përfshirë këtu edhe studimin e tregut.

Në vijim po paraqesim tabelat me numrat e popullsisë për periudhën 2011-2031, gjithmonë sipas totalit të popullsisë në nivel qarku, të përlllogaritur me variantin e skenarit të rritjes së mesme të popullsisë.⁸²

Figura 41 Parashikimi për popullsinë Kuçovë, 2011-2031

Burimi: INSTAT; llogaritje të autorëve; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Sipas këtyre të dhënave vlerësohet së popullsia rezidente e Bashkisë Kuçovë, sikundër edhe ajo e qarkut, do të pësojë rënie të konsiderueshme, e cila si mesatare vjetore llogaritet të jetë rreth -1%, ndërkohë që

rënia e popullsisë në vitin 2031, krahasuar me vitin 2015, vlerësohet të jetë akoma më e madhe, në rreth 20%. Parashikimi në rënie i numrit të popullsisë rezidente për gjatë periudhës 2016-2031, është i pranishëm në të gjitha njësitë vendore të qarkut/bashkisë, duke ruajtur të njëjtin ritëm mesatar rënie sikundër edhe bashkia.

Një nga faktorët që mendohet se do të vazhdojë të ndikojë në përcaktimin e stokut të numrit të popullsisë rezidente edhe në vitet e ardhshme, është faktori migrim, vazhdueshmëria e të cilit për periudhën 2016-2031, argumentohet me perspektivën e një largimi të vazhdueshëm të të rinjve nga sektori bujqësor, në migrimet e studentëve që transformohen në një qëndrim afatgjatë përtej studimeve, si dhe në rëndësinë e normave patriarkale në krijimin e familjeve, që do të ruajë një migrim të lartë të femrave në moshë të re.

1.4.2 Analiza socio-ekonomike

Arsimi

Niveli i përgjithshëm arsimor: Popullsia e Bashkisë Kuçovë ka një nivel të përgjithshëm arsimor relativisht të ulët, por të krahasueshëm me qarkun dhe bashki të tjera fqinje. Pjesa më e madhe e popullsisë është me arsim fillor 8 ose 9 vjeçar⁸³, përkatësisht 57.1% e popullsisë (INSTAT, Censusi 2011). Ky raport është më i lartë se në Bashkinë Berat, shumë i përafërt me atë në bashkitë Gramsh dhe Lushnje, por krahasimisht i ulët krahasuar me Bashkitë Cërrik, Belsh, Ura Vajgurore, Çorovodë dhe Poliçan.

Sa i përket arsimit të mesëm Kuçova, me 31.8% të popullsisë që ka kryer këtë nivel arsimor, ka një raport pothuajse të njëjtë me Beratin dhe Lushnjen dhe krahasimisht më të lartë se bashkitë e tjera fqinje. Kjo do të thotë që popullsia që përbën forcën e punës në këtë bashki është më e kualifikuar nga ajo që ofrohet nga bashkitë fqinje dhe, për rrjedhojë, lehtëson konkurrencën në tregun e punësimit rajonal.

Tabela 20 Niveli arsimor i përfunduar, vitet mesatare të shkollimit dhe niveli i analfabetizmit në Bashkinë Kuçovë, krahasuar me bashki fqinje

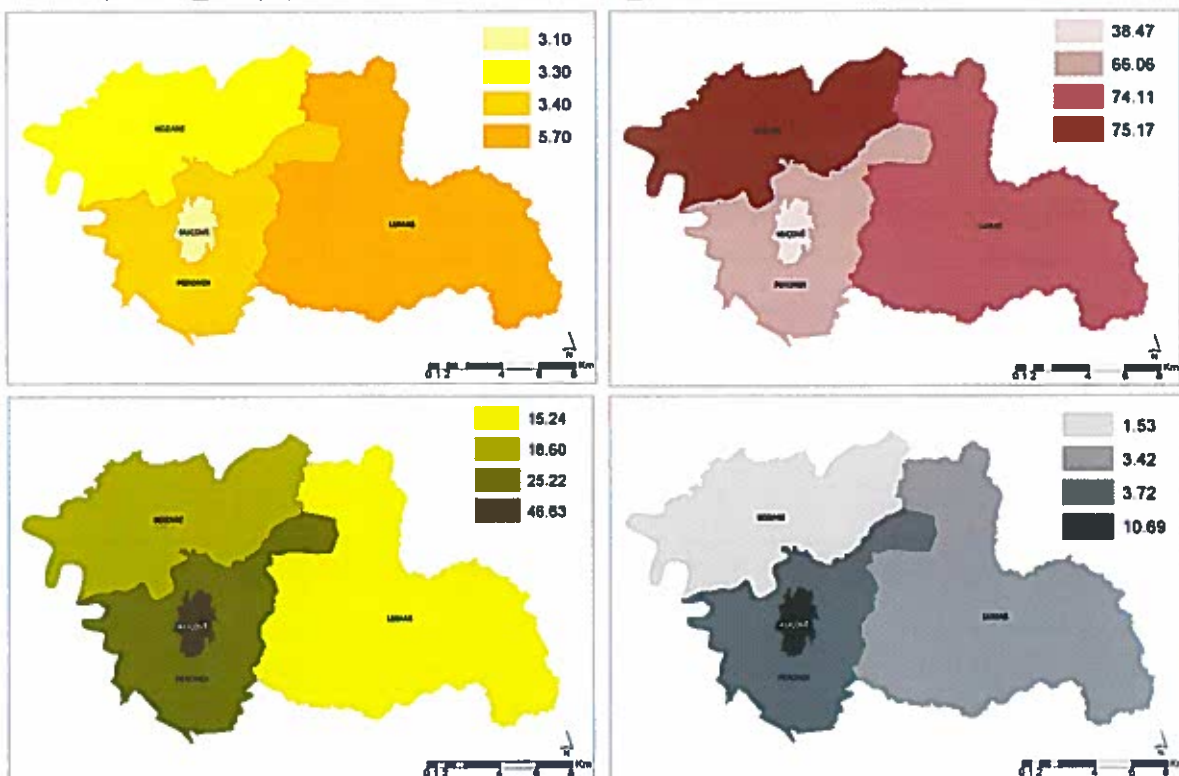
Bashkia	Niveli arsimor i përfunduar 8 ose 9 vjeçar	Niveli arsimor i përfunduar i mesëm	Niveli arsimor i përfunduar i lartë	Vitet mesatare të shkollimit	Niveli i analfabetizmit
Kuçovë	57.1%	31.8%	6.2%	9.6	3.5%
Berat	53.2%	33.0%	8.9%	9.9	3.0%
Ura Vajgurore	69.1%	22.1%	4.1%	9.1	3.3%
Lushnje	56.7%	31.3%	7.8%	9.8	2.9%
Belsh	71.4%	19.4%	2.9%	8.8	4.4%
Cërrik	66.2%	23.6%	4.3%	9.2	4.2%
Gramsh	59.5%	27.8%	7.7%	9.7	3.5%
Poliçan	62.8%	27.7%	4.4%	9.2	3.7%
Çorovodë	61.9%	28.2%	5.7%	9.5	2.9%
Qark Berat	58.6%	29.8%	6.8%	9.6	3.21%
Shqipëri	52.10%	31.40%	11.80%	10.2	2.80%

Burimi: INSTAT, 2011

Nga ana tjetër përqindja e popullsisë me arsim të lartë universitar dhe pasuniversitar është 6.2%. Ky raport e pozicionon Kuçovën para bashkive të Belshit, Cërrikut, Ura Vajgurore, Çorovodës dhe Poliçanit, por pas atyre të Beratit, Lushnjës dhe Gramshit.

Në nivel njësisish administrative, Kozara është ajo që ka përqindjen më të lartë të popullsisë me arsim fillor dhe 8 ose 9 vjeçar me një vlerë prej 75.17%, ndërsa qyteti i Kuçovës ka 38.47% të popullsisë (raporti më i ulët prej njësisive) me nivel arsimor fillor dhe 8 ose 9-vjeçar.

Figura 42 Niveli arsimor në Bashkinë Kuçovë, sipas NA (1_Niveli i analfabetizmit; 2_% e popullsisë me arsim 9 vjeçar; 3_% e popullsisë me arsim të mesëm; 4_% e popullsisë me arsim të lartë)

Burimi: INSTAT, 2011; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Siç vërehet nga Figura 42, popullsia e qytetit të Kuçovës ka përqindjen më të lartë edhe për popullsinë që ka përfunduar arsimin e mesëm edhe atë që ka përfunduar të lartën, krahasimisht me njësitë e tjera.

Infrastruktura arsimore: Për të analizuar infrastrukturën arsimore në Bashkinë e Kuçovës janë marrë në shqyrtim 3 faktorë: 1) rrezja e shërbimit dhe mbulimi që ka territori i bashkisë, 2) raporti nxënës-mësues në shkollë; si dhe c) gjendja fizike e objekteve arsimore

- Aksesit dhe rrezja e shërbimeve

Aktualisht Bashkia Kuçovë ka 26 kopshte, 29 shkollë 9-vjeçare dhe 6 shkollë të mesme, të shpërndara si në tablën e mëposhtme.

Tabela 21 Numri dhe shpërndarja e objekteve arsimore sipas NA

	Kopshte	Shkolla 9-vjeçare	Shkolla të mesme të përgjithshme	Shkolla të mesme profesionale
Kuçovë	6	6	2	1
Kozare	7	9	1	0
Perondi	6	5	1	0
Lumas	5	7	1	0

Burimi: Bashkia Kuçovë, 2015

Qyteti i Kuçovës ka një mbulim të mirë me të treja nivelet e shërbimit arsimor. Problematike mbetet gjendja në pjesën rurale të bashkisë. Mbulimi i territorit nga rrezja e shërbimit të kopshteve është shumë i vogël. Fshatra të tillë si Frashër, Luzaj dhe Katundas në veri të bashkisë apo Belesovë dhe Mëndrakë në lindje nuk kanë kopshte.

Njësia e Lumasit është edhe ajo më problematike edhe sa i përket mbulimit me shkolla 9-vjeçare. Fshatra si Zelevizhdë, Lumas dhe Katundas nuk kanë shkollë 9-vjeçare dhe rrezja e shërbimit të fshatrave fqinje nuk i mbulon.

Pothuajse po të njejtat zona rurale të banuara të cilat kanë problematika me mbulimin me kopshte dhe shkolla 9-vjeçare, kanë edhe probleme me mbulimin nga rrezja e shërbimit të shkollave të mesme. Zonave problematike i shtohen edhe fshatrat e Drizës, Koritëzës dhe Sheqëzit.

- Kapaciteti akademik

Për sa i përket kapacitetit akademik, raporti nxënës/mësues qëndron veçanërisht i lartë krahasuar me standarde të BE.

Raporti fëmijë/edukator në 26 kopshtet e Bashkisë Kuçovë mund të konsiderohet shumë i lartë. Rekomandimi i UNICEF sugjeron se raporti optimal duhet të jetë 10 për fëmijët 3-4 vjeç dhe akoma më i ulët për ata më të vegjël. Ky raport për Kuçovën është 18 fëmijë/edukator. (Ministria e Arsimit, 2012)

Sipas Bankës Botërore, në vitin 2013 raporti nxënës/mësues për shkollat fillore në BE ishte 13.3 ndërsa në Shqipëri ky raport ishte 19.1. Në Kuçovë nga 29 shkolla 9-Vjeçare, 12 e kanë këtë raport më të ulët se ai i BE, ndërsa pjesa tjetër e tejkalon atë. Ndërkohë mesatarja është e barabartë me atë të BE. Pra, sa i përket kapacitetit akademik për shkollat 9-vjeçare, Bashkia Kuçovë është shumë e avantazhuar.

Sërish sipas Bankës Botërore raporti nxënës/mësues për shkollat e mesme në BE është 11.8, ndërsa në Shqipëri është 14.8. Në këtë pikë Bashkia Kuçovë, me vlerën 15.2, është më pak e avantazhuar krahasuar edhe me Shqipërinë. Gjithsesi prania e një shkolle të mesme në secilën njësi administrative është pozitive në kuadër të aksesit në arsim të mesëm.

- Gjendja fizike e shkollave

Nga një analizë e gjendjes fizike të shkollave, kryer nga Ministria e Arsimit (2012) për shatë kritere⁸⁴ në Bashkinë e Kuçovës paraqesin gjendje rrezikshmërie këto objekte arsimore: shkolla 9 vjeçare në Bardhaj, Lumas dhe kopështi "Shefqet Shuaipi", Lumas. Ndërtesat në fjalë kanë 6-7 kritere në gjendje kritike.

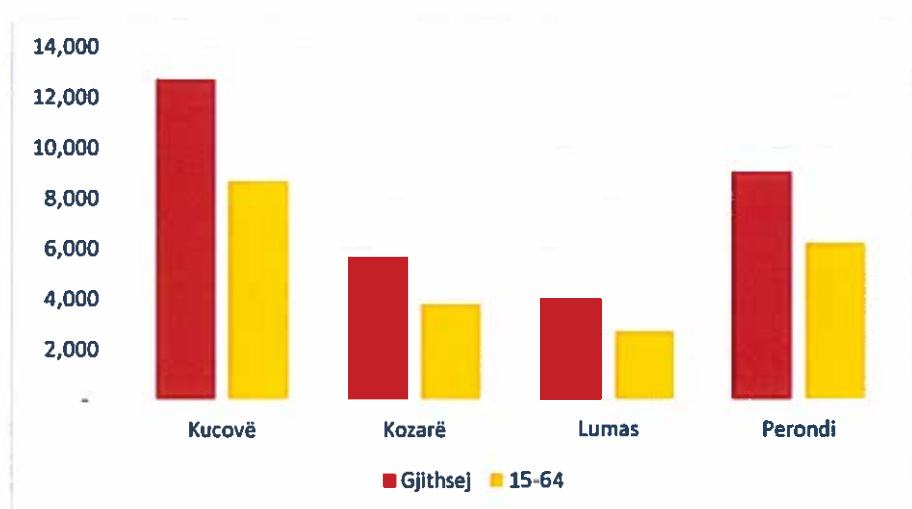
Një vëzhgim i përgjithshëm⁸⁵ i objekteve arsimore sugjeron se përgjithësisht, gjendja e tyre është mesatare, me nevojë për rikonstruksione të pjesshme. Të gjitha kopshtet kanë nevojë për pajisje mësimore dhe laboratorike, dhe në 50% të rasteve rruga për në to është e paasfaltuar. Vetëm 60% e kopshteve janë të pajisura me terren sportiv.

Sa i takon shkollave të mesme, pjesa më e madhe e tyre kanë akses të mirë, me rrugë të asfaltuar. Janë identifikuar 5 shkolla në gjendje të përgjithshme të degraduar, në nevojë për rikonstruktiv tërësor: "Dëshmorët e Kombit" dhe "18 Dhjetori" në Kuçovë, si dhe shkolla e Kozares, Zdravës dhe Salcë Kozares. Asnjë nga objektet arsimore nuk ka laboratorë dhe të gjithë kanë nevojë për pajisje dhe mjete mësimore.

Ndër shkollat e mesme, "Myrteza Kepi" në qytetin e Kuçovës paraqitet në nevojë për rikonstruktiv. Gjithsesi gjendja e shkollave të mesme është përgjithësisht e mirë, dhe aksesin në to bëhet me rrugë të asfaltuar. Edhe në këto objekte mungojnë tërësisht laboratorët dhe ka nevojë për mjete mësimore, por të gjitha sigurojnë terren sportiv dhe kanë kapacitete optimale klasash, pa konsideruar alternativën e kryerjes së mësimin me dy turne.

Punësimi: Bashkia Kuçovë paraqet një situatë të mirë të punësimit potencial, duke qenë se përqindja e popullsisë së aftë për punë, në grupmoshën 15-64 vjeç, është e konsiderueshme. Respektivisht, ky tregues është 68.2% për Kuçovën, 67.1% për Kozarën, 67.6% për Lumasin dhe 68.6% për Perondinë.

Figura 43 Numri i banorëve në moshë pune

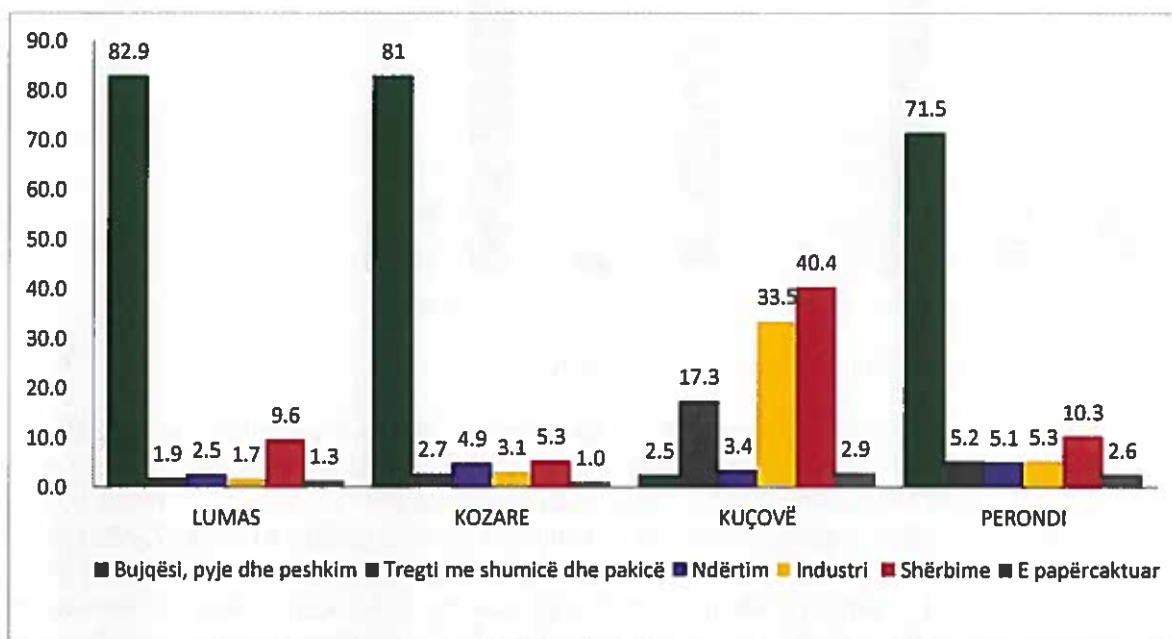

Burimi: INSTAT, 2011, dhe llogaritje të autorëve për vitin 2015

- Punësimi sipas degëve të ekonomisë

Në këtë seksion do rimerret sërish vlerësimi i sektorëve kryesorë të punësimit, tashmë në aspektin e mirëqenies ekonomike. Në zonat me karakter rural predominon vetëpunësimi në sektorin bujqësor e pyjor, në mbi 70% të fuqisë punëtore lokale. Në analogji me analizën e nivelit të edukimit sipas njësive administrative, vërehet gjithashtu që në njësitë Lumas, Kozare e Perondi arsimit dominues është ai fillor e 8-vjeçar (në masën 65-80%). Ky është tregues i rëndësishëm i ndërlidhjes mes sektorit të punësimit dhe nivelit arsimor të popullsisë.

Figura 44 Punësimi sipas sektorëve ekonomikë, nivel njësish administrative

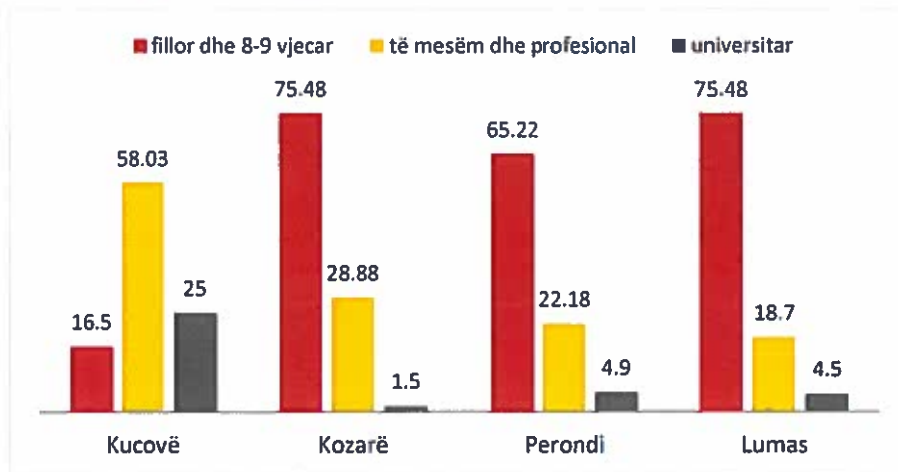
Burimi: INSTAT, 2011; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Në Kuçovë, punësimi ka tendenca diversifikimi drejt sektorit të shërbimeve, industrisë dhe tregtisë, në masën përkatëse 40.4%, 33.5% dhe 17.3%. Si rrjedhojë e kësaj, qyteti i Kuçovës shënon një numër të lartë të punësuarish me pagesë, rreth 69%, të krahasueshëm me njësitë administrative urbane fqinje (INSTAT, 2011). Gjithsesi, vetëm 0.2% e popullsisë në njësinë administrative Kuçovë janë të punësuar në administratë, ndërsa pjesa tjetër i dedikohet sektorit privat, gjë që dëshmon për eficientë në shpërndarjen e fuqisë punëtore. Pavarësisht tendencave pozitive të arsimit në njësinë Kuçovë, vërehet se në tërësi punësimi është më i ulët se në njësitë rurale, dhe se popullata me arsim të lartë përbën vetëm 25% të të punësuarve në rang qyteti.

Një tjetër tregues i rëndësishëm që ndikon në mirëqenien dhe konkurrueshmërinë e kësaj bashkie është edhe papunësia. Shkalla e papunësisë për bashkinë është relativisht e ulët, në raport me rajonin: Kuçova ka një normë 20.5% të papunësisë, përkundrajt normës mesatare kombëtare 29.3, normës në nivel qarku (20.3%) dhe normave të papunësisë së bashkive të të njëjtit karakter: Gramshi (31.5%), Roskoveci (33%), Patosi (49%), etj. Shkalla e papunësisë për femra arrin 22%, me një hendek 3 % më tepër në raport me papunësinë në popullatën mashkullore. Kjo

reflekton tendenca të pranishme në gjithë territorin, ku diferenca për Shqipërinë është 4.8% dhe për qarkun Berat 4.5%.

Figura 45 Shkalla e të punësuarve, sipas nivelit arsimor

Burimi: INSTAT, 2011; Përgatititi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

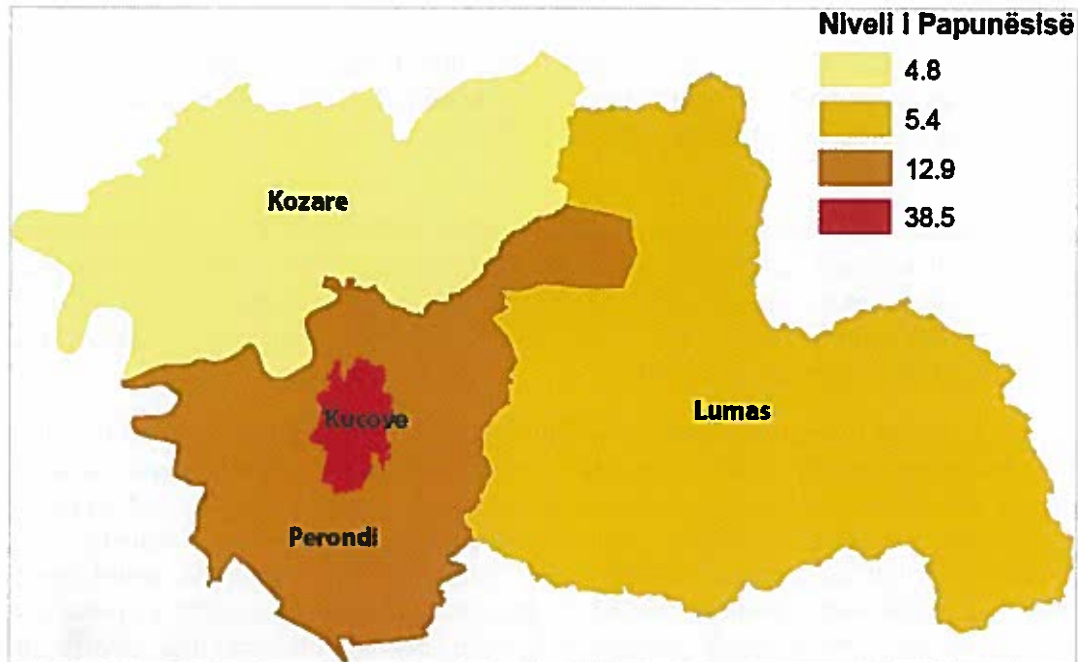
Norma më e lartë e papunësisë i takon qytetit të Kuçovës, me 38,5% të popullatës së regjistruar si punëkërkes. Duke pasur parasysh përqindjen e konsiderueshme të popullsisë së aftë për punë (Figura 43), kjo shifër bëhet domethënëse. Shkalla e papunësisë të të rinjtë në nivel bashkie është 40.4%, relativisht e mirë në kontekstin rajonal, por shumë e lartë në njësinë Kuçovë (75.9%), mjaft më e lartë se njësitë urbane të zhvilluara të rajonit, si Berati (60.2%), Lushnja (62.3%), Fieri (59%) dhe Elbasani (65%). Ky është një drejtim në të cilin bashkia duhet të investojë, së bashku me diversifikimin e mëtejshëm të ekonomisë dhe rritjes së shkallës së përgjithshme të edukimit, për t’u bërë konkurruese në rajon dhe të reduktojë largimin e fuqisë punëtore drejt destinacioneve të tjera të punës.

Tabela 22 Situata e papunësisë në Bashki, papunësia të të rinjtë dhe ndarja sipas gjinive

	Papunësia Total	Papunësia tek të rinjtë	Papunësia femra	Papunësia meshkuj
Kucovë	38.5	75.9	38.3	38.7
Kozarë	4.8	19.1	4	5.3
Perondi	12.9	34.1	13.4	12.7
Lumas	5.4	13.6	6.9	4.8
Bashkia Kuçovë	20.5	40.4%	22%	19%

Burimi: INSTAT, 2011

Figura 46 Niveli i Përgjithshëm i Papunësisë, Bashkia Kuçovë

Burimi: INSTAT, 2011; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Shëndetësia

Infrastruktura shëndetësore: Shërbimi parësor shëndetësor në Bashkinë Kuçovë mbulohet nga 13 qendra shëndetësore⁸⁶. Kozara ka 4 qendra shëndetësore të shpërndara në fshatrat Havaleas, Gegë, Kozare dhe Vlashuk. Dy prej këtyre qendrave shëndetësore, ato në fshatin Gegë dhe Kozarë, nuk plotësojnë standardin e madhësisë së parcelës⁸⁷ prej 300-400 m². Duke pasur parasysh që njësia administrative Kozarë ka 5,651 banorë⁸⁸ mund të dilet në përfundimin se numri i qendrave shëndetësore është i mjaftueshëm. Sa i përket njësisë administrative të Perondisë, nga 4 qendrat shëndetësore vetëm ajo në fshatin Perondi plotëson standardin për madhësinë e parcelës. Në të njëjtën kohë popullsia prej 9,052 banorësh nuk mbulohet mjaftueshëm nga këto katër qendra shëndetësore, dhe kërkohet minimalisht edhe një tjetër. Ndërsa njësia administrative e Lumasit ka në përbërje të saj 5 qendra shëndetësore, nga të cilat vetëm ajo në fshatin Bardhaj nuk plotëson standardin për madhësinë e parcelës. Situata e mbulimit të popullsisë në këtë rast paraqitet më e favorshme për 4,002 banorët e kësaj njësie administrative.

Situata në qytetin e Kuçovës paraqitet mjaft e mirë në aspekt të infrastrukturës shëndetësore. Në këtë qytet ndodhet një spital, 3 ambulanca, 1 qendër shëndetësore, 1 konsultore e gruas, 4 konsultore të fëmijës, 1 qendër planifikimi familjar, 1 poliklinikë, si dhe 8 farmaci. Duke iu referuar standardit të mësipërm, në njësinë Kuçovë do kërkoheshin 8 qendra shëndetësore dhe 6 ambulanca konsultore. Gjithsesi, nëse konsiderojmë objektet e tjera shëndetësore, ky numër është i mjaftueshëm. Spitali i Kuçovës, nën administrimin e Drejtorisë së Shëndetit Publik (DSHP)⁸⁹ Kuçovë, ka 5 reparte, me një numër total prej 55 shtretërish. Numri i të shtruarve në vit është rreth

1,740, me një numër mesatar prej 3.6 ditësh qëndrimi.⁹⁰ Të dy këto vlera janë mjaft të ulëta në raport me rajonin.

Mesatarisht, distanca nga qendra më e afërt shëndetësore dhe mjeku më i afërt, në nivel qarku, është 14 minuta për zonat rurale dhe 15 minuta për ato urbane. Kjo do të thotë që aksesit është relativisht i mirë, sidomos për zonat rurale. (INSTAT, 2011).

Niveli i shëndetit publik: Sa i takon nivelit të përgjithshëm shëndetësor të popullsisë, numri i personave me aftësi të kufizuar në bashkinë Kuçovë arrin 7.5% ndaj totalit të popullsisë. Kjo vlerë është pak më e lartë se vlera mesatare e qarkut (7.3%) dhe mesatarja kombëtare (6.2%). Rezulton se Bashkia Kuçovë ka numrin më të lartë të personave me aftësi të kufizuar në qark (22%), veçanërisht me problem në ecje dhe në shikim.

Treguesit e vdekshmërisë foshnjore e rendisin rrethin e Kuçovës ndër të paktët rrethe me shifër shumë të ulët, 0-1 raste në 1,000 fëmijë të moshës 0-1 vjeç⁹¹. Gjithsesi, një problem për shëndetin publik, sidomos në qytetin e Kuçovës, por edhe në disa fshatra të Kozarës dhe Perondisë, mbetet prania e industrisë nxjerrëse të naftës. Pavarësisht mungesës së shifrave statistikore të sëmundshmërisë së lidhur me ndotjen e naftës, si në ajër, ashtu edhe në ujërat nëntokësore e sipërfaqësore dhe, rrjedhimisht, në tokën bujqësore e produktet që kultivohen në të, ka pasur raste të protestave të banorëve, për shkak të gjendjes jo të mirë shëndetësore, prej disa muajsh, nga ndotja në ajër e ndërmarreve të përpunimit të naftës.⁹²

Tabela 23 Numri i personave me aftësi të kufizuar, sipas njësisë administrative dhe llojit të paaftësisë

	Në shikim	Në dëgjim	Në ecje	Në kujtesë	Në kujdesin ndaj vetes	Në komunikim	Gjithsej	% ndaj qarkut
Qarku Berat	3,111	2,174	4,818	2,559	2,479	2,090	17,231	
Kozare	114	77	183	82	77	71	604	3.51%
Kuçovë	393	215	477	202	204	154	1,645	9.55%
Lumas	125	97	184	129	116	102	753	4.37%
Perondi	131	107	186	138	115	111	788	4.57%
Bashkia Kuçovë	763	496	1,030	551	512	438	3,790	22.00%

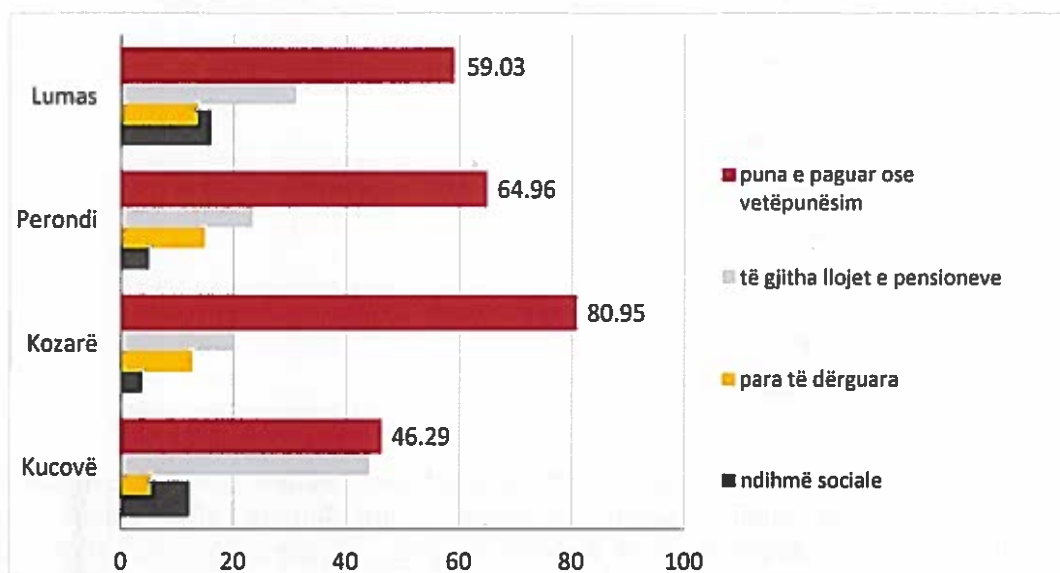
Burimi: INSTAT, 2011

Mirëqenia ekonomike e sociale

Burimi i të ardhurave të Njesisë Ekonomike Familjare: Grafiku i mëposhtëm paraqet situatën mbi të ardhurat e Njësive Ekonomike Familjare për Bashkinë Kuçovë. Vihet re që të ardhurat nga puna e paguar ose vetëpunësimi zënë pjesën më të madhe. Në vend të dytë janë të ardhurat nga pensionet, ku qyteti i Kuçovës ka përqindjen më të lartë, gati 45%. Shqetësuese është situata për

NA Lumas, ku mbi 15% të të ardhurave rezultojnë të jenë nga ndihma sociale. Këto raporte tregojnë se gjendja e punësimit, dhe vetëpunësimit, është më problematike në qendrën urbane të Kuçovës, e cila potencialisht duhet të jetë qendra kryesore e gjenerimit të punësimit për bashkinë.

Figura 47 Burimi i të ardhurave të NJEF në Kuçovë

Burimi: INSTAT, 2011; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Varfëria: Qarku Berat renditet ndër qarqet me përqindjen më të madhe të varfërisë në rajon (12.7%), krahasimisht me qarqet fqinje të Elbasanit, Korçës, Gjirokastrës, etj. Thellësia e varfërisë është 2.4% dhe ashpërsia 0.7%, shifra relativisht më pozitive në raport me nivelin kombëtar të varfërisë.

Tabela 24 Treguesit e varfërisë, në nivel qarku, si krahasim në rajon

Qarku	Përqindja	Thellësia	Ashpërsia
Berat	12.7	2.4	0.7
Vlorë	11.7	2.4	0.8
Korçë	12.2	2.5	0.7
Gjirokastrë	10.7	2.2	0.9
Fier	17.5	3.5	1.1
Elbasan	10.7	2.3	0.8
Shqipëri	14.3	2.9	1.0

Burimi: LSMS⁹³, INSTAT, 2012

Si rezultat i kushteve të jetesës në varfëri ekstreme, ose pjesërisht-ekstreme, pak më shumë se 5,000 familje në qarkun e Beratit përfitojnë ndihmë ekonomike.⁹⁴

Në bazë të informacionit të marrë nga Zyra e Ndhmës Ekonomike në Bashkinë e Kuçovës 435 familje trajtohen me ndihmë ekonomike. Kjo do të thotë rreth 10% e familjeve në nivel qarku, shifër mjaft e ulët, në raport me numrin e popullsisë. Pjesa më e madhe e familjeve që përfitojnë nga ndihma jetojnë në Kuçovë, por të ardhurat nga asistenca janë krahasimisht të larta për Lumasin, ku 34 familje jetojnë me asistencë. Ky fakt thekson statusin e cenueshëm të njësisë Lumas në ekonominë vendore, si dhe disbalancën e mirëqenies ekonomike në qendrën Kuçovë.

Tabela 25 Numri i familjeve të trajtuara me ndihmë ekonomike

	Nr.i familjeve të trajtuara me ndihmë ekonomike
Kuçovë	361 familje
Perondi	25 familje
Kozare	15 familje
Lumas	34 familje

Burimi: Zyra e Ndhmës Ekonomike, Bashkia Kuçovë, 2015

Shërbimet sociale: Qarku Berat ka një numër të kufizuar shërbimesh sociale, pjesa më e madhe e të cilave janë të vendosura në qytetin e Beratit, me distancë të arritshme për 20-30 minuta nga pjesa më e madhe e vendbanimeve të Bashkisë Kuçovë. Ndërkaq, nën administrimin e Bashkisë Kuçovë nuk ka qendra të specializuara për gratë dhe moshën e tretë, por ka një qendër të fëmijëve me aftësi të kufizuara.

Tabela 26 Shpërndarja e shërbimeve sociale, Qarku Berat

Qarku Berat	Publike	Jo publike
Shërbime sociale për të moshuar	0	1
Shërbime sociale për gra dhe vajza	1	3
Shërbime sociale për fëmijët	0	1 ⁹⁵
Shërbime sociale për familjet dhe komunitetet	1	2
Shërbime sociale për PAK	0	1
Gjithsej	2	7

Burimi: Harta e Shërbimeve Sociale në Shqipëri 2013, MMSR dhe UNICEF

Shërbimet sociale mbulohen pjesërisht nga një qendër rinore, me bibliotekë të përfshirë, një qendër kulturore, një qendër kulturore fëmijësh, si dhe ambientet sportive të siguruara në fushën e tenisit, në stadium dhe në aneksin e fushës së sportit “1 Maji” në qytetin e Kuçovës.

Strehimi: Gjendja e përgjithshme e strehimit në bashki është problematike. Aktualisht, vetëm në qytetin e Kuçovës ka 865 familje të pastreha, nga të cilat 526 jetojnë në banesa me bashkëpronësi dhe 212 në banesa individuale⁹⁶. Situata e aplikantëve për strehim social është si më poshtë⁹⁷:

3 familje në banesa në rrezik shembjeje
38 familje të komunitetit rom dhe egjiptian
51 familje aplikante për banesa sociale me qira
56 familje të strehuara në banesa me pronësi të bashkisë, pjesë e skemës së qirasë së lehtësuar
43 familje që jetojnë në territorin e ish Uzinës së Përpunimit të Naftës (UPN)
440 familje janë miratuar me vendim të këshillit bashkiak (VKB) si aplikantë për Programin e Banesës me Kosto të Ulët, nga të cilat 28 kanë marrë miratimin nga Banka

Kjo kërkon zhvillimin e një strategjie strehimi që përfshin ndërtimin e banesave sociale të dedikuara, largimin e popullsisë nga banesat e pajetueshme nga pikëpamja fizike, nga zona e UPN, si dhe nga banesat jo në pronësi të tyre, si dhe integrimin e këtyre personave në nivel qyteti.

1.4.3 Përfundime

Analiza demografike: Bashkia Kuçovë në 1 janar 2015 regjistroi një numër të popullsisë rezidente prej 31 mijë banorë, me një koeficient të raportit gjinor të vlerësuar në 101(101 meshkuj për çdo 100 femra). Rreth 40% e kësaj popullsie klasifikohet si popullsi urbane dhe 60% e saj si popullsi rurale. Sipas strukturës moshore rreth 68% e kësaj popullsie i përket grup-moshës (15-64) vjeç dhe 19% në grupmoshën (0-14) vjeç, tregues këta që demonstrojnë potencial të lartë të popullsisë ekonomikisht aktive, përfshirja e së cilës në tregun e punës do të rrisë performancën ekonomike dhe mirëqenien e popullatës. Struktura aktuale demografike e popullsisë rezidente si dhe moshë mesatare e saj relativisht e re tregon së akoma kemi një popullsi të re.

Gjithsesi, procesi i vazhdueshëm i emigrimit, si dhe rënia e ritmeve të lindshmërisë e vdekshmërisë, kanë ndikuar jo vetëm në ndryshimin drastik të strukturës së saj demografike, por edhe në pakësimin/rënien e numrit të popullsisë. Sipas projeksioneve të popullsisë-skenari i rritjes së mesme- popullsisë e qarkut/bashkisë do të pësojë rënie, me një ritëm mesatar vjetor, rreth 1% dhe si faktor kryesor mendohet të jetë migracioni i brendshëm.

Treguesi i varësisë totale do të ruajë vlerat e tij të ulëta (45-55) deri në vitin 2021, duke demonstruar kështu ekzistencën e të ashtuquajturit “divident demografik”. Për të përfutur nga” dividenti demografik” kërkohen politika të bashkërenduara në nivel qendror e vendor, për të mundësuar, arsimimin, trajnimin dhe përfshirjen në tregun e punës të kësaj kategorie të popullatës, me qëllim rritjen dhe përmirësimin në vazhdimësi të mirëqenies së saj.

Analiza socio-ekonomike: Në Bashkinë Kuçovë, mesatarja e viteve të shkollimit është 9.6 vite, relativisht më e ulët se mesatarja kombëtare. Përqindja e popullsisë me arsim të lartë universitar dhe pasuniversitar është 6.2%. Ky raport e pozicionon Kuçovën në mënyrë të favorshme në raport me bashkitë fqinje të Belshit, Cërrikut dhe Ura Vajgurore, por në disfavor në lidhje me vlerën në nivel qarku (11.7%). Qyteti i Kuçovës rezulton me nivelin më të lartë arsimor, ku 10% e popullsisë kanë përfunduar arsimin universitar

Sa i takon infrastrukturës arsimore, Bashkia Kuçovë ka mbulim të mirë me të tre nivelet e arsimit (parashkollor, 9-vjeçar dhe të mesëm). Disa fshatra me distancë të largët nga institucionet arsimore më të afërta janë: Frashëri, Luzaj dhe Katundas në lidhje me kopshtet, Zelevizhda, Lumasi e Katundasi në lidhje me shkollat 9-vjeçare dhe, përveç tyre, edhe Driza, Koritëza e Sheqëzi në lidhje

me shkollat e mesme. Raporti mësues-nxënës, si tregues i kapacitetit të mësimdhënies, rezulton të jetë relativisht favorizues në krahasim me standardet e BE, si dhe mesataren kombëtare, sidomos për ciklin e parë dhe të dytë të studimeve.

Në Bashkinë Kuçovë gjenden 20 institucione shëndetësore, nga të cilat 1 spital (në qytetin e Kuçovës), 6 qendra shëndetësore, 7 ambulanca konsultore, 3 shërbime dentare dhe 8 farmaci. Është e nevojshme të shtohet një qendër shëndetësore në njësinë Perondi dhe 2-3 qendra shëndetësore apo ambulanca në Kuçovë, për të mbuluar më mirë shërbimin e shëndetit parësor.

Niveli i përgjithshëm shëndetësor i popullsisë paraqitet i mirë sa i takon numrit të personave me aftësi të kufizuar dhe treguesve të vdekshmërisë foshnjore. Gjithsesi, prania e industrisë përpunuese të naftës sjell shqetësim të vazhdueshëm në shëndetin e banorëve të zonave afër saj.

Punësimi në Bashkinë Kuçovë është i orientuar kryesisht drejt sektorit bujqësor, sidomos në njësitë rurale. Në qytetin e Kuçovës ka diversifikim të mirë të punësimit, mes shërbimeve, tregtisë dhe industrisë, por shkalla e papunësisë është shumë e lartë (38%).

Gjendja e përgjithshme e varfërisë dhe mirëqenies ekonomike paraqitet pozitive në raport me nivelin kombëtar dhe rajonin. Shërbimet sociale të dedikuara për grupmoshat në nevojë, si dhe problem specifikë, mungojnë totalisht në qark, ose janë të paaksesueshme nga banorët e bashkisë.

Gjendja e strehimit në bashki është problematike, dhe kërkon të merren masa për strehimin e më shumë se 500 familjeve të pastreha.

1.5 Përdorimi i tokës dhe infrastrukturat

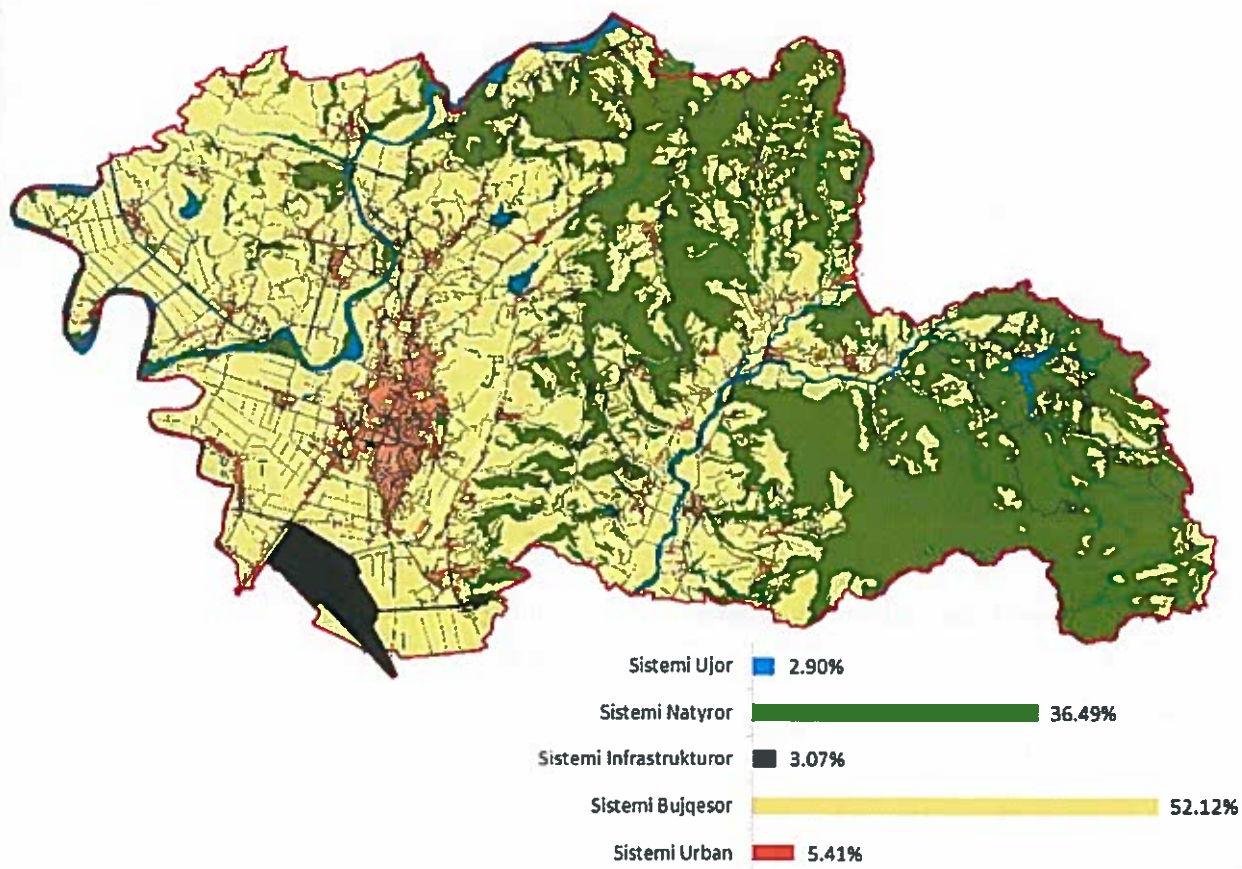
1.5.1 Sistemet territoriale dhe përdorimi i tokës

Ky seksion trajton disa nga gjetjet kryesore në lidhje me përdorimin e tokës në Bashkinë Kuçovë dhe konfliktet e hasura mes përdorimeve të papërputhshme kufitare. Përdorimi i tokës është zonuar në përputhje me kategoritë e specifikuar në Rregulloren e Planifikimit të Territorit⁹⁸, duke marrë në konsideratë edhe të gjithë rastet e përdorimit të përzier (*miks*), në raportet përkatëse mes secilit përdorim. Nga ana interpretative, fillimisht është bërë analiza e territorit sipas sistemeve përbërëse të tij:

Leximi i territorit fillimisht është bërë sipas sistemeve territoriale ekzistuese⁹⁹, si më poshtë:

- Sistemi Urban (UB);
- Sistemi Natyror (N);
- Sistemi Bujqësor (B);
- Sistemi Ujor (U);
- Sistemi Infrastruktural (IN)

Figura 48 Sistemet territoriale, Bashkia Kuçovë

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Bashkia Kuçovë ka një sipërfaqe të përgjithshme prej 161.25 km², me karakter dominues bujqësor, të ndërthurur me natyror. Tokat bujqësore, të shpërndara kryesisht në njësitë Kozare dhe Perondi dhe përgjatë luginave të njesisë Lumas, përbëjnë 52% të territorit, në një sipërfaqe të përgjithshme prej 84 km². Ndërkaq sistemi natyror, i përfaqësuar nga tërësia e pyjeve dhe sipërfaqeve shkurreve të shpërndara në bashki, më së shumti në njësinë Lumas, zë 37% të territorit. Sistemi ujqor përbëhet nga fragmente të Lumit Osum dhe Devoll që bashkohen në afërsi të fshatit Arrëz, të Urës Vajgurore, si dhe nga përrrenjtë dhe 4 rezervuarët bujqësorë kryesorë të bashkisë, duke zënë kështu 3% të sipërfaqes së territorit. Sistemi urban që përfshin gjithçka që është e ndërtuar, si përdorimet banim, shërbime, industri, etj., zë 5.4% të territorit. Qëndërsi të dukshme në këtë aspekt përbën Kuçova, me strukturë hapësinore kompakte dhe tendenca zhvillimi në zgjatimet e akseve kryesore, ndërkohë që fshatrat janë të vendosur në mënyrë lineare, ose të shpërndara në trajtë pikësore, në varësi të terrenit. Siç tregohet në Seksionin 1.1.1, tendencat e rritjes kanë qenë të shumta, sidomos për Perondinë, e cila, duke u zhvilluar rrotull qytetit të Kuçovës, ka pësuar një rritje trefish në një periudhë vetëm 17-vjeçare. Sistemi infrastrukturor zë një përqindje të lartë, jo për arsye të rritjes rrugor të dendur e me gjerësi të madhe, por për shkak të pranisë së fushës së aviacionit, në qendrën e dikurshme ushtarake aeronautike të Kuçovës.

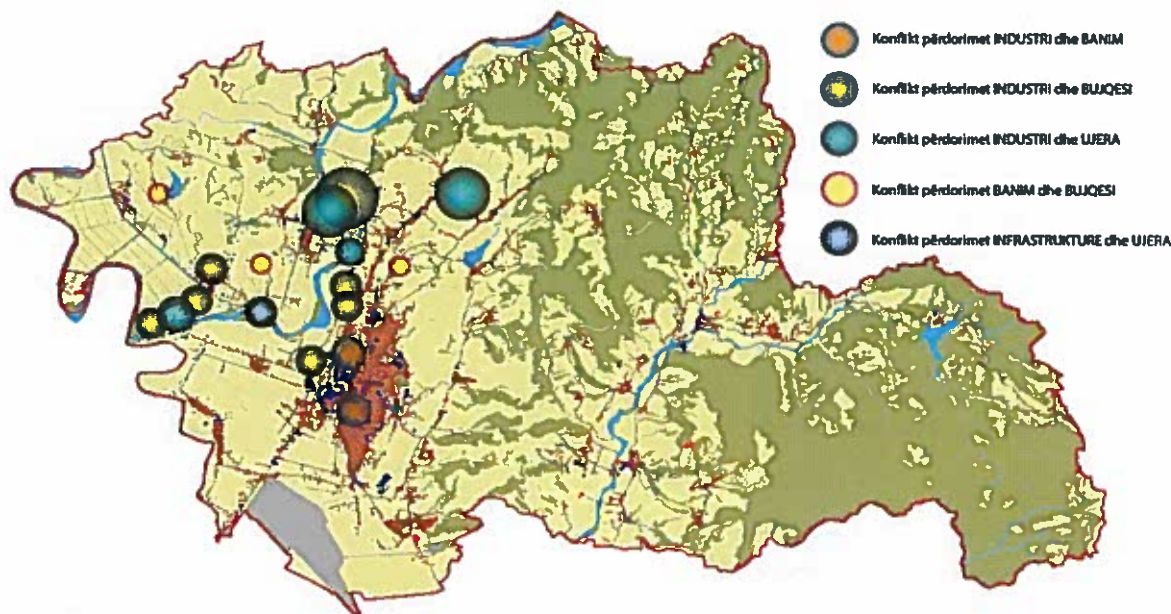
Sa i takon përdorimit të tokës, analiza është bërë duke zonuar sipas 14 kategorive bazë, me nënkategoritë dhe funksionet përkatëse. Gjetjet kryesore në lidhje me përhapjen e tyre janë në tabelën e mëposhtme:

Tabela 27 Kategoritë bazë të përdorimit të tokës, sipas sipërfaqes që zënë

Kategoria bazë	Sip. (km ²)
01. Banim	7.08
02. Industri dhe ekonomi	0.99
03. Bujqësi	84.07
04. Shërbime	0.28
05. Përdorime të veçanta	0.14
06. Ujëra	4.68
07. Natyrore	58.84
08. Trashëgimi dhe monumente kulture dhe historike	0.001
10. Institucione	0.03
11. Aktivitete sociale dhe argëtuese (rekreative)	0.12
12. Arsim	0.10
13. Shëndetësi	0.01
14. Infrastrukturë	4.96

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Figura 49 Konfliktet mes përdorimeve të papërputhshme të tokës

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Nga shpërndarja në territor e përdorimeve të ndryshme, vërehen disa mospërputhje të dukshme, të shkaktuar sidomos nga përdorimet industriale, pra pusët e naftës dhe industria përpunuese e saj. Së pari, zonat industriale, që kur ishin projektuar, por edhe një pjesë e puseve, ndodhen në afërsi të qendrës së qytetit. Ky konflikt duhet zgjidhur duke marrë masa për reduktimin e efekteve negative në ajër, si dhe në tokë e në ujërat nëntokësore. Pavarësisht filtrave të përdorur nga industria përpunuese, rastet e shqetësimeve shëndetësore nga banorët e zonës nuk kanë munguar. Kështu, zonat buferike dhe masat shtrënguese për emetimet në ajër duhet të jenë prioritet në politikat për një mjedis të shëndetshëm.

Së dyti, prania e puseve të naftës në tokë bujqësore, dhe shumë shpesh në afërsi të sipërfaqeve ujore, sjell një konflikt shumë shqetësues për prodhimtarinë bujqësore. Pusët e naftës ndodhen mbi një ndër zonat akuifere më të mëdha të rajonit, dhe si e tillë, ndotja mund të ketë ndikim shumë afatgjatë në ujën e pijshëm, në ujën e përdorur për ujtitje, e si rrjedhojë në prodhimet bujqësore, etj.

Së treti, ekziston, ndonëse jo shumë e përhapur, dukuria e shpërhapjes urbane në tokë bujqësore. Efektivisht, kjo sjell një konflikt tjetër përdorimi, pasi nuk përdoret toka për prodhim, nga njëra anë, dhe nxitet shpërhapja më tej, nga ana tjetër. Gjithsesi nuk ka ndonjë tregues që të dëshmojë se shpërhapja urbane e ul bonitetin apo përshtatshmërinë e tokës bujqësore. Efektet e kësaj dukurie janë më tepër ekonomike, në sigurimin e shërbimit për ndërtesat e veçuara, dhe estetike, në dëmtimin e peizazhit bujqësor, që i shërben zhvillimit të turizmit.

Së fundi, konflikti i përdorimit infrastrukturor dhe ujor i dedikohet pranisë së vendit të depozitimit të mbetjeve urbane në një ndër meandret e lumit Devoll, në afërsi të fshatit Rreth Tapi. Ky vend depozitimi është jo-sanitar, dhe përbën rrezik të ndotjes së ujërave të lumit dhe ujërave

nëntokësore, përveç emetimeve në ajër. Është e rëndësishme të gjendet një zgjidhje më e qëndrueshme, dhe e integruar për të gjithë bashkinë, në lidhje me menaxhimin e mbetjeve.

1.5.2 Rrugët dhe transporti

Bashkia e Kuçovës, nga pikëpamja e lidhshmërisë kombëtare, ndodhet ndërmjet Lushnjës dhe Beratit, të cilat lidhen ndërmjet tyre me rrugën shtetërore SH 72. Kuçova krijon një lidhje tërthore me këtë rrugë kombëtare, nëpërmjet rrugës SH 91, dhe komunikon drejtpërdrejt me Urën Vajgurore në pjesën hyrëse të saj. Ndërkaq, rrugë të tjera të karakterit lokal, e lidhin me Lushnjën nëpërmjet Fier Sheganit, si dhe me Grekanin, nëpërmjet Gegës, Frashërit, etj. Shtigjet dhe rrugët tretësore plotësojnë lidhshmërinë rajonale, nga Lumasi në Gramsh, në Gostimë, nga Kozarja në Grekan, nga Vodëza në Berat, etj.

Infrastruktura Rrugore: Analiza e infrastrukturës rrugore është kryer duke u referuar në Kodin Rrugor të Republikës së Shqipërisë¹⁰⁰, i cili i klasifikon rrugët sipas këtyre kategorive:

- A. Autostradë
- B. Rrugë ndërqytetëse kryesore
- C. Rrugë ndërqytetëse dytësore
- D. Rrugë urbane kryesore
- E. Rrugë urbane dytësore
- F. Rrugë lokale

Në Bashkinë Kuçovë rezulton të ketë 314 km rrugë lineare gjithsej, duke përfshirë nga rrugët arteriale, deri të ato me peizazhe e bujqësore. Sipas Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Kuçovë (2012), në qytetin e Kuçovës ka pasur 3.4 km rrugë lineare. Pra, bashkia e sotme qëndron para sfidës për të rikonstruktuar, mirëmbajtur dhe mbështetur me shërbime një rrjet rrugor 90 herë më të gjatë se i mëparshmi.

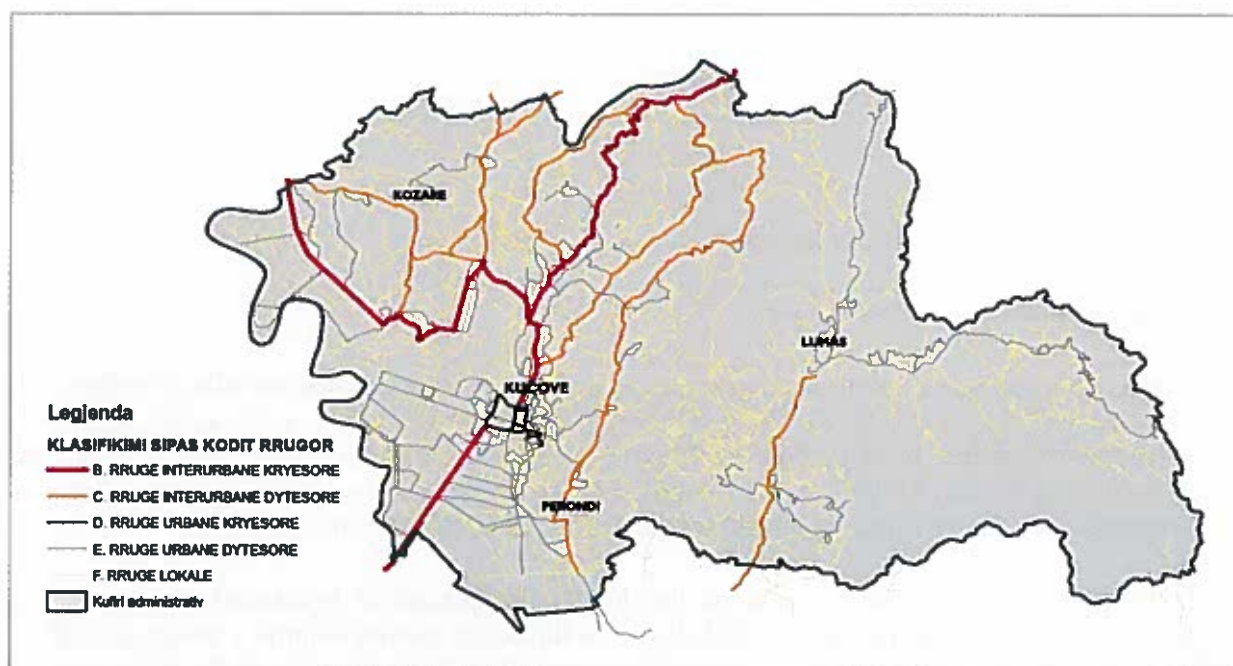
Tabela 28 Shpërndarja e rrugëve sipas kategorisë së Kodit Rrugor dhe gjatësisë përkatëse

Kategoria e rrugës	Gjatësi (km)
Rrugë ndërqytetëse/rurale kryesore	23
Rrugë ndërqytetëse/rurale dytësore	37
Rrugë urbane/rurale kryesore	4
Rrugë urbane/rurale dytësore	56
Rrugë lokale	194
Total	314

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Karakterit jo-tranzitor i infrastrukturës së Kuçovës vërehet në faktin që mbi 60% e segmenteve rrugore i përket kategorisë lokale: pra që nuk përfshihen në asnjë nga kategoritë ndërlidhëse, me gjerësi e karakteristika të standardizuara. Rrugët ndërqytetëse kryesore e dytësore përbëjnë 20% të rrjetit rrugor. Ky është tregues më tepër i distancave të largëta mes zonave rurale, sesa i numrit të madh të lidhjeve të tyre. Rrugët urbane e rurale kryesore e dytësore zënë gjithashtu 20%, ku mbizotërojnë rrugët dytësore. Kjo shfaqet më së miri edhe në strukturën e qytetit të Kuçovës, ku dallohen dy bulevardet, të lidhur me njëri tjetrin në formë unazore, e pjesa tjetër janë rrugë dytësore.

Figura 50 Hierarkia e sistemit rrugor sipas Kodit Rrugor

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Në aspektin e funksionit të akseve rrugore, mbizotërojnë rrugët me peizazhe (35% të totalit), ndjekur nga rrugët bujqësore (30%). Kjo dëshmon për një potencial të madh turistik, për integrimin me itineraret potenciale rajonale të turizmit malor. Gjithsesi, në tërësi, sistemi rrugor i bashkisë ka nevojë për përmirësime të shumta, si në lidhjen me rrjetin kombëtar, por akoma më shumë në lidhjet e brendshme. Kjo është e dukshme në numrin e vogël të rrugëve të llojit arterie e kolektor (vetëm 20% të gjatësisë së sistemit rrugor). Njësia Lumas lidhet me qendrën Kuçovë nëpërmjet Beratit, dhe ka akses të drejtpërdrejtë vetëm me shtigje natyrore kodrinore. Gjithashtu, edhe ndërlidhja mes fshatrave, sidomos të njësive Lumas, lë për të dëshiruar, për shkak të terrenit të vështirë.

Tabela 29 Shpërndarja e rrugëve sipas funksionit dhe gjatësisë përkatëse

Funksioni	Gjatësia (km)
Arterie	31
Bujqësore	99
E brendshme kryesore	9
E brendshme dytësore	10
Kolektor	32
Korridor shumë-funksional	2
Peizazhistike	116
Rekreative	2
Shërbimi	13
Total	314

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Gjendja e infrastrukturës rrugore

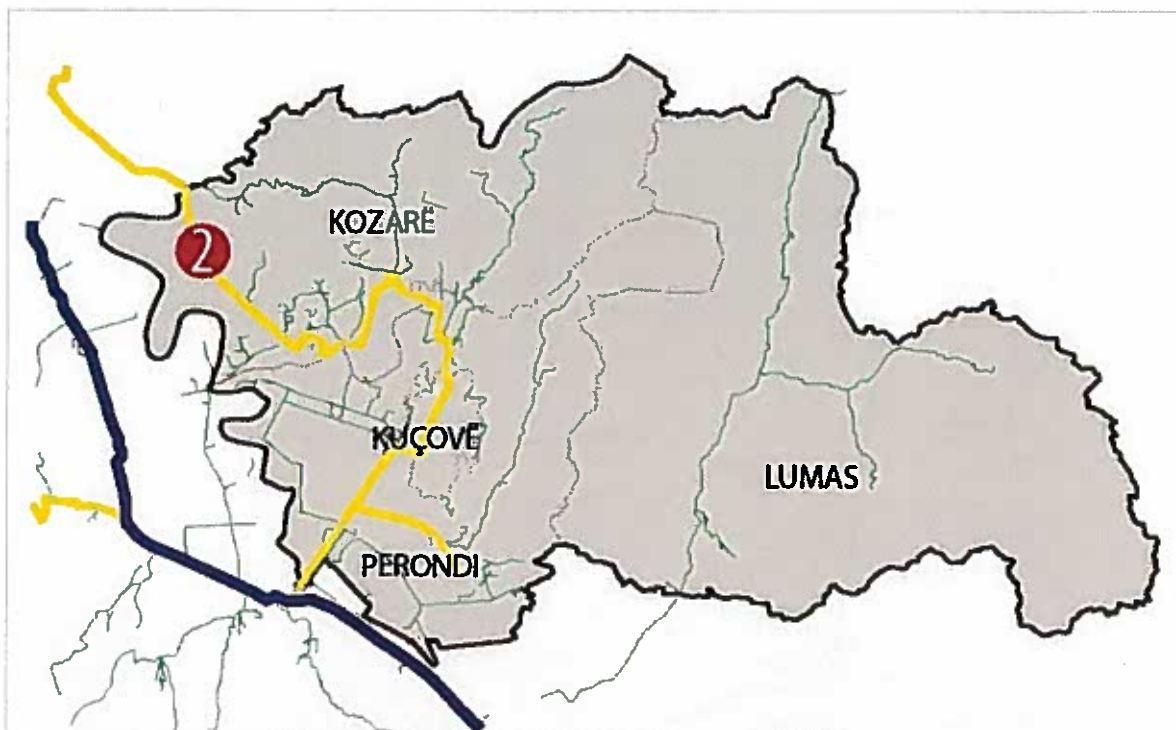
Krahas llojit dhe funksionit të akseve rrugore, kjo analizë merr në konsideratë edhe gjendjen fizike të infrastrukturës, në aspekt të cilësisë së shtrimit, pranisë së trotuareve, sinjalistikës, etj. Nga ky evidentim¹⁰¹ rezulton se në Bashkinë e Kuçovës vetëm 96 kilometra rrugorë janë të shtruar dhe 218 janë të pashtuar. Rrugët me cilësi të mirë shtrihen kryesisht në qytetin e Kuçovës, në një pjesë të qendrave të njëjësive rurale, si dhe në segmentet ndërqytetëse kryesore e dytësore.

Investimet e bëra në vitet e fundit në drejtim të përmirësimit të infrastrukturës rrugore nuk mungojnë: FSHZH, në periudhën 2005-2013, ka financuar rikonstruktimin e rrugës që lidh ish komunën Kozarë me Kuçovën, në një gjatësi prej 3.82 km. Kjo infrastrukturë ka sjellë një lidhje më të mirë me qytetin e Kuçovës dhe lehtësi në shkëmbimet tregtare mes dy zonave.

Një investim i rëndësishëm që prek Bashkinë e Kuçovës dhe të Elbasanit është rikonstruksioni i rrugës Grekan (Belsh) – Kozarë (Kuçovë), e gjatë 13.5 km. Ky investim ka sjellë një lidhje më të mirë ndërmjet këtyre bashkive, dhe një mënyrë tjetër aksesimi për në Kuçovë, krahas Fier Sheganit dhe Urës Vajgurore. Plani i Përgjithshëm Kombëtar parashikon zgjatimin e aksit Papër-Memaliaj, si pjesë e boshtit kombëtar qendror. Ky segment kalon në qendër të territorit të Kuçovës dhe përmirëson në mënyrë të menjëhershme lidhjen e bashkisë në rajon.

Aksidentet rrugore: Sipas informacioneve të marra nga Instituti i Transportit mbi pikat e rrezikut, në Bashkinë Kuçovë janë regjistruar 2 aksidente me seriozitet të gradës së parë në rrugën ndërqytetëse kryesore të Salcë-Kozares, gjatë periudhës 2011-2014. Kjo shifër nuk është e lartë, si statistikisht ashtu edhe krahasimisht, në lidhje me bashki të tjera fqinje. P.sh., në Berat kjo shifër arrin 12 aksidente, në 5 pika të ndryshme rreziku. Gjithsesi, duke marrë parasysh llojin e rrugës, dhe shpejtësinë e lejuar në të, numri i aksidenteve duhet të ishte më i ulët.

Figura 51 Aksidentet e regjistruara në territorin e Bashkisë Kuçovë për periudhën 2011-2014

Burimi: Instituti i Transportit, Bashkia Kuçovë, 2014; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Për të bërë një vlerësim të pikave të tjera potenciale të rrezikut, janë evidentuar gjithë pikat ku rrugët ndërqytetëse kryesore ose dytësore kryqëzohen me rrugë lokale. Numri i tyre është shumë i lartë: 135 pika konfliktuale. Pra, duhet marrë parasysh që lëvizja në akset kryesore të Kuçovës duhet të bëhet në mënyrë të kujdesshme ndaj kthesave këtyre pikave.

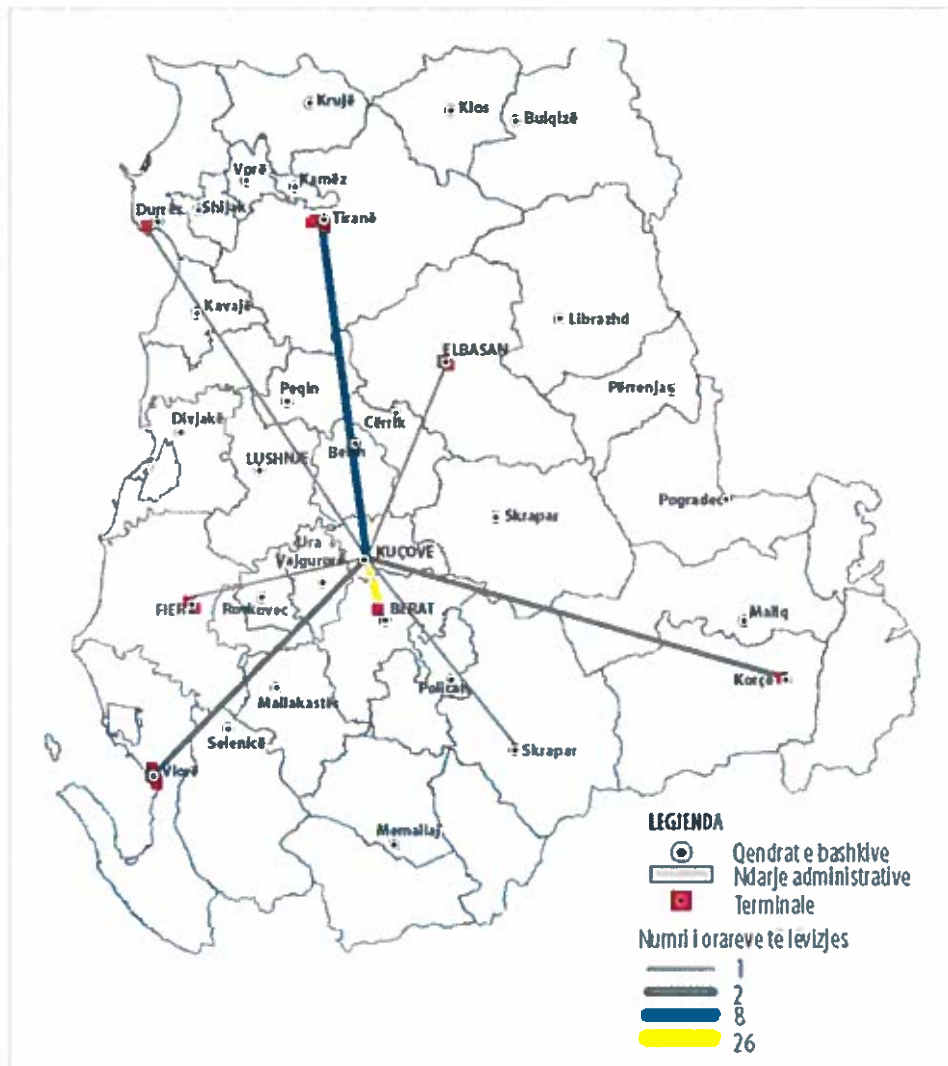
Lëvizshmëria (Mobiliteti)

Të dhënat statistikore për përdorimin e automjetit apo transportit publik, (INSTAT, 2011) tregojnë se 76.5 % e banorëve të Bashkisë Kuçovë shkojnë në punë në këmbë ose me biçikletë, 6.4 % me autobus, minibus ose taksí dhe vetëm 13.9 % me automjete personale (makina ose motoçikleta). Kjo dëshmon për një kulturë ende të largët nga ajo automobilistike, e cila mund të jetë për disa arsye: afërsi e vendit të punës, për shkak të strukturës kompakte të qendrave të banuara, pamundësia për të përballuar një automjet, etj. Gjithsesi, numri i vogël i personave që përdorin transportin publik vjen si pasojë e mungesës së një sistemi të tillë brenda qytetit.

Nga analiza e transportit ndërqytetës, sipas informacioneve të marra nga Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, lëvizshmërinë më të shpeshtë Bashkia e Kuçovës e ka me Tiranën dhe Beratin. Nga skema e paraqitur më poshtë shohim që Bashkia Kuçovë ka 26 orare shërbimi për udhëtim drejt Beratit në ditë, gjë që dëshmon për një marrëdhënie të fortë në kontekst rajonal. Në Berat ndodhet edhe terminali më i afërt ndërqytetës. Në Kuçovë ekziston një terminal i vogël vetëm për lëvizjet. Me Tiranën ofrohen 8 orare, me Korçën dhe Vlorën 2, dhe me Durrësin, Fierin e Elbasanin

1 orar. Kjo tregon se lidhjet rajonale të Kuçovës nuk janë të fuqishme, në aspekt të marrëdhënieve të punësimit.

Figura 52 Transporti ndërqytetës, Bashkia Kuçovë

Burimi: Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

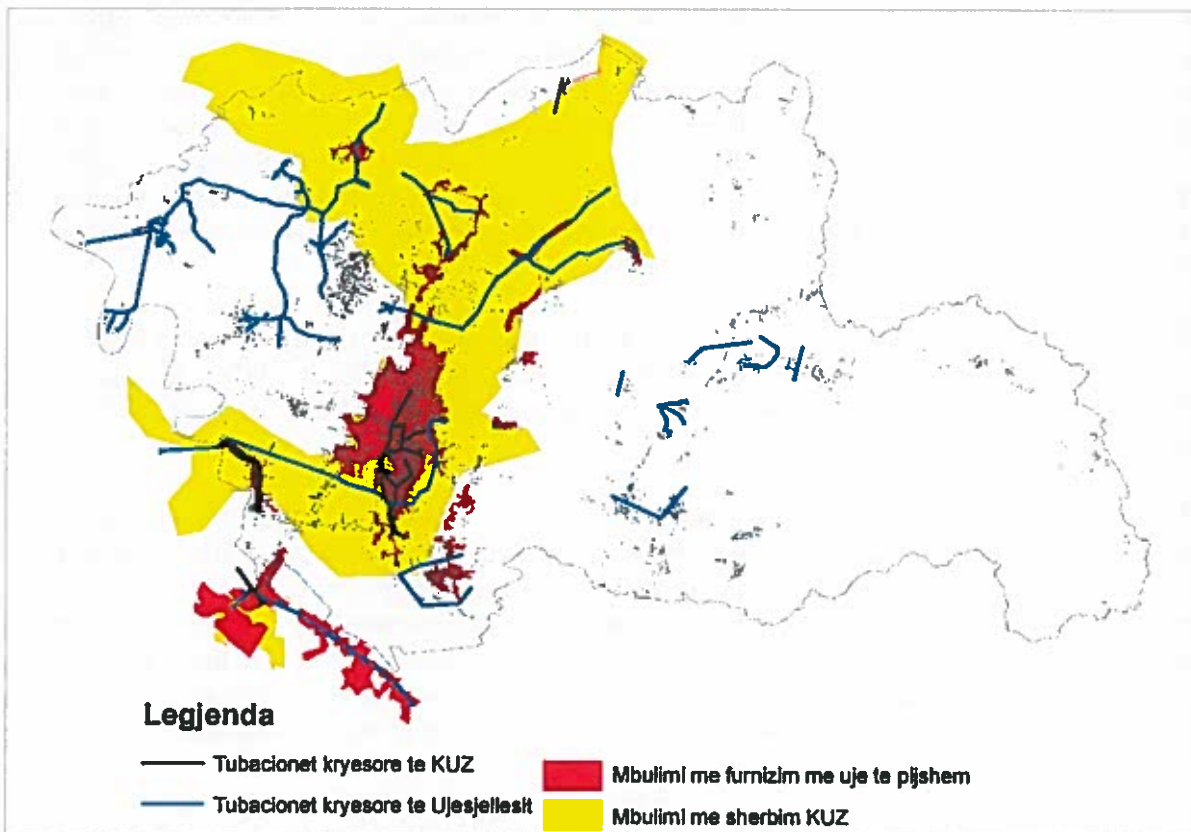
1.5.3 Furnizimi me ujë dhe ujërat e zeza

Sistemi i ujësjellësit: Qyteti i Kuçovës, ashtu si Berati, furnizohet me ujë nga Burimi i Bogovës, në një distancë afërsisht 37 km në juglindje të qytetit të Beratit. Fusha e Devollit përbëhet nga tre puse me pompë, ndodhet afërsisht 2 km në veri të qytetit të Kuçovës dhe furnizon kryesisht fshatrat Tapi, Drizë, Goraj, Velagosht, Gegë dhe Polovinë.

Komuna Kozare përfshihet pjesërisht në zonën e shërbimit të UK Berat-Kuçovë (fshatrat Vlashuk, Gegë, Drizë dhe Frashër), ndërsa fshatrat Havaleas, Kozare, Ferras Kozare, Salcë Kozare, Fier Mimar dhe Zdravë konsiderohen si “zona të bardha” dhe furnizohen me ujë nga ujësjellësi Rajonal Kozare, qe administrohet nga vetë njësia. Njësia Perondi bën pjesë në zonën e shërbimit të UK Berat, ndërsa njësia Lumas gjithashtu konsiderohet si “zonë e bardhë”, qe administrohet nga vete komuna.

Në zonën rurale të Bashkisë Kuçovë jo e gjithë popullsia është e mbuluar me sistem furnizimi me ujë, pra me rrjet shpërndarës. Në një pjesë shërbimi i furnizimit me ujë kryhet nga vetë banorët, duke mbushur ujë në burimin më të afërt natyror. Respektivisht, fshatrat Demollarë (Kozare), Luzaj, Zelevizhdë, Belesovë, Mendrakë, Sheqëz, Krekëz, Koritëz dhe Katundas (Lumas) nuk kanë rrjet të furnizimit me ujë. Këto fshatra përbëjnë 13% të popullsisë rurale të Bashkisë Kuçovë. Në njësinë Kozare operojnë 5 ujësjellës me ngritje mekanike: Ujësjellësi Rajonal Kozare, Ujësjellësi i Vlashukut, Ujësjellësi i Gegës, i Drizës dhe i Frashërit. Në njësinë Perondi operojnë 3 ujësjellës: ai i Bogovës, me rënie të lirë, dhe Ujësjellësi i Magjatës dhe i Devollit, me ngritje mekanike. Njësia Lumas e siguron furnizimin me ujë nëpërmjet 5 ujësjellësve me ngritje: Ujësjellësi Bardhas, Lumas, Vodëz, Pëllumbas dhe Pashtraj. Këta ujësjellës mbulojnë secili nga një fshat, përkatësisht rreth gjysmën e banorëve të njësisë administrative Lumas.

Figura 53 Mbulimi me shërbim KUZ dhe Ujësjellës, Bashkia Kuçovë

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Valu Add, 2015

Sistemi i kanalizimeve: Situata e kanalizimit të ujërave të zeza është më problematike, duke qenë se në nivel bashkie, vetëm Kuçova dhe fshatrat Perondi e Tapi kanë një sistem kanalizimi të mirëfilltë. Ky është sistem i kombinuar i ujërave të bardha e të zeza, dhe mbulon rreth 70% të popullsisë, së cilës i shërben. Sistemi ka dy grykëderdhje kryesore, të cilat shkarkojnë ujërat e ndotura në një kanal kryesor, me gjatësi 4 km, nga ku më pas ujërat shkarkohen të patrajtuar në Lumin Devoll. Pjesa tjetër e fshatrave nuk kanë sistem kanalizimi dhe ujërat shkarkohen në kanalet e rrugëve, në kanalet ujitëse, etj. Nuk ekziston ndonjë sistem i organizuar inxhinierik i mbledhjes dhe largimit të ujërave të ndotura. Në çdo shtëpi ato largohen në gropa individuale, në oborret e shtëpive, të cilat nuk respektojnë standardet tekniko-sanitare të gropave septike, me ose pa filtrim. Në mjaft raste largimi i tyre bëhet edhe në kanale të hapura kulluese që kalojnë pranë shtëpive, gjë që gjithashtu është në kundërshtim me respektimin e kushteve sanitare të largimit të tyre.

1.5.4 Menaxhimi i mbetjeve të ngurta

Mbetjet Urbane: Shërbimi i menaxhimit të mbetjeve në territorin e Bashkisë Kuçovë ofrohet nga firma private “Higjena”, e cila bën grumbullimin e mbetjeve nga pikat e grumbullimit dhe depozitimin e tyre në vend-depozitimin e mbetjeve që ndodhet përgjatë brigjeve të lumit Devoll, në Rreth Tapi, në një largësi 5.5 km nga qyteti i Kuçovës, i cili funksionon që prej vitit 1987. Në këtë vend-depozitim mbetjet shpesh herë ngjeshen dhe mbulohen me dhë, por ai është plotësisht i papërshtatshëm, pasi toka në këtë zonë është shumë aluvionale dhe mbetjet e lëngshme toksike depërtojnë lehtësisht në shtresat e tokës, duke shkaktuar jo vetëm shtresat nëntokësore, por edhe ujërat nëntokësorë dhe vetë ujërat e lumit. Aktualisht në territorin e NA Kuçovë janë të vendosur në pika grumbullimi 240 kontenerë 1.1 m³, dhe ofrimi i shërbimit të grumbullimit dhe transportit të mbetjeve kryhet çdo ditë. Në bashkëpunim me USAID dhe organizatën Assist Impact është hartuar një studim fizibiliteti për ndarjen e mbetjeve në burim. Shërbimi i menaxhimit të mbetjeve ofrohet edhe në njësitë administrative Perondi e Kozare.

Bashkia Kuçovë ka planifikuar tarifë pastrimi për konsumatorët familjarë, e cila është 1,400 lekë/vit, ndërsa për familjet në nevojë, invalidët, pensionistët, veteranët e luftës, kjo tarifë është 400 lekë/ vit. Sipas të dhënave të marra nga bashkia, niveli i arkëtimeve gjatë vitit të fundit ka qenë rreth 86%.

Mbetjet nga ndërtimet dhe shkatërrimet: Vetëm qyteti i Kuçovë gjeneron mesatarisht 22 ton mbetje urbane në ditë dhe rreth 10 ton mbetje inerte në ditë, kryesisht gjatë vitit të fundit, ku ka pasur një fushatë të prishjes të ndërtimeve pa leje. Zakonisht firma private e pastrimit “Higjena” është marrë me largimin e mbetjeve inerte, që zakonisht janë përdorur për mbushjen e gropave në zonën e përpunimit praktik, por në raste të tjera ato hidhen përgjatë bregut të lumit Devoll, duke shkaktuar dëmtim të habitatit natyror. Gjithashtu hedhja e vazhdueshme e tyre ngushton edhe shtratin e lumit, duke përbërë rrezik për përmytje dhe erozion të tokave bujqësore.

Mbetjet biologjike: Sektori i D.D.D (Dezinfektim, Deratizim, Deziinsektim) që operon pranë institucionit të bashkisë ka si objekt të punës: i) dezinfektimin e kolektorëve kryesorë të ujërave të zeza, pusëve të ndryshme, vendstrehimeve të ndryshme; ii) disa burime uji si tek pusi i gazit, ish uzina, sallameria, thertorja, tregu i përqendruar dhe ai i jashtëm; iii) si dhe shërbime të ndryshme për institucione shtetërore apo private përkundrejt tarifave përkatëse të dezinfektimit, deratizimit

dhe deziinsektimit. Megjithatë, këto masa konsiderohen të pamjaftueshme për sa kohë që infrastruktura e kanalizimeve të ujërave të zeza është e dobët.¹⁰²

1.5.5 Përfundime

Sistemet territoriale dhe përdorimi i tokës: Përdorimi bujqësor është dominues dhe burimi kryesor në nivel bashkie. Pjesa më e madhe e tokës bujqësore është tokë arë e kultivuar

Konfliktet kryesore në përdorimet e papërputhshme lidhen me vendndodhjen e puseve të naftës në afërsi të zonave të banuara dhe në mes të tokës bujqësore të kultivuar, si dhe shumë pranë brigjeve lumore. Duhet marrë masa për reduktimin e efektit negativ të tyre në mjedis, apo rrezikun e kontaminimit të tokës dhe ujërave.

Zonat e përpunimit të naftës ndodhen shumë pranë qendrës së banuar dhe nuk janë të izoluar në mënyrë të mirë, pavarësisht përdorimit të filtrave për emetimet në ajër

Infrastruktura rrugore dhe transporti: Gjendja e aksesueshmërisë në Bashkinë Kuçovë paraqitet relativisht problematike, veçanërisht për njësinë Lumas, e cila nuk ka lidhje drejtpërdrejt me Kuçovën brenda territorit të bashkisë.

Akresi kryesor në nivel bashkie realizohet nëpërmjet 3 akseve ndërqytetëse, të cilët lidhen mes tyre në pjesën veriore të qytetit të Kuçovës: aksi Berat-Kuçovë, aksi Kuçovë-Fier Shegan dhe ai Kuçovë-Cërrik. Pjesa tjetër e territorit aksesohet me rrugë ndërqytetëse dytësore, të cilat lidhin njësinë Kozare me Belshin dhe Grekanin, fshatin Perondi me Velagoshtin dhe qendrën Kuçovë, Lumasin me Beratin e Kuçovën, etj.

Rrugët lokale, të cilat përbëjnë mbi 70% të segmenteve rrugore, janë kryesisht rrugë bujqësore ose me funksion peizazhi dhe lidhin gjithë vendbanimet me akset kryesore.

Në ndërprerjen me rrugët ndërqytetëse kryesore ato formojnë 135 pika konfliktuale, të cilat duhet të trajtohen me kujdes nga pikëpamja e sigurisë rrugore.

Sa i takon projekteve strategjike të infrastrukturës, Plani Kombëtar 2015-2030 parashikon që në Kuçovë të kalojë boshti qendror jugor, përkatësisht segmenti që nis në Papër e përfundon në Memaliaj, ku bashkohet me Korridorin e Kaltër. Ky është një nga investimet më të rëndësishme të infrastrukturës rrugore që pritet të ndërtohet në vendin tonë.

Sistemi i furnizimit me ujë dhe kanalizimet: Qyteti i Kuçovës ka furnizim të mirë me ujë të pijshëm, që sigurohet nga Ujësjellësi i Bogovës.

Në rreth 35% të popullsisë në zonën rurale të Bashkisë Kuçovë nuk ka sisteme të ndërtuara të furnizimit me ujë. Edhe kapaciteti i rezervuarëve është i mjaftueshëm për një operim normal të sistemit. Zona rurale paraqitet problematike, kryesisht njësitë Kozare dhe Lumas.

Rreth 25% e tubave të rrjetit shpërndarës janë ndërtuar para viteve '80, gjë që është edhe një nga arsyet kryesore të humbjeve të mëdha teknike në rrjetin shpërndarës si dhe të presionit të ulët në të.

Rreth 30% e popullsisë së qytetit Kuçovë nuk është i lidhur me sistem largimi të ujërave të zeza, por janë të organizuar vetë, me anë të gropave septike, për të cilat duhet ndërtuar sistem i ri i largimit të ujërave të ndotura. Gjithashtu, në zonat ku është e pamundur të ofrohet shërbimi me kanalizime, duhet të mundësohet ndërtimi i gropave septike në përputhje me standardet teknike.

Sistemi i largimit të ujërave të ndotura duhet rehabilituar në mjaft pjesë të tij, duke përdorur teknologji të reja të materialeve dhe diametra që i përgjigjen sasisë së ujërave të zeza në funksion të numrit të popullsisë që derdhin ujërat në të.

Të shihet maksimalisht mundësia e ndarjes së sistemit të ujërave të shiut nga ato të zeza, për të cilat duhet ndërtuar impiant i pastrimit të tyre.

Menaxhimi i mbetjeve urbane: Shërbimi i grumbullimit të mbetjeve urbane ofrohet vetëm për qytetin e Kuçovës, në një shkallë të mirë mbulimi, një herë në ditë.

Vend-depozitimi i mbetjeve të ngurta në meandrin e Lumit Devoll, në afërsi të fshatit Rreth Tapi, është një ndër vatrat e nxehta më të rëndësishme të bashkisë, pasi toka në këtë zonë është shumë aluvionale dhe mbetjet e lëngshme dëmtojnë jo vetëm shtresat nëntokësore, por edhe ujërat nëntokësorë dhe vetë ujërat e lumit

1.6 Rëndësia kombëtare në territor

Bashkia e Kuçovës gëzon një pozicion të rëndësishëm në territorin e Shqipërisë, i mundësuar nga disa avantazhe ndërsektoriale. Ajo ndodhet në afërsi me zonat ekonomike të Vlorës, Lushnjes dhe Fierit dhe gjendet pranë aksit kryesor lidhës me qytetin e Beratit. Kuçova ndodhet në një nga fushat naftëmbajtëse të Shqipërisë si dhe trashëgon një aerodrom ushtarak me potencial komercial.

1.6.1 Monumente kulturore

Në bashkinë e Kuçovës ndodhen 2 monumente kulturore të kategorisë së parë, kisha e Ungjillëzimit në fshatin Kozarë dhe kisha e Shën Kollit në fshatin Perondi. Sipas nenit 32 të Ligjit nr. 9048, datë 7.4.2003, "Për trashëgiminë kulturore", specifikohet që për monumentet e kulturës përcaktohet një zonë mbrojtëse përreth, në përputhje me vlerat e tyre arkitektonike dhe me përshtatshmërinë e tyre urbanistike-estetike. Përmasat e kësaj zone, ku ndalohet çdo ndërhyrje me karakter ndërtimor, janë përcaktuar nga organi që ka shpallur monumentin, sipas studimit të bërë nga Instituti i Monumenteve të Kulturës.

1.6.2 Menaxhim i integruar i burimeve ujore

Territorit i bashkisë së Kuçovës është i pasur në burime ujore pasi ndodhet në bashkimin e lumenjve Osum dhe Devoll në Lumin Seman. Të gjitha burimet ujore së bashku me të gjitha brigjet dhe shtretërit e trupave të ujit pa përjashtim, sipas specifikimit të Ligjit nr. 111/2012, datë 15.11.2012, "Për menaxhimin e integruar të burimeve ujore", janë në pronësi të shtetit dhe në administrim të organeve shtetërore. Për trupat ujorë, ky ligj specifikon distanca sigurie në dy breza në varësi të këndit të bregut më pak ose më shumë se 10%.

Figura 54 Kisha e Ungjillëzimit, Kozare¹⁰³

Burimi: Google Images

Zona A shtrihet nga 5 m deri në 20 m (përkatësisht për brigje të pjerrëta e të sheshta) dhe përdoret për qëllime publike me dispozita të veçanta. Zona B shtrihet nga 100 m deri në 200 m (përkatësisht për brigje të pjerrëta e të sheshta) dhe çdo veprimtari e zhvilluar përcaktohet nga organet e administrimit a menaxhimit të burimeve ujore.

Sistemet e kanalizimeve dhe kullimit për mbarëvajtjen e tokave bujqësorë rregullohen nëpërmjet Ligjit nr. 8518, datë 30.07.1999 "Për ujitjen dhe kullimin", i ndryshuar. Sistemet të kullimit që janë pronë shtetërore mund të kalojnë në përdorim apo në pronësi të një federate, organizate ose

bordi pa ndryshuar destinacionin vetëm me vendim të Këshillit të Ministrave (Neni 9). Sipas strategjisë të decentralizimit¹⁰⁴ dhe ligjit për organizimin dhe funksionimin e pushtetit vendor (draft), sistemet dytësore dhe tretësore të ujitjes dhe kullimit i kalojnë në administrim bashkive si funksion i vetë.

Ligji nr. 9115, datë 24.7.2003 “Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura” i ndryshuar, përcakton rregullat e trajtimit mjedisor të ujërave të ndotura, duke përfshirë ujërat e ndotura urbane, ujërat e ndotura industriale, ujerat nga kullimi i tokave bujqësore dhe ujërat e ndotura të çdo lloji. Sipas VKM nr. 671, datë 29.07.2015, distancat minimale të mbrojtjes nga impiantet për trajtimin e ujërave të zeza janë 200 m për kapacitet më pak se 5,000 banorë dhe 1,000 m për kapacitet 1,000-50,000 banorë.

1.6.3 Tokat Bujqësore

Territori i bashkisë së Kuçovës ka një sipërfaqe modeste prej rreth 84 km² (52%) tokë bujqësore¹⁰⁵. Legjislacioni në fuqi dhe Ligji nr. 9244, datë 17.06.2004, “Për mbrojtjen e tokës bujqësore”, i ndryshuar, përcaktojnë mbrojtjen nga ndërtimet, mbrojtjen e shtretërve dhe brigjeve të lumenjve për parandalimin e erozionit si dhe zbatimin r një praktike të mirë bujqësore. Sipas këtij ligji, kthimi i tokës bujqësore në tokë urbane, mund të propozohet vetëm përmes një dokumenti planifikimi, sipas legjislacionit të planifikimit. Ndërtimi është i ndaluar, përveç ndërtimeve të përkohshme, të cilat nuk janë të lidhura në mënyrë të qëndrueshme dhe të përhershme me tokën dhe që janë të nevojshme për ushtrimin e aktivitetit bujqësor dhe blegtoral, të cilësuar në Vendimin e

Figura 55 Tokë bujqësore, Kozare

Burimi: Arkiva Co-PLAN, 2015

ndërtimin e objekteve për prodhimin, ruajtjen dhe përpunimin e produkteve bujqësore dhe blegtorale, në tokë bujqësore”. Në të gjitha kategoritë e bonitetit miratimi i kalimit të sipërfaqes për ndërtim bëhet me vendim të Këshillit të Ministrave dhe në asnjë rast nuk lejohet ndryshimi i destinacionit të objektit ndërtimor.

Po ashtu, Ligji nr. 8752, datë 26.03.2001 “Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës”, i ndryshuar, cilëson që në tokat bujqësore mundësohet kalimi në sipërfaqe për ndërtime me vendim të Këshillit të Ministrave, vetëm për

rastet e domosdoshme si infrastrukturë (rrugore, hekurudhore, ajrore, detare), hidrocentrale, varreza si dhe raste të tjera të cituara tek neni 11/1. Shtesa e sipërfaqes nuk mund të jetë më e madhe se 3 ha dhe kërkesa për shtesë bëhet vetëm një herë. Kalimi i tokës bujqësore (boniteti V deri në X) në kategori të tokës urbane (truall) bëhet me vendim të Këshillit të Ministrave për sipërfaqe deri në 30 ha dhe me ligj të veçantë për sipërfaqe mbi 30 ha. Ndërkohë pika 4/5 e nenit

11/1 shpreh që kalimi i tokave bujqësore në kategori të resurseve të tjera, si pyll, tokë pyjore, kullotë dhe livadh, si dhe anasjelltas bëhet me miratimin e përbashkët të ministrave përkatës, që i administrojnë këto resurse për sipërfaqe deri në 5 ha dhe me miratimin e Këshillit të Ministrave për sipërfaqe mbi 5 ha.

1.6.4 Pyjet, drufrutorët dhe kullotat

Përcaktuar në Ligjin nr. 9385, datë 4.5.2005, “Për pyjet dhe shërbimin pyjor”, i ndryshuar, “Toka pyjore” janë sipërfaqe toke me drurë, shkurre e bimësi tjetër jopyjore, me shkallë mbulimi nga 5 deri në 30 për qind, së bashku me sipërfaqet e tjera që sigurojnë funksionet e pyllit. Bashkia e Kuçovës ka 16.8 km² toka pyjore me pronësi publike dhe private². Fondi pyjor publik zotërohet e administrohet nga Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimit Pyjor dhe organet e qeverisjes vendore. Pjesë e këtij fondi pyjor kombëtar, mund të kërkohen nga subjekte juridike ose fizike apo nga organet e qeverisjes vendore, për t'u kthyer në truall për destinacione specifike të parashikuara në ligjin e mësipërm: me miratim të ministrit për sipërfaqe deri në 1 ha; me vendim të Këshillit të Ministrave për sipërfaqe nga 1 deri në 100 ha; dhe me ligj të veçantë për sipërfaqe mbi 100 ha. Sipas përcaktimeve të Ligjit nr. 8752, datë 26.3.2001, “Për krijimin dhe funksionet e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës”, i ndryshuar, pjesë të fondit pyjor kombëtar kthehen në kategorinë e resursit të tokës bujqësore vetëm për mbjelljen e këtyre sipërfaqeve me kultura të drurëve, të cilët janë pjesë e programeve dhe të politikave prioritare shtetërore afatgjata. Për të ndryshuar vëllimin e tokës pyjore nevojitet miratimi i organeve të shërbimit pyjor, ndërsa kalimi i resursit të tokës së pafrytshme, që është në pronësi private apo të organeve të qeverisjes vendore, bëhet me kërkesë të pronarit apo organit të qeverisjes vendore dhe miratohet nga ministri përkatës.

Në bazë të Ligjit nr. 7929 datë 11.05.1995, “Për mbrojtjen e drufrutoreve”, pemët frutore, vreshtat, agrumet dhe ullishtat, pavarësisht se në pronësi të kujt janë, janë pasuri kombëtare dhe mbrohen me ligj nga shteti. Pasuria shtetërore drufrutore e ish-ndërmarrjeve bujqësore, i është dhënë në administrim organeve të pushtetit lokal me Vendim të Këshillit të Ministrave nr. 473 datë 14.10.1999.

Fondi kullosor i përbëre nga kullotat dhe livadhet në pronësi publike dhe private është burim natyror dhe pjesë e pasurisë kombëtare. Ai mbrohet, administrohet dhe përdoret sipas kërkesave të Ligjit nr. 9693, datë 19.3.2007, “Për fondin kullosor”, i ndryshuar e të akteve nënligjore të dala në zbatim të tij. Heqja e një kullote, apo livadhi nga fondi kullosor, ose ndryshimi i destinacionit për një sipërfaqe kullote

Figura 56 Pemë frutore të kultivuara në oborre, fshati Tapi

Burimi: Arkiva Co-PLAN, 2015

bëhet me miratimin e ministrit për sipërfaqe deri në 1 ha dhe me endim të Këshillit të Ministrave për sipërfaqe mbi 1 ha.

1.6.5 Zonat industriale dhe aeroporti

Kuçova ka një nga dy zonat naftë mbajtëse kryesore të Shqipërisë. Kjo zonë është marrë nga Sherwood Petroleum Ltd. (degë e Bankers Petroleum Ltd.), e cila ka një marrëveshje të aprovuar me VKM, nr. 686, datë 19.10.2007, për veprimtari tridhjetë vjeçare¹⁰⁶. Kuçova ka 12 milion fuçi naftë rezervë, ose 7.1% të rezervave kombëtare^{107,108}. Të gjitha depozitimet e hidrokarbureve që ekzistojnë në gjendjen e tyre natyrore në shtresë, janë pronë ekskluzive të shtetit shqiptar, i cili përfaqësohet nga ministria përkatëse. Në bazë të kushteve të specifikuar në rregulloret e hartuara në përputhje me Ligjin nr. 7746, datë 28.7.1993 “Për hidrokarburet (kërkimi dhe prodhimi)” i ndryshuar, një kontraktori mund t’i jepet e drejta për të hyrë dhe përdorur tokë publike, ose private për të kryer operacione hidrokarburesh nën marrëveshjen e hidrokarbureve, ku kontraktori është palë.

Kuçova trashëgon pasuri dhe një kulturë industriale, si uzina mekanike e naftës, uzina e riparimit të avionëve, prodhim i detergjenteve larës, prodhim karton-katrama dhe bitum i oksiduar etj. Disa nga këto fabrika janë privatizuar¹⁰⁹, ose janë mbyllur. Sipas VKM nr. 671 datë 29.07.2015 objektet industriale, ato të prodhimit, transmetimit e shpërndarjes së energjisë elektrike, përveçse kur është përcaktuar ndryshe në legjislacionin e posaçëm, kanë një gjerësi minimale të zonës mbrojtëse sanitare prej 50 m përgjatë gjithë vijës kufizuese të saj dhe një distancë minimale të mbrojtjes prej 200 m. Këto vlera rriten sipas llojit të objektit e teknologjisë së përdorur, si dhe shkallës së ndotjes së zonës industriale gjatë projektimit të saj.

Kuçova ka një aerodrom në përdorim shtetëror ushtarak. Sipas Kodit Ajror të Shqipërisë, nuk mund të jepet asnjë leje ndërtimi brenda zonës së mbrojtur të aeroportit pa miratimin e Autoritetit të Aviacionit Civil (AAC). Leja e ndërtimit jashtë zonës së mbrojtur të aeroportit jepet vetëm me pëlqimin e AAC-së, e cila mund të imponojë kufizime, kur pika më e lartë e ndërtimit (mbi lartësi natyrore apo artificiale) kalon 100 metra mbi sipërfaqen e pistës, në një rreze prej 1,5 kilometrash përreth pistës.

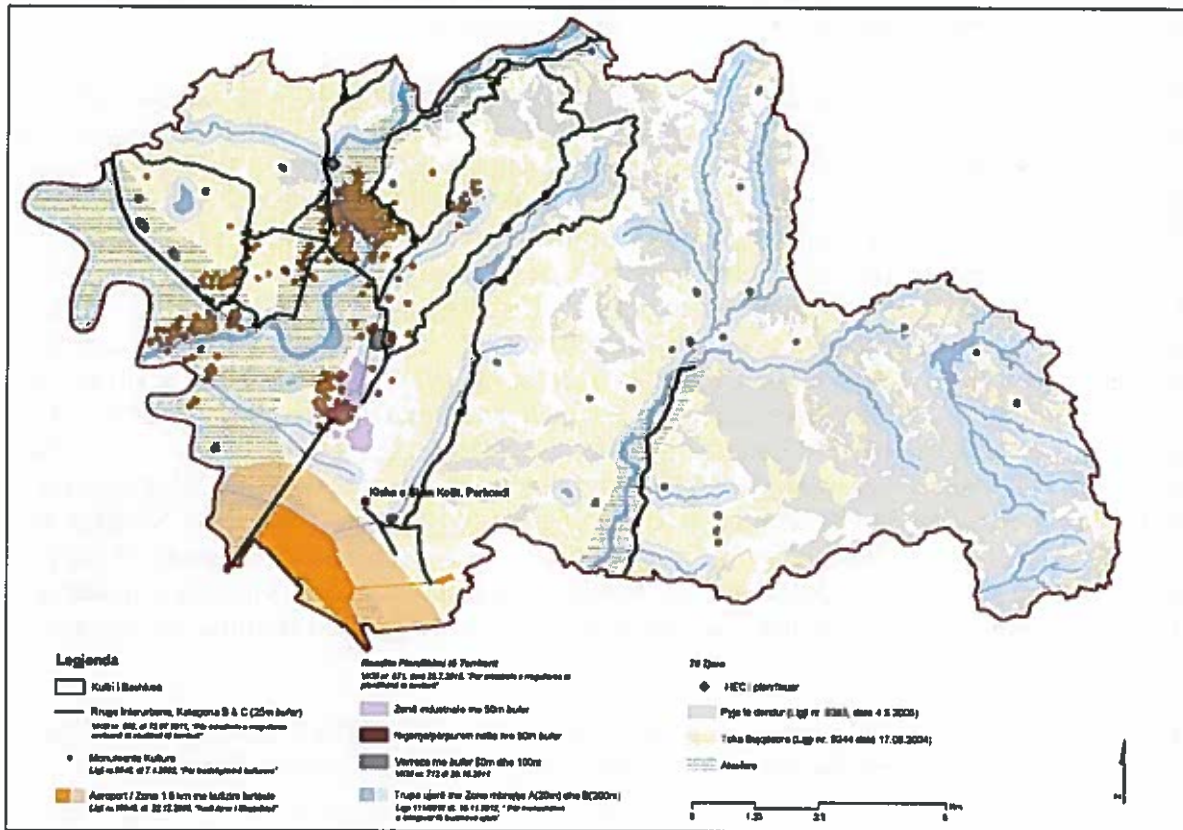
1.6.6 Të tjera

Kullat e telekomunikacionit që janë të larta mbi 25 metra nuk lejohen të ndërtohen e të vendosen brenda zonave të përcaktuara si zona banimi. Distanca e tyre minimale nga kufiri i pronës më të afërt të ndërtuar është 30 metra.

Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 712, datë 29.10.2014 për miratimin e rregullores teknike “Për projektimin dhe ndërtimin e varrezave në territorin e Republikës së Shqipërisë”, territori i varrezës duhet të kufizohet nga zonat e banuara, nëpërmjet zonës së rezervuar. Në të mund të parashikohet vetëm mbjella e drurëve dhe gjelbërimit, ndërtimi i parkimeve, ose i objekteve në shërbim të varrezave. Për qendrat e banuara, me popullsi mbi 10,000 banorë, zona e rezervuar duhet të jetë jo

më e vogël se 100 m linear, për qendrat e banuara me popullsi nën 10,000 banorë, zona e rezervuar duhet të jetë jo më e vogël se 50 m linear.

Figura 57 Hartë përmblledhëse e kushtëzimeve sektoriale dhe rëndësisë kombëtare të Bashkisë Kuçovë

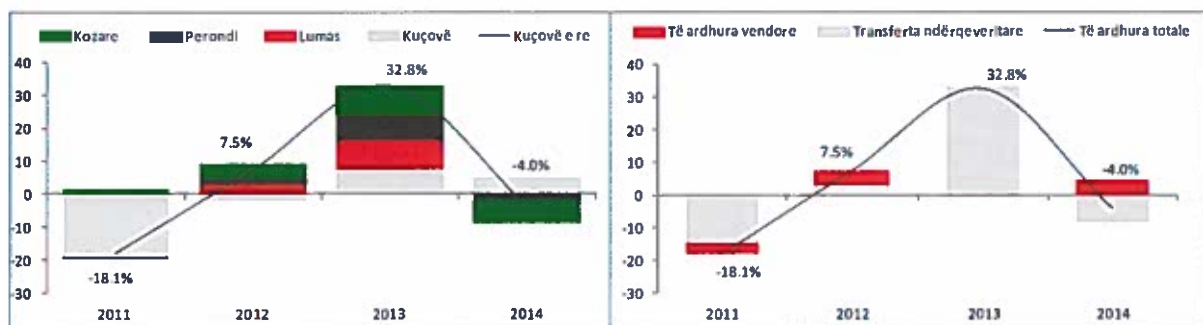
Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

1.7 Financat vendore

Për realizimin e kësaj analize u përdorën të dhëna nga Sistemi i Menaxhimit të Informacionit Financiar i të Qeverisë (Sistemi i Thesarit) pranë Ministrisë së Financave për periudhën 2010-2014 dhe Bashkia Kuçovë. Të dhënat financiare janë të disponueshme në nivel komune në monedhë vendase dhe për efekte analize u konsoliduan në nivel bashkie.

Performanca e të ardhurave totale të Bashkisë Kuçovë rezulton të ketë ndjekur një prirje përmirësuese deri në vitin 2013 dhe përkeqësuese në vitin 2014. Burimet financiare totale (transferta ndërqeveritare¹¹⁰ dhe burime të veta vendore¹¹¹) në dispozicion të Bashkisë së re të Kuçovë janë luhatur në nivelin 0.4-0.6 miliardë lekë në vit gjatë periudhës 2010-2014. Në vitin 2014 të ardhurat totale shënuan nivelin e 548.3 milionë lekëve, në rënie me rreth 4.0% krahasuar me një vit më parë. Në linja të përgjithshme, përcaktues në performancën financiare të Bashkisë Kuçovë rezultojnë të jenë të ardhurat nga transfertat ndërqeveritare, përjashtuar vitin 2012. Ato përfaqësojnë mesatarisht në pesë vitet në analizë rreth 82.2% të të ardhurave totale. Ndërkohë, të ardhurat nga burimet e veta vendore kanë përfaqësuar një peshë të luhatshme nga viti në vit në totalin e të ardhurave të Bashkisë së re Kuçovë. Niveli më i ulët u regjistrua në vitin 2013 (14.7%) ndërsa ai më i lartë në vitin 2012 dhe 2014 (20%). Në ndarjen sipas njësive të qeverisjes vendore përbërëse, kontribuuesi kryesor në ecurinë e përgjithshme të të ardhurave është NA Kuçovë e cila përfaqësoi mesatarisht 54.9% ndaj totalit të të ardhurave në pesë vitet në analizë. Në nivel njësie administrative, që prej vitit 2012, vihet re një rritje e kontributit të të gjitha komunave përbërëse në ecurinë e të ardhurave totale. Kështu, në vitin 2014 ngushtimi në terma vjetorë i të të ardhurave totale të Bashkisë së re Kuçovë u ndikua gjerësisht nga ecuria negative e të ardhurave nga komuna Kozarë dhe Perondi.

Figura 58 Kontributi i NjQV-ve në ecurinë e të ardhurave totale të Bashkisë Kuçovë (gr. majtas, në pikë përqindjeje); Kontributi sipas burimit në të ardhurat totale (gr. djathtas, në pikë përqindjeje).

Burimi: Ministria e Financave ; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Pamjet grafike tregojnë për një varësi të lartë financiare të njësisë së qeverisjes vendore nga burimet ndërqeveritare dhe në veçanti transfertat e kushtëzuara. Varësia financiare bën që projektet për investime kapitale të jenë subjekt pothuajse tërësisht i vendimeve të qeverisë qendrore. Përdorimi i instrumentit të huas bankare mund të jetë një mënyrë për të rritur autonominë financiare dhe për të realizuar investime kapitale por, kosto në terma interesash dhe mundësia e ripagimit të kryegjësë nuk duhet të rëndojnë planet e ardhshme për investime kapitale të njësisë së qeverisjes vendore.

Të ardhurat nga transfertat ndërqeveritare të Bashkisë Kuçovë rezultojnë të jenë element dominues në strukturën e të ardhurave totale. Pësja e tyre ndaj totalit të të ardhurave ka ruajtur pothuajse të njëjtin nivel në pesë vitet në analizë, përjashtuar vitin 2013 (85.3%). Mesatarisht, të ardhurat ndërqeveritare kanë përfaqësuar rreth 82.2% të totalit të të ardhurave dhe janë përcaktues i kahut të zhvillimeve në të ardhurat totale. Pas rënies vjetore me 17.9% të shënuar në vitin 2011, të ardhurat ndërqeveritare ndoqën një trajektore rritëse në dy vitet në vijim. Kështu, kjo kategori të ardhurash u zgjerua me rreth 3.5 dhe 41.6% përkatësisht në vitet 2012 dhe 2013.

Niveli i të ardhurave ndërqeveritare rezultoi të jetë rreth 439.1 milionë lekë në vitin 2014, në rënie me rreth 9.8% krahasuar me një vit më parë. Sipas elementëve përbërës së të ardhurave shtetërore ose ndërqeveritare, peshën kryesore e zënë të ardhurat nga transfertat e kushtëzuar¹² (mesatarja e 5 viteve është 67.1%), pësja e së cilës ndaj totalit të të ardhurave ndërqeveritare rezultoi të ketë pësuar rritje përgjatë 5 viteve në analizë. Mesatarisht në pesë vitet e fundit, 74.6% e transfertës së kushtëzuar vjen nga Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë në trajtën e transfertës për buxhetet familjare dhe individët në nevojë. Të ardhurat nga transfertat e pakushtëzuara përfaqësuan mesatarisht rreth 30.2% të të ardhurave ndërqeveritare gjatë pesë viteve në analizë. Ky element kontribuoi pozitivisht në ecurinë e përgjithshme të të ardhurave ndërqeveritare për vitin 2014. Të ardhurat nga taksat e ndara rezultojnë në një nivel të ulët ndaj totalit të të ardhurave ndërqeveritare dhe në rënie progresive përgjatë viteve 2013-2014 (mesatarisht përfaqësojnë rreth 2.7% të të ardhurave ndërqeveritare).

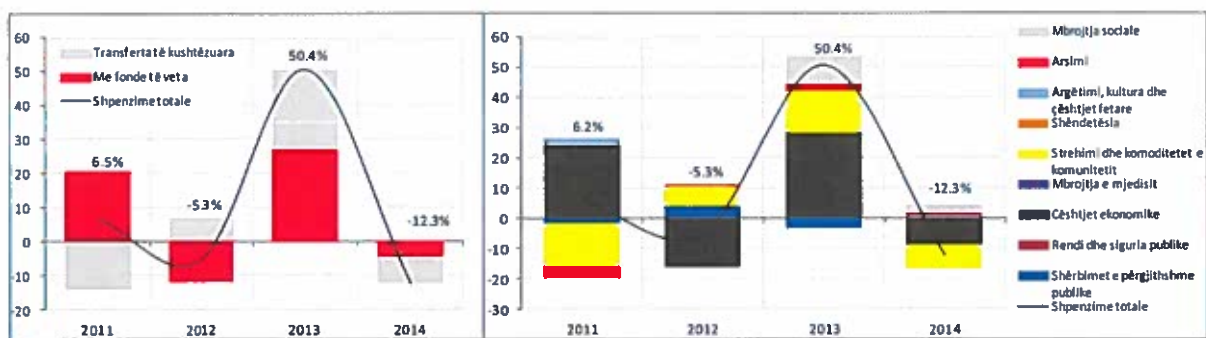
Pavarësia financiare e Bashkisë Kuçovë, matur si raport i të ardhurave të veta vendore ndaj të ardhurave totale, rezultoi të ketë qenë disi e luhatshme përgjatë pesë viteve të konsideruara. Nga një mesatare prej 17.1% në vitet 2010-2011, ky raport u rrit në 20% në vitin 2013 për tu reduktuar në nivelin 14.7% në vitin 2013. Në vitin 2014, të ardhurat vendore shënuan një vlerë prej rreth 109.2 milionë lekë, në rritje me rreth 30.0% në terma vjetorë dhe përfaqësuan rreth 19.9% të të ardhurave totale. Përmirësimi i shënuar në performancën e të ardhurave vendore nuk ishte i mjaftueshëm për të eliminuar efektin negativ të rënies së të ardhurave ndërqeveritare në vitin 2014 në totalin e të ardhurave të bashkisë së re Kuçovë. Në terma të përgjithshëm, tek niveli i të ardhurave vendore përcaktohet në masën më madhe nga performanca e taksave dhe tatimeve. Kontribut më të vogël në të ardhurat vendore në tarifatat dhe të ardhurat nga asetet shtetërore.

Pas një ngushtimi me rreth 19.2% në vitin 2011, të ardhurat vendore shënuan rritje me rreth 26.8% në vitin 2012 si pasojë e një performancë më të mirë kryesisht në mbledhjen e taksave dhe tatimeve. Kahu i zhvillimeve në të ardhurat nga taksat dhe tatimet për periudhën 2010-2013 duket të jetë përcaktuar nga luhatja (rritje apo rënie) në të ardhurat nga *taksa vendore mbi biznesin e vogël/tatim i thjeshtuar mbi fitimin*. Rritja e të ardhurave nga *taksa vendore mbi biznesin e vogël/tatim i thjeshtuar mbi fitimin* së bashku me rritjen në të ardhurat nga *tatimi mbi ndërtesat dhe tokën bujqësore* përcaktuan në masën më të madhe rritjen me rreth 30.0% në terma vjetorë të të ardhurave vendore në vitin 2014. Ndër përbërësit e tjerë të klasifikuar si të ardhura vendore, tarifatat vendore, janë elementi i dytë me peshën më të madhe në totalin e të ardhurave vendore (mesatarisht rreth 29.4% ndaj totalit të të ardhurave vendore në pesë vitet e fundit). Rritja e të ardhurave nga tarifa e pastrimit dhe higjienës në vitin 2014 kontribuoi pozitivisht në ecurinë e përgjithshme të të ardhurave nga tarifatat vendore dhe të ardhurat vendore në total. Përbërësi i tretë i të ardhurave vendore janë të ardhurat nga asetet shtetërore (mesatarisht rreth 11.1% për periudhën 2010-2014).

Kjo kategori të ardhurash vlerësohet të ketë kontribuar negativisht në ecurinë e të ardhurave vendore gjatë vitit 2014 si pasojë e rënies së të ardhurave nga *kopshtet dhe çerdhet*.

Shpenzimet totale të kryera nga Bashkia Kuçovë gjatë pesë viteve të konsideruara në këtë analizë rezultojnë të jenë luhatur në intervalin 0.5-0.8 miliardë lekë. Pas një zgjerimi me rreth 4.0% në vitin 2011, shpenzimet totale të Bashkisë Kuçovë shënuan rënie me rreth 5.3% në terma vjetorë në vitin 2012. Viti 2013 u shoqërua me një rritje të ndjeshme të shpenzimeve me rreth 50.4% krahasuar me një vit më parë¹¹³. Në vitin 2014, shpenzimet totale regjistruan vlerën e 675.2 milionë lekëve. Nisur dhe nga baza e lartë krahasimore e një viti më parë, shpenzimet totale të Bashkisë së re Kuçovë rezultojnë të jenë tkurrur me rreth 12.3% në terma vjetorë gjatë kësaj periudhe. Në përgjithësi, zhvillimet në shpenzimet totale vlerësohet të jetë përcaktuar nga të ardhurat e veta të Bashkisë Kuçovë (ku përfshihen financimet nga Fondi për Zhvillimin e Rajoneve i cili për vitin 2014 rezultoi në rreth 216.9 milionë lekë).

Figura 59 Kontributi sipas burimeve në shpenzime totale (në pikë përqindjeje, grafiku majtas); Kontributi sipas programeve në shpenzimet totale (në pikë përqindjeje, grafiku djathtas).

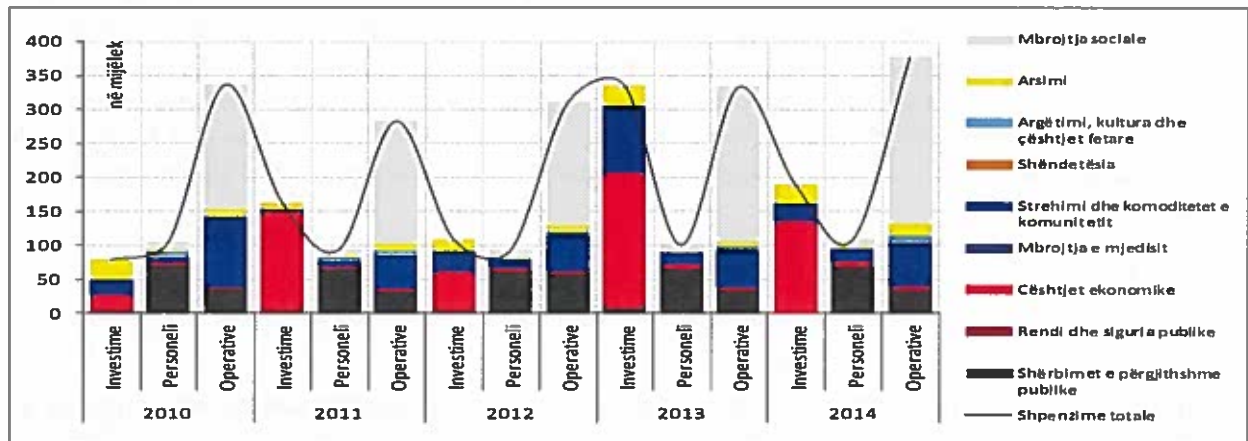

Burimi: Ministria e Financave; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Në ndarjen e shpenzimeve sipas funksioneve, qëllimit të përdorimit të fondeve në dispozicion apo programeve buxhetore¹¹⁴, struktura e shpenzimeve të bashkisë Kuçovë rezulton të dominohet nga shpenzimet për funksionet e “mbrojtjes sociale”, “çështjet ekonomike”, “strehimi dhe komoditetet e komunitetit” dhe “shërbimet e përgjithshme publike”.

Shpenzimet e kryera nga Bashkia Kuçovë gjatë periudhës në analizë përfaqësohen në masën më të madhe nga ato operative dhe të personelit. Këto dy kategori paraqesin elasticitet të ulët ndaj kufizimeve të mundshme buxhetore. Pra, në raste shkurtimesh të buxhetit, përgjithësisht janë shpenzimet kapitale ato që preken më shumë. Sipas njësive të qeverisjes vendore përbërëse, Bashkia Kuçovë paraqet nivelin më të lartë të shpenzimeve në secilën prej kategorive të shpenzimeve të konsideruara (investime dhe operative).

Figura 60 Shpenzimet totale sipas përdorimit dhe funksioneve

Burimi: Ministria e Financave; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Në ndarjen sipas programeve, “mbrojtja sociale” rezulton programi në të cilin përfshihet një pjesë e konsiderueshme e fondeve në dispozicion të Bashkisë së re Kuçovë (mesatarja e pesë viteve të konsideruara është 35.5% ndaj totalit të shpenzimeve të kryera). Pas rënies vjetore në vitin 2011, shpenzimet e destinuar për përmbushjen e këtij funksioni ndoqën një prirje rritëse në tre vitet në vijim. Kështu, shpenzimet për mbrojtjen sociale për vitin 2014 rezultuan në rreth 254.5 milion lekë, në rritje me rreth 8.4% në terma vjetorë. Mbi 94% e fondeve të caktuara për mbrojtjen sociale (kryesisht *ndihmë ekonomike* dhe *pagesa për personat me aftësi të kufizuara*) vijnë nga Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë në trajtën e transfertës së kushtëzuar. Shpenzimet për këtë program janë kryesisht në trajtën e *transfertave ndaj familjeve dhe individëve* dhe të *personelit për operimin e qendrave të shërbimeve sociale*.

Shpenzimet e destinuar për programin për “*çështjet ekonomike*” përfaqësuan mesatarisht rreth 19.1% ndaj totalit të shpenzimeve të kryera nga bashkia Kuçovë për periudhën 2010-2013. Në vitin 2014, shpenzimet në këtë program rezultuan rreth 144.8 milionë lekë, në rënie me rreth 30.9% krahasuar me një vit më parë (dhe përfaqësuan rreth 21.4% ndaj totalit të shpenzimeve). Rol të rëndësishëm në këtë kontekst luajtën financimet në kuadrin e Fondit për Zhvillimin e Rajoneve, i cili për vitin 2014 kontribuoi me rreth 216.9 milionë lekë në programin e çështjeve ekonomike. Pjesa më e madhe e këtyre fondeve u shpenzua për investime kapitale në infrastrukturën rrugore vendore.

Raporti i shpenzimeve që lidhet me “*Strehimin dhe komoditetin e komunitetit*” ndaj totalit të shpenzimeve të kryera është luhatur ndjeshëm përgjatë pesë viteve të konsideruara. Nga rreth 25.9% në vitin 2010, në vitin 2014 shpenzimet në këtë program u tkurrën dhe përfaqësuan rreth 15.8% ndaj totalit të shpenzimeve. Për vitin 2014, shpenzimet për strehim dhe komoditet të komunitetit rezultuan rreth 106.6 milionë lekë, në rënie me rreth 36.4% në terma vjetorë, si pasojë e tkurrjes së transfertave të kushtëzuara nga ministritë e linjës dhe FZHR. Në vitin 2014, 78.6% e shpenzimeve në këtë program u realizua me fonde të veta të cilat në masën më të madhe u përdorën për shpenzime operative dhe personeli.

Programi buxhetor “shërbime të përgjithshme publike” përfaqësoi mesatarisht rreth 18.7% të shpenzimeve totale përgjatë periudhës 2010 - 2014. Në vitin 2014, shpenzimet për këtë program rezultuan rreth 105.1 milionë lekë (pesha ndaj totalit 15.6%), në rënie me rreth 12.3% krahasuar me një vit më parë. Brenda këtij programi, shpenzimet për administratën e bashkisë, komunave dhe institucioneve të varësisë “planifikim, menaxhim dhe administrim” zënë peshën kryesore ndër vitet e konsideruar. Mbi 95% e fondeve të shpenzuara në këtë program buxhetor erdhën nga fondet e veta të bashkisë së re Kuçovë dhe u shpenzuan kryesisht për paga dhe shpenzime të tjera operative.

Përfundime

Bashkia Kuçovë paraqet një nivel të ulët autonomie financiare përgjatë pesë viteve të konsideruara. Në vijim të ndarjes së re administrative-territoriale (shtimit të 3 komunave) dhe ligjit të ri për vetëqeverisjen vendore, Bashkia Kuçovë përballet me sfidën e menaxhimit burimeve financiare të kufizuara përkundrejt nevojave gjithmonë në rritje për shërbime dhe investime kapitale. Në këtë kontekst, planifikimi strategjik i investimeve kapitale në funksion të përmirësimit të cilësisë së shërbimeve publike në territoret në administrim rezulton i domosdoshëm dhe një parakusht për zhvillimin ekonomik vendor. Ndaj, vlerësohet thelbësor fuqizimi dhe përmirësimi i performancës financiare në kahun e të ardhurave (veçanërisht rritja e bazës së tatueshme dhe tatimpaguesve) si dhe racionalizimi në kahun e shpenzimeve (kryesisht ato administrative dhe operative). Krahas burimeve të veta, përdorimi i instrumenteve financiarë si huaja nga sistemi bankar (në përputhje me kuadrin rregullator në fuqi), fondet nga donatorët e huaj (apo vendas), apo edhe format e partneritetit publik-privat paraqesin një mundësi reale për realizimin e investimeve kapitale. Në këtë drejtim, vlerësohet e domosdoshme rritja e kapaciteteve të bashkisë në drejtim të hartimit, menaxhimit, zbatimit dhe monitorimit të projekteve të investimeve nëpërmjet këtyre formave të financimit.

1.8 Qeverisja dhe përgjegjësia sociale

1.8.1 Decentralizimi i Qeverisjes dhe Strukturat Përkatëse

Më 29 korrik 2015, Këshilli i Ministrave miratoi Strategjinë Ndërsektoriale për Decentralizim dhe Qeverisje Vendore. Në këtë strategji prezantohet vizioni i qeverisë shqiptare për fuqizimin e demokracisë dhe avancimin e procesit të decentralizimit në përputhje me vizionin dhe objektivat e Strategjisë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim dhe standardet e Bashkimit Evropian (BE). Me tregues krahasimisht të ulët të decentralizimit fiskal në rajon (me vetëm 2.2% të PPB-së¹¹⁵), dhe efikasitet, cilësi dhe standarde të dobëta në ofrim shërbimesh, kjo strategji, e parë në mënyrë holistike bashkë me reformën administrative-territoriale dhe Ligjin e ri organik “Për Vetëqeverisjen Vendore”¹¹⁶, shihet si një hap përpara për qeverisjen vendore.

Një risi thelbësore e ligjit të ri organik për qeverisjen vendore është prezantimi i parimit të decentralizimit asimetrik bazuar në parimin e *subsidiaritetit*. Bashkitë me kapacitete njerëzore dhe financiare të përshtatshme kanë mundësi të kërkojnë decentralizimin e kompetencave të caktuara.

Më specifikisht, kjo strategji parashtron katër objektiva strategjike:

- 1) Përmirësimin e efikasitetit të përgjithshëm të strukturave të qeverisë vendore-konsolidimi financiar dhe administrativ i 61 bashkive pas adoptimit të ligjit të ri për ndarjen administrative territoriale; dhe mbështetje infrastrukturore dhe institucionale për 12 qarqet dhe 61 bashkitë e reja pas zgjedhjeve vendore të vitit 2015.
- 2) Fuqizimi i financave vendore dhe rritja e autonomisë fiskale-që synon reformimin e sistemit të të ardhurave vendore dhe përmirësimin e menaxhimit të financave vendore.
- 3) Mundësimi i zhvillimit të qëndrueshëm lokal.
- 4) Fuqizimi i qeverisjes së mirë në nivel lokal.

Pas miratimit të Ligjit nr. 115/2014, datë 31.07.2014 “Për ndarjen administrative-territoriale të njësisive të qeverisjes vendore në Republikën e Shqipërisë”, qeverisja vendore në Shqipëri është organizuar në dy nivele, ku *bashkia*, njësi bazë, përbën nivelin e parë të qeverisë, ndërsa *qarku* përbën nivelin e dytë. Në ndryshim nga 373 bashkitë e komunat përpara ndarjes territoriale, aktualisht ka 61 bashki, të cilat përbëhen nga njësi administrative, të organizuara në qytete dhe fshatra. Ndarja në qarqe (12) mbetet në fuqi, ku çdo qark ka mesatarisht 5 bashki. Ndërsa funksionet dhe përgjegjësitë e bashkive janë rishikuar në kuadër të Strategjisë Ndërsektoriale të Decentralizimit dhe Qeverisjes Vendore, roli i qarkut mbetet ende i paqartë.

1.8.2 Vështirësitë e Qeverisjes Vendore

Sfidat me të cilat përballen sot 61 bashkitë e krijuara nga ndarja e re administrative-territoriale janë njëherësh të trashëguara, por dhe të lidhura ngushtësisht me reformën territoriale¹¹⁷, (konsolidim nga 373 në 61 NjQV¹¹⁸). Bashkia e Kuçovës, e shtrirë në qendër të vendit, ka pësuar një rritje prej 5,500%, me një territor prej 160 km² në krahasim me shtrirjen 3.15 km² përpara reformës. Nisur nga burimet në dispozicion, dhe konteksti, disa nga vështirësitë më të mëdha të Bashkisë Kuçovë mund të përmbledhen si më poshtë:

Territore të reja më të mëdha për planifikim, menaxhim dhe për administrim shërbimesh. Me

zgjërimit e territorit, Bashkisë Kuçovë do t'i duhet të ofrojë shërbime për një popullsi rreth 2.3 herë më të madhe se më parë, (31,424 banorë ¹¹⁹ në 3 njësi administrative, krahas qytetit të Kuçovës). Në këto kushte, bashkia përballet me nevojën për planifikim urban e rural, shtimin e kërkesës për ofrim shërbimesh, rritjen e rrezes së ofrimit të tyre, si dhe diversifikimin e llojit të shërbimeve të ofruara për shkak të karakterit urban dhe rural dhe zgjerimit të kompetencave (pyjet, kullotat, rrjeti dytësor i kullimit e ujitjes, etj.).

Ndryshim, ose diversifikim i prioriteteve të zhvillimit. Në kushtet e një territori të ri, me disa qendërsi urbane dhe karakter të theksuar kodrinor-fushor, rishikimi i përparësive të zhvillimit ekonomik lokal është një hap urgjent për t'u ndërmarrë. Do të duhet që vizioni, objektivat, programet, projektet prioritare dhe të gjitha dokumentet e lidhura me zhvillimin (përdorimi i tokës, planit të infrastrukturës, rregulloret, etj.) të formulohen dhe të reflektojnë qartësisht karakteristikat e territorit të ri të Bashkisë Kuçovë.

Mungesë kapacitetesh institucionale, përfshirë këtu administratën vendore, për të garantuar kryerjen e proceseve në mënyrë efektive dhe efçiente. Cilësia dhe aftësimi i burimeve njerëzore të bashkisë mbetet sfidë, sidomos në kushtet ku stafi, veçanërisht ai teknik, do të duhet të kryejë procese të një natyre të diversifikuar dhe shkallë më të gjerë. Me një territor më të madh për të administruar, stafi duhet të aftësohet për të koordinuar veprimet për 4 njësitë përbërëse të bashkisë, përkatësisht: Kuçovë, Kozare, Perondi e Lumas. Mbështetja teknike dhe ngritja e kapaciteteve e deritanishme shpesh ka rezultuar me humbje për shkak të ndryshimit të stafit sipas ndryshimit politik në bashki. Funkcionet dhe përgjegjësitë (ekzistuese e të reja) që i kalojnë bashkive në kuadër të strategjisë së decentralizimit dhe ligjit organik, parashtrajnë nevojën për ngritje të kapaciteteve institucionale me fokus në: administrimin e shërbimit përkatës, menaxhim të financave publike, statistikë, planifikim strategjik, shkrim dhe menaxhim projekti, qeverisje territoriale, etj. Adresimi i kësaj sfide shihet si veçanërisht e lidhur me arritjen e përmirësimit të efçencës së përgjithshme të strukturës së Bashkisë Kuçovë.

Autonomia fiskale: Zgjërimi i portofolit të kompetencave dhe përgjegjësive të bashkisë shoqërohet me sfidën e burimeve të pamjaftueshme. Mes transfertave të pakushtëzuara, të rezultuara si të ulëta, të paqëndrueshme dhe vazhdimisht në rënie dhe të ardhurave të veta të bashkisë, që kanë pësuar rënie pas vitit 2014, do të duhet të përmbushen funksionet e veta dhe ato të përbashkëta. Kjo sfidë nënvizon dhe nevojën për të përmirësuar aftësinë për mbledhur të ardhurat veçanërisht nga taksat dhe tarifatat, si p.sh., taksa e pronës, taksa e pastrim-gjelbërimit, etj.

Sfida Mjedisore: Mungesa e një inventari të hollësishëm të territoreve dhe pikave burimore (brenda territorit të saj) me rrezik ndotjeje për tokën bujqësore, ajrin, akuiferet, etj., dhe për pasojë dhe mungesa e projekteve parandaluese dhe rehabilituese. Përtej hartimit të një inventari të plotë dhe projekteve parandaluese apo rehabilituese, do të duhet që njëkohësisht, Bashkia të bashkëpunojë me bashkitë e tjera dhe me institucionet qendrore të mjedisit dhe të burimeve natyrore për mbrojtjen e tyre nga ndotja e shkaktuar përtej kufijve të saj.

Vështirësi të tjera të Bashkisë Kuçovë përfshijnë: *paqartësi për sa i takon funksioneve dhe kompetencave të përbashkëta*, pamundësi për t'u përfaqësuar nga një shoqatë bashkish e legjitimuar dhe pranuar nga të gjitha forcat politike, në procese konsultimi dhe dialogu në nivel qeverisje vendore, dhe sigurimi i përfaqësimit të popullsisë në procese të planifikimit dhe

buxhetimit me pjesëmarrje (por jo vetëm).

1.8.3 Perceptimet Qytetare në lidhje me qeverisjen e tyre vendore

Bashkia e Kuçovës ka disa organizata të regjistruara të shoqërisë civile. Si pjesë e qarkut të Beratit, në çështje të mirëqenies sociale mund t'i drejtohet 6 OJF-ve të ndodhura në qytetin e Beratit, të orientuara kryesisht për mbrojtjen e të drejtave të gruas, fëmijëve, integrimin e grupeve në nevojë, grupeve me përkatësi etnike të ndryshme, etj. Vetëm në 2008, pranë Qendrës Rinore në Kuçovë është hapur një Qendër për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijëve¹²⁰, ku u jepet ndihmë rreth 130 fëmijëve, shumica e të cilëve vijnë nga minoriteti rom dhe egjiptian.

Ndërkaq, në territorin e Bashkisë Kuçovë ushtrojnë veprimtarinë e tyre disa shoqata, si Shoqata e Kryqit të Kuq, shoqata “Gruaja në fokus të zhvillimit”, shoqata “Misionarë të të drejtave sociale (MDSK)”, shoqata “Fëmijë Jetimë”, “Shoqata e Veterinarëve”, etj.¹²¹ Këto shoqata ndihmojnë në mbrojtjen e të drejtave të asaj pjese të shoqërisë, të cilës i adresohen, si dhe në përfaqësimin e tyre më të mirë në kontekst vendim-marrjeje.

Gjithsesi, është e nevojshme të përmirësohet përfaqësimi qytetar nëpërmjet shtimit të organizatave të mirëfillta të shoqërisë civile. Sfida si mungesa e financimit nga pushteti vendor, ngritja e kapaciteteve të vetë OSHC-ve¹²² dhe nevoja për asistencë teknike mbetet e pranishme për to. Disa nga format më të aplikuara të bashkëpunimit OSHC-Bashki, janë praktikat e buxhetimit me pjesëmarrje prej vitit 2005, dhe buxhetimit gjinor me pjesëmarrje prej vitit 2009, konsultimet në kuadër të hartimeve të dokumenteve strategjike, etj.

Shembuj të takimeve konsultative në kuadër të përgjegjësisë qytetare dhe pjesëmarrjes në vendimmarrja janë: procesi i dëgjësive publike në kuadër të hartimit të Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Kuçovë (para ndarjes territoriale), takimet konsultuese për Reformën Territoriale, të organizuara nga qendra “Partnerët Shqipëri” në 26 Qershor, dëgjësat publike në kuadër të Planit të Përgjithshëm Vendor aktual, etj.

1.9 Procese dhe dokumente planifikimi

Gjatë hartimit të Strategjisë Territoriale është e rëndësishme të merren në konsideratë planet dhe propozimet e parashtruara në dokumente të mëparshme planifikimi, në kuadër të bashkërendimit horizontal dhe vertikal me procese planifikimi që ndikojnë mbi territorin e bashkisë, si dhe për të ndikuar në një planifikim më të mirë, duke rimarrë ide dhe propozime ende të vlefshme.

Dokumentet e planifikimit që kanë ndikuar mbi territorin e Bashkisë Kuçovë janë të dy llojeve:

- Strategji Zhvillimi Ekonomik, Hapësinor, etj.
- Plane rregulluese dhe planifikim vendor

Përveç tyre, i gjithë procesi i planifikimit tashmë kornizohet nga propozimet e Planit të Përgjithshëm Kombëtar dhe Planeve të Integruara Ndërsektoriale, ndikimi i të cilave merret parasysh në Seksionin 1.10.1

1.9.1 Strategjitë e Zhvillimit

Strategjia e Zhvillimit të Qarkut Berat (2012)

Qarku Berat, në bashkëpunim me UNDP, në 2012 ka hartuar Strategjinë e Zhvillimit, si një instrument që orienton politikat vendore të bashkive të qarkut drejt një vendimmarrjeje të mirë dhe të koordinuar në lidhje me aspekte të zhvillimit hapësinor, ekonomik, social, etj.

Strategjia është afatmesme, me shtrirje deri në vitin 2016, dhe kishte si synim të sillte aktorë të ndryshëm rajonalë e lokalë, në një tryezë diskutimi, për të marrë pjesë në aktivitete specifike, që do nxisnin zhvillimin rajonal.

Disa nga objektivat strategjike të saj renditen si më poshtë:

OS1: Të zhvillohen, mbështeten dhe ruhen kapacitetet zhvilluese të aktorëve dhe institucioneve të rajonit, për të nxitur procese të mëtejshme të zhvillimit rajonal

OS2: Të zgjerohet pjesën produktive të ekonomisë së rajonit, veçanërisht sektorë apo fusha të afta për të gjeneruar të ardhura për gjithë rajonin

OS3: Të sigurohet niveli i duhur për komunikim/lidhjen me rrugë brenda rajonit, për të siguruar zhvillimin e duhur ekonomik dhe social

OS4: Të vlerësohet dhe përmirësohet mjedisi natyror i Rajonit, si aspekt kyç për identitetin dhe tërheqjen e tij, veçanërisht duke shmangur gjithë efektet negative në mjedis që vijnë prej aktivitetit njerëzor

OS5: Të sigurohet shërbim adekuat shëndetësor që garanton shëndet të mirë të qytetarëve

OS6: Të zhvillohen kapacitetet njerëzore në rajon dhe të ofrohen kushte të përshtatshme për drejtësi, përfshirje dhe mundësi për të gjithë, në mënyrë që të sigurohet pjesëmarrje sa më e gjerë e qytetarëve në ekonomi dhe jetën sociale

Plani Strategjik për Zhvillimin Ekonomik të Bashkisë Kuçovë (2008-2015)

Ky plan është hartuar nga Bashkia Kuçovë, për të evidentuar synimet dhe pritshmëritë afatmesme në lidhje me zhvillimin ekonomik, në periudhën 2008-2015. Ai adreson disa nga problematikat kryesore të qytetit, si dhe parashtron një plan veprimi për zgjidhjen e tyre.

Disa nga rezultatet e pritura nga ky Plan janë renditur më poshtë:

- Ulja e numrit të familjeve të pastreha në Kuçovë me 30% deri në vitin 2010.
- Hartimi i një Plani Gjithëpërfshirës për zhvillimin e përdorimit të tokës dhe sigurimi i zhvillimeve në të.
- Ulja e ndotjes dhe rritja e cilësisë së ambientit
- Rikonstruktimi i rrjetit të brendshëm të shpërndarjes së ujit, për të pasur 24 orë ujë
- Përmirësimi i ndriçimit publik dhe i shenjave njohëse
- Përmirësimi i sistemit arsimor, kulturor e sportiv
- Përmirësimi i sistemit shëndetësor
- Nxitja për krijimin dhe konsolidimin e biznesit të vogël dhe të mesëm, me qëllim zgjerimin e prodhimit e të punësimit
- Nxitja e investimeve për rritjen e prodhimit të naftës
- Shërbime sociale për shtresat në nevojë
- Ringritja e institucioneve të kulturës

Për secilin qëllim, janë evidentuar aktivitetet e nevojshme për t'u kryer, aktorët përgjegjës dhe ndarja në faza kohore i këtyre veprimtarive. Disa projekte bazë të identifikuara, me ndikim në territor, janë: Identifikimi i të gjitha pronave që kanë nevojë për rikonstruksion dhe krijimi i një baze me të dhënat; Hartimi i projektit të unazës së qytetit me kalim nga ish UPN-ja; Hartimi Planit të Përgjithshëm Rregullues të qytetit; Matja dhe analiza e treguesve të ndotjes së ambientit; Rishikimi i projekteve ekzistuese të lidhura me shtimin e gjelbërimit në qytet; Hartimi i një plan veprimi për heqjen e mbeturinave teknologjike nga territori i U.M.N.; Bashkëpunimi me Këshillin e Qarkut për zgjidhjen rajonale të vendgrumbullimit dhe përpunimit të mbetjeve urbane; Hartimi i një Plani Pune për përmirësimin e sipërfaqes në zonën naftëmbajtëse në zonat rreth puseve të naftës; Hartimi i projekteve për zonat me gropa septike dhe kolektorin kryesor; Rehabilitimi i rrjetit të brendshëm të ujësjellësit; Kryerja e një studimi të plotë për shenjat e qarkullimit rrugor për të gjithë qytetin; Emërtimi i rrugëve sipas standardeve ndërkombëtare; Kryerja e një studimi për evidencimin e nevojave për bazë materiale didaktike në arsim; Të rritet ndjekja e arsimit bazë nga fëmijët në masën 1% për ciklin e ulët dhe ciklin e lartë deri në vitin 2010 dhe 3% për ciklin e ulët dhe 1% për ciklin e lartë deri në vitin 2015; Kryerja e një studimi për objekte shëndetësore dhe ngarkesën e mjekëve; Ngritja e linjave të përpunimit të qumështit për rrethin; Ngritja e funksionimi i kurseve në fushat e rrobaqepësisë, qëndistarisë, floktoreve, punimit në dru, etj.; Gjetja e fondeve për përfundimin e rrugës Kuçovë-Elbasan; Rritja sasiore e prodhimit të naftës; Sigurimi i të dhënave për numrin e personave me aftësi të kufizuar, llojet e AK, shërbimet; Reduktimi i braktisjes së shkollës nëpërmjet kurseve parashkollore dhe shkollore; Strukturimi i

personelit të Shtëpisë së Kulturës, etj. Siç shihet, shumë nga këto projekte janë ende realiste edhe në kushtet e zhvillimit të sotme të bashkisë.

1.9.2 Planifikim rregullator e vendor

Planet rregulluese 1963, 1976

Qyteti i Kuçovës ka 2 plane rregulluese të mëparshme, respektivisht në vitin 1963 dhe 1976. Këto plane kanë ndikuar në strukturimin hapësinor të qytetit, duke i dhënë formën kompakte që ka edhe sot. Objektivi kryesor i Planit rregullues të vitit 1976 ishte 'Zonifikimi në mënyrë sa më të drejtë i sipërfaqes së qytetit, për të pasur një ndarje të qartë të territoreve të ndërtimit dhe shpërndarjen në mënyrë të përshtatshme të objekteve social-kulturore dhe industriale'. Gjithashtu një ndër realizimet më të rëndësishme ishte studimi i rrjetit rrugor për të plotësuar nevojat e lëvizjes për popullsinë e ardhshme, e cila pritej të ishte 24 000 deri në vitin 1996.

Figura 61 Plani rregullues, 1976

Burimi: Bashkia Kuçovë, 2015

Ky plan e trajton lagjen e vjetër "11 Janari", jashtë studimit, duke qenë se përfshihet në zonën naftëmbajtëse. Sheshi i grevës është ruajtur si monument historik që merr vlera të reja. Rrjeti rrugor, ka një ndryshim me ekzistuesin për sa i takon zgjidhjes më të mirë të lëvizjes së trafikut si: hapjen e një rruge 7 m të gjerë në perëndim të qytetit, në rrëzë të kodrave në një trase, e cila tani ka marrë formë. Kjo rrugë largon lëvizjen e makinave të rënda që kalojnë nëpër qytet dhe të çon në uzinën e përpunimit të naftës dhe në fshatrat rreth qytetit. Në të dy zgjidhjet është parashikuar një rrugë e re me gjerësi 5 m që të çon në varrezat e reja të qytetit, të vendosura pas kodrës së uzinës së përpunimit të naftës në periferi të qytetit.¹²³

Sa i përket zonimit të banimit, ky plan parashikonte 3 zona kryesore: pjesën verilindore të qytetit, në faqe të kodrës, ku do vendoseshin ndërtesa 5-katëshe, sipas terrenit, duke akomoduar popullsi prej rreth 5,000 banorësh; pjesën jugore, me ndërtesa të tipit vilë, me çati, për një popullsi prej rreth 4,000 banorësh; dhe pjesën juglindore, në lagjen '1 Maji', e rezervuar kur popullsia të arrinte mbi 30,000 banorë në gjithë qytetin. Ky planifikim i rritjes ishte shumë larg realitetit, duke qenë se para reformës territoriale, qyteti strehonte vetëm 13,323 banorë¹²⁴. Këto zona banimi ishin planifikuar

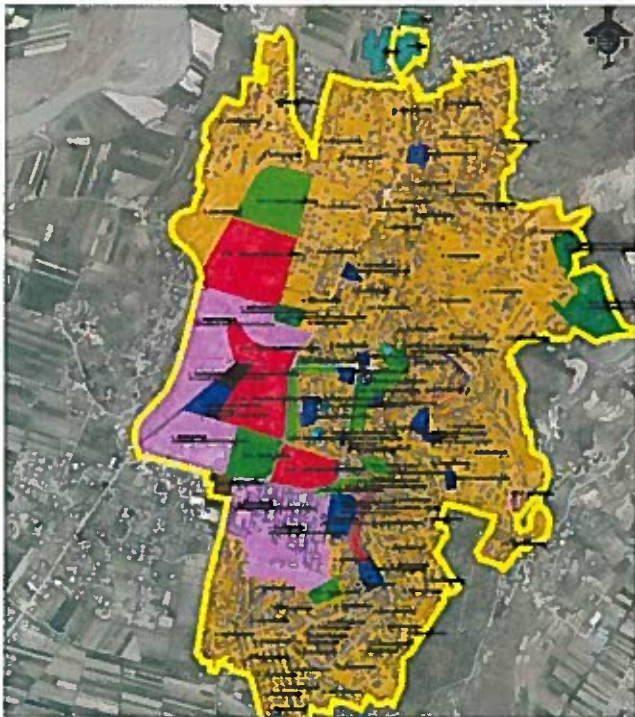
sipas konceptit të bllokut të banimit, dhe duhet të kishin objekte tregtare, çerdhe e kopshte, brenda territorit të tyre.

Plani rregullues propozon zgjerimin e parkut të qytetit, nga 1.5 ha në 4.5, për të realizuar standardin 1.4 m²/banor.

Plani i Përgjithshëm Vendor, 2013

Në periudhën 2012-2013 Bashkia Kuçovë hartoi Planin e Përgjithshëm Vendor (PPV), në përputhje me kërkesat ligjore të Ligjit Nr. 10 119, datë 23/04/2009 'Për planifikimin e territorit' dhe rregulloreve përkatëse që ishin në fuqi në atë periudhë. Me ndryshimet territoriale, ky plan është shfuqizuar. Gjithsesi, gjetjet dhe propozimet e tij më të rëndësishme janë marrë në konsideratë në punën për hartimin e këtij instrumenti planifikimi.

Figura 62 Përdorimi i propozuar i tokës

Burimi: PPV Kuçovë, 2012

rezidenciale dhe industriale me pjesën qendrore, në trajtë rrjeti. Edhe në lidhje me sistemin e ujësjellësit dhe kanalizimeve, bëhen propozime për mbulimin më të mirë të rrjetit, dhe furnizimin me shërbim të pjesës më të madhe të familjeve. Disa nga projektet që propozohen nga plani, në vazhdim, janë:

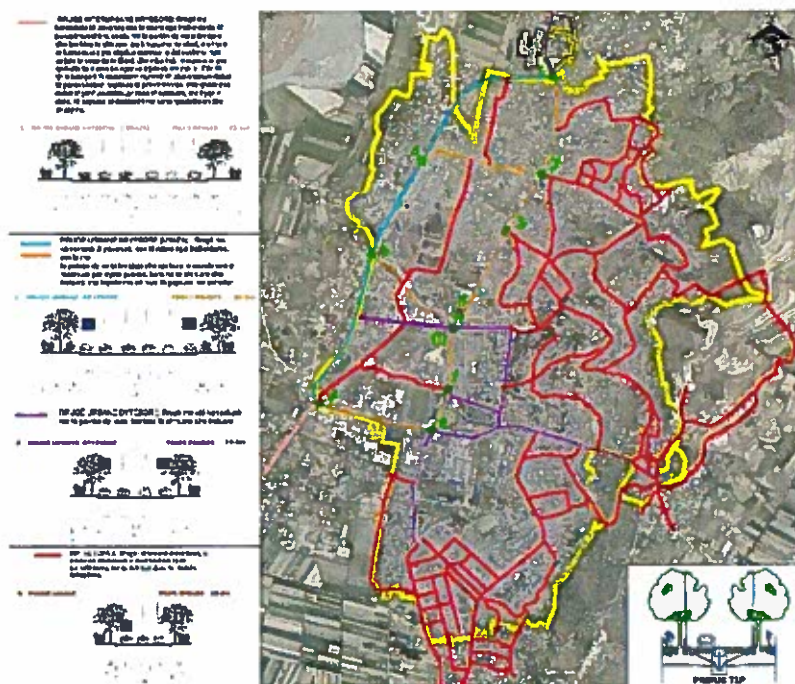
- Ri-natyzalizim i strukturës rezidenciale të qytetit, si dhe sipërfaqeve për kohën e lirë, zonave rekreative dhe çlodhjen.

Plani i Përgjithshëm Vendor (2013) përcakton mënyrën e zhvillimit të territorit të njësisë Kuçovë deri në vitin 2023, duke përfshirë propozimet për përdorimin e tokës, infrastrukturën rrugore dhe nëntokësore, mënyrat e ndërhyrjeve në territor, ndarjen dhe parametrat e zhvillimit sipas njësive strukturore, etj. Ai parashikon disa ndryshime në përdorimin e tokës, si shndërrimin e zonës së ish-UPN në zonë rezidenciale mikse, të kufizuar nga një hapësirë e gjelbër rekreative, krijimin e një qendre të integruar arsimit, kërkimit dhe sportit, në afërsi të zonave industriale në hyrje të qytetit, rritjen e numrit të zonave ekonomike të ndikimit të mesëm e të lartë në kufi të qytetit, krijimin e hapësirave të gjelbra të kultivuara në periferi, etj.

Nga pikëpamja infrastrukturore, plani parashikon ndërtimin e një unaze, me gjerësi të trupit të rrugës 28 metra, e cila përshkon qytetin nga rrethrotullimi në hyrje, deri në afërsi të varrezave. Gjithashtu, propozohen rrugë urbane dytësore që lidhin zonat e reja

- Promovim dhe valorizim i imazhit original për qytetin në alternativë me atë të qytetit industrial
- Urbanizim i zonave informale (gjelbërim, ndriçim, trotuare, kanalizime, etj.)
- Përdorimi i sistemit LED dhe ndriçimi me energji diellore si në objektet publike (ndriçim rrugë, sheshe, shkolla etj.) dhe ato private duke sjellë kursim të energjisë elektrike dhe si rrjedhim uljen e kostove ndaj këtij shërbimi.
- Përmirësim i mbledhjes, transportit të mbeturinave dhe trajtimin e tyre. Ndërtimi i një landfill në bashkëpunim me zonat përreth si dhe mundësia e ndarjes së mbeturinave që në burim
- Përmirësim i furnizimit me ujë të pijshëm deri në 24 orë.

Figura 63 Infrastruktura rrugore e propozuar

Burimi: PPV Kuçovë, 2012

- Promovimi i sipërmarrjeve partneriteti midis sektorit privat dhe atij publik për krijimin e parqeve argëtuese për të rinjtë dhe ambienteve çlodhëse për të moshuarit, zona rekreative, zonave sportive dhe lëvizjet me biçikletë.
- Mbështetje ndaj projektimit të tipologjive të reja të banesave për të përmirësuar cilësinë e qytetit me dendësi të mesme.
- Krijimi i një poli të ri sportiv duke parashikuar ndërtimin e një pallati shumësportësh, impiante për lojërat me dorë, terrene stërvitje për futbollin, basketbollin, etj.
- Vendosi e laboratorëve dhe shërbimeve veterinare për inspektim, kontroll dhe mbrojtjen e shëndetit.
- Lokalizimi i infrastrukturave, magazinimi me pajisje teknologjike për ngarkim shkarkim, për të përmirësuar zinxhirin e furnizimit duke mundësuar dorëzimin, paketimin dhe ndarjen për llogari të ndërmarrjeve të vogla e të mesme (SME) dhe aktiviteteve tregtare në zonën urbane nëpërmjet automjeteve ekologjike (elektrike) për shpërndarje.

- Vendosja e magazinave të specializuara për furnizimin zinxhir të produkteve blegtorale, bujqësore dhe ushqimeve.
- Vendosje e një ambienti të tregut me shumicë dhe pakicë i aksesueshëm lehtësisht nga të gjitha zonat, dhe me të gjitha kushtet bashkëkohore (përfshirë hapësira për panairë) për çdo produkt blegtoral, bujqësor, ushqimorë, artizanal, etj.
- Ristrukturim i zonës së braktisur të Uzinës së Përpunimit të naftës në një Park të Integruar Industrial Komercial për manufakturimin dhe SME-të tregtare ku mund të integrohen edhe zona rezidenciale për banesat sociale.
- Mbështetje e zhvillimit të SME-ve dhe aktiviteteve të artizanatit që lidhen me sektorin e ikonave, suvenireve, etj.
- Lehtësi për vendosjen e bankave, shërbimeve financiare dhe profesionale.
- Lokalizim dhe promovim i projektimit të një zone industriale ekologjikisht të përshtatshme dhe miqësore me mjedisin.
- Promovimi i mbledhjes, grumbullimit dhe përpunimit të bimëve mjekësore.
- Ringritja e shkollave profesionale në fushën e naftës, bujqësisë, blegtorisë.
- Krijimi i shkollës së Aeronautikës.
- Ngritja e Laboratorëve kërkimorë shkencorë për naftën produktet dhe nënproduktet e saj, bimët mjekësore, produktet bujqësore dhe blegtorale.
- Krijimi i muzeut të naftës.
- Krijimi i një parku industrial, duke integruar me të, shërbimet tregtare dhe shkolla të larta profesionale
- Mbështetje për krijimin e një qendre agro-industriale për përpunimin, përgatitjen e prodhimeve në shkallë rrethi si: produkte bujqësore dhe blegtorale
- Shtimi i prodhimeve artizanale e gamës së tyre nga subjektet tregtare në fushat e prodhimit të ikonave, qëndistarisë, etj.
- Ngritja e funksionimi i kurseve në fushat e rrobaqepësisë, qëndistarisë, floktoreve, etj.
- Përmirësimin e rrjetit rrugor nëpërmjet propozimit për ndërtimin e unazës së qytetit.
- Propozim për shtrirjen e linjës hekurudhore për pasagjerë dhe mallra.
- Përdorimi i zonave ish-industriale si park multimodal.
- Nxitja dhe mbështetja e përdorimit më efikas të transportit publik në zonat ndërqytetëse.
- Krijimi i sinjalistikës së plotë horizontale dhe vertikale në qytet
- Ndërtimi i një Terminali të Autobusëve Ndërqytetës.
- Shtimi i numrit të parkimeve duke parashikuar në akset e reja rrugore me korsitë të posaçme dhe sheshe parkimi në qytet.
- Integrimi i transportit publik në zonat me zhvillime të reja urbane duke parashikuar një hartë të re të shtrirjes së këtij shërbimi në qytet.
- Përmirësimi i nivelit të shërbimit të transportit publik duke kaluar nga një shërbim i ofruar nga bashkia në një shërbim të menaxhuar nga sipërmarrës privatë i cili do të garantojë cilësi dhe nivel më të lartë shërbimi (dhe do të ulë kostot që sot mbart pushteti lokal përkundrejt këtij shërbimi)

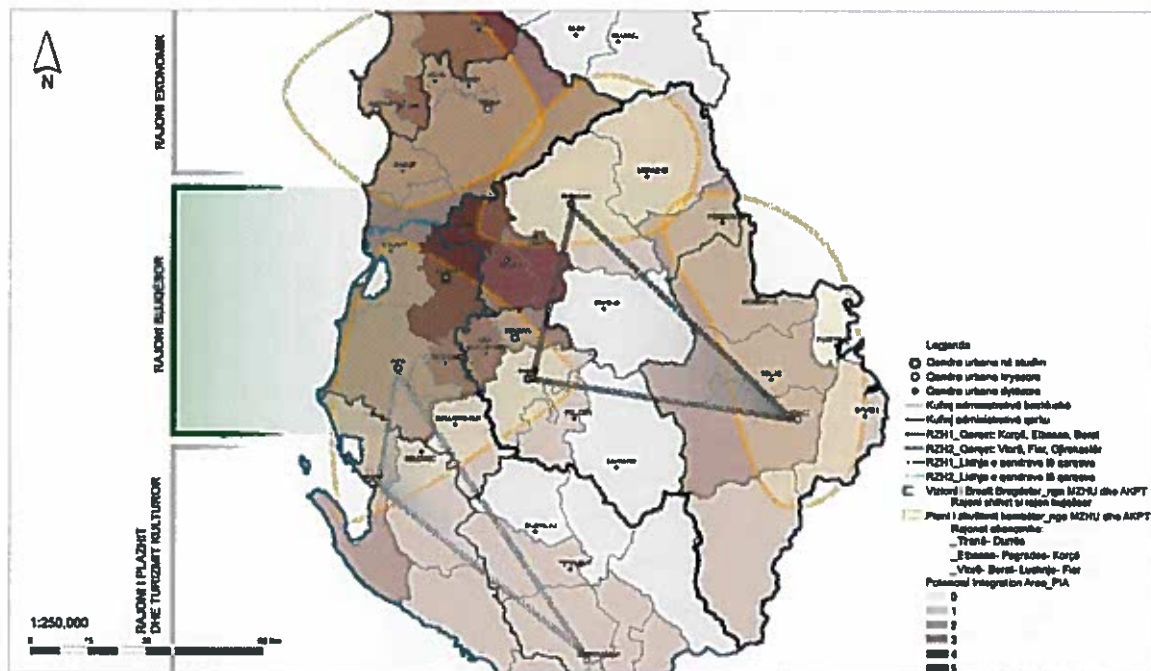
1.10 Mbi drejtimin e zhvillimit

1.10.1 Koncepti rajonal i zhvillimit

Bashkia e Kuçovës, e pozicionuar në Shqipërinë Qendrore, lexohet si pjesë e disa rajoneve, nisur nga kriteret e përdorura në përcaktimin e rajonit. Për shembull, Kuçova shtrihet në basenin e lumenjve Seman e Devoll (dhe Osum) dhe bën pjesë në rajonin e zhvillimit të qarqeve Elbasan-Berat-Korçë¹²⁵. Nga pikëpamja historike, territori i sotëm i Kuçovës ka qenë pjesë e disa provincave, principatave, apo vilajeteve. Në periudhën e antikitetit, ky territor shtrihet në provincën e Antipatrea-Bylis-Apollonia-Amantia, ku ndodhet edhe Berati dhe Fieri i sotëm¹²⁶. Në shekujt XII-XV të erës sonë, duket se territori i Kuçovës shtrihet në principatën e Muzakajve¹²⁷. Para shpalljes së pavarësisë në 1912, Kuçova ishte pjesë e sanxhakut të Beratit në vilajetin e Janinës, së bashku me Beratin, Fierin, Lushnjën e Gjirokastrën. Kuçova në 1923 ishte pjesë e nënprefekturës së Lushnjës (Prefektura Berat) me Kozarën në rrethin e Lushnjës dhe e nënprefekturës së Beratit (Prefektura Berat) me Lapardhanë në rrethin e Beratit.¹²⁸ Nga këndvështrimi i studimit të policentrizmit në Shqipëri, Kuçova, së bashku me Peqinin, Roskovecin, Belshin, Cërrikun, Lushnjën dhe Urën Vajgurore formojnë rajonin më të mirë-aksesuar (nga të paktën 5 qendra aglomeratesh të përcaktuara sipas INSTAT, 2014) sipas izokronit 45-minutësh të lëvizjes (lëvizja ditore për në punë). Në këtë rast, vetëm Lushnja dhe Roskoveci ndodhen në rajonin e zhvillimit Fier-Vlorë-Gjirokastrë, sepse 4 bashkitë e tjera (përfshirë Kuçovën) ndodhen në rajonin e zhvillimit të qarqeve Berat-Korçë-Elbasan.

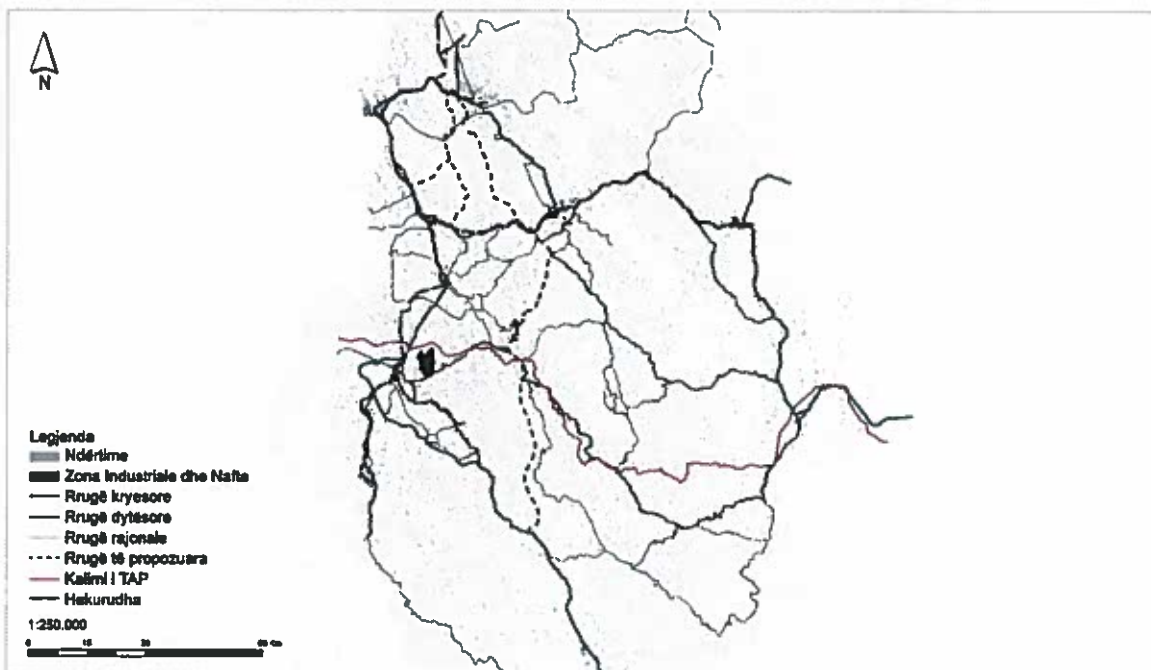
Sa më sipër pasqyron natyrën e ndryshueshme të rajonit si territor, në varësi të kriterëve që përdoren në përcaktimin e tij. Meqë në Shqipëri nuk kemi rajone administrative/qeverisëse, për qëllime planifikimi, Kuçova mund të jetë pjesë e rajoneve të ndryshme. Për qëllime të hartimit të planit të përgjithshëm vendor të territorit të bashkisë së Kuçovës, rajoni i studimit të saj është konsideruar territori, pikat më të largëta të të cilit janë: Bashkia Elbasan në veri; Bashkia Devoll në lindje; Bashkia Tepelenë në jug; dhe bashkia Fier në lindje. Ky rajon planifikimi është përcaktuar mbi bazën e kriterëve të shpjeguara më sipër, si edhe të: 1) korridoreve rrugore kombëtare që ndërthuren në territorin e Kuçovës dhe në kufijtë e saj; 2) rrjeti të zonave të mbrojtura natyrore që lidhen brenda këtij rajoni dhe në afërsi të territorit të Kuçovës; 3) zonave të rrezikut mjedisor nga ndotja e përcjellë prej lumenjve dhe ndikimit të zonave naftëmbajtëse; 4) sistemit të tokave bujqësore të Lushnjes, Kuçovës, Fierit dhe Beratit, 5) zhvillimeve historike dhe identitetit në shekuj.

Figura 64 Kriteret e përcaktimit të rajonit të studimit – Studime të tjera

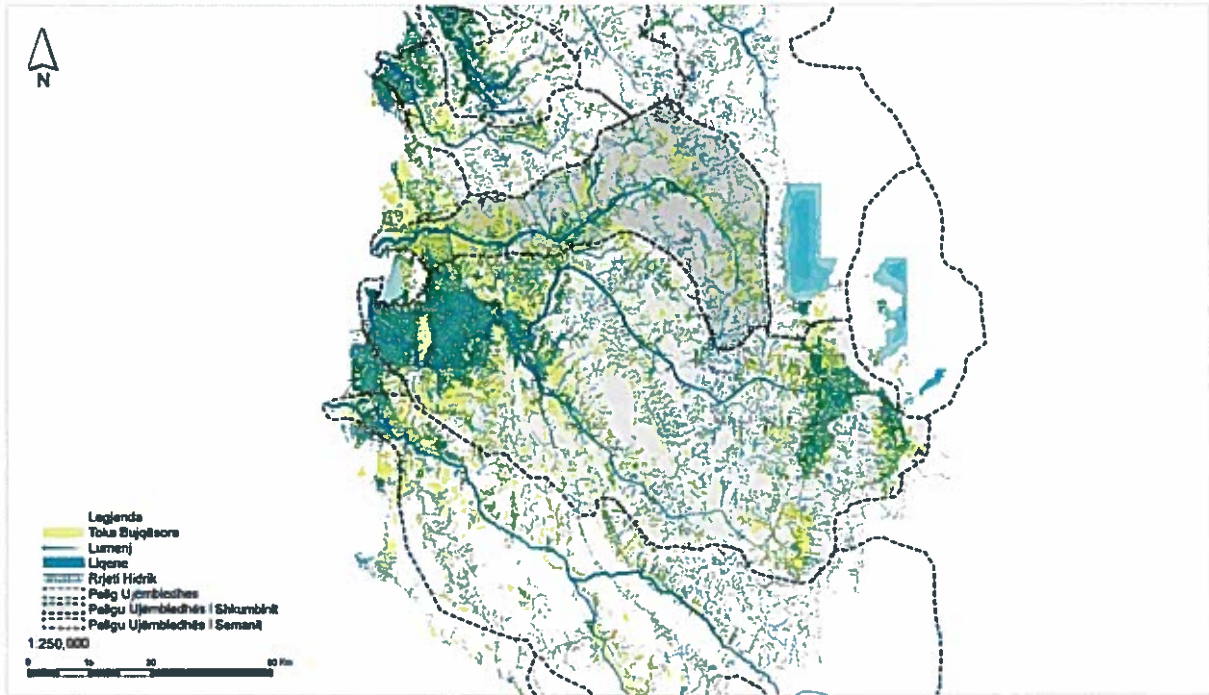
Burimi: Planet kombëtare dhe studimi i policentrizmit, 2015; Përgatiti: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Figura 65 Kriteret e përcaktimit të rajonit të studimit – Sistemi urban dhe infrastruktura

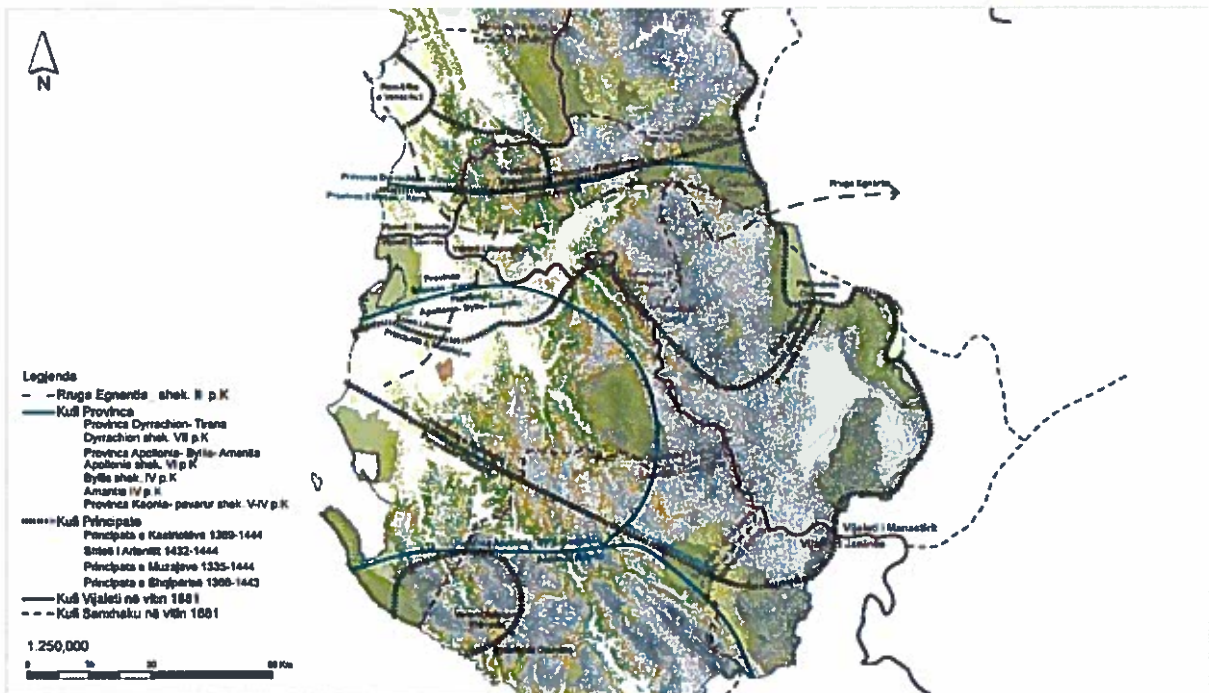
Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Figura 66 Kriteret e përcaktimit të rajonit të studimit – Sistemi Natyror

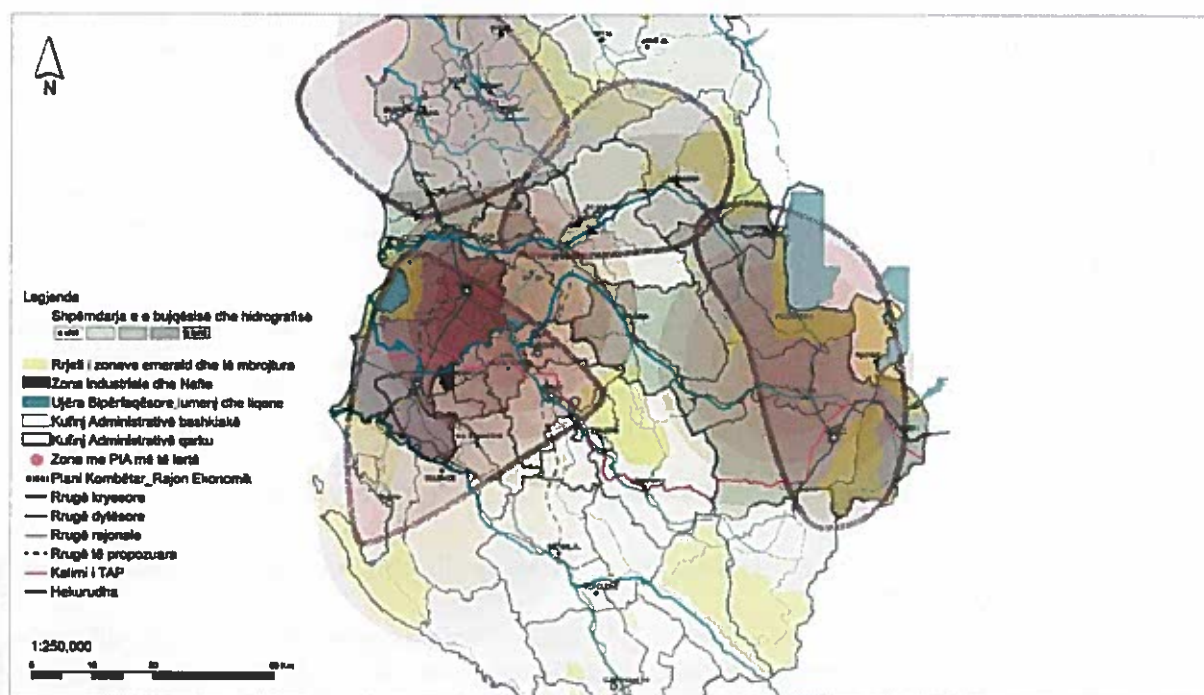
Burimi: Agjencia e Baseneve Ujore; Përgatiti: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Figura 67 Kriteret e përcaktimit të rajonit të studimit – Analiza historike

Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Figura 68 Analiza e integruar e kritereve për përcaktimin e rajonit të studimit

Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Për të hartuar një vizion zhvillimi për territorin e bashkisë, nevojitet koncepti i zhvillimit të rajonit në të cilin ndodhet Kuçova. Arsyet për këtë renditen si më poshtë:

1. Kuçova nuk funksion si një ishull, por si pjesë përbërëse e rajonit të cilit i përket. Ekonomia e Kuçovës dhe pozicionimi i saj në rajon varen nga ekonomitë rrethuese dhe marrëdhënia plotësuese-konkurreuese e Kuçovës me këto ekonomi;
2. Territori vendor përshkohet nga infrastruktura dhe akse e korridore rrugore, të cilat kanë rëndësi kombëtare dhe/ose rajonale. Çdo vendim për territorin vendor ndikohet nga këto akse e korridore. Një pjesë e mirë e tyre merren të gatshme nga studime dhe projekte e plane kombëtare (si p.sh. Plani i Përgjithshëm Kombëtar i territorit, planet sektoriale për transportin, energjinë, etj.), por një pjesë janë subjekt propozimi;
3. Plani i Përgjithshëm Kombëtar i territorit si dhe disa plane sektoriale përcaktojnë vendime që prekin drejtpërdrejt ose jo edhe territorin e bashkisë së Kuçovës dhe çdo vendim të PPV-së së Kuçovës;

Rajoni i planifikimit që ndikon dhe ndikohet nga zhvillimi në bashkinë e Kuçovës, përmban disa qendra kryesore (Fieri, Elbasani, Berati, Pogradeci dhe Korça) me larmi funksionesh urbane dhe rurale, si edhe disa qendra në zhvillim (Peqini, Librazhdi, Patosi dhe Cërriku), profili i të cilave është në formim. Bashki të tjera si Divjaka, Belshi, Gramshi, Skrapari, Maliqi, Këlcyra, Devolli e Pusteci kanë natyrë të theksuar rurale, me potencial të lartë për zhvillimin e bujqësisë dhe të turizmit. Turizmi mund të marrë forma të ndryshme në këtë rajon, që variojnë nga turizmi

bregdetar, në atë ekologjik, natyror, bujqësor, malor dhe historik/kulturor. Kjo larmi mbështetet nga burimet natyrore dhe nga konteksti historik i zhvillimit.

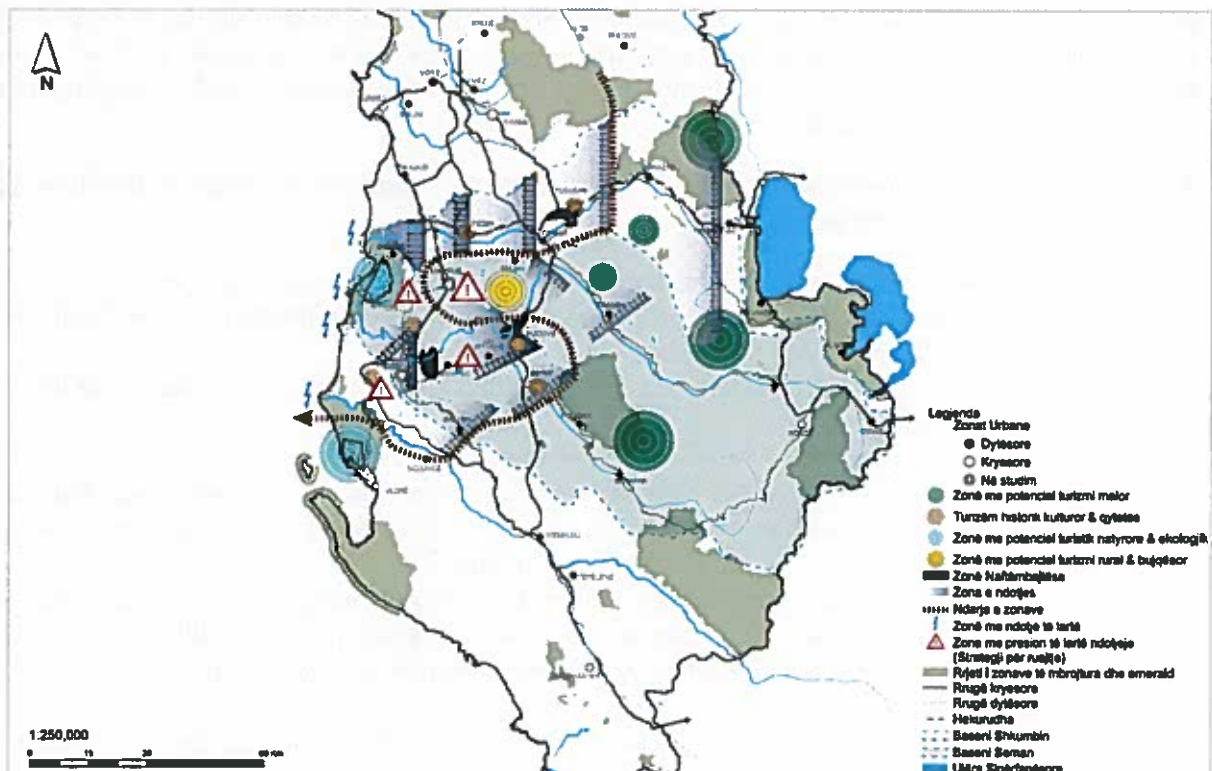
Sipas Planit të Përgjithshëm Kombëtar të territorit, rajoni në të cilin bën pjesë Kuçova ka një karakter zhvillimi që bazohet në kombinimin mes ekonomive bujqësore (prodhuese dhe përpunuese), ekonomisë së turizmit (sipas të gjitha formave të mësipërme), industrisë dhe funksioneve urbane. Sigurimi i balancës mes këtyre ekonomive përbën sfidë për vizionin e ardhshëm të zhvillimit urban e rural të territorit. Faktikisht, për mënyrën se si janë zhvilluar deri më sot, këto ekonomi kanë prodhuar më së shumti konflikte mbi burimet se sa harmoni dhe bashkëjetesë. Është detyrë e konceptit të vizionit rajonal të zhvillimit të territorit që të propozojë se si mund të garantohet balanca.

Aktualisht potenciali turistik përfaqësohet nga rrjeti i zonave të mbrojtura natyrore, zona bregdetare dhe malore, qytetet me zona historike dhe/ose të klasifikuara si muze, qytetet kryesore me larmi funksionesh, parqe arkeologjike, një tërësi monumentesh kulture dhe monumentesh natyrore të shpërndara në territor, si dhe vendbanime rurale në funksion të turizmit:

- Bregdeti i Adriatikut nga delta e Shkumbinit deri në deltën e Vjosës;
- Parqe kombëtare¹²⁹:
 - Prespa në Korçë e Devoll, me sipërfaqe rreth 277 km² (ka edhe status të zonës RAMSAR).
 - Mali i Tomorit në Berat, rreth 247 km², me biodiversitet të pasur, vlera shkencore, peizazhi, estetike, çlodhëse e turistike, historike e kulturore që garantojnë zhvillimin e turizmit ekologjik e kulturor.
 - Shebenik-Jabllanicë në Librazhd, 339 km², me biodiversitet të pasur, vlera eko-turistike, pyje të virgjëra ahu.
 - Divjakë-Karavasta, 222 km², me pasuri habitatesh dhe specie të rralla, me vlera historike, kulturore, arkeologjike e potenciale të mëdha për zhvillimin e turizmit (plan menaxhimi në hartim).
- Parqe natyrore apo rezervate natyrore të menaxhuara¹³⁰:
 - Dardhë-Xhyre, Sopot, Stavraj, dhe Polis, me sipërfaqe 400 - 45 ha dhe të gjitha pa plan menaxhimi, si dhe Kuturman (3,600 ha, pjesërisht i dëmtuar dhe i tejshfrytëzuar)-të gjitha në Librazhd,
 - Bogova në Skrapar me rreth 330 ha,
 - Pishë-Poro në Fier me rreth 1,500 ha, e rrezikuar nga përmytjet, kripëzimi i tokës, erozioni detar dhe ndotja që sjell delta e Vjosës. Pylli i Levanit në Fier (200 ha) pa plan menaxhimi,
 - Gërmenj-Shelegur (430 ha) në Kolonjë, Cangonj në Devoll (250 ha, zonë ndërkufitare) dhe Krastafillak në Korçë (150 ha në gjendje të rënduar dhe pa plan menaxhimi),
 - Qafë Bushi Rrëzomë (500 ha dhe e dëmtuar) në Elbasan,
 - Balloll në Berat (330 ha), pa plan menaxhimi.
- Peizazhi i mbrojtur Vjosë-Nartë (rreth 197 km²), i pasur me ligatina, i pakënetëzuar, i rrezikuar nga ndotja që përcjell delta e Vjosës¹³¹;
- Zona e mbrojtur e burimeve të menaxhuara Piskal Shqeri (54km²) në Kolonjë, pa plan menaxhimi, me vlera historike, peizazhi, kulturore e turistike¹³²;
- Parku Arkeologjik i Apolonisë;

- Manastiri i Ardenicës (i Shën Marisë) si monument kulture dhe me territorin natyror të tij si monument natyre;
- Qyteti i Beratit me lagjet muze, mbi 2000-vjeçare, i njohur nga UNESCO, dhe si qendër urbane shumë-funksionale që mund të ofrojë shërbime për plotësimin e zinxhirit të vlerës së turizmit në të gjithë rajonin malor që shtrihet në qarkun e Beratit, e më tej në veri të Përmetit dhe verilindje të Kolonjës;
- Qyteti i Elbasanit me lagjen Kala dhe lagje të tjera me vlera historike, si qendër urbane shumë-funksionale, në presion zhvillimi, me lidhje shumë të mirë me Tiranën dhe me Korçën, përgjatë korridorit 8;
- Qyteti i Peqinit, si një qytet në zhvillim, në territor bujqësor dhe me objekte historike në territorin e tij (kalaja e Peqinit);
- Gjinari, Llixhat në Tregan, lugina e Shkumbinit nga Qukësi deri në burimet e tij në Valamare si zona me potencial për turizëm malor, kombinuar me shërbime specifike si ato që ofrohen nga Ilixhat, mundësia për ndërtim të pistave të skive në Valamare apo ecje në natyrë përgjatë Shkumbinit nga Qukësi në Lenie;
- Kuçova si territori dhe vendbanimi i parë në Shqipëri ku janë shfrytëzuar burimet e naftës, me infrastrukturë zonash industriale të trashëguar nga periudha para viteve '90-të dhe me një strukturë tipike të qytetit të ndërtuar gjatë diktaturës komuniste, të ruajtur në ditët e sotme.

Figura 69 Potenciali turistik dhe zonat në presionin e ndotjes mjedisore

Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Nga leximi i shpërndarjes së potencialeve turistike (të kombinuara me format e tjera të zhvillimit ekonomik, veçanërisht bujqësia), vihet re presioni që shkakton ndotja e mjedisit mbi një pjesë të

mirë të këtyre potencilaleve dhe territoreve rreth tyre. Kështu, nisur nga analizat e cilësisë së ujërave sipërfaqësore për Shkumbinin, Devollin, Osumin dhe Gjanicën, kemi evidentuar zonat ku shtrihet ndikimi i ndotjes së lumit, sipas pikave kryesore burim ndotjeje në territor. Po ashtu, figura e mësipërme evidenton edhe zonat kryesore që shfrytëzohen si burime naftë dhe industri e rëndë ndotëse (Patos-Marinza, Kuçova, Ballshi dhe Elbasani/Bradasheshi) dhe drejtimin e presionit të tyre në territor.

Sipas këtij leximi, në basenin e Shkumbinit, zona me presion të lartë të ndotjes nis menjëherë pas qytetit të Elbasanit (derdhja e ujërave të zeza në lumë dhe prania e vend-depozitimit të mbetjeve urbane përgjatë tij) dhe vjen duke u intensifikuar deri në derdhje, me pika të nxehta pas Peqinit dhe Rogozhinës. Në basenin e Seman-Osum-Devoll pika e parë e nxehtë evidentohet menjëherë pas qytetit të Beratit (uzina e baterive, ujërat e zeza dhe mbetjet urbane përgjatë lumit), për t'u intensifikuar pas Urës Vajgurore dhe Kuçovës ku lumi merr me vete edhe ndotjen e naftës, më tej pas zonës naftëmbajtëse të Patos-Marinzës dhe qytetit të Fierit. Si rezultat i ndotjes së lumit dhe ndikimit të zonave industriale, rrezikohen fusha prodhuese e Fierit dhe ajo e Bubullimës, fusha e Bradasheshit dhe e Cërrikut, tokat bujqësore përgjatë Shkumbinit dhe në Divjakë, më pak masivi kodrinor i Dumresë, dhe sigurisht zonat e mbrojtura përgjatë bregdetit në brendësi apo kufi të cilave ndodhen deltat e tre lumenjve që përcjellin ndotje (Shkumbin, Seman dhe Vjosë). Ndërkohë vlen të përmendet edhe dalja e gazsjellësit të TAP në plazhin e Semanit, ku do të ndërtohet një stacion kompresimi.

Së fundi, edhe pse një skenar i largët, një nga problemet me të cilat mund të përballet rajoni është përmbytja si rezultat i ndryshimeve klimatike. Kjo përmbytje, në rast se deti ngrihet me një nivel prej 30 cm në 30 vitet e ardhshme, prek territorin bujqësor deri në Fier e Lushnje, i cili në rastin më të mirë nuk arrin më tepër se 50 m mbi nivelin e detit. Në një skenar të tillë, parapërgatitja duhet të jetë lokale dhe rajonale.

Analiza e mësipërme parashtron disa çështje me rëndësi për vizionin e ardhshëm të zhvillimit të rajonit dhe sigurisht edhe të bashkisë:

1. Çfarë karakteri do të kenë qendërsitë urbane të niveleve të ndryshme në rajon?
2. Cili është rrjeti i lëvizjes që i shërben më mirë rajonit nga pikëpamja e zhvillimit dhe lidhshmërisë dhe cila është hierarkia e tij?
3. Çfarë karakteri do të kenë korridoret e lëvizjes dhe cilat janë zonat e fashat e zhvillimit territorial në rajon?
4. Cili është vizioni për mbarështimin e zonave të mbrojtura natyrore?
5. Çfarë masash do të merren për të ndaluar çlirimin e mëtejshëm të ndotjes nga burimet përkatëse dhe depërtimin e saj në territor, veçanërisht në zonat më të rrezikuara, dhe si përkthehen këto masa në vizionin e zhvillimit të rajonit?
6. Cili është pozicionimi midis tre ekonomive të zhvillimit: bujqësore, të turizmit dhe të industrisë dhe si lidhet ky pozicion me vendimmarrjen për zgjerimin e fushës së shfrytëzimit të naftës në Patos-Marinzë dhe për ndërtimin e *landfill*-it në territorin e ish-Metalurgjikut në Elbasan
7. Si do të trajtohet sistemi rrugor rajonal në mënyrë që të mos promovojë zhvillim urban në dëm të tokës bujqësore dhe asaj natyrore?
8. Çfarë parapërgatitjeje mund të realizohet në nivel rajonal për të përballuar skenarët negativë të ndryshimeve klimatike?

Koncepti rajonal i zhvillimit bazohet mbi adresimin e çështjeve të mësipërme. Ky koncept nuk mund të zgjidhë sfidën e balancës midis tre ekonomive pa një vendimmarrje kombëtare. Megjithatë, duke iu referuar edhe PPK-së, koncepti i vizionit rajonal ndërtohet si më poshtë:

i) Rajoni mbërthen dy basene të rëndësishme lumore, në të cilat (historikisht) lumi, si shtylla kurrizore e basenit, ka formuluar marrëdhënien e njeriut/vendbanimeve me natyrën. Pavarësisht se zhvillimet infrastrukturore kanë thyer disa nga pengesat natyrore, duke krijuar lidhje të shpejta të Tiranës me Elbasanin, apo Fierit me Tiranën, rajoni Shkumbin-Devoll (përfshirë Osumin e Semanin), funksionon si një organizëm, që rrjedh nga lindja në perëndim.

ii) Rajoni përshkohet nga një rrjet kombëtar rrugësh. Korridoret në të cilat rezultojnë ky rrjet lidhin qendrat kryesore urbane, thyejnë pengesat natyrore ose shfrytëzojnë terrenin/topografinë dhe formëzojnë karakterin ekonomik dhe të përdorimit të tokës në rajon. Kështu, Elbasani dhe Korça lidhen në sistem përmes Korridorit VIII, i cili shkurton kohën e udhëtimit Tiranë-Korçë edhe përmes segmentit Qukës-Plloçë. Ky korridor ka dy dalje ndërkombëtare-Qafë Thanën për në Maqedoni dhe Kapshticën për në Greqi. Korridori (Boshti) qendror i jugut lidh trinomin Kuçovë-Urë Vajguore-Berat me Elbasanin, Tiranën dhe Sarandën, duke siguruar dalje të shpejtë në Greqi përmes pikave kufitare të Kakavijës dhe Qafë Botës. Korridori i Kaltër paralel me atë të jugut vendos në një aks të shpejtë Durrësin, Lushnjën, Fierin dhe Vlorën/Gjirokastrën, ndërsa ruan edhe daljen Fier-Memaliaj përmes luginës së Vjosës.

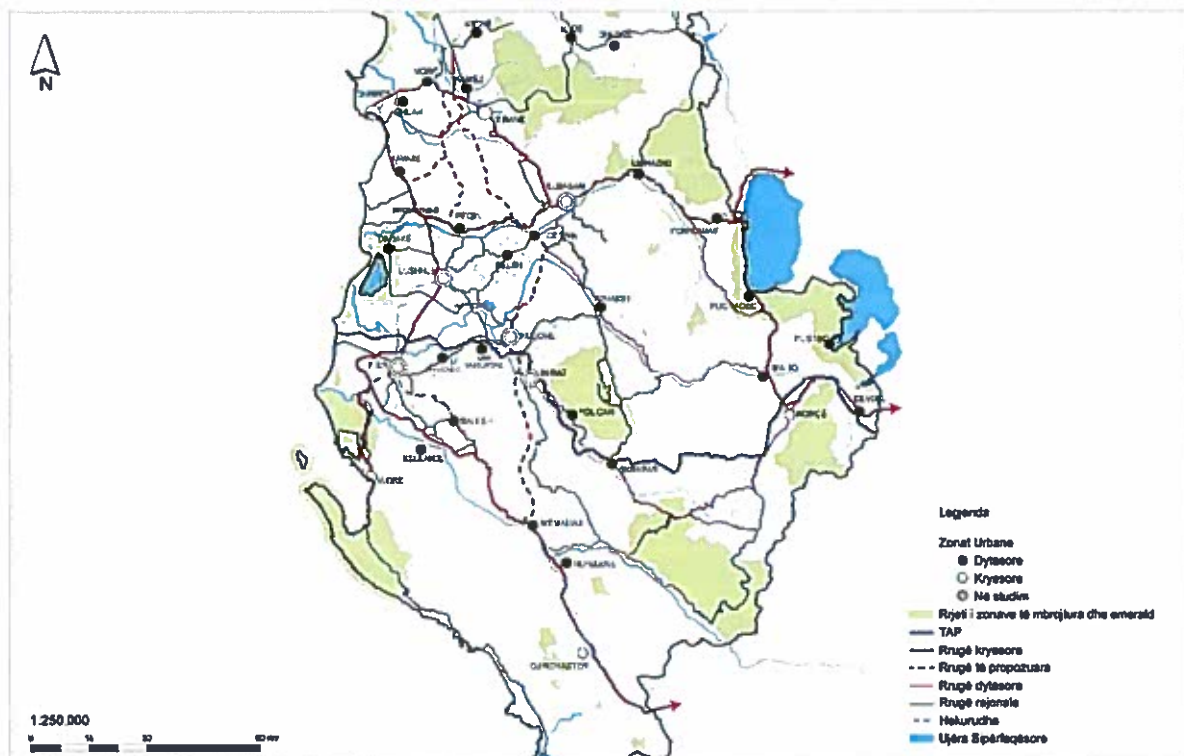
iii) Lidhja mes qendrave jo kryesore dhe e qendërsive urbane me qendra të nivelit të dytë fuqizohet përmes akseve rajonale. Akset rajonale thyejnë pengesat psikologjike dhe fizike të lëvizjes duke respektuar topografinë dhe luginat e lumenjve. Këto akse depërtojnë diagonalisht territorin dhe lidhen me akset kombëtare duke krijuar orbitale, të cilat rrethojnë zonat malore dhe krijojnë mundësi aksesit e tranzitit për vendbanimet e thella rurale në akset kombëtare. Korridoret rajonale janë boshti i efektit kaskadë të lëvizjes në territor. Cërriku Gramshi e Maliqi lidhen përmes aksit rrugor (historik) që shtrihet përgjatë luginës së Devollit. Aksi Berat-Skrapar lë pas kanionet e Osumit dhe pasi kalon tërthorazi në parkun kombëtar të Bredhit të Hotovës (në veri të tij) bashkohet (duke shfrytëzuar topografinë) me aksin rajonal Korçë-Ersekë. Dy boshtet kombëtare veri-jug lidhen diagonalisht përmes akseve rajonale Ura Vajguore-Lushnje dhe Ura Vajguore-Fier.

iv) Itineraret alternative natyrore/bujqësore/turistike janë zemra e profilit ekonomik të rajonit. Këto itinerare nuk kanë për qëllim aksesin e shpejtë, por përkundrazi synojnë të mbërthejnë banorët dhe vizitorët brenda rajonit, të rritin kohën e ndërveprimit të tyre me vlerat natyrore e historike të tij e të fuqizojnë rrjedhshmërinë e aktivitetit bujqësor brenda rajonit. Itinerari alternativ që lidh të gjithë rajonin fillon në Kashar përshkon luginën e Pezës dhe degëzohet në dy dalje, në jug të qytetit të Kavajës dhe në daljen perëndimore të qytetit të Peqinit. Më pas itinerari merr karakter fushor dhe pas një depërtimi drejt Vilë-Boshtovës deri në derdhjen e Shkumbinit në Adriatik (mbi lagunën e Karavastasë), kthehet drejt jugut në Divjakë e më pas në perëndim drejt Fier-Sheganit dhe rezervuarit të Murrizit (Thanës).

Itinerari devijon në veri dhe veri-lindje për të përshkuar Dumrenë deri në Belsh e më pas në Cërrik dhe Shirgjan, ku rifiton karakterin malor dhe depërton drejt Treganit (dhe Llixhave) për të dalë në Gramsh. Segmenti Gramsh-Çorovodë vijon përgjatë Tomorricës, në këmbët e parkut kombëtar të Malit të Tomorit, në lindje të tij. Nga ky moment, itinerari zërthehet në drejtime të ndryshme për të depërtuar pjesën jugore të Shqipërisë. Ky itinerar lidh vendbanimet rurale së bashku dhe me

akset rajonale, lidh zonën funksionale bujqësore me atë të turizmit malor dhe ekologjik dhe bashkon burime të rëndësishme natyrore e historike me njëra tjetrën. Të tjera itinerare alternative të rajonit (me të njëjtën natyrë, por më të shkurtra) janë ato Elbasan-Gjinar, Elbasan-Labinot Mal, Qukës-Valamare, Levan-Selenicë dhe Berat-Këlcyrë.

Figura 70 Koncepti i zhvillimit të rajonit rrjeti rrugor

Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

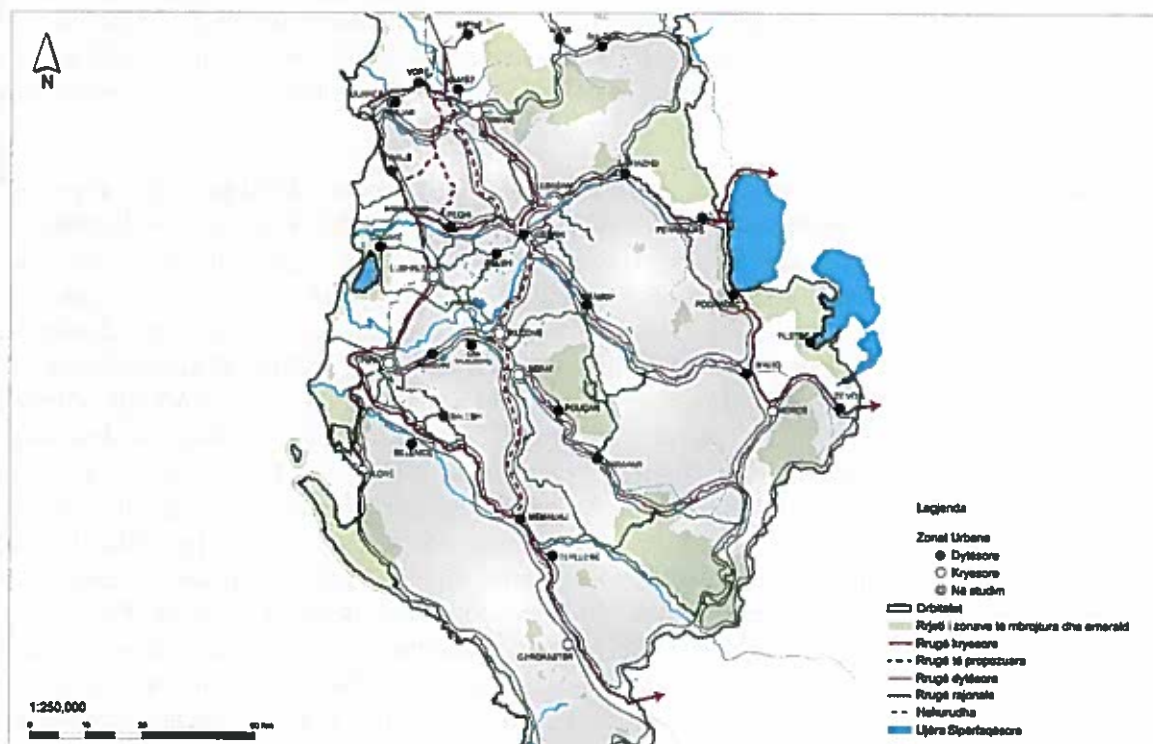
v) Një rrjet i pasur zonash të mbrojtura natyrore (një pjesë e të cilave ndodhen brenda Brezit të Gjelbër Evropian) mbështjellin si kurorë të gjithë rajonin, duke shërbyer edhe si kufizuesit natyrorë të tij dhe të dy baseneve lumore. Zonat fillojnë në veri të Librazhdit, vijojnë gjatë kufirit lindor të rajonit dhe Shqipërisë, depërtojnë në brendësi të rajonit duke kulmuar me Malin e Tomorit dhe në perëndim përfaqësohen nga brezi Karavasta-Nartë përgjatë bregut të Adriatikut. Brenda rajoni ndodhen edhe një sërë zonash natyrore të mbrojtura (më të vogla në sipërfaqe se kurora mbështjellëse) si dhe qendërsi urbane me vlera historike e kulturore dhe monumente kulture. Për t`iu përgjigjur nevojës që ka Shqipëria për të rritur sipërfaqen e mbrojtur natyrore, në këtë rajon fuqizohet lugina e Shkumbinit nga Dardhë-Xhyrë në Sopot dhe Gurin e Nikës, deri në Valamare, ndërsa zonave të mbrojtura aktuale u shtohen edhe sipërfaqet e identifikuara rreth tyre si zonat Emerald. I gjithë ekosistemi nga parku kombëtar i Karavastasë deri në atë të Vjosë-Nartë, lidhet si një brez i mbrojtur përgjatë bregut.

Figura 71 Koncepti i zhvillimit të rajonit-Korridoret e lëvizjes dhe hierarkia e qendrave

Burimi: Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Figura 72 Koncepti i zhvillimit të rajonit – Nënrajonet e lëvizjes

Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

vi) **Ruajtja e aseteve natyrore të rajonit në funksion të qëndrueshmërisë së zhvillimit aftësisë vetë-ripërtëritëse** është një nga objektivat kryesore të këtij koncepti rajonal të zhvillimit. **Bregdeti është një ndër këto asete dhe cilësia e vijës bregdetare është reflektim i shëndetit mjedisor dhe ekonomik të të gjithë rajonit.** Tokat bujqësore të kripëzuara nga jugu i Karavastasë deri në Pishë-Poro shpallen brez i mbrojtur natyror. Në këtë mënyrë ato i shtohen ekosistemit në ruajtje dhe evoluojnë drejt natyralizimit. Përveçse i shton rajonit dhe Fierit një territor të rëndësishëm për zhvillimin e eko-turizmit, ky brez krijon pengesën mbrojtëse mes tokave të Myzeqesë dhe detit dhe trajtohet në nivel kombëtar e lokal me projekte që zbutin erozionin detar dhe mbrojnë tokat bujqësore nga përmytjet.

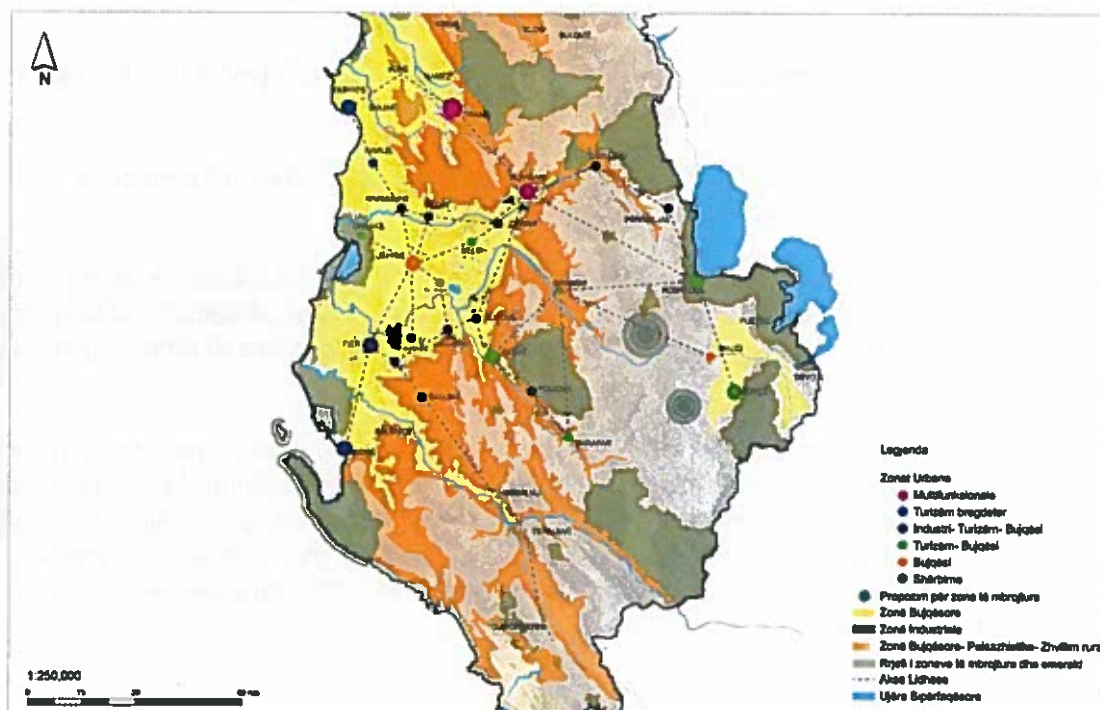
vii) **Sistemi bujqësor** që kufizohet nga Rrogozhina në veri, Belshi në veri-perëndim, Kuçova e Berati në jug, Fieri në jug-lindje, depërton përgjatë Shkumbinit deri në Elbasan, dhe ka në qendër Lushnjën, është një nga më të rëndësishmit në Shqipëri. Ka sipërfaqen më të madhe dhe rendimentin më të lartë dhe ka krijuar mekanizma mbrojtës të tokës bujqësore nga fragmentimi urban, ndotja industriale dhe degradimi si pasojë e përmytjeve dhe mirëmbajtja e sistemit të kullimit dhe ujitjes. **Ruajtja e tokës bujqësore të këtij rajoni është kryefjala e zhvillimit të tij dhe aktiviteti bujqësor fuqizohet përmes aplikimit të bujqësisë organike, konsolidimit të produkteve bujqësore (në pamundësi të konsolidimit të fermave), ndërtimit të tregjeve rajonale dhe mbështetjes kombëtare për zhvillimin e bujqësisë dhe produktit shqiptar.**

viii) **Rritja inteligjente e zonës urbane dhe e qyteteve si motorri i ekonomisë urbane** është një nga shtyllat e zhvillimit të qëndrueshëm të rajonit. **Qendrat urbane rigjenerohen** përmes projektesh që kanë në thelb: densifikimin përmes mbushjes urbane; krijimit të rrjetit arterial të lëvizjes urbane; mbrojtjes së hapësirës natyrore e bujqësore rrethqytetëse nga ndërtimet; krijimit të zonave të shtrirjes së qytetit në 15-20 vitet e ardhshme mbi bazën e projekteve realiste të popullsisë dhe të bollshme për të lejuar zhvillime infrastrukturore e për të shmangur zhvillime të pakontrolluara dhe spekuluese mbi tregun e tokës.

Nga pikëpamja ekonomike qendrat urbane dhe vendbanimet krijojnë një rrjet që funksionon mbi parimin e plotësueshmërisë dhe konkurrueshmërisë. Elbasani evidentohet si një qendër e madhe urbane me karakter shumë-funksional, të ngjashëm me Tiranën, ku presioni për zhvillime urbane dhe ekonomike dikton densifikim dhe zgjerim e ku qytetarët plotësojnë të gjitha nevojat e tyre për shërbime (banim, arsim, kulturë, turizëm, industri, shëndetësi, etj.). Fieri, Kuçova, Ura Vajgurore dhe Patosi janë qendra me karakter të shumëfishtë, që lëviz nga prioriteti për zhvillimin e industrisë, tek turizmi dhe bujqësia, të gjitha në një balancë funksionale dhe ku Fieri përbën qendrën kulmore të kësaj fashe ekonomike. Lushnja ka karakter të pastër bujqësor nga pikëpamja e zhvillimit ekonomik, ndërsa qendra urbane e saj ofron shërbimet për të gjithë territorin e bashkisë. Duke ndjekur sa territorin bujqësor dhe atë natyror, një rrjet qendërsish urbane (të hierarkive të ndryshme për nga madhësia) specializohet në ekonomi urbane të bazuara mbi (eko/agro)turizmin dhe më pak bujqësinë si bazë për zhvillimin rural të bashkive Divjakë, Belsh, Gramsh, Skrapar, Berat, Pogradec dhe Korçë. Këto qendërsi urbane janë porta hyrëse për parqet kombëtare (zonat e mbrojtura), brezin kodrinor të zhvillimit rural (masivet e kodrave rrethuese me lartësi 150-300 m mbi nivelin e detit) dhe zonën malore që shtrihet nga Sopoti në Valamare e deri në Frashër. Veçanërisht Berati e Korça të vendosura në perëndim e lindje të kësaj zone malore, janë qendrat kryesore urbane (porta të turizmit alor), përmes të cilave aksesohet ky territor dhe që funksionojnë së bashku me të si një organizëm ekonomik e mjedisor.

ix) **Industria** zë një vend të rëndësishëm në ekonominë e rajonit dhe bashkëjeton me funksionet e tjera të tij. **Balanca mes industrisë, bujqësisë dhe vlerave natyrore të rajonit është e një rëndësie jetësore për garantimin e aftësive vetëripërtëritëse të tij.** Fasha me gravitet ekonomik industrial ndodhet në pjesën jugore të sistemit kryesor bujqësor (me fokus industrinë e naftës), midis Fierit dhe Kuçovës, si dy polet e fashës dhe me një zgjatim drejt Ballshit. Territorët me funksion kryesor industrinë gjenden edhe në fushën e Bradasheshit brenda kufijve të zonës së ish-kombinatit metalurgjik të Elbasanit. Këto territore janë pastruar nga ndotjet industriale të trashëguara nga e kaluara dhe janë në funksion të industrive prodhuese e përpunuese, me teknologji të pastër. Zgjerimi i territorit për kërkime në zonë naftëmbajtëse drejt Bubullimës është në tkurrje. Po kështu janë pastruar edhe të gjitha territorët e tjera industriale në Berat, Lushnje dhe Fier.

Figura 73 Koncepti i zhvillimit të rajonit-Ndërthurja e sistemeve dhe qendërsive

Burimi:

PLGP dhe Co-PLAN, 2015

1.11 Përfundime dhe rekomandime, analiza SWOT

1.11.1 Përfundime dhe rekomandime

Ky seksion bën një përmbledhje të gjetjeve dhe rekomandimeve kryesore të nxjerra gjatë analizave të Sfidave të Bashkisë Kuçovë

Tendencat kryesore të zhvillimit

- Bashkia Kuçovë ka një identitet të fuqishëm industrial, të trashëguar që në shek. XVIII dhe të fuqizuar në periudhën e themelimit si “Qyteti i Naftës”. Pavarësisht statusit aktual në stanjacion të kësaj industrie, ky potencial duhet ripërdorur në mënyrë të re dhe efikase për ekonominë lokale.
- Dy spikatje të rëndësishme kulturore (dhe potenciale për turizmin) janë Kisha bizantine e Shën Nikollës në Perondi, dhe Kisha e Salcë Kozares.
- Zhvillimi hapësinor në Kuçovë ka pësuar rritje të madhe territoriale në periudhën 1990-2007, më pas ka qëndruar pothuajse në stanjacion.
- Analiza e policentrizmit (aktual dhe potencial) e paraqet Bashkinë e Kuçovës si një zonë mjaft qendrore ndaj flukseve të lëvizjes, përqendrimit të popullsisë, distancave të shkurtra, e interesit për punësim (për shkak të afërsisë me rrjetin e lëvizjes dhe të mbivendosjes së izokroneve).
- Por tregues të tjerë si numrit i studentëve, vlera e shtuar bruto, numri i hoteleve e numri real i lëvizjeve janë në vlera të ulëta, çka përforcon faktin se pozicionimi konkurrues nuk mjafton për të rritur pozicionin ekonomik të zonës. Por padyshim, gjeografia e bashkisë është një avantazh që duhet shfrytëzuar e mund të marrë edhe më tepër vlerë në kushtet e ndërtimit/fuqizimit të disa akseve kombëtare në zonë dhe afër saj (sidomos lidhja me Belshin dhe Elbasanin).

Territori dhe mjedisi

Metabolizmi

- Energjia gjeotermale në territorin e Kuçovës mund të përftohet nga uji i shtresave kolektore që gjendet në pusët e naftës, për ngrohjen e serave.
- Numri i ditëve me diell dhe sasia e rrezatimit diellor në territorin e Kuçovës janë mjaft të favorshme për t’u përdorur si burim energjie. Një nga mënyrat e përdorimit të kësaj energjie do ishte nëpërmjet paneleve fotovoltaike, për ngrohjen e banesave etj. Energjia e eksportuar përbën vetëm 8,6% të energjisë së importuar, kjo tregon që përveç humbjeve në rrjet, burimet alternative të energjisë nuk shfrytëzohen.
- Sistemi i furnizimit me ujë të pijshëm duhet të shtrihet në të gjithë territorin e bashkisë. Ky sistem furnizimi duhet të jetë kryesisht konvencional (rrjet tubacionesh) në zonat ku është

e nevojshme, ndërsa në zonat ku uji mund të nxirret nëpërmjet puseve mund të përdoret kjo metodë.

- Thuajse i gjithë territori shtrihet në formacion ujëmbajtës (akuifer me porozitet çarje-karst dhe përcjellshmëri shumë të lartë të lartë uji), ndaj është më i ndjeshëm ndaj ndotjes që mund t'iu shkaktohet ujërave nëntokësore dhe tokës. Sasia totale e ujit të prodhuar në Bashkinë Kuçovë është 2,308.7 m³/ orë ndërkohë që kërkesa aktuale është vetëm 302 m³/ orë, që tregon se me një menaxhim më të mirë të sistemit të furnizimit me ujë mund të kemi mbulim të të gjithë territorit me shërbimin e furnizimit me ujë.
- Fluksi i ushqimit tregon që kulturat bujqësore që kanë prodhim më të lartë në Bashkinë Kuçovë janë perimet, drithërat, drufrutorët si: pemët frutore, ullinjtë dhe vreshtat. Pra Kuçova nuk është e specializuar në një kulturë specifike, por ka një sasi prodhimi të përafërt të kulturave të sipërpërmendura. Sipas edhe Ministrisë së Bujqësisë, kulturat më të përshatshme për Kuçovën janë: prodhimet e serave, duhani, drufrutorët si pjeshkë dhe ullinj, gjithashtu prodhimi i mjaltit, i cili ka një rendiment mesatarisht të lartë.
- Duhet që mbetjet të diferencohen patjetër që në burim, në mënyrë që të ketë një nivel më të lartë riciklimi. Vend-depozitimi që ndodhet në Tapi, pranë shtratit të Lumit Devoll duhet të mbyllet dhe sipas standardeve përkatëse dhe të transferohet si landfill sanitar-inxhinierik në një territor gjeologjikisht dhe teknikisht të përshtatshëm, larg akuifereve dhe me përshkueshmëri të ulët. Shërbimi i grumbullimit të mbetjeve ofrohet në të gjithë territorin e bashkisë dhe ky është një tregues pozitiv. Prioritet i kësaj bashkie duhet të jetë diferencimi i mbetjeve urbane, për të pasur një ndotje sa më të ulët në territor.

Mjedisi dhe ekosistemet

- Rezultatet e monitorimit treguan se ujërat e Devollit, Osumit e Semanit janë të ndotura thellë me metale të rënda. Meqenëse ujërat e këtyre lumenjve përdoren edhe në bujqësi, është e nevojshme që ujërat e lumenjve të monitorohen më tej për të përcaktuar nëse janë të përshtatshëm për ujitje.
- Është e nevojshme që bashkia të ndërmarrë projekte që synojnë uljen e ndotjes në lumë, parandalimin e derdhjes së ujërave të zeza në lumë, të mbetjeve industriale, dhe të të gjitha aktiviteteve që ndikojnë në ndotjen e ujërave të tij, duke përfshirë edhe ndotjen e ujërave nga inputet bujqësore nëpërmjet përdorimit eficient të tyre. Përveç ndotjes, është e rëndësishme që bashkia të planifikojë projekte më përparësi për rehabilitimin e lumenjve, së bashku me projekte bashkëpunimi me bashkitë e tjera që preken nga Devolli, Osumi e Semani, për menaxhimin e integruar të këtyre lumenjve.
- Për të shmangur degradimin e tokave dhe rrezikimin e shëndetit të njeriut nëpërmjet konsumit të produkteve të rritura në toka të ndotura nga nafta, është e nevojshme që bashkia të përcaktojë qartë kufirin e ndarjes ndërmjet tokave bujqësore dhe atyre industriale.
- Përveç mbrojtjes së burimeve ujore, bashkia përballet edhe me nevojën e shmangies së degradimit të tokës nga praktikat bujqësore të paqëndrueshme. Për këtë arsye, është e

nevojshme që bashkia të krijojë kushte që shmangin problemet që vijnë me bujqësia intensive duke futur shërbimin e agronomisë nëpër fshatra bujqësore. Duke u ofruar informacionin e duhur bujqve, ky shërbim i ndihmon ata që të shtojnë prodhimin bujqësor nëpërmjet praktikave moderne bujqësore pa cenuar qëndrueshmërinë e saj.

- Duke qenë zonë me burime të shumta naftë me shfrytëzim intensiv, është e rëndësishme që të kryhen studime që përcaktojnë gjendjen e nëntokës për të shmangur rreziqet që mund të kanosen nga shembje të ndryshme të saj, sidomos në një kohë kur teknologjia e shfrytëzimit të naftës së përdorur është shumë e përparuar dhe e re, dhe kur ndikimi i së cilës në mjedis ende debatohet.
- Në territorin e bashkisë ndodhen edhe disa vatra të nxehta mjedisore. Duke pasur parasysh rreziqet që vatrat e nxehta mjedisore paraqesin për mjedisin dhe shëndetin e njeriut, nevojitet që të merren masa për pastrimin dhe rehabilitimin e tyre sa më të shpejtë.
- Bashkia ndeshet edhe me sfidat e ndotjes së ajrit nga industria e naftës dhe burime të tjera. Dy nga ndotësit më të përhapur në qytetin e Kuçovës dhe në zonën përreth janë LNP-ja, e cila e ka origjinën nga automjetet që lëvizin në zonë, dhe H₂S e cila e ka origjinën nga industria nxjerrëse e naftës që operon në zonë. Ndërkohë, falë industrisë nxjerrëse të naftës, lëndë të tjera ndotëse në ajër të cilat nuk janë mbi normat e lejuara janë edhe oksidet e squfurit, si trajta SO₂ dhe benzeni C₆H₆. Ndërkohë një burim tjetër ndotje në zonën e qytetit të Kuçovës është edhe fabrika e prodhimit të tullave dhe impianti i prodhimit të asfalto- betonit. Prania e kësaj industrie në zonë ka sjellë praninë e grimcave ndotëse të ajrit si PM₁₀, PM_{2.5}, C, S të cilat në të shumtën e rasteve janë mbi normat e lejuara, duke u bërë burim i shumë sëmundje të mushkërive dhe ndotjes së mjedisit. Në këto kushte, Bashkia Kuçovë duhet të marrë masa për shtimin e hapësirave të gjelbra pranë industrive ndotëse, si dhe të bashkëpunojë me inspektoratet shtetërore dhe vendore të mjedisit për kontrollin e vazhdueshëm të zbatimit të kushteve të lejeve mjedisore të këtyre bizneseve.
- Për këtë arsye duhen marrë masa për fortifikimin e pengesave të brigjeve të lumenjve, kryesisht në zonat më problematike, të cilat janë të prekura edhe nga erozioni lumor.
- Për të parandaluar efektet e mundshme negative të ndryshimeve klimaterike, duhen marrë masa për përmbushjen e nevojave ushqimore në raste ekstreme, ku kulturat bujqësore dëmtohen nga përmbytjet masive dhe nga periudhat e gjata të thatësisë.

Zhvillimi ekonomik

- Treguesit makroekonomikë në nivel qarku vlerësojnë se Qarku Berat është ndër 5 qarqet që kontribuojnë më pak në PBB e vendit, dhe ka tendenca uljeje të vlerave të PBB ndër vite.
- VSHB më e madhe në nivel qarku i takon bujqësisë, ndjekur nga industria. Gjithsesi produktiviteti më i lartë është i sektorit të shërbimeve, gjë që tregon se ky është sektor që vlen për të investuar.

- Kuçova ka ecuri pozitive të njësive ekonomike, me mbizotërim biznesesh të vogla, dhe numër të madh biznesesh për 1,000 banorë, në krahasim me qarkun (veçanërisht Kuçova e Perondia). Aktivitetet ekonomike përgjithësisht janë të diversifikuara, sidomos në Kuçovë, ku shërbimet dhe tregtia janë mbizotëruese, ndjekur nga aktivitetet industriale.
- Sektori bujqësor përfaqësohet nga një numër prej 5,318 fermash bujqësore, blegtorale e mikse, si dhe 37 subjekte agro-përpunuese. Numri i fermave është mjaft përfaqësues në Qarkun Berat, dhe veçanërisht prodhimi i perimeve të serës, foragjereve, bostanoreve, dhe rendimenti i lartë prodhues i qumështit të lopës, të dhisë, mishit të gjedhit dhe të imëtave. Gjithsesi në Kuçovë nuk ka pikë grumbullimi bujqësore, por më e afërta ndodhet në Kutalli të Lushnjes.
- Sektori industrial përfaqësohet nga disa subjekte agro-përpunuese të industrisë së lehtë, si dhe industria e nxjerrjes së naftës, e përpunimit të saj. Numri i puseve në bashkinë Kuçovë është më i larti në gjithë zonat naftëmbajtëse në Shqipëri, ndërkohë që punësimi në këtë sektor zë vetëm 17% të të punësuarve në nivel bashkie.
- Ekonomia e Bashkisë Kuçovë është e orientuar drejt ekonomisë agrare, por sektori bujqësor nuk është aq mbizotërues sa në bashki të tjera fqinje. Potencialisht, sektori i shërbimeve vlen për t'u zhvilluar, duke qenë se aktualisht zë 30% të të punësuarve.
- Në nivel qarku, Bashkia Kuçovë humb një pjesë të madhe të fuqisë punëtore, sidomos në njësinë Lumas, ku punojnë jashtë saj më shumë se 50% e të punësuarve. Zhvendosjet për arsye punësimi bëhen kryesisht drejt njësive administrative të Bashkisë Berat, drejt bashkive fqinje, por edhe drejt qyteteve të mëdha të afërta, si Fieri e Lushnja. Kuçova përthith pjesën më të madhe të të punësuarve që lëvizin për arsye pune nga Perondia e Kozara, ndërsa njësia Lumas nuk ka një marrëdhënie të theksuar me të, por kryesisht më njësi mjaft periferike, si Moglica, Poshnja, etj. Flukset ardhëse të punësimit janë shumë të pakta, gjë që dëshmon se Kuçova nuk është ende një ekonomi aglomeruese e mirëfilltë, por mund të ketë tendenca të bëhet e tillë, nëse fuqizohet në vazhdim me Perondinë.
- Zonat kryesore ekonomike të Kuçovës janë 6: 2 zona biznesesh në hyrje të qytetit dhe në bulevardin kryesor të tij, fokusuar në biznese të mëdha e të vogla dhe në shërbime tregtare; 1 zonë industriale në periferi të qytetit, e cila funksionon pjesërisht si industri nxjerrje e përpunimi naftë, dhe pjesërisht me industri të tjera të vogla; 3 zona të puseve të naftës, të shpërndara në tokë bujqësore, në afërsi të burimeve ujore dhe lumenjve, si dhe në mes të qendrave urbane. Këto zona industriale, veçanërisht industrinë nxjerrëse dhe puset e naftës, janë në konflikt të vazhdueshëm mjedisor në raport me tokën bujqësore e urbane, dhe duhen marrë masa pyllëzimi e buferike për shmangien e këtyre problemeve.

Analiza socio-ekonomike

Analiza demografike

- Bashkia Kuçovë në 1 janar 2015 regjistroi një numër të popullsisë rezidente prej 31 mijë banorë, me një koeficient të raportit gjinor të vlerësuar në 101 (101 meshkuj për çdo 100

femra). Sipas strukturës moshore rreth 68% e kësaj popullsie i përket grup-moshës (15-64) vjeç dhe 19% në grupmoshën (0-14) vjeç, tregues këta që demonstrojnë potencial të lartë të popullsisë ekonomikisht aktive, përfshirja e së cilës në tregun e punës do të rrisë performancën ekonomike dhe mirëqenien e popullatës. Struktura aktuale demografike e popullsisë rezidente si dhe mosha mesatare e saj relativisht e re tregon së akoma kemi një popullsi të re.

- Sipas projeksioneve të popullsisë-skenari i rritjes së mesme- popullsia e qarkut/bashkisë do të pësojë rënie, me një ritëm mesatar vjetor, rreth 1% dhe si faktor kryesor mendohet të jetë migracioni i brendshëm.
- Treguesi i varësisë totale do të ruajë vlerat e tij të ulëta (45-55) deri në vitin 2021, duke demonstruar kështu ekzistencën e të ashtuquajturit “divident demografik”. Për të përfituar nga “dividenti demografik” kërkohen politika të bashkërenduara në nivel qendror evendor, për të mundësuar, arsimimin, trajnimin dhe përfshirjen në tregun e punës të kësaj kategorie të popullatës, me qëllim rritjen dhe përmirësimin në vazhdimësi të mirëqenies së saj.

Analiza socio-ekonomike

- Në Bashkinë Kuçovë, mesatarja e viteve të shkollimit është 9.6 vite, relativisht më e ulët se mesatarja kombëtare. Përqindja e popullsisë me arsim të lartë universitar dhe pasuniversitar është 6.2%. Ky raport e pozicionon Kuçovën në mënyrë të favorshme në raport me bashkitë fqinje. Qyteti i Kuçovës rezulton me nivelin më të lartë arsimor, ku 10% e popullsisë kanë përfunduar arsimin universitar
- Sa i takon infrastrukturës arsimore, bashkia Kuçovë ka mbulim të mirë me të tre nivelet e arsimit (parashkollor, 9-vjeçar dhe të mesëm). Disa fshatra me distancë të largët nga institucionet arsimore më të afërta janë: Frashëri, Luzaj dhe Katundas në lidhje me kopshtet, Zelevizhda, Lumasi e Katundasi në lidhje me shkollat 9-vjeçare dhe, përveç tyre, edhe Driza, Koritëza e Sheqëzi në lidhje me shkollat e mesme.
- Raporti mësues-nxënës, si tregues i kapacitetit të mësimdhënies, rezulton të jetë relativisht favorizues në krahasim me standardet e BE, si dhe mesataren kombëtare, sidomos për ciklin e parë dhe të dytë të studimeve.
- Në bashkinë Kuçovë gjenden 20 institucione shëndetësore, nga të cilat 1 spital (në qytetin e Kuçovës), 6 qendra shëndetësore, 7 ambulanca konsultore, 3 shërbime dentare dhe 3 farmaci. Kërkohet të shtohet një qendër shëndetësore në njësinë Perondi dhe 2-3 qendra shëndetësore, ose ambulanca konsultore në njësinë Kuçovë, për të përmbushur standardet e kërkuara të sigurimit të shërbimit parësor.
- Sa i takon nivelit të përgjithshëm shëndetësor të popullsisë, ai paraqitet i mirë sa i takon numrit të personave me aftësi të kufizuar dhe treguesve të vdekshmërisë foshnjore. Gjithsesi prania e industrisë përpunuese të naftës sjell shqetësim të vazhdueshëm në shëndetin e banorëve të zonave afër saj.

- Punësimi në Bashkinë Kuçovë është i orientuar kryesisht drejt sektorit bujqësor, sidomos në njësitë rurale. Në qytetin e Kuçovës ka diversifikim të mirë të punësimit, mes shërbimeve, tregtisë dhe industrisë, por shkalla e papunësisë është shumë e lartë (38%).
- Gjendja e përgjithshme e varfërisë dhe mirëqenies ekonomike paraqitet pozitive në raport me nivelin kombëtar dhe rajonin.
- Shërbimet sociale të dedikuara për grupmoshat në nevojë, si dhe problem specifike, mungojnë totalisht në qark, ose janë të paaksesueshme nga banorët e bashkisë.
- Gjendja e strehimit në bashki është problematike, dhe kërkon të merren masa për strehimin e më shumë se 500 familjeve të pastreha.

Sistemet territoriale dhe përdorimi i tokës

- Përdorimi bujqësor është dominues dhe burimi kryesor në nivel bashkie. Pjesa më e madhe e tokës bujqësore është tokë arë e kultivuar.
- Konfliktet kryesore në përdorimet e papërputhshme lidhen me vendndodhjen e puseve të naftës në afërsi të zonave të banuara dhe në mes të tokës bujqësore të kultivuar, si dhe shumë pranë brigjeve lumore. Duhet marrë masa për uljen e efektit negativ të tyre në mjedis, apo rrezikun e kontaminimit të tokës dhe ujërave.
- Zonat e përpunimit të naftës ndodhen shumë pranë qendrës së banuar dhe nuk janë të izoluar në mënyrë të mirë, pavarësisht përdorimit të filtrave për emetimet në ajër.

Infrastruktura rrugore dhe transporti

- Gjendja e aksesueshmërisë në Bashkinë Kuçovë paraqitet relativisht problematike, veçanërisht për njësinë Lumas, e cila nuk ka lidhje drejtpërdrejt me Kuçovën brenda territorit të bashkisë.
- Aksesit kryesor në nivel bashkie realizohet nëpërmjet 3 akseve ndërqytetëse, të cilët lidhen mes tyre në pjesën veriore të qytetit të Kuçovës: aksi Berat-Kuçovë, aksi Kuçovë-Fier Shegan dhe ai Kuçovë-Cërrik. Pjesa tjetër e territorit aksesohet me rrugë ndërqytetëse dytësore, të cilat lidhin njësinë Kozare me Belshin dhe Grekanin, fshatin Perondi me Velagoshtin dhe qendrën Kuçovë, Lumasin me Beratin e Kuçovën, etj.
- Rrugët lokale, të cilat përbëjnë mbi 70% të segmenteve rrugore, janë kryesisht rrugë bujqësore ose me funksion peizazhi dhe lidhin gjithë vendbanimet me akset kryesore.
- Në ndërprerjen me rrugët ndërqytetëse kryesore, ato formojnë 135 pika konfliktuale, të cilat duhet të trajtohen me kujdes nga pikëpamja e sigurisë rrugore.
- Sa i takon projekteve strategjike të infrastrukturës, Plani Kombëtar 2015-2030 parashikon që në Kuçovë të kalojë boshti qendror jugor, përkatësisht segmenti që nis në Papër e

përfundon në Memaliaj, ku bashkohet me korridorin e kaltër. Ky është një nga investimet më të rëndësishme të infrastrukturës rrugore që pritet të ndërtohet në vendin tonë.

Sistemi i furnizimit me ujë dhe kanalizimet

- Qyteti i Kuçovës ka furnizim të mirë me ujë të pijshëm, që sigurohet nga Ujësjiellësi i Bogovës.
- Në rreth 35% të popullsisë në zonën rurale të Bashkisë Kuçovë, nuk ka sisteme të ndërtuara të furnizimit me ujë.
- Kapaciteti i rezervuarëve është i mjaftueshëm për një operim normal të sistemit.
- Zona rurale paraqitet problematike, kryesisht njësitë Kozare dhe Lumas.
- Rreth 25% e tubave të rrjetit shpërndarës janë ndërtuar para viteve '80, gjë që është edhe një nga arsyt kryesore të humbjeve të mëdha teknike në rrjetin shpërndarës, si dhe të presionit të ulët në të.
- Rreth 30% e popullsisë së qytetit Kuçovë nuk është i lidhur me sistem largimi të ujërave të zeza, por janë të organizuar vetë, me anë të gropave septike, për të cilat duhet ndërtuar sistem i ri i largimit të ujërave të ndotura. Gjithashtu, në zonat ku është e pamundur të ofrohet shërbimi me kanalizime, duhet të mundësohet ndërtimi i gropave septike në përputhje me standardet teknike.
- Sistemi i largimit të ujërave të ndotura duhet rehabilituar në mjaft pjesë të tij, duke përdorur teknologji të reja të materialeve dhe diametra që i përgjigjen sasisë së ujërave të zeza në funksion të numrit të popullsisë që derdhen ujërat në të.
- Të shihet maksimalisht mundësia e ndarjes së sistemit të ujërave të shiut nga ato të zeza, për të cilat duhet ndërtuar impiant i pastrimit të tyre.

Menaxhimi i mbetjeve urbane

- Shërbimi i grumbullimit të mbetjeve urbane ofrohet për qytetin e Kuçovës, si dhe për njësitë Perondi e Kozare, në një shkallë të mirë mbulimi, një herë në ditë.
- Vend-depozitimi i mbetjeve të ngurta në meandrin e Lumit Devoll, në afërsi të fshatit Rreth Tapi, është një ndër vartat e nxehta më të rëndësishme të bashkisë, pasi toka në këtë zonë është shumë aluvionale dhe mbetjet e lëngshme, duke shkaktuar jo vetëm shtresat nëntokësore, por edhe ujërat nëntokësorë dhe vetë ujërat e lumit

Financat vendore

- Bashkia Kuçovë paraqet një nivel të ulët autonomie financiare përgjatë pesë viteve të konsideruara. Në vijim të ndarjes së re administrative-territoriale (shtimit të 3 komunave) dhe ligjit të ri për vetë-qeverisjen vendore, Bashkia Kuçovë përballlet me sfidën e

menaxhimit burimeve financiare të kufizuara përkundrejt nevojave gjithmonë në rritje për shërbime dhe investime kapitale.

- Në këtë kontekst, planifikimi strategjik i investimeve kapitale në funksion të përmirësimit të cilësisë së shërbimeve publike në territoret në administrim rezulton i domosdoshëm dhe një parakusht për zhvillimin ekonomik vendor.
- Ndaj, vlerësohet thelbësor fuqizimi dhe përmirësimi i performancës financiare në kahun e të ardhurave (veçanërisht rritja e bazës së tatueshme dhe tatim paguesve) si dhe racionalizimi në kahun e shpenzimeve (kryesisht ato administrative dhe operative).
- Krahas burimeve të veta, përdorimi i instrumenteve financiarë si huaja nga sistemi bankar (në përputhje me kuadrin rregullator në fuqi), fondet nga donatorët e huaj (apo vendas), apo edhe format e partneritetit publik-privat paraqesin një mundësi reale për realizimin e investimeve kapitale.
- Në këtë drejtim, vlerësohet e domosdoshme rritja e kapaciteteve të bashkisë në drejtim të hartimit, menaxhimit, zbatimit dhe monitorimit të projekteve të investimeve nëpërmjet këtyre formave të financimit.

1.11.2 Analiza SWOT

PIKA TË FORTA	PIKA TË DOBËTA
<ul style="list-style-type: none"> • Strukturë hapësinore kompakte e qendrës Kuçovë • Strukturë moshore e re e popullsisë • Vlerë pozitive e koeficientit të varësisë • Normë papunësie relativisht e ulët, në krahasim me rajonin • Përqindje e lartë e personave me arsim të lartë, në raport me bashki fqinje • Mbulim i mirë me infrastrukturë arsimore • Raporte të favorshme mësues-student për shkollat 9-vjeçare • Prani e një spitali rajonal në qytetin e Kuçovës • Sipërfaqe e madhe toke bujqësore e kultivueshme • Sistem ujitjeje e kullimi i rehabilituar • Numër i madh fermash bujqësore • Gjendje e përgjithshme varfërie dhe mirëqenieje ekonomike pozitive në lidhje me rajonin • Nivel përgjithësisht i mirë i shëndetit publik 	<ul style="list-style-type: none"> • Aksesueshmëri e dobët e njësisë Lumas • Vendndodhja e puseve të naftës në tokë bujqësore dhe afër vendbanimeve • Lidhshmëri e dobët e territorit nëpërmjet rrugëve lokale • Numër i madh pikash konfliktuale të kalimit nga rrugë lokale në rrugë ndërqytetëse • Tkurje e popullsisë me 5% në periudhën 2011-2015 • Normë papunësie e lartë në qytetin e Kuçovës • Nivel mesatar edukimi më i ulët se mesatarja kombëtare • Raporte jo të favorshme mësues-student për shkollat e mesme dhe edukator-fëmi për kopshtet • Nevojë për minimalisht 4 qendra shëndetësore shtesë (1 në Perondi e 3 në Kuçovë) • Mungesë e objekteve të karakterit social për grupet e marginalizuara dhe personat me probleme • Kapacitet i ulët ujëmbajtës i zonave ranore e flishore, ku ndodhen burimet kryesore ujore • Sasi e lartë NH₄⁺ në ujërat sipërfaqësorë të bashkisë • Prani e lartë metalesh të rënda në ujërat sipërfaqësorë (Pb, Cd, Ni, Fe, Cu, Cr, As) • Vlera të larta PM₁₀ në ajër, si rezultat i automjeteve • Prani në ajër e gazit H₂S, si rezultat i përpunimit të naftës • Ndotja e tokës nga pusët e naftës, sidomos në njësinë Kozare • Mungesë e një pike të grumbullimit dhe tregtimit të produkteve bujqësore brenda territorit të Bashkisë • Numër i madh aplikantësh si të pastrehë, numër i cili potencialisht do rritet, sipas nevojave të njësisë rurale

MUNDËSI

- Larmishmëri potencialesh ekonomike (industri, bujqësi, blegtori)
- Ndërlidhje e mirë me rajonin në kuadër të policentrizmit, si zonë e mundshme punësimi e investimesh
- Numër i madh segmentesh rrugore peizazhistike, që krijojnë mundësi për integrim me rrjetet natyrore rajonale
- Zhvillim i induktuar nga aksi kombëtar strategjik Papër-Memaliaj
- Shfrytëzimi i puseve të naftës si burim vertikal nxehtësie
- Shfrytëzim i energjisë diellore për panele fotovoltaike dhe prodhim të ujit të ngrohtë sanitar
- Prodhimtari e lartë foragjeresh, konkurruese në rajon
- Identitet i fortë industrial, i cili paraprin imazhin e qytetit
- Potencial i shfrytëzimit të puseve të naftës, në rendiment më të lartë se ekzistuesi
- Rritje e identitetit rajonal të Kuçovës, nxitur nga aksesit i përmirësuar nëpërmjet *bypass*-it të ri.

KËRCËNIME

- Popullsia në rënie me 1 % në vit deri në 2031
- Tendencë rënieje të grupmoshave të reja dhe rritjeje të numrit të të moshuarve
- Tendencë punësimi jashtë territorit të bashkisë (mbi 80%)
- Ndërprerja e rrjedhës ujore nga pengesa fizike të HEC-eve të planifikuara mbi Devoll
- Vendndodhja e akuiferëve kokrrizorë me çarje-karst drejtpërdrejt nën zonat e banuara rrezikon ndotjen nga pusshpimet, derdhja e ujërave të zeza, mbetjet industriale, aktiviteti bujqësor, etj.
- Ndotja e tokës bujqësore përgjatë lumit, si rezultat i mbetjeve të ngurta dhe depozitimeve jo-sanitare në shtratin e lumit
- Përmbytjet nga rritja e nivelit të ujërave të lumit Devoll si pasojë e ndryshimeve klimaterike
- Probleme të mundshme nga shfrytëzimi pakriter i burimeve naftëmbajtëse
- Thellim i problemeve të autonomisë financiare vendore në kushtet e rritjes së territorit bashkiak

II. Vizioni i të ardhmes për Kuçovën

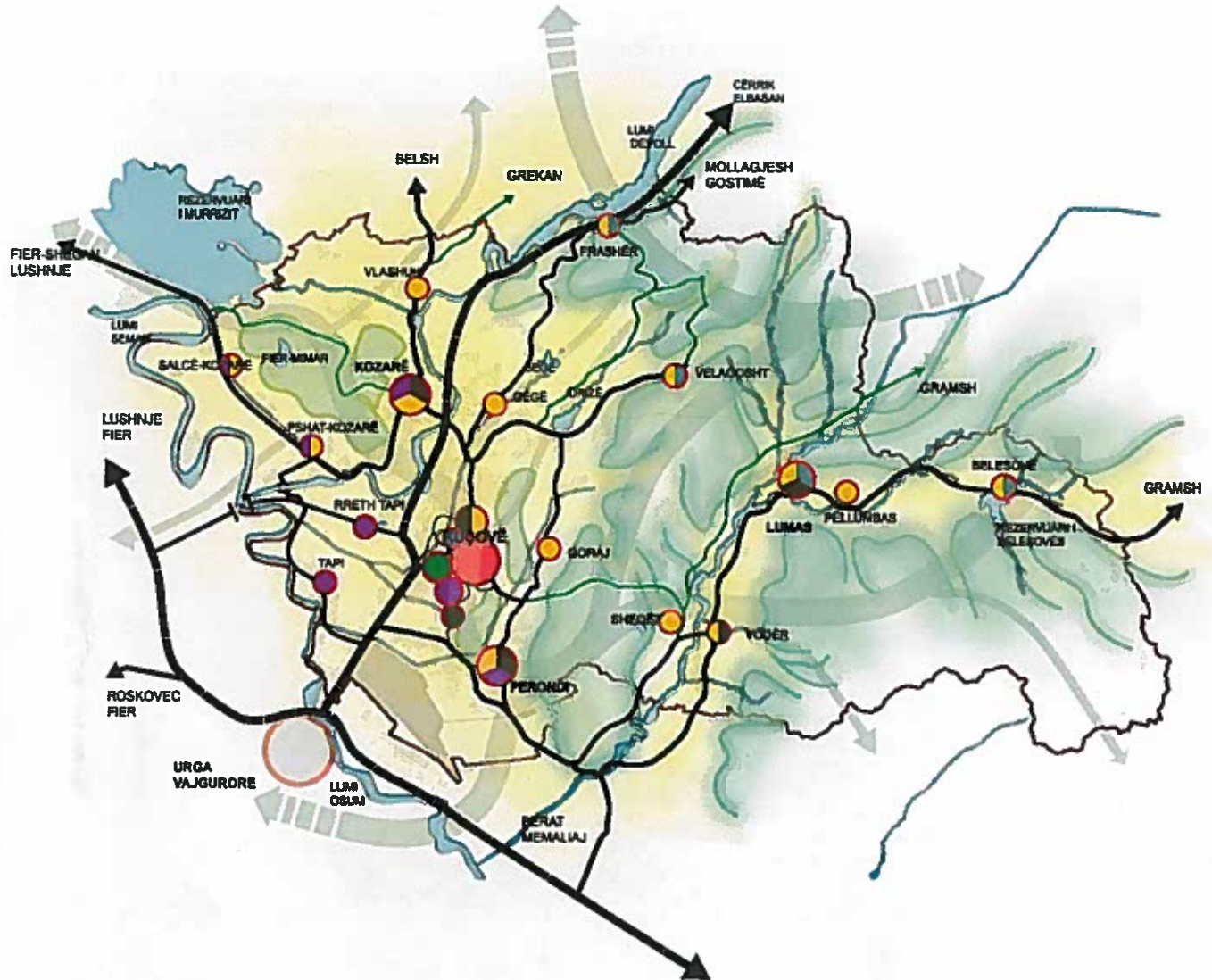
Vizioni i zhvillimit të territorit për Bashkinë e Kuçovës vjen natyrshëm, përmes rezultateve dhe gjetjeve të analizës së përgjithshme të territorit, diskutimeve të realizuara me qytetarët, takimeve me grupe interesi dhe reflektimeve të grupit të punës gjatë studimit të kontekstit rajonal, në të cilin ndodhet bashkia, e gjatë hartimit të konceptit rajonal të zhvillimit. Po ashtu, ky vizion merr parasysh parashikimet e Planit të Përgjithshëm Kombëtar të Territorit, sipas prezantimeve publike të realizuara nga Ministria e Zhvillimit Urban dhe Agjencia Kombëtare e Planifikimit të Territorit në dhjetor 2015. Mbi këto baza, pjesëmarrësit në diskutimet lokale, nën drejtimin e grupit të punës, kanë rënë dakord për vizionin strategjik, që do të udhëheqë zhvillimin e Bashkisë së Kuçovës gjatë 15 viteve të ardhshme, të formuluar si më poshtë:

Kuçova udhëhiqet nga synimi madhor për një zhvillim të qëndrueshëm hapësinor, ekonomik dhe mjedisor të territorit të saj, përmes mbështetjes së ekonomisë lokale, rimëkëmbjes së aktiviteteve urbane dhe ndërveprimit shoqëror për të mirën e përbashkët. Ky zhvillim do të arrihet duke mbrojtur burimet natyrore, si ato me rëndësi kombëtare dhe ato me rëndësi lokale, përfshirë hapësirat publike dhe kulturën e traditën vendore të zonës, me qëllimin kryesor për një të ardhme sa më të qëndrueshme edhe për brezat e ardhshëm.

Bashkia e Kuçovës e ndërton të ardhmen e banorëve të saj, mbi një ekonomi të shëndoshë dhe të larmishme, por me fokus në shfrytëzimin e pasurive nëntokësore, turizmin historiko-kulturor e natyror dhe bujqësinë. Besojmë se diversifikimi i ekonomisë vendore do të sjellë mirëqenie për të gjithë shoqërinë dhe do të rrisë cilësinë e standardet e jetesës në territorin e bashkisë tonë. Cilësia e jetesës në këto territore do të përcaktohet edhe nga menaxhimi i integruar e i drejtë i territorit me një qeverisje transparente në ofrimin e shërbimeve dhe infrastrukturave përkatëse të nevojshme për çdo banor të Kuçovës.

Bashkia Kuçovë, përtej qëllimit të rritjes ekonomike, synon të krijojë një mjedis të shëndetshëm shoqëror dhe natyror, në funksion të së mirës së komunitetit dhe në harmoni me interesat individuale të çdo banori dhe të sektorit privat. Kohezioni social dhe garancia për një mjedis natyror vetëripërtëritës janë themeli i mirëqenies social-ekonomike dhe i zhvillimit të qëndrueshëm për komunitetin e Kuçovës.

Figura 74 Vizioni i zhvillimit të territorit të Bashkisë Kuçovë

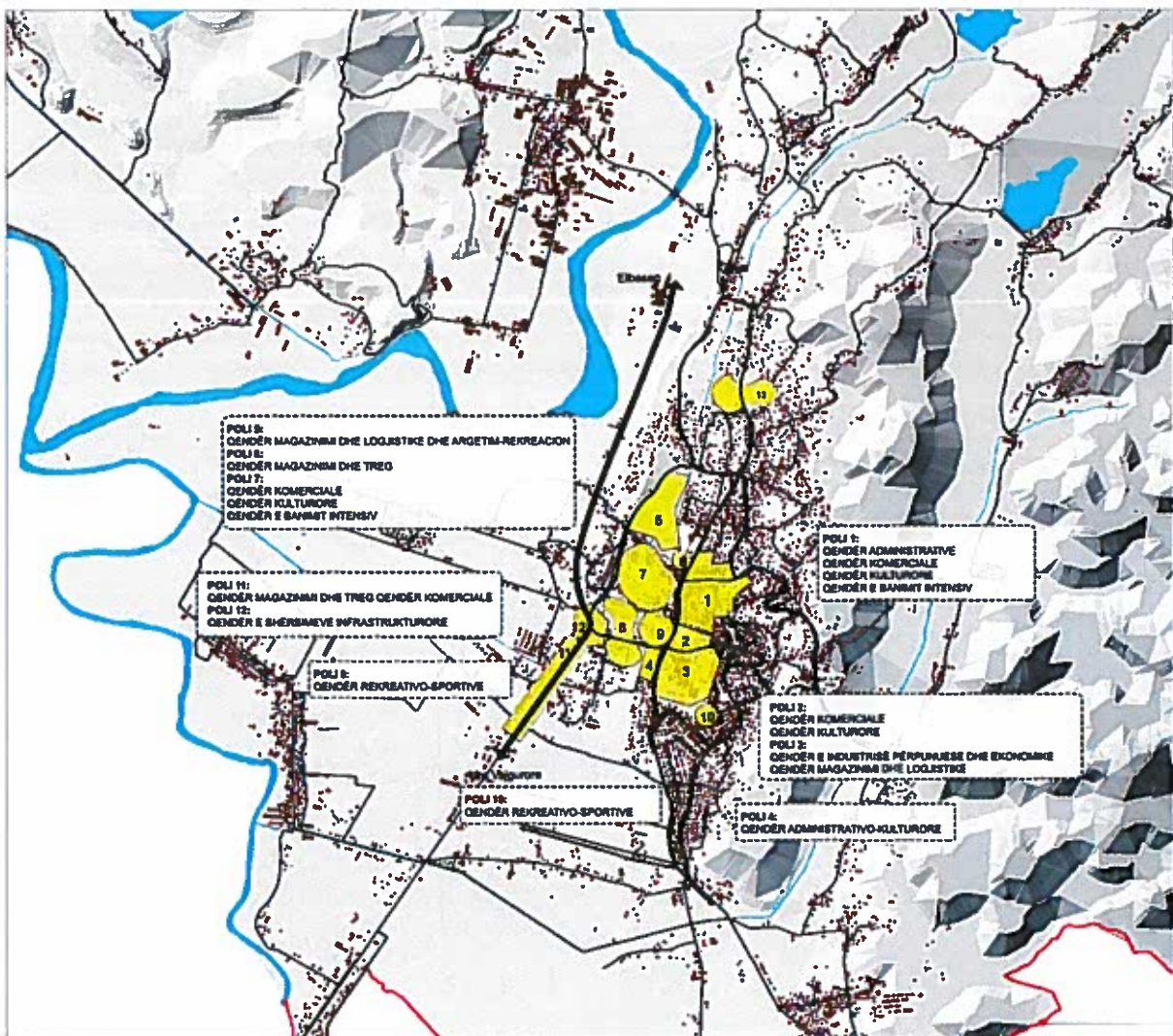

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

2.1 Objektivat strategjike të zhvillimit

Në përmbushje të vizionit të Bashkisë Kuçovë, janë hartuar 4 objektiva strategjike, të cilat synojnë të orientojnë dhe specifikojnë fokusin e zhvillimit gjatë viteve të ardhshme. Këto objektiva janë hartuar në mënyrë të tillë, që të jenë specifike, të matshme në kohë, të realizueshme dhe të monitorueshme, për të siguruar zbatueshmërinë e tyre. Objektivat në vazhdim janë zbrërthyer në programe zhvillimi, të cilat detajojnë politikën, ose projektin që propozohet. Në seksionin në vazhdim, plani i veprimit jep një pasqyrë të plotë të objektivave dhe programeve të propozuara, si dhe projekteve përkatëse të tyre, të shtrira në kornizën kohore 2016-2030.

Figura 75 Skemë e shpërndarjes së poleve kryesore të propozuara për zhvillimin e qendrës Kuçovë

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Poli 1: Zona qendrore e bashkisë

Qendër administrative, kulturore, komerciale/banim intensiv dhe infrastrukturës

Poli 2: Zona e ish TEC-it

Qendër tregtare, kulturore dhe e shërbimeve

Poli 3: Zona industriale e UMN

Qendër e industrisë përpunuese

Qendër logjistike dhe magazinimi

Poli 4: Zona e Ndërmarrjes së Shpim-Kërkimit

Qendër administrative-kulturore

Poli 5: Ish UPN

Qendër argëtimi, rekreacioni dhe sportive

Poli 6: Zona e pazarit

Qendër grumbullimi bujqësor dhe tregtie

Poli 7: Zona e përfundimtare e qytetit

Qendër Tregtare, Kulturore dhe Banimi Intensiv

Poli 8: Zona pranë stadiumit

Qendër rekreativo-sportive, qendër e institucioneve kërkimore

Poli 9: Zona e Stadiumit Qendër rekreativo-sportive

Poli 10: Zona e aneksit të fushës “1 Maji” Qendër rekreativo-sportive

Poli 11: Fasha ekonomike hyrëse: Qendër magazinimi dhe treg, qendër tregtare

Poli 12: Kryqëzimi i rrugës “Partizani” me rrugën e Gegës: Qendër e shërbimeve infrastrukturore

Objektivi strategjik 1: Zhvillim i qëndrueshëm social-ekonomik, duke diversifikuar ekonominë urbane dhe duke specializuar ekonominë rurale, me synim uljen e papunësisë, frenimin e largimit të fuqisë punëtore, fuqizimin e kontributit dhe konkurrueshmërisë rajonale të Bashkisë Kuçovë në sektorin industrial, bujqësor e turistik, si dhe rritjen e cilësisë së jetesës për banorët.

Në kontekstin rajonal, Bashkia Kuçovë identifikohet me industrinë e nxjerrjes dhe përpunimit të naftës, por ky sektor nuk është motori kryesor i zhvillimit të bashkisë sa i përket punësimit dhe të ardhurave të gjeneruara. Për më tepër, një pjesë e mirë e potencialit të naftës është shfrytëzuar dhe ka krijuar edhe ndotje në territor. Qasja reale e ekonomisë lokale mbetet thellësisht bujqësore. Kuçova ndodhet në një rajon me identitet bujqësor-blegtoral dhe natyror të theksuar, por edhe me treg të fuqishëm, ndaj nuk mund të jetë lehtësisht konkurrese ndaj ekonomive të bashkive fqinjë. Kështu, zhvillimi i qëndrueshëm i Bashkisë kërkon një investim të kujdesshëm në të dy këta sektorë: intensifikimin dhe menaxhimin e mirë të prodhimtarisë bujqësore dhe blegtorale në njësitë

rurale, si dhe rritjen e peshës së sektorit industrial në ekonominë urbane, duke nxitur kështu edhe diversifikimin ekonomik, ndaj sektorit të shërbimeve dhe tregtisë në të, por në mënyrë të kujdesshme ndaj mjedisit.

Në kontekstin urban, 3 janë zonat që mund të identifikohen si të rëndësishme sa i takon zhvillimit ekonomik lokal: së pari, Poli 3: Rivitalizimi i zonës industriale të UMN-së dhe zhvillimi me potencial të plotë i industrisë së naftës dhe industrive mbështetëse të saj; së dyti, Poli 11: Zhvillimi linear si një zone ekonomike e rëndësishme për magazinim, tregti dhe shërbime logjistike e në ndihmë të industrisë; dhe së treti, Poli 1: Zhvillimi i shërbimeve dhe nxitja e biznesit të vogël në qendrat më të rëndësishme administrative dhe komerciale të bashkisë. Zhvillimi i integruar i këtyre 3 poleve, mbështetur edhe nga polet e tjera komerciale, do sillte një përmirësim të theksuar të ekonomisë lokale në bashki, vetëmjaftueshmëri, dhe potencial të thithjes në basenin e punësimit të fuqisë punëtore nga jashtë bashkisë, në balancë pozitive.

Është për t'u theksuar edhe roli i poleve të tjera me karakter komercial miks, të cilat nxisin punësimin lokal, duke zvogëluar kështu një ndër problematikat më akute të qendrës Kuçovë.

Në kontekstin urban-rural, karakteri bujqësor mbizotërues i ekonomive të fshatrave duhet rivlerësuar, në mënyrë që të specializohet produktiviteti aty ku është e mundur. Njësia Lumas ka karakter të theksuar blegtoral, që duhet nxitur më tej. Njësia Kozare ka të zhvilluar bujqësinë e kultivuar në sera, si dhe bostanoret, drithërat, etj. Njësia Perondi pritet më shumë tek ofrimi i shërbimeve, si dhe bujqësi.

Krahas potencialit industrial dhe bujqësor, aspekti tjetër ekonomik që integron Kuçovën në aglomerimet rajonale të zhvillimit (Figura 73 Koncepti i zhvillimit të rajonit-Ndërthurja e sistemeve dhe qendërësive është turizmi. Kuçova, duke u bërë pjesë e infrastrukturës së gjelbër rajonale e itinerareve turistike dhe, duke theksuar identitetin e saj industrial historik, por edhe pikat e forta kulturore, mund të përfitojë nga avantazhi i pozicionimit në qendër të rajonit në studim (Kapitulli 1.10). Objektivi Strategjik 3, në vazhdim, e shtjellon më gjatë këtë aspekt.

Ndërkaq, në përputhje me rizhvillimin e karakterit industrial të Bashkisë Kuçovë, si pjesë e këtij objektivi merret parasysh edhe kryerja e studimeve të fizibilitetit për rihapjen e fabrikës së tullave, e cila ka qenë ndër të vetmet fabrika në Shqipëri që prodhonin tullë me përmbajtje të lartë argjile, si dhe një ndër elementët e fortë industrialë, me të cilët identifikohet qyteti dikur.

Si përfundim, dallojmë 4 lloje vendbanimesh:

Fshatra me një sektor ekonomik në zhvillim: si p.sh., Vlashuk, Gegë, Majë Gjatë, Sheqëz, etj., me karakter bujqësor e blegtoral; Rreth Tapi e Tapi, me karakter ndihmës të industrisë, ekonomisë dhe shërbimeve, etj.

Fshatra me 2 sektorë ekonomikë mbizotërues: Salcë-Kozare e Fshat-Kozare, me karakter bujqësor dhe industrial; Frashër, Velagosht, Belesovë, me fokus në bujqësi, blegtori dhe aktivitete në shërbim të turizmit natyror; Vodëza, me prioritet zhvillimin urban në ndihmë të shërbimeve, si dhe bujqësinë.

Qendra me 3 sektorë kryesorë: përkatësisht 3 qendrat e njësive administrative rurale. Havaleasi dhe Perondia pritet të kenë prioritet zhvillimin urban dhe densifikimin, industrinë e ekonominë, si

- **Programi Strategjik O1P3:** Intensifikimi i ndërhyrjeve urbanizuese për të gjithë qendrat e njësive administrative, si dhe për disa fshatra me potencial urbanizimi.
- **Programi Strategjik O1P4:** Përmirësimi i klimës së biznesit të vogël, nëpërmjet politikave stimuluese dhe sigurimit të infrastrukturës së përshtatshme mbështetëse të tyre.

Objektivi strategjik 2: Zhvillimi i infrastrukturës rajonale, për të përmirësuar aksesin në boshtet kryesore të rajonit, dhe në itineraret turistike, si dhe përmirësimi i situatës lokale të mobilitetit, transportit, dhe shërbimeve të lidhur me infrastrukturën.

Në kontekstin rajonal, Bashkia Kuçovë ka pozicion favorizues për shkëmbime tregtare, të fuqisë punëtore, për të qenë pjesë e programeve turistike rajonale, etj. Gjithsesi, aktualisht 2 probleme kryesore e pengojnë atë të jetë pjesë e tyre: së pari, varësia e aksesit në Bashki nga aksi Lushnjë-Berat, duke e izoluar bashkinë nga boshtet kryesore rajonale; së dyti, aksesueshmëria e dobët brenda kufijve të bashkisë, veçanërisht në raport me fshatrat e njësisë Lumas dhe Kozare.

Kështu, është e rëndësishme të integrohet më mirë infrastruktura lokale, jo vetëm me infrastrukturën ekzistuese kombëtare, por edhe me boshtet që pritet të zhvillohen, në zbatim të propozimeve të Planit të Përgjithshëm Kombëtar. Aksi Elbasan-Memaliaj-Tepelenë, si pjesë e boshtit qendror të Jugut, kalon përmes bashkisë, në afërsi të qytetit të Kuçovës. Propozohet që ky aks të kalojë në formë *bypass*-i ndaj qytetit, duke shmangur trafikun tranzit, dhe çështje të tjera problematike të lidhura me zgjerimin e gjurmës ekzistuese dhe ndotjen akustike.

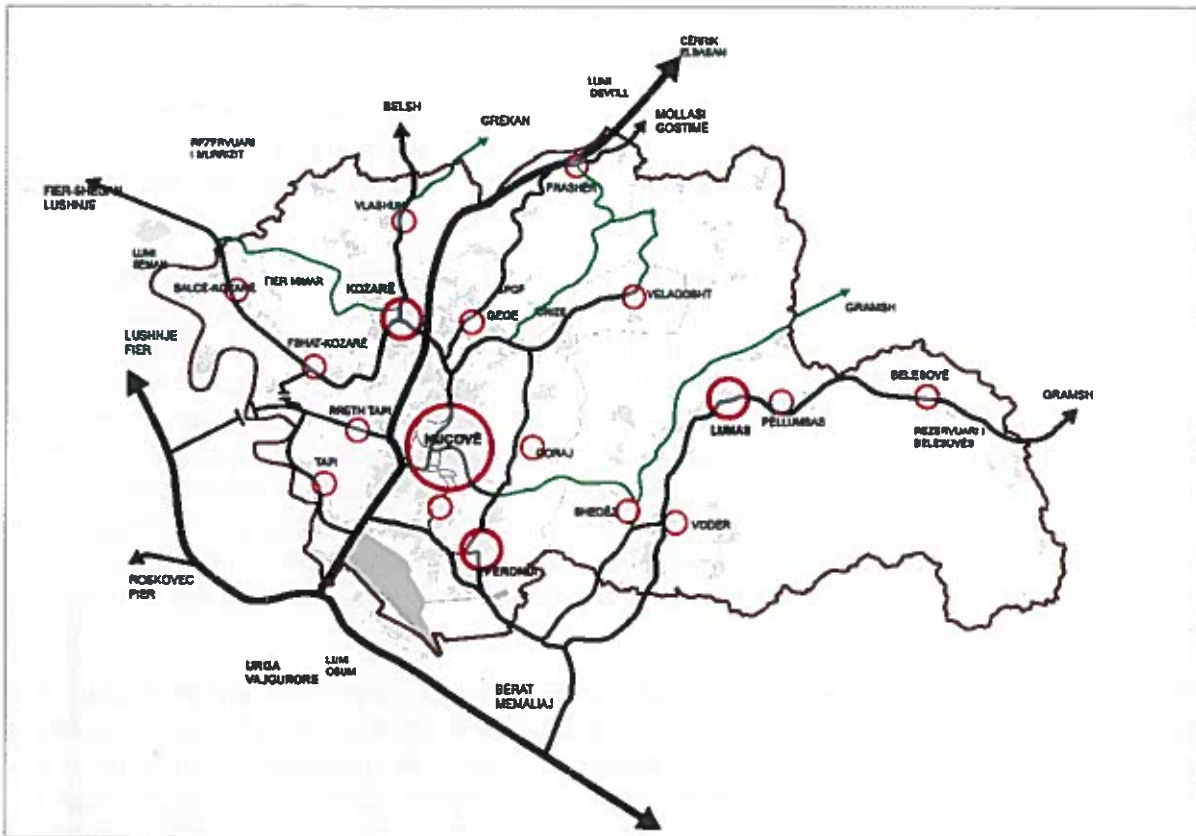
Ndërkaq, lidhshmëria me infrastrukturën rajonale kërkon të përmirësohet integrimi i shtigjeve ekzistuese malore-kodrinore me itineraret rajonale turistike. Potencial për këtë përbën rruga dytësore Salcë Kozare-Kozare, e cila, si vazhdim i rrugës së Lushnjes, e bën Kuçovën pjesë të kurorës malore turistike: Kavajë-Karavasta-Belsh-Gramsh-Berat. Ndërkaq, lidhja Kuçovë-Lumas, sipas shtegut malor që kalon në Sheqëz, bëhet potencialisht e rëndësishme në kontekst rajonal, nëse ndjek luginën deri në Gramsh. Përveç tyre, akset lokale Vlashuk-Grekan dhe Velagosht-Frashër e bëjnë më të pasur rrjetin rajonal të turizmit natyror e bujqësor, duke lehtësuar njëkohësisht aksesueshmërinë brenda bashkisë.

Në këndvështrim të infrastrukturës vendore, investimi më i nevojshëm është lidhja me qendrën e njësisë Lumas, brenda territorit të Bashkisë. Për këtë, propozohet aksi Kuçovë-Sheqëz-Lumas, i cili përshkon pjesën jugore të bashkisë, anës kreshtës së malit, dhe më tej përgjatë luginës. Gjithashtu, prioritet marrin përmirësimi i lidhjes me Vlashukun, Frashërin, Velagoshtin, si qendra të rangut të 3-të dhe të 4-t, me rëndësi për zhvillimin ekonomik të bashkisë.

Gjithashtu, pjesë e rëndësishme e përmirësimeve infrastrukturore janë rrugët e brendshme të fshatrave dhe të qendrës Kuçovë, që ndikojnë drejtpërdrejt në jetueshmërinë e lagjeve dhe në lëvizshmërinë në qytet.

Ndërkaq, infrastruktura nëntokësore, e ujësjellës kanalizimeve dhe ajo mbështetëse e bujqësisë paraqesin problematika në pjesë të ndryshme të territorit. Kryesisht nevojiten ndërhyrje pjesore, por shumë të rëndësishme në mbulimin e mirë me shërbime dhe në situatën e bujqësisë.

Figura 77 Objektivi Strategjik 2, Skema e lidhjeve kryesore

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Programet e propozuara për Objektivin Strategjik 2:

- **Programi Strategjik O2P1:** Konsolidimi i lidhjeve të Bashkisë Kuçovë në nivel rajonal, duke siguruar integrimin me rrjetet shtetërore rrugore
- **Programi Strategjik O2P2:** Integrimi i Bashkisë Kuçovë në tërësinë e itinerareve të gjelbra rajonale, nëpërmjet infrastrukturës së lehtë, turistike
- **Programi Strategjik O2P3:** Përmirësimi i lidhjeve ndërqytetëse mes qendrave të njësive rurale me njëra-tjetrën dhe me Kuçovën.
- **Programi Strategjik O2P4:** Sistemimi i rrjeteve rrugore lokale, për të rritur nivelin e jetueshmërisë në qytet dhe zona rurale
- **Programi Strategjik O2P5:** Përmirësimi i infrastrukturës së furnizimit me ujë të pijshëm, dhe kanalizimeve urbane dhe bujqësore, duke siguruar shërbim cilësor për gjithë territorin e bashkisë”

- **Programi Strategjik O2P6:** Përmirësimi i situatës së mobilitetit dhe transportit publik në nivel bashkie dhe ndërvendor.

Objektivi strategjik 3: Menaxhim i qëndrueshëm mjedisor, në mbrojtje të sistemit të ujërave sipërfaqësore e nëntokësore dhe pyjeve, duke valorizuar tokën bujqësore dhe elementet e forta natyrore dhe artificiale, në funksion të zhvillimit të turizmit natyror dhe historiko-kulturor dhe integritit me potencialet rajonale turistike

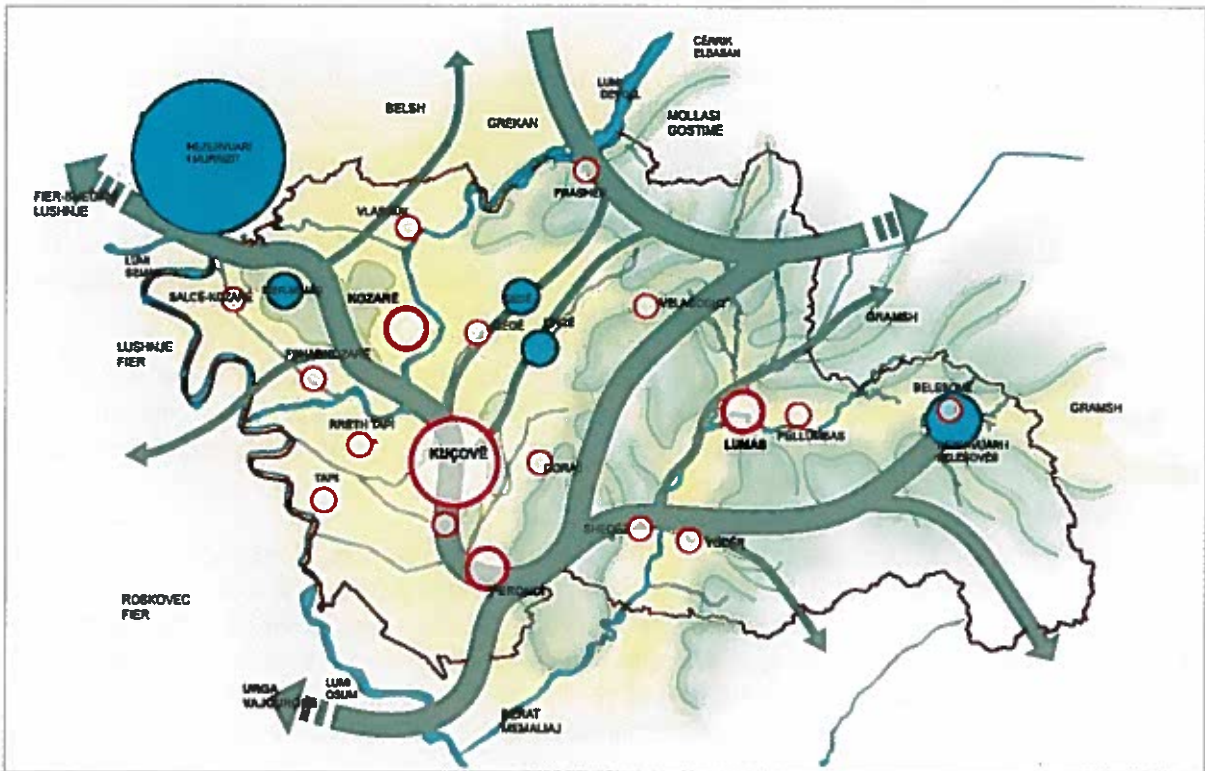
Bashkia Kuçovë paraqet një situatë pozitive të lidhjeve të mundshme me rrjetin rajonal, jo vetëm në kontekst ekonomik, tregtar dhe të forcës punëtore, por edhe në këndvështrim të turizmit. Kjo situatë nuk është konsoliduar ende në terma konkrete, pasi bashkia nuk ka eksploruar ende këtë dimension të saj: identifikimin me një kulturë industriale që vlen të vizitohet, valorizimin e objekteve historiko-kulturale, si dhe fuqizimin e rrjeteve të itinerareve natyrore e turistike, të ndërlidhur me sistemet ujore, në zonat me peizazhe të bashkisë. Ky objektivi synon të nxjerrë këto potenciale në pah, nëpërmjet projekteve në fushën e turizmit, si një ndër sektorët me potencial dytësor zhvillimi për Kuçovën, krahas industrisë dhe bujqësisë. Gjithsesi, kjo merr kuptim dhe mund të realizohet vetëm nëse krijohet baza mjedisore e përshtatshme për ta mbështetur atë, dhe për të rritur mirëqenien dhe cilësinë e jetës për banorët ekzistues, dhe për ata të brezave të ardhshëm.

Nëse deri tani politikat vendore mjedisore kanë qenë, në rastet më pozitive, thjesht reaguese ndaj problemeve të shfaqura, por jo paraprirëse të tyre, Bashkia Kuçovë tashmë duhet të ndërmarrë një sërë masash për rehabilitimin e gjendjes ekzistuese të zonave ish-industriale, izolimin më të mirë të zonave industriale funksionale, si dhe të zonave naftëmbajtëse, marrjen e masave për shmangien e ndotjes së tokës bujqësore dhe ndaj saj, uljen e ndotjes së ujërave mbitokësore e nëntokësore, mbrojtjen e pyjeve dhe kullotave, shmangien e erozionit dhe rijetësimin e zonave ripariante, etj.

Vetëm nëse këto masa realizohen në mënyrë të suksesshme, mund të përdoret imazhi i qytetit pozitivisht për nxitjen e turizmit, duke e inkuadruar në sistemin e shtigjeve malore rajonale (Karavasta-Gramsh), duke shfrytëzuar pikat e forta kulturore, Kishën e Shën Kollit në Perondi dhe atë të Salcë Kozares, si dhe duke përqendruar shërbimet mbështetëse të tyre në Kuçovë, si qendër akomodimi, si dhe atraksion turistik në vetvete.

Dy ndërhyrjet kryesore në aspektin mjedisor, në ndihmë të turizmit, janë hartimi i një plani të mirë të menaxhimit të mbetjeve në nivel bashkie, si dhe krijimi i një parku rajonal në zonën nga rezervuari i Murrizit, në Vlashuk, ku më pas mund të integrohet me shtigjet kodrinore të njësisë Lumas.

Figura 78 Objektivi Strategjik 3: Zhvillimi i turizmit, bazuar në parimet e mbrojtjes proaktive të mjedisit

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Programet e propozuara për Objektivin Strategjik 3:

- **Programi Strategjik O3P1:** Rehabilitimi mjedisor dhe rigjenerimi i ish-zonave industriale në territorin e bashkisë, me synim kthimin e tyre në zona banimi, shërbimesh dhe rekreacioni, sipas përshtatshmërisë
- **Programi Strategjik O3P2:** Hartimi dhe zbatimi i një plani të integruar të menaxhimit të mbetjeve urbane, duke përfshirë strategji për mbledhjen e diferencuar dhe reduktimin e mbetjeve, zhvendosjen dhe adaptimin e vendit të depozitimit ekzistues për t'u përshtatur me kushte më sanitare dhe mundësitë e kryerjes së kompostimit të mbetjeve organike
- **Programi Strategjik O3P3:** Sistemimi në trajtë parku i zonës kodrinore të njësisë Kozare, duke shfrytëzuar elementet ekzistuese të peizazhit, me funksion rekreacion dhe uljes së efekteve shqetësuese të zonës naftëmbajtëse.
- **Programi Strategjik O3P4:** Hartimi i një plani për studimin e ndotjes reale të tokës dhe ujërave sipërfaqësore e nëntokësore në zonën naftëmbajtëse të Kozares dhe zbatimi i masave për uljen e ndotjes dhe rreziqeve nga erozioni malor e lumor

- **Programi Strategjik O3P5:** Hartimi i një plani për reduktimin e efekteve negative të emetimeve të zonës industriale ekzistuese dhe zgjerimit të propozuar të saj
- **Programi Strategjik O3P6:** Përmirësimi i imazhit të qytetit si “qytet i naftës”, duke valorizuar identitetin në shërbim të turizmit, nëpërmjet krijimit të muzeut të naftës dhe rehabilitimit të lagjes historike si pjesë të “qytetit-muze”

Objektivi strategjik 4: Mbështetja e komuniteteve të qëndrueshme dhe të shëndetshme, me cilësi jetese të përmirësuar, mundësi më të mira zhvillimi në arsim dhe punësim, dhe nivel më të lartë aksesit në aspektin social-kulturor

Ky objektivi adreson nevojat bazë të komunitetit, për të siguruar mbështetje sociale, mundësi më të mira punësimi, strehimi, një nivel të përmirësuar të lagjeve dhe akses më të mirë në arsim, shëndetësi, aktivitete kulturore, etj. Në qytetin e Kuçovës, këto mundësi ekzistojnë, por janë të kufizuara, ndërsa në zonat rurale pothuajse mungojnë.

Në aspektin infrastrukturor, është e nevojshme të sigurohet rikonstruksioni i shkollave, që kanë rezultuar në problematikë ekstreme të kushteve fizike, si dhe pajisja e tyre me mjetet bazë, që mungojnë. Gjithashtu propozohet rikonstruksioni dhe përshtatja në mobilim urban e shesheve kryesore të njësive administrative, si dhe disa shesheve në qytet, në mënyrë që të rritet niveli i jetueshmërisë nëpër lagje. Në përputhje me të, ky objektivi synon edhe rikonstruksionin dhe rehabilitimin e objekteve dhe zonave problematike në qytet, si stadiumi, varrezat, etj.;

Në aspekt të shërbimeve, mungesa në qendra sociale sjell nevojën e krijimit të një qendre për të rinj, si dhe qendrave mbështetëse për të moshuarit dhe komunitetet në nevojë. Gjithashtu, për të trajtuar problemin akut të strehimit social është e nevojshme të hartohet një strategji afatmesme strehimi, e shoqëruar me ndërtimin e banesave sociale të përshtatshme për të akomoduar popullsinë aktuale.

Nga pikëpamja e planifikimit të qytetit, për të nxitur kohezion social propozohet të shtohen zonat me përdorime mikse kulturore, komerciale, rekreative, sportive, në lagjet ekzistuese, si dhe në zonat në zhvillim, në qytet. Kjo, së bashku me rritjen e sipërfaqeve të gjelbra, të mobiluara, sjell kushte më të mira jetueshmërie për popullsinë banuese dhe përdoruesit e zonës.

Përveç rikonstruksionit dhe rritjes së kapaciteteve të objekteve ekzistuese arsimore, kjo strategji merr parasysh edhe mundësinë e hapjes së një shkolle teknike profesionale, për specializim në fusha të lidhura me industrinë, prodhimin e naftës, etj.

Së fundmi, politikat nxitëse të arsimit profesional, trajnimet dhe puna për aftësim në sektorë të industrisë së lehtë, krahas nxitjes së biznesit të vogël dhe fuqizimit të industrisë (OSI) mundësojnë zhvillimin e fuqisë punëtore, dhe rrisin mundësitë në aksesin ndaj tregut të punës.

- **Programi Strategjik O4P1:** Rikonstruksioni i objekteve arsimore me probleme fizike, si dhe përshtatja e mjediseve ndaj kërkesave akademike të tyre

- **Programi Strategjik O4P2:** Rikonstruksioni dhe rehabilitimi i shesheve kryesore në qytet dhe në qendrat e njësisive rurale
- **Programi Strategjik O4P3:** Krijimi i mundësive të strehimit të përballueshëm për popullsinë aktuale, dhe strehimit social për popullsinë e regjistruar si të pastrehë, duke ndjekur politika strehimi koherente, stimuj tatimor, dhe qira të lehtësuara
- **Programi Strategjik O4P4:** Zhvillimi social-kulturor dhe sportiv i popullsisë, duke rehabilituar infrastrukturën ekzistuese, dhe duke shtuar objekte sociale e kulturore në shërbim të nevojave të komunitetit
- **Programi Strategjik O4P5:** Zhvillimi i qëndrueshëm i hapësirave të lira në Kuçovë, gjelbërimit dhe hapësirave me karakter të veçantë, për t'i shërbyer funksionit mjedisor dhe estetik për qytetin
- **Programi Strategjik O4P5:** Hartimi i një strategjie të përfshirjes në arsim profesional të popullsisë vendase, në ndihmë të punësimit në sektorë të industrisë së lehtë, artizanit, etj.

III. Plani i veprimit dhe sistemet e propozuara të territorit

3.1 Plani i veprimit

Objektivi Strategjik 1: Zhvillim i qëndrueshëm ekonomik-social, duke diversifikuar ekonominë urbane dhe duke specializuar ekonominë rurale, me synim uljen e papunësisë, frenimin e largimit të fuqisë punëtore, fuqizimin e kontributit dhe konkurrueshmërisë rajonale të Bashkisë Kuçovë në sektorin industrial, bujqësor e turistik, si dhe rritjen e cilësisë së jetesës për banorët.						Fazat e zbatimit			
Programe Strategjike	Projektet	Vlera (lekë)	Burimi i mundshëm kryesor	Burimi i mundshëm dytësor	Tregues vlerësimi	Faza 1: 2016-2018	Faza 2: 2019-2020	Faza 3: 2021-2024	Faza 4: 2025-2030
OIP1: Zhvillimi i politikave nxitëse dhe mbështetja infrastrukturore për rikualifikimin dhe rritjen e performancës së zonave industriale të bashkisë	Hartimi i PDV për rihvillimin industrial të zonës së ish UMN		Bashkia me fondet e veta	Sektori industrial, zhvilluesit	PDV e finalizuar, rritja e rendimentit prodhues të industrisë				
	Hartimi i një studimi fizibiliteti për riaktivizimin e fabrikës së tullave		Bashkia me fondet e veta	Sektori industrial, zhvilluesit	Studimi i përfunduar				
	Sigurimi i infrastrukturës bazë për strukturat industriale dhe magazinuese në hyrje të qytetit		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	Sektori industrial	Rritja e numrit të bizneseve dhe industrive operuese në zonën e hyrjes së qytetit				
OIP2: Rritja e performancës bujqësore e blegtorale të zonave me karakter rural, duke përmirësuar rrjetin e shkëmbimeve dhe tregtisë së produkteve bujqësore	Krijimi i një pike grumbullimi të produkteve bujqësore në Kozare		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	AZHBR, donatorë të tjerë	Vendosja në funksionim e pikës grumbulluese, rritje e tregtisë së produkteve të serave dhe bostanoreve				
	Rritja e kapaciteteve të tregut aktual në Kuçovë		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	Donatorë të tjerë	Zgjerimi dhe sistemimi i tregut				
	Krijimi i një qendre agro-industriale për përpunimin, përgatitjen e prodhimeve në shkallë rrethi si: produkte bujqësore dhe blegtorale		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, AZHBR, donatorë të tjerë	Rritja e prodhimit të produkteve bujqësore e blegtorale në bashki				

O1P3: Nxitja e procesit të zgjerimit dhe densifikimit për të gjithë qendrat e njësive administrative, si dhe për disa fshatra me potencial urbanizimi	Krijimi i PDV për polet e reja urbane në qytet, që do pësojnë rizhvillim e rehabilitim, duke siguruar parametra zhvillimi efikas		Bashkia me fondet e veta	Zhvilluesit	PDV e hartuar, me parametra zhvillimi realiste				
	Hartimi i PDV për zonat e zgjerimit në fshatrat Kozare Qendër, Lumas, Perondi, Vodëz, dhe fshatra të tjerë që do presin zhvillim		Bashkia me fondet e veta	Zhvilluesit	PDV e hartuar, me parametra zhvillimi realiste				
O1P4: Përmirësimi i klimës së biznesit të vogël, nëpërmjet politikave nxitëse dhe sigurimit të infrastrukturës së përshtatshme mbështetëse të tyre	Mbështetje e zhvillimit të SME-ve dhe bizneseve të vogla artizanale në polet me karakter komercial (UPN, TEC), nëpërmjet instrumenteve stimuluese në PDV		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, BERZH, donatorë të tjerë	Rritja e numrit të SME-ve me karakter artizanal në nivel qyteti				
Objekti i Strategjik 2: Zhvillimi i infrastrukturës rajonale, për të përmirësuar aksesin në boshtet kryesore të rajonit, dhe në itineraret turistike, si dhe përmirësimi i situatës lokale të mobilitetit, transportit, dhe shërbimeve të lidhur me infrastrukturën.						Faza 1: 2016-2018	Faza 2: 2019-2020	Faza 3: 2021-2024	Faza 4: 2025-2030
O1P2: Konsolidimi i lidhjeve të Bashkisë Kuçovë në nivel rajonal, duke siguruar integrimin me rrjetet shtetërore rugore	Ndërtimi i një <i>Bypass</i> -i për qytetin e Kuçovës, si pjesë e boshtit kombëtar qendror		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, BERZH, Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, donatorë të tjerë	Realizimi i plotë i punimeve të trupit të rrugës dhe sinjalistikës përkatëse				
	Ndërtimi i unazës së qytetit		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, donatorë të tjerë	Realizimi i plotë i punimeve				
O2P2: Integrimi i Bashkisë Kuçovë në tërësinë e itinerareve të gjelbra rajonale, nëpërmjet infrastrukturës së lehtë, turistike	Krijimi i një rrjeti shtigjesh, të pajisur me sinjalistikën respektive dhe shërbimet ndihmëse, me destinacion Kozare-Kuçovë-Gramsh, e më gjerë		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	OJQ, FSHZH, donatorë të tjerë					
O2P3: Përmirësimi i lidhjeve ndërqytetëse mes qendrave të njësive rurale me njëra tjetrën dhe me Kuçovën.	Ndërtimi i rrugës ndërqytetëse kryesore Lumas-Kuçovë	600 000 000 lekë	Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, BERZH, donatorë të tjerë	Realizimi i plotë i punimeve të trupit të rrugës dhe sinjalistikës përkatëse				
	Rikonstruksioni i urës së varur në fshatin Lumas		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, donatorë të tjerë	Gjendja e përfunduar dhe e përdorshme e urës				

	Përmirësimi i gjendjes së ndriçimit dhe sinjalistikës horizontale dhe vertikale në gjithë bashkinë,		Bashkia me fondet e veta	FZHR, donatorë të tjerë	Plotësimi me ndriçim dhe sinjalistikë i mbi 50% të rrugëve ndërqytetëse dhe urbane				
O2P4: Sistemimi i rrjeteve rrugore lokale, për të rritur nivelin e jetueshmërisë në qytet dhe zona rurale	Rikonstruksioni i pjesëshëm i akseve rrugore "Toli Shuka", "Koli Hoxholli", "Kongresi i Lushnjes", "Koco Koleci" dhe "Ismail Qemali"	217 579 000 lekë	Bashkia me fondet e veta	FZHR dhe donatorë të tjerë	Rruga e shtruar dhe e pajisur me sinjalistikë dhe hapësirë këmbësore				
	Shtrimi i segmenteve rrugore nga sheshi 11 Janari deri të tunelet e UMN dhe nga Policia deri të Spitali;		Bashkia me fondet e veta	FZHR dhe donatorë të tjerë	Rruga e shtruar dhe e pajisur me sinjalistikë dhe hapësirë këmbësore				
	Ristrukturimi i rrugëve lokale të fshatit Magjatë dhe fshatit Bardhaj.		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	Donatorë të tjerë	Rrugët e shtruara dhe të pajisura me sinjalistikë				
	Ndërtimi dhe pajisja me infrastrukturë KUZ i "rrugës së Drizës" në lagjen "11 Janari", Kuçovë	100 000 000 lekë	Bashkia me fondet e veta	FZHR dhe donatorë të tjerë	Rrjeti i kanalizimeve e i përfunduar, rruga e shtruar dhe e pajisur me sinjalistikë dhe hapësirë këmbësore				
O2P5: Përmirësimi i infrastrukturës së furnizimit me ujë të pijshëm, dhe kanalizimeve urbane dhe bujqësore, duke siguruar shërbim cilësor për gjithë territorin e bashkisë"	Ndërtimi i rrjetit të KUZ në fshatrat Drizë, Gegë, Kozare	367 000 000 lekë	Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, donatorë të tjerë	Rrjeti nëntokësor i përfunduar, deri në bashkimin me tubacionin kryesor shkarkues				
	Pastrimi dhe rehabilitimi i kanalit kullues në zonën pranë UPN, në seksionin Porta e Përpunimit-Hipotekë	22 323 000 lekë	Bashkia me fondet e veta	FZHR dhe donatorë të tjerë	Kanali kullues i përdorshëm, reduktim i përmblyetjeve në zonë				
	Rikonstruktimi i infrastrukturës së ujësjellësit në segmentin Çiflik-Kuçovë		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, donatorë të tjerë	Marrje shërbimi nga 70% e familjeve				

	Hartimi i një plani afatgjatë për sigurimin e shërbimit të ujësjellësit në fshatrat Demollarë, Luzaj, Zelevizhdë, Belesovë, Mendrakë, Sheqëz, Krekëz, Koritëz dhe Katundas, të cilat nuk kanë ende shërbim		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, donatorë të tjerë	Furnizim me ujë nëpërmjet tubacionit të ujësjellësit, për 70%-90% të popullsisë banuese në këto fshatra				
	Rehabilitimi i sistemit të gropave septike në fshatrat që nuk kanë akses në rrjetin e kanalizimeve		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, donatorë të tjerë	Krijimi i gropave septike sanitare				
	Përmirësimi tërësor i sistemit të kanalizimeve, duke ndarë ujërat e bardha nga të zeza në qytet, si dhe duke siguruar mbulim me rrjet për gjithë bashkinë		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, Banka Botërore, donatorë të tjerë	Shtirja e sistemit të kanalizimeve e në gjithë territorin e bashkisë dhe të kanalizimeve të UB në Kuçovë				
	Ndërtimi i një impianti të trajtimit të ujërave të zeza		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, Banka Botërore, donatorë të tjerë	Pastrimi i ujërave të zeza në masë 80% para derdhjes së tyre në lumin Devoll				
O2P6: Përmirësimi i situatës së mobilitetit dhe transportit publik në nivel bashkie	Sistemimi dhe zgjerimi i terminalit të autobusëve në qytetin e Kuçovës		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, donatorë të tjerë	Vendosja në funksionim i terminalit				
	Zhvillimi i një sistemi transporti publik brenda bashkisë, për të siguruar aksesin e fshatrave Drizë, Perondi e Lumas drejt Kuçovës		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, Banka Botërore, donatorë të tjerë	Sigurimi i autobusëve që funksionojnë çdo 180-240 minuta nga Kuçova në këto destinacione				
	Mbulimi me transport publik eficient i gjithë territorit të bashkisë		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, Banka Botërore, donatorë të tjerë	Ngritja e një rrjeti transporti me shërbim të shpeshtë për të gjithë fshatrat e Bashkisë drejt qendrës				

Objekti Strategjik 3: Menaxhim i qëndrueshëm mjedisor, në mbrojtje të sistemit të ujërave sipërfaqësore e nëntokësore, duke valorizuar token bujqësore dhe elementet e forte natyrore dhe artificiale, në funksion të zhvillimit të turizmit natyror dhe historiko-kulturor dhe integritit me potencialet rajonale turistike						Faza 1: 2016-2018	Faza 2: 2019-2020	Faza 3: 2021-2024	Faza 4: 2025-2030
O3P1: Rehabilitimi mjedisor dhe rigjenerimi i ish-zonave industriale në territorin e bashkisë, me synim kthimin e tyre në zona banimi dhe rekreacioni	Rehabilitimi mjedisor dhe rihvillimi i zonës së TEC-it si pol kulturor e rekreativ	150 000 000 lekë	Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, Banka Botërore, donatorë të tjerë	Pastrimi i truallit, përshatja me gjelbërim, ripërdorimi dhe ndërtimi i objekteve kulturore dhe të shërbimeve				
	Rehabilitimi mjedisor dhe rishtrukturuimi i ish zonës industriale të Uzinës së Përpunimit të Naftës, për të siguruar cilësi të mirë jetese për një zonë banimi	150 000 000 lekë	Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, Banka Botërore, donatorë të tjerë	Pastrimi i truallit, analiza e nivelit të ndotjes së tokës, rihvillimi me përdorim banim				
O3P2: Menaxhimi i integruar i mbetjeve urbane, duke përfshirë strategji për mbledhjen e diferencuar dhe reduktimin e mbetjeve, zhvendosjen dhe adaptimin e vendit të depozitimit ekzistues për t'u përshatur me kushte më sanitare dhe mundësitë e kryerjes së kompostimit të mbetjeve organike	Hartimi i një plani të menaxhimit të mbetjeve urbane në nivel bashkie, me synim riciklimin dhe reduktimin e mbetjeve urbane		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, Banka Botërore, Agjenci të ndryshme, donatorë të tjerë	Përmirësimi i rendimentit të shërbimit të menaxhimit, dhe reduktimi i mbetjeve në burim				
	Krijimi i një landfilli sanitar për depozitimin e mbetjeve urbane		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, Banka Botërore, Agjenci të ndryshme, donatorë të tjerë	Ndërtimi i landfillit sanitar				
	Hartimi i një strategjie dhe sigurimi i kushteve fizike për kompostim të mbetjeve organike		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, OJQ të ndryshme, donatorë					

O3P3: Sistemimi në trajtë parku i zonës kodrinore të njësisë Kozare, duke shfrytëzuar elementet peizazhistike ekzistuese, me funksion rekreacion dhe reduktim të efekteve shqetësuese të zonës nafliëmbajtëse.	Krijimi i një parku rajonal në zonën nga Rezervuari i Murrizit deri në fshatin Vlashuk		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, Banka Botërore, BERZH, Agjenci të ndryshme, donatorë të tjerë	Krijimi i parkut, me bimësi të përcaktuar, mobilim urban të përshtatshëm dhe sinjalistikë dhe infrastrukturë të lehtë turistike			
O3P4: Hartimi i një plani për studimin e ndotjes reale të tokës dhe ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore në zonën nafliëmbajtëse të Kozares	Kryerja e një studimi të integruar për vlerësimin e ndotjes nga nafta në tokë, ajër, ujëra sipërfaqësore dhe nëntokësore		FZHR, Bashkia	Institucione Arsimore, OJQ, donatorë të tjerë	Kryerja e studimit në parametra shkencore			
	Marrja e masave për recuperimin e efekteve të dëmtimit dhe ndotjes nga nafta		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	FSHZH, Banka Botërore, BERZH, Agjenci të ndryshme, donatorë të tjerë	Hartimi dhe zbatimi i një plani veprimi për të përmirësuar gjendjen			
O3P5: Reduktimi i efekteve negative të emetimeve të zonës industriale ekzistuese dhe zgjerimit të propozuar të saj	Hartimi i planit të reduktimit të emetimeve të zonës së UMN, dhe industrisë tjetër në hyrje të qytetit, si dhe marrja e masave taksative për zbatimin e tij		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	OJQ, donatorë të ndryshëm	Ulja e nivelit të ndotjes në ajër nga industria e përpunimit të naftës dhe industri të lidhura me të			
O3P6: Përmirësimi i imazhit të qytetit si "qytet i naftës", duke valorizuar identitetin në shërbim të turizmit, nëpërmjet krijimit të muzeut të naftës dhe rehabilitimit të lagjes historike si pjesë të "qytetit-muze"	Ndërtimi i një objekti muzeal të naftës		Bashkia me fondet e veta	Ministria e Kulturës, FSHZH	Hapja e muzeut			
	Ndërtimi i një muzeu të aeronautikës në zonën e fushës së avionit		Bashkia me fondet e veta	Ministria e Kulturës, FSHZH	Hapja e muzeut dhe ambienteve përreth për pritjen e vizitorëve			
	Hartimi i një strategjie për kthimin e një pjese të blloqeve '1 Maji' dhe 'Llukan Prifti' si lagje-muze, për qëllime identifikimi dhe turistike			Bashkia me fondet e veta	FZHR, FSHZH, Ministria e Kulturës	Unifikimi i imazhit të lagjes, dhe plotësimi me shërbime të tregtisë artizanale dhe turistike		

Objektivi Strategjik 4: Mbështetja e komuniteteve të qëndrueshme dhe të shëndetshme, me cilësi jetese të përmirësuar, mundësi më të mira zhvillimi në arsim dhe punësim, dhe nivel më të lartë aksesit në aspektin social-kulturor						Faza 1: 2016-2018	Faza 2: 2019-2020	Faza 3: 2021-2024	Faza 4: 2025-2030
O4P1: Rikonstruksioni i objekteve arsimore me problem fizike, si dhe përshtatja e ambienteve ndaj kërkesave akademike të tyre	Rikonstruksioni i shkollave 9 vjeçare në: Rreth Tapi, Vodëz, Perondi (dhe e mesme), "18 Tetori", Kuçovë		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	Ministria e Arsimit, donatorë të tjerë	Gjendja përfundimtar e e rikonstruktuar				
	Rikonstruktimi i oborrit të shkollës 9 vjeçare "Gaçi Karakashi"		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	Ministria e Arsimit, donatorë të tjerë	Oborri i shtruar, i plotësuar me gjelbërim dhe ambiente shlodhëse				
	Rikonstruktimi i pjeshëm i objekteve në gjendje jo të mirë fizike		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	Ministria e Arsimit, donatorë të tjerë	Gjendja përfundimtar e e rikonstruktuar				
	Përmirësimi i kushteve laboratorike dhe sportive të objekteve arsimore 9 vjeçare dhe të mesme në bashki		Bashkia me fondet e veta	Ministria e Arsimit, donatorë të tjerë	Pajisja me mjete laboratorike dhe mësimore në 70% të shkollave 9-vjeçare dhe të mesme				
	Hapja e një shkolle të mesme teknike profesionale në fushën e industrisë dhe të naftës		Bashkia me fondet e veta	Ministria e Arsimit, donatorë të tjerë	Hapja e shkollës në kapacitet optimal akademik				
O4P2: Rikonstruksioni dhe rehabilitimi i shesheve kryesore në qytet dhe në qendrat e njësive rurale	Rikonstruktimi i sheshit të pazarit	20 000 000 lekë	Bashkia dhe FZHR	Donatorë të tjerë	Gjendja e shtruar, e pajisur me mobilim urban dhe gjelbërim				
	Rikonstruktimi i shesheve të brendshme të blloqeve 5-katëshe të banimit në lagjen 1 Maji		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	Donatorë të tjerë	Gjendja e shtruar, e pajisur me mobilim urban dhe gjelbërim				
	Rikonstruktimi i shesheve të qendrave të njësive administrative të Lumasit, Perondisë dhe Kozares		Bashkia me fondet e veta dhe FZHR	Donatorë të tjerë	Gjendja e shtruar, e pajisur me mobilim urban dhe gjelbërim, e pamje estetike përfaqësuese				

O4P3: Krijimi i mundësive të strehimit të përballueshëm për popullsinë aktuale, dhe strehimit social për popullsinë e regjistruar si të pastrehë, duke ndjekur politika koherente strehimi, stimuj tatimorë, dhe qira të lehtësuar	Ndërtimi i një Objekti të strehimit social për popullsinë e pastrehë, ose në nevojë strehimi		Bashkia me fondet e veta, zhvillues	Enti Kombëtar i Banesave, FSHZH, FZHR	Mbulimi i 50% të nevojave aktuale për strehim social				
	Hartimi i një plani të regjistrimit të gjithë familjeve të pastreha në bashki		Bashkia me fondet e veta	Donatorë të tjerë	Lista e plotë e dixhitalizuar e familjeve në nevojë për strehim, sipas kategorisë				
	Integrimi i politikave të strehimit në instrumentet e planifikimit, si bonus intensiteti, apo kushtëzime të tjera për zhvilluesit e PDV		Bashkia me fondet e veta	-	Hartimi i PDV me kushtëzime për banim social				
O4P4: Zhvillimi social-kulturor dhe sportiv i popullsisë, duke rehabilituar infrastrukturën ekzistuese, dhe duke shtuar objekte sociale e kulturore në shërbim të nevojave të komunitetit	Ndërtimi i një Qendre Artistike e Kulturore për Shërbime ndaj të Rinjve	70 000 000 lekë	Bashkia me fondet e veta, FZHR	Ministria e Kulturës, Ministria e Mirëqenies sociale dhe rinisë, donatorë të tjerë	Ndërtimi i qendrës dhe vendosja në përdorim				
	Rikonstruksioni i shkallëve të stadiumit të Kuçovës		Bashkia me fondet e veta,	FZHR	Ndërtimi i shkallëve				
	Ndërtimi i objekteve të karakterit social për mbrojtjen e gruas, të moshuarit, komunitetet në nevojë		Bashkia me fondet e veta, FZHR	OJQ dhe donatorë të ndryshëm	Ngritja e qendrave sociale të dedikuara				
	Krijimi i një poli të rëndësishëm sportiv e rekreativ në zonën e stadiumit		Bashkia	Zhvilluesit, donatorë të tjerë	Hartimi i PDV me specifikat funksionale të kërkuara				
O4P5: Zhvillimi i qëndrueshëm i hapësirave të lira në Kuçovë, gjelbërimit dhe hapësirave me karakter të veçantë, për t'i shërbyer funksionit mjedisor dhe estetik për qytetin	Rikonstruktimi i shkallëve të pikës turistike të qendrës Kuçovë	11 320 000 lekë	Bashkia me fondet e veta	FZHR, donatorë të tjerë	Përmirësimi i gjendjes fizike të shkallëve				
	Zgjerimi i zonës së varrezave të qytetit Kuçovë	1500 000 lekë	Bashkia me fondet e veta	FZHR, donatorë të tjerë	Zgjerimi dhe rehabilitim i truallit të varrezave				

	Krijimi i parqeve të vogla urbane në zona natyrore periferike të qytetit		Bashkia me fondet e veta	FZHR, donatorë të tjerë	Shtimi i sipërfaqes së gjelbër për banor në qytet				
Q4P6: Hartimi i një strategjie të përfshirjes në arsim profesional të popullsisë vendase, në ndihmë të punësimit në sektorë të industrisë së lehtë, artizanit, etj.	Ngrija e një shkolle profesionale rajonale, për naflën		Bashkia me fondet e veta, FZHR,	Ministria e Arsimit, donatorë të tjerë	Hapja e shkollës, numri i regjistrimeve				
	Kryerja e marrëveshjeve me operatorë artizanale dhe shërbimesh, për zhvillimin e trajnimeve në sektorë specifikë, ndihmës për ekonominë lokale		Bashkia	Operatorë privatë, donatorë të ndryshëm	Rritja e punësimit në sektorë artizanale				

3.2 Sistemet e propozuara të territorit

Një nga ndikimet kryesore që strategjia e territorit, plani dhe projektet strategjike sjellin në territor, është ndryshimi i mundshëm i sistemeve të territorit. Nëse në nivel planesh territoriale përgjithësisht sigurohemi që të krijojmë përdorime toke të përputhshme me njëra-tjetrën, në nivel strategjik duhet të kuptohet edhe mundësia e ndryshimit të sistemeve territoriale (bujqësore, natyrore, ujërat, urbane dhe infrastrukturore), për dy arsye: 1) për të kuptuar efektet afatgjata të strategjisë dhe planit në çdo aspekt (territorial, mjedisor, social dhe ekonomik); 2) për të kuptuar, parashikuar dhe rregulluar efektet e sektorëve të ndryshëm mbi njëri-tjetrin dhe si rezultat për të marrë masa ligjore e procedurale për zbutjen e efekteve, ose për realizimin e tyre.

Si rezultat i zbatimit të vizionit të zhvillimit dhe projekteve strategjike në territor, pritet që të ndodhin edhe ndryshime të mundshme të sistemeve territoriale, pra konvertime të tokës nga një sistem në tjetrin. Këto konvertime/transformime mund të ndodhin mbi bazën e propozimeve të planit të përdorimit të tokës dhe të infrastrukturave si dhe përmes disa procedurave ligjore të vendosura në legjislacionin sektorial në fuqi (për bujqësinë, tokat natyrore, ujërat, etj.). Një ide paraprake të transformimeve të mundshme mund ta marrim që me hartëzimin e vizionit territorial të zhvillimit, duke e krahasuar atë me shtrirjen e sistemeve aktuale të territorit. Sigurisht, kjo është një ide paraprake dhe orientuese, por ende asnjë vendim transformimi nuk është marrë, sepse për këtë nevojitet të përgatitet më parë plani i përdorimit të tokës dhe infrastrukturave.

Toka bujqësore dhe natyrore kodrinore në njësinë Kozare, përkatësisht mes fshatrave Salcë-Kozare, Kozare dhe Vlashuk, propozohet të shndërrohet në park natyror çlodhës, duke u fokusuar në aktivitete të lidhura me turizmin. Kjo kërkon kalimin nga sistem bujqësor në sistem natyror artificial, me sipërfaqe drusore të kultivuar.

Gjithashtu, për shkak të rrjetit infrastrukturor të shtuar, si *bypass*-i i Kuçovës, rruga Kuçovë-Lumas, etj, një pjesë e sistemit natyror dhe bujqësor do kalojë drejt sistemit infrastrukturor. Në çdo rast, duhen marrë masa për të mos disbalancuar regjimin e tokës dhe biodiversitetin, sidomos në pjesën kodrinore të Lumasit.

Disa zona urbane, në Kuçovë dhe qendrat e njësisve rurale, propozohet të densifikohen dhe zgjerohen. Një pjesë e këtij zgjerimi ndodh në zonë bujqësore (Perondi, Kuçovë, Kozare Qendër) dhe pjesa tjetër në zone natyrore (Lumas, Vodëz, etj). Gjithsesi, plani do parashikojë masa për mosdëmtimin e tokës bujqësore të kategorisë së parë e të dytë të bonitetit.

Një ndryshim pozitiv i sistemeve është zhvendosja e vendit të depozitimit të mbetjeve, nga shtrati i Lumit Devoll (sistem bujqësor miksi me ujor), në një zonë tjetër, në kushte landfilli sanitar. Kështu kemi kthim nga sistem urban në sistem bujqësor e ujor, dhe rigjenerim të ngadaltë të zonës së ndotur.

Ndërhyrjet e tjera të propozuara janë më pikësore, ose ndikojnë në ndryshimin e përdorimit, dhe jo të sistemit territorial. Rast i tillë është shndërrimi i zonave ish-industriale të UPN dhe TEC-it në qendra kulturore, komerciale dhe të banimit intensiv.

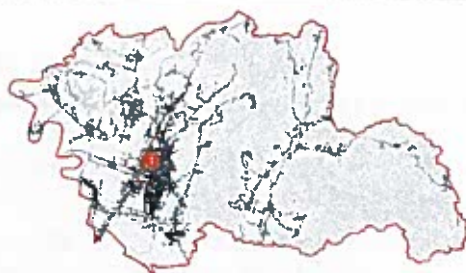
IV. Projektet prioritare të zhvillimit

Qëllimi	I. Rritja e performancës bujqësore-blegtorale në nivel rajoni
Titulli i Projektit	Krijimi i një pike grumbullimi të produkteve bujqësore në Kozare
Preventivi	
Konteksti i Projektit	Aktualisht, Bashkia Kuçovë ka vetëm një qendër grumbullimi bujqësore të afërt, atë në Kutalli, Lushnje, në distancë 12 km nga qendra e Kuçovës, 15 km nga Kozara dhe 25 km nga Lumasi. Prodhimtaria e lartë bujqësore në Kozare dhe Perondi, sidomos produktet e serave, që janë konkurruese në nivel prodhimi në qark, justifikon krijimin e një pike grumbullimi brenda territorit të bashkisë, në segmentin Fier-Shegan-Kozare.
Përshkrimi i Projektit	Projekti parashikon ndërtimin e një pike grumbullimi bujqësore në afërsi të Kozares, në zonën e serave, për të siguruar grumbullimin e produkteve të zonës
Partnerët	Bashkia Kuçovë, komuniteti lokal, fermerët lokalë, FZHR, FSHZH, Ministria e Bujqësisë
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Ky projekt siguron efikasitet më të lartë të prodhimit dhe tregimit bujqësor të produkteve të serave dhe të arave • Projekti ka potencial të mbledhë edhe prodhime bujqësore në nivel rajoni
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 2 të Objektivit 1 “Rritja e performancës bujqësore e blegtorale të zonave me karakter rural, duke përmirësuar rrjetin e shkëmbimeve dhe tregtisë së produkteve bujqësore”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i projektit teknik • Aplikimi në institucionet përkatëse, p.sh., tek FZHR, etj. dhe sigurimi i financimit nga fonde të posaçme shtetërore, ose donacione • Zbatimi i projektit • Vlerësimi i përkthimi të faturës financiare në tarifat përkatëse
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Ndërtimi i pikës së grumbullimit dhe infrastrukturës përkatëse brenda vitit 2018 • Rritje e produktivitetit bujqësor dhe ulja e skarcove në prodhime të produkteve të brishta të serave

Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Pamundësia e sigurimit të vlerës financiare për të përballuar koston e projektit • Humbja e statusit ndërvendor të pikës së grumbullimit për shkak të pozicionit të distancuar nga rrugët kombëtare
Statusi aktual i projektit	Koncept-ide
Fazat e projektit	Studimi dhe Projektimi 2015-2016 Tenderimi dhe Zbatimi 2017
Vlerësimi i prioriteteve	Afatmesëm
Burime të mundshme kryesore financimi	Bashkia me fondet e veta dhe FZHR
Burime të mundshme dytësore financimi	FSHZH, AZHBR, dhe donatorë të tjerë

Qëllimi	2. Përmirësimi i cilësisë dhe aksesit të infrastrukturës në nivel bashkie
Titulli i Projektit	<i>Ndërtimi i një Bypass-i për qytetin e Kuçovës, si pjesë e boshtit qendror kombëtar</i>
Preventivi	
Konteksti i Projektit	Në kuadrin e planit strategjik kombëtar për ndërtimin e Boshtit Jugor, i cili përshkon territorin e Bashkisë Kuçovë, pritet që lëvizshmëria tranzit brenda qytetit të Kuçovës të rritet. Për të shmangur problemet e ndotjes së ajrit, ndotjes akustike, trafikut, etj., brenda qytetit, rekomandohet të ndërtohet një <i>bypass</i> në pjesën perëndimore të Kuçovës
Përshkrimi i Projektit	Projekti parashikon ndërtimin e një <i>bypass</i> -i për qytetin e Kuçovës, i cili nis nga Rruga e Naftëtarit, vazhdon në Rrugën e Kozarës dhe përfundon në kryqëzimin e saj me rrugën “Stanislav Zaber”. Kjo rrugë do jetë e kategorisë Ndërqytetëse Kryesore, dhe do shërbejë si bosht i rëndësishëm infrastrukturor i Bashkisë së Kuçovës
Partnerët	Bashkia Kuçovë, FSHZH, FZHR, Ministria e Transportit, komuniteti lokal, etj.
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Rritja e qarkullimit në qytetin e Kuçovës, si pasojë e densitetit të lartë të popullsisë dhe vendndodhjes së shërbimeve kryesore në nivel bashkie, kërkon që të çlirohet qendra dhe Rruga “Stanislav Zaber” nga trafiku tranzitor • Projekti është pjesë e Boshtit të Jugut, një ndër akset kryesore strategjike kombëtare, i cili nis në Papër e përfundon në Memaliaj, ku lidhet me akset kombëtare.
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 1 të Objektivit 2 “Konsolidimi i lidhjeve të Bashkisë Kuçovë në nivel rajonal, duke siguruar integrimin me rrjetet shtetërore rrugore”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i studimit të fizibilitetit për gjurmën më të përshtatshme të shtrirjes së <i>bypass</i>-it • Hartimi i projektit të detajuar teknik të <i>bypass</i>-it • Gjetja e mundësive për financim nga fonde të qeverisë, apo palëve të treta të interesit • Zhvillimi i një strategjie për minimizimin e ndikimit të rrugës në biodiversitet dhe marrjen e masave rehabilituese
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Përmirësim i aksesit në gjithë territorin e Bashkisë Kuçovë • Ulja e trafikut dhe përmirësimi i cilësisë së ajrit në qytetin e Kuçovës • Rritja e vlerës së pronës për fshatrat e Kozarës ku kalon gjurma e rrugës

Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Vështirësia e gjetjes së fondeve për financim të <i>bypass</i>-it • Lehtësimi në qarkullimin tranzit bën që automjetet dhe përdoruesit e tyre të mos ndalojnë më në qytetin e Kuçovës • Gjurma e rrugës shkakton disbalanca në biodiversitet • Rritje e kostos dhe problematikës sociale për shkak të shpronësimit të zonës ku kalon gjurma dhe hapësira buferike e <i>bypass</i>-it
Statusi aktual i projektit	Koncept-Projekt
Fazat e projektit	Projektimi 2016 Zbatimi 2016 - 2018
Vlerësimi i prioriteteve	Afatmesëm
Burimi i mundshëm kryesor i financimit	Bashkia me fondet e veta, FZHR
Burimi i mundshëm dytësor i financimit	FSHZH, BERZH, Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, donatorë të tjerë

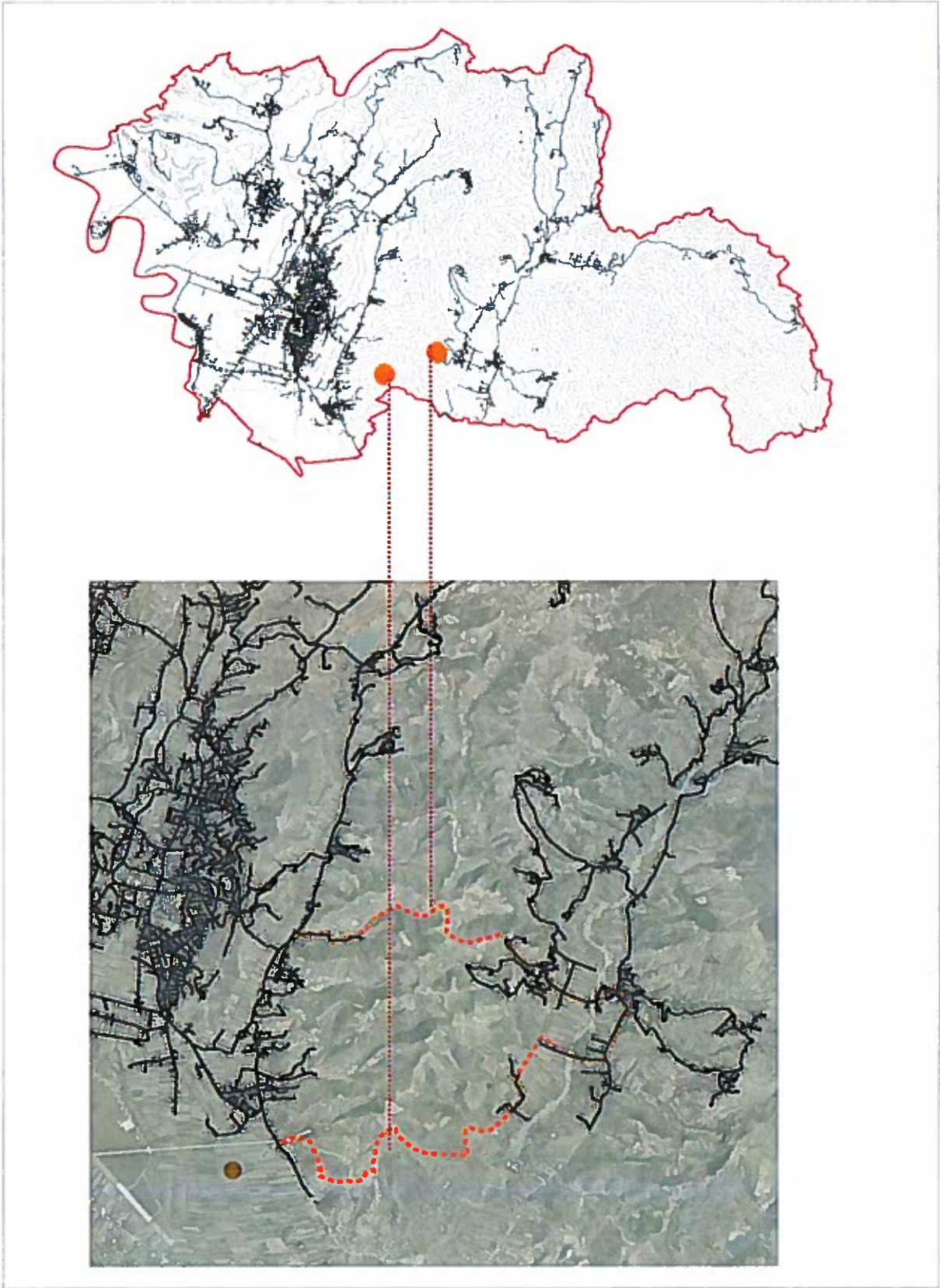
Qëllimi	3. Përmirësimi i cilësisë dhe aksesit të infrastrukturës në nivel bashkie
Titulli i Projektit	<i>Ndërtimi i segmentit rrugor Kuçovë-Lumas</i>
Preventivi	~ 600,000,000 lekë
Konteksti i Projektit	Aksesueshmëria e njësisë Lumas aktualisht realizohet vetëm nëpërmjet aksit Lapardha-Lumas, që nis nga rruga ndërqytetëse kryesore SH72, jashtë territorit administrativ të Bashkisë Kuçovë. Është e nevojshme të krijohet një lidhje e drejtpërdrejtë e qendrës Kuçovë me Lumas dhe fshatrat më tej, për të nxitur ndërveprimin ekonomik dhe lehtësuar ofrimin e shërbimeve.
Përshkrimi i Projektit	Projekti do të zhvillohet në disa faza, duke nisur nga studimi i detajuar i gjurmës më të përshtatshme, dhe hartimi i projektit teknik, deri të tenderimi dhe zbatimi i punimeve për ndërtimin e rrugës. Projekti mendohet të ndërtohet brenda vitit 2017 dhe zgjatet për rreth 7-10 km, pjesërisht mbi gjurmën e shtigjeve ekzistuese e pjesërisht duke përshkuar luginat e përrenjve dhe kreshtat malore. Në projekt përfshihet rivitalizimi total i rrugës, shtrimi me asfalt, disiplinimi i ujërave që prekin gjurmën e rrugës, ndërtimi i veprave të artit që i shërbejnë rrugës, etj.
Partnerët	Bashkia Kuçovë, Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, komuniteti lokal, Fondi Shqiptar i Zhvillimit
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Ky projekt shkurton kohën e lëvizjes nga qendra Kuçovë në njësinë Lumas nga 40 minuta në 20-30 minuta • Projekti mundëson akses në njësinë Lumas dhe fshatrat përkatëse nga brenda njësisë administrative të bashkisë Kuçovë
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 3 të Objektivit 2 “Përmirësimi i lidhjeve ndërqytetëse mes qendrave të njësive rurale me njëra”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i studimit të detajuar teknik mbi shtrirjen e rrugës • Gjetja e financimit dhe tenderimi i projektit brenda gjysmës së parë të vitit 2016 • Zbatimi i projektit dhe ndërtimi i rrugës, plotësuar me sinjalistikën përkatëse, deri në përfundim të vitit 2017
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Përmirësimi i lëvizshmërisë së banorëve të njësisë Lumas drejt qendrës • Nxitja e tregtisë së produkteve bujqësore/blegtorale të njësisë Lumas në Kuçovë • Akses më i mirë në shërbime arsimore, shëndetësore dhe qendra punësimi për banorët e njësisë Lumas

	<ul style="list-style-type: none"> • Rritje e numrit të vizitave në fshatrat e Lumasit për arsye turistike e rekreative • Rritje e vlerës së tokës në fshatrat që ndikohen drejtpërdrejt nga shtrimi i rrugës
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Pamundësia financiare për të përballuar koston e lartë të projektit • Pengesat fizike e gjeoinxhinierike të terrenit në fazën e zbatimit të projektit • Dëmtim i biodiversitetit në zonën malore të Lumasit për shkak të hapjes së trasesë së rrugës
Statusi aktual i projektit	Koncept- Projekt
Fazat e projektit	Studimi dhe Projektimi 2016 Tenderimi dhe Zbatimi 2016-2018
Vlerësimi i prioriteteve	Afatgjatë
Burimi i mundshëm kryesor i financimit	Bashkia me fondet e veta dhe FZHR
Burimi i mundshëm dytësor i financimit	FSHZH, BERZH, donatorë të tjerë

Figura 79 Pamje e fshatit Lumas

Burimi: Arkiva Co-PLAN, 2015

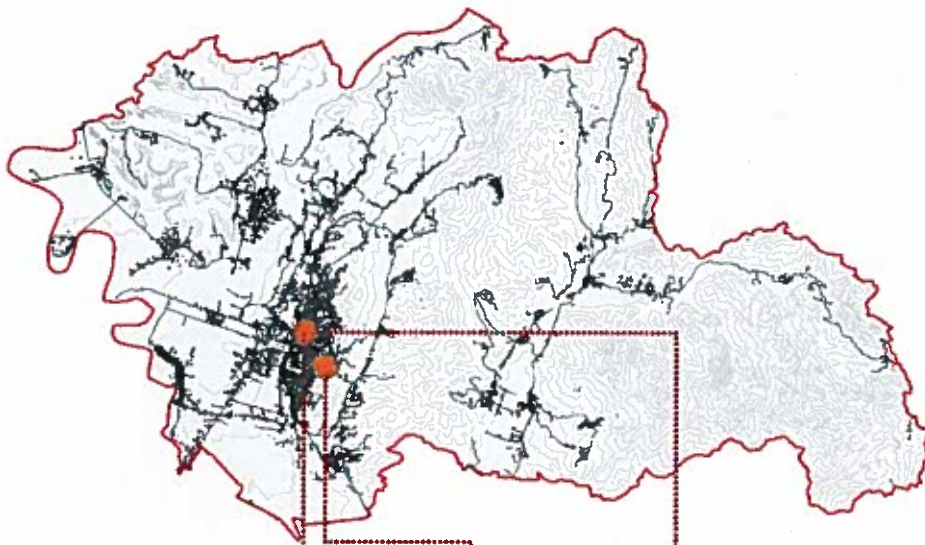

Qëllimi	4. Përmirësimi i infrastrukturës lokale në brendësi të zonave urbane e rurale
Titulli i Projektit	<i>Rikonstruksioni i urës së varur në fshatin Lumas</i>
Preventivi	
Konteksti i Projektit	Ura aktuale në fshatin Lumas është e paqëndrueshme dhe përbën rrezik kalimi për automjetet, sidomos në periudhën e pranverës e vjeshtës, kur shtohet sasia e ujit në lumë. Është e nevojshme të bëhet një ristrukturim i plotë i urës së varur, për të rritur sigurinë e kalimeve dhe aksesin e fshatit.
Përshkrimi i Projektit	Projekti parashikon ristrukturimin e urës së varur në fshatin Lumas, duke përforcuar strukturën ekzistuese.
Partnerët	Bashkia Kuçovë, komuniteti lokal, FZHR, etj
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Ky projekt adreson problemin e sigurisë në kalimin e urës ekzistuese • Sigurohet akses më i mirë i fshatit Lumas me pjesën tjetër të Bashkisë
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 3 të Objektivit 2 “Përmirësimi i lidhjeve ndërqytetëse mes qendrave të njësisve rurale me njëra tjetrën dhe me Kuçovën.”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i studimit të detajuar teknik të rikonstruktimit • Gjetja e burimeve të financimit nga Ministria e Transportit, FSHZH, etj. • Hapja e procesit të tenderimit • Kryerja e punimeve brenda fundit të vitit 2016 • Hartimi i masave për mirëmbajtje në vazhdim
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Rritja e sigurisë gjatë kalimit të urës • Përmirësimi i aksesueshmërisë në Lumas • Rritja e bashkëpunimeve tregtare dhe lëvizjeve nga Lumas në pjesën tjetër të bashkisë
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Financimi i kërkuar ka vlerë të lartë, të papërbalueshme vetëm nga buxheti bashkiak • Probleme të mundshme gjatë punimeve si rezultat i sjelljes së ujërave, kushteve klimatike, etj

	<ul style="list-style-type: none"> • Ndikim i përkohshëm mjedisor gjatë punimeve, për shkak të pajisjeve të rënda, depozitimit të mbetjeve inerte, ndotjes akustike, etj.
Statusi aktual i projektit	Studim dhe Projektim
Fazat e projektit	Studimi dhe Projektimi 2015-2016 Tenderimi dhe Ndërtimi 2016-2017
Vlerësimi i prioriteteve	Afatshkurtër
Burimi i mundshëm kryesor i financimit	Bashkia me fondet e veta dhe FZHR
Burimi i mundshëm dytësor i financimit	FSHZH, donatorë të tjerë

Qëllimi	5. Përmirësimi i cilësisë dhe aksesit të infrastrukturës në nivel bashkie
Titulli i Projektit	<i>Rikonstruksioni i pjesshëm i akseve rrugore a) "Toli Shuka", b) "Koli Hoxholli", c) "Kongresi i Lushnjes", d) "Koco Koleci", e) "Ismail Qemali"; shtrimi i segmenteve: f) sheshi 11 Janari deri të tunelet e UMN, g) Policia deri të Spitali; dhe ristrukturimi i h) rrugëve lokale të fshatit Magjatë, e) rrugëve lokale të fshatit Bardhaj.</i>
Preventivi	a: 45,339,000 lekë b: 48,927,000 lekë c: 12,078,000 lekë d: 30,155,000 lekë e: 81,070,000 lekë
Konteksti i Projektit	Ky projekt synon lidhjen më të mirë të pikave të rëndësishme urbane me njëra tjetrën, si p.sh., zona spitalore e qytetit, pazari, blloqet urbane të konsoliduara, tunelet e Uzinës Mekanike të Naftës, si dhe të rrugëve rurale në brendësi të fshatrave Magjatë e Bardhaj. Këto akse rrugore deri tani kanë qenë jo-funksionale, ose të cilësisë së dobët infrastrukturore.
Përshkrimi i Projektit	Projekti përbëhet nga faza paraprake, që është studimi dhe projekti i zbatimit të rikonstruksionit të segmenteve të përcaktuara; faza e dytë, tenderimi për zbatim; dhe faza e tretë, kryerja e punimeve të rikonstruktimit. Procesi është i njëkohshëm për të gjithë segmentet në fjalë, për shkak të gjatësisë së shkurtër të tyre.
Partnerët	Bashkia Kuçovë, komuniteti lokal, Fondi Shqiptar i Zhvillimit
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Ky projekt lehtëson lëvizshmërinë në disa blloqe urbane të qytetit dhe rrit treguesin kshr në nivel zone • Projekti mundëson lidhje më të mirë të qendrave të fshatrave Magjatë (Perondi) e Bardhaj (Lumas) me rrugët kryesore ndërqytetëse dhe inter-rurale
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 4 të Objektivit 2 "Sistemimi i rrjeteve rrugore lokale, për të rritur nivelin e jetueshmërisë në qytet dhe zona rurale"
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i studimit të detajuar teknik mbi shtrirjen e rrugës, piketimi dhe përcaktimi i llojit të ndërhyrjes/shtrimit • Gjetja e financimit dhe tenderimi i projektit brenda gjysmës së parë të vitit 2016 • Zbatimi i projektit dhe ndërtimi i rrugës, plotësuar me sinjalistikën përkatëse, deri në fund të vitit 2017

Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Përmirësimi i strukturës dhe aksesit të blloqeve të banimit të qytetit Kuçovë • Përmirësimi i lëvizshmërisë brenda fshatrave Magjatë dhe Bardhaj • Aksesimi më i shpejtë drejt zonës spitalore të qytetit
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Pamundësia financiare për të përballuar koston e projektit • Vështirësitë e punimeve në fshatrat Magjatë e Bardhaj në periudhë dimri
Statusi aktual i projektit	Studim / Projektim
Fazat e projektit	Studimi dhe Projektimi 2015-2016 Tenderimi dhe Zbatimi 2016-2017
Vlerësimi i prioriteteve	Afatshkurtër
Burimi i mundshëm kryesor i financimit	Bashkia me fondet e veta
Burimi i mundshëm dytësor i financimit	FZHR dhe donatorë të tjerë

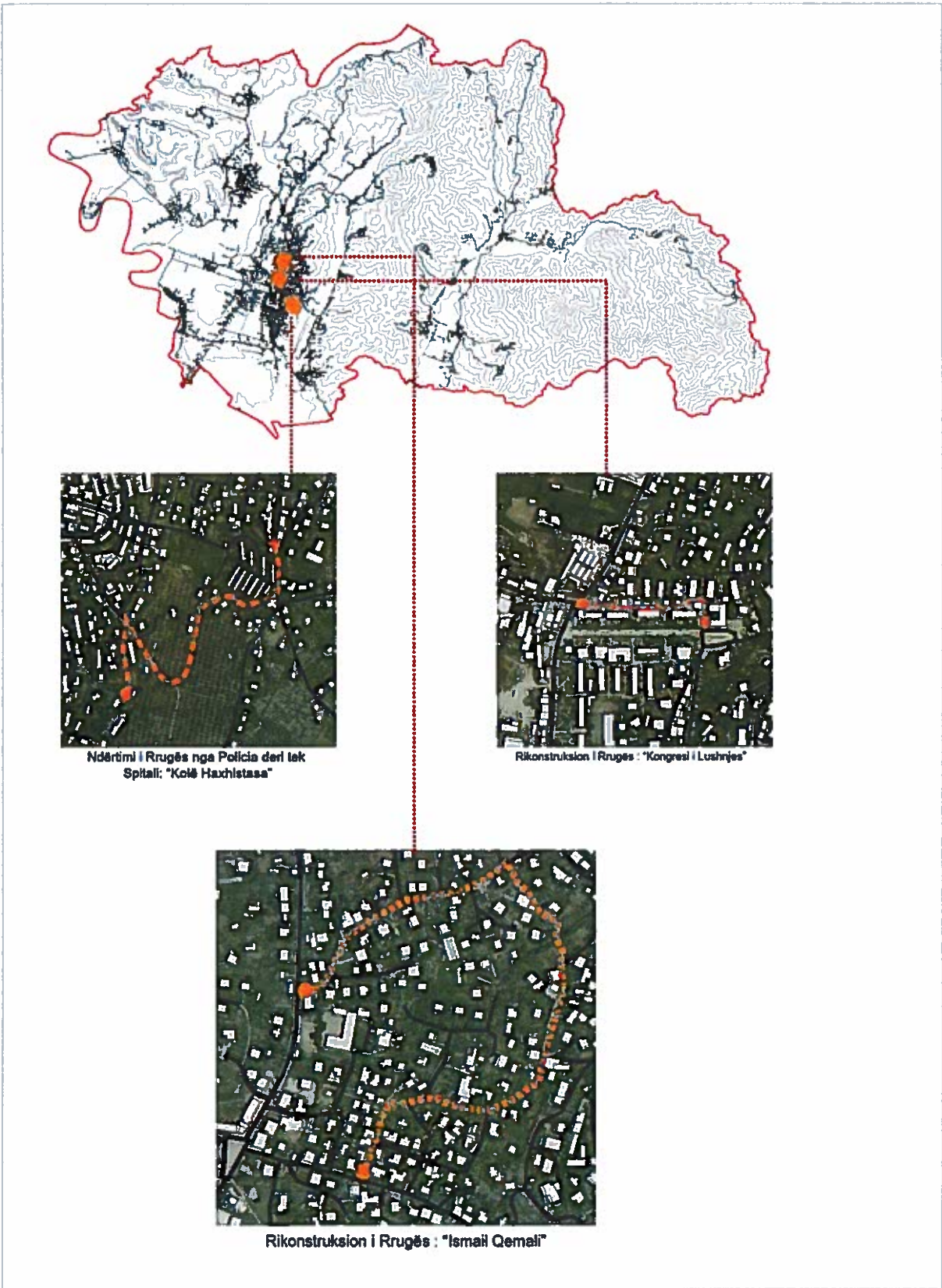
Rikonstruksion i Rrugës : "Toli Shuka"

Rikonstruksion i Rrugës : "Kuço Kolec"

Rikonstruksion i Rrugës : "Koli Hoxholli"

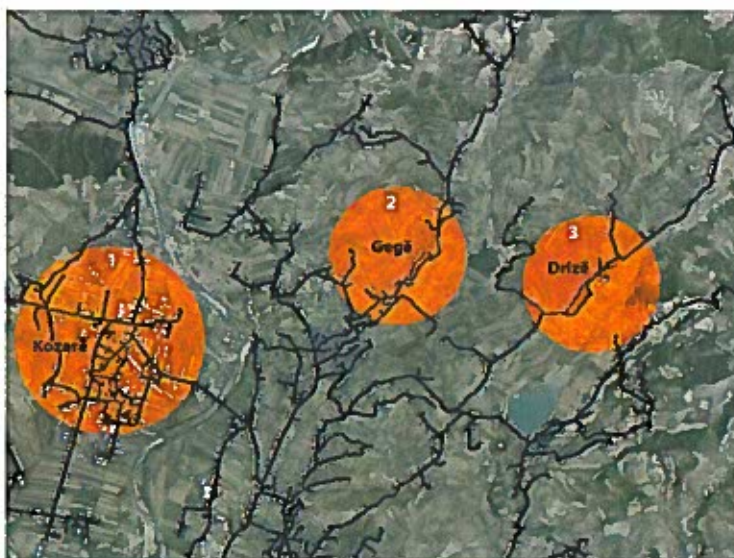
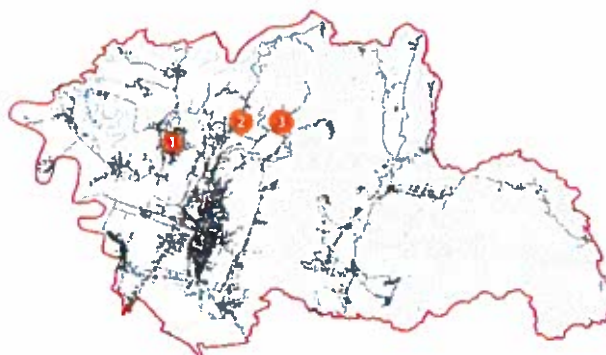

Qëllimi	6. Rehabilitimi i infrastrukturës së ujësjellës-kanalizimeve dhe sistemit të ujitjes e kullimit për zonat problematike të Bashkisë Kuçovë
Titulli i Projektit	<i>Ndërtimi dhe pajisja me infrastrukturë KUZ i “rrugës së Drizës” në lagjen “11 Janari”, Kuçovë</i>
Preventivi	~ 100,000,000 lekë
Konteksti i Projektit	Ky projekt adreson problematikën aktuale në “Rrugën e Drizës”, e cila është e pashtuar dhe e pashërbyer me rrjet të KUZ. Kjo rrugë lidh lagjen “11 Janari” me aksin kryesor urban “Stanisllav Zuber”, dhe vazhdimi i saj në pjesën kodrinore, përfundon në fshatin Drizë. Pra ky segment rrugor përbën fillimin e një korridorit të rëndësishëm ndërqytetëse dhe një itinerari potencial natyror.
Përshkrimi i Projektit	Projekti ka si synim rikonstruksionin e gjurmës ekzistuese të rrugës, duke pajisur me sinjalistikën përkatëse, hapësirën e nevojshme për këmbësorë, si dhe ndriçimin dhe gjelbërimin e përshtatshëm për rrugët. Po ashtu, projekti parashikon ndërtimin e rrjetit të KUZ për gjithë segmentin e rrugës në brendësi të qytetit Kuçovë.
Partnerët	Bashkia Kuçovë, komuniteti lokal, Fondi Shqiptar i Zhvillimit, etj
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Projekti i shërben përmirësimit të lidhjes ndërqytetëse mes Kuçovës dhe fshatit Drizë, si një itinerar alternativ ndaj rrugës “Ismail Qemali” • Projekti ndikon në përmirësimin e ofrimit të shërbimit të KUZ për lagjen “11 Janari”
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 4 të Objektivit 2 “Sistemimi i rrjeteve rrugore lokale, për të rritur nivelin e jetueshmërisë në qytet dhe zona rurale”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Kryerja e studimit të detajuar, që përfshin detajet tekniko-inxhinierike për shtrimin e rrugës, si dhe • Gjetja e mënyrave të financimit/caktimi i buxhetit nga fondet e veta • Zbatimi i punimeve deri në fund të vitit 2017 • Integrimi i aksit me itinerarin natyror të rajonit, nëpërmjet sinjalistikës, shërbimeve dhe vegjetacionit
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Përmirësimi i cilësisë së jetës dhe ofrimit të shërbimeve për lagjen “11 Janari” • Rritja e aksesit ndaj fshatit Drizë, duke ofruar një mundësi alternative kalimi

	<ul style="list-style-type: none"> • Përmirësimi i sigurisë dhe cilësisë mjedisore në segmentin e shtruar rrugor • Përmirësimi i infrastrukturës turistike të itinerareve natyrore në rang bashkie
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Pamundësia financiare për të përballuar koston e projektit në gjithë komponentët e tij • Moskryerja e punimeve në përputhje me pritshmëritë kohore • Ndotja akustike dhe mjedisore, si dhe pengesat e përkohshme gjatë periudhës së kryerjes së punimeve
Statusi aktual i projektit	Koncept ide
Fazat e projektit	Projektimi 2016 Zbatimi 2016
Vlerësimi i prioriteteve	Afatshkurtër
Burimi i mundshëm kryesor i financimit	Bashkia me fondet e veta
Burimi i mundshëm dytësor i financimit	FZHR dhe donatorë të tjerë

Qëllimi	7. Rehabilitimi i infrastrukturës së ujësjellës-kanalizimeve dhe sistemit të ujitjes e kullimit për zonat problematike të Bashkisë Kuçovë
Titulli i Projektit	<i>Ndërtimi i rrjetit të KUZ në fshatrat Drizë, Gegë, Kozare</i>
Preventivi	~ 367,000,000 lekë
Konteksti i Projektit	Rrjeti KUZ shtrihet vetëm në qytetin e Kuçovës. Fshatra si Drizë, Gegë, Kozare nuk kanë nje rrjet të tillë dhe ujërat e ndotura largohen në gropa individuale septike, duke shkaktuar ndotje të tokës, ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore
Përshkrimi i Projektit	Projekti parashikon ndërtimin e një rrjeti të kanalizimeve të ujërave të zeza në fshatrat Gegë, Drizë e Kozare, duke përfshirë studimin, projektin dhe piktimin e terrenit, dhe punimet e nevojshme.
Partnerët	Bashkia Kuçovë, ndërmarrja, komuniteti lokal, Fondi i Zhvillimit të Rajoneve, Fondi Shqiptar i Zhvillimit
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Ky projekt siguron një ndër nevojat bazë sanitare dhe jetike të popullsisë së fshatrave përkatës • Projekti mundëson kushte më të mira higjienike dhe mjedisore për vendbanimet e specifikuar
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 5 të Objektivit 2 “Përmirësimi i infrastrukturës së furnizimit me ujë të pijshëm, dhe kanalizimeve urbane dhe bujqësore, duke siguruar shërbim cilësor për gjithë territorin e bashkisë”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i projektit teknik • Aplikimi në institucionet përkatëse, p.sh., tek FZHR, etj. dhe sigurimi i financimit nga fonde të posaçme shtetërore, ose donacione • Zbatimi i projektit • Vlerësimi i përktimi të faturës financiare në tarifat përkatëse
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Mbulimi me infrastrukturë të KUZ në pjesën më të madhe të territorit të fshatrave të projektit • Zvogëlimi i numrit të gropave septike në përdorim dhe ulje e shkarkimeve të ujërave të zeza në tokë dhe ujëra nëntokësore
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Pamundësia e sigurimit të vlerës financiare për të përballuar koston e projektit • Mungesa e një rrjeti të tillë ekzistues sjell vështirësi në ngritjen e rrjetit të ri nga e para, për t’iu përshtatur terrenit, dhe për të pasur distancën e kërkuar nga vijat ujore të ujitjes e përrënjeve.

Statusi aktual i projektit	Studim / Projektim
Fazat e projektit	Studimi dhe Projektimi 2015-2016 Tenderimi dhe Zbatimi 2016
Vlerësimi i prioriteteve	Afatmesëm
Burime të mundshme kryesore financimi	Bashkia me fondet e veta dhe FZHR
Burime të mundshme dytësore financimi	FSHZH dhe donatorë të tjerë

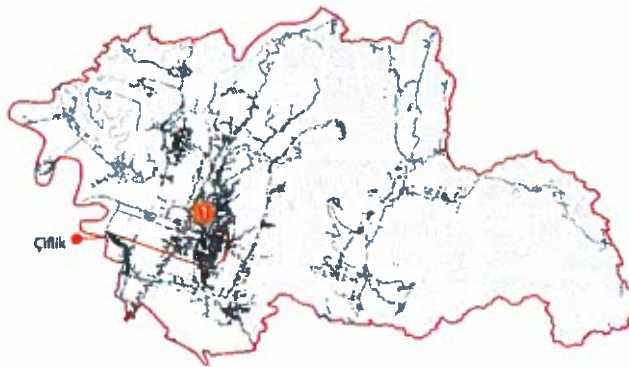
Qëllimi	8. Rehabilitimi i infrastrukturës së ujësjellës-kanalizimeve dhe sistemit të ujitjes e kullimit për zonat problematike të Bashkisë Kuçovë
Titulli i Projektit	<i>Pastrimi dhe rehabilitimi i kanalit kullues në zonën pranë UPN, në seksionin Porta e Përpunimit – Hipotekë</i>
Preventivi	~ 22,323,000 lekë
Konteksti i Projektit	Zona e projektit është nën përmytje të vazhdueshme për shkak të rreshjeve të shiut, dhe amortizimit të kanalit ekzistues kullues
Përshkrimi i Projektit	Projekti parashikon pastrimin dhe rehabilitimin e kanalit ekzistues, si dhe rikonstruktimin e tij në zonat problematike
Partnerët	Bashkia Kuçovë, komuniteti lokal
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Ky projekt do shmangë problemin e përmytjes në zonën pranë UPN, që shkaktohet nga bllokimi i kanalit ekzistues.
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 5 të Objektivit 2 “Përmirësimi i infrastrukturës së furnizimit me ujë të pijshëm, dhe kanalizimeve urbane dhe bujqësore, duke siguruar shërbim cilësor për gjithë territorin e bashkisë”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i projektit teknik • Sigurimi i financimit nga fonde të posaçme shtetërore, dhe përcaktimi i buxhetit përkatës të bashkisë • Marrje masash për pastrim të rregullt të kanaleve dhe kundër ndërtimeve të mundshme mbi kanal
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Rritja e cilësisë së infrastrukturës në qytet • Shmangia e problematikës së përmytjes së zonës në UPN
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Pamundësia financiare për të përballuar koston e projektit
Statusi aktual i projektit	Koncept ide
Fazat e projektit	Studimi dhe Projektimi 2015-2016 Zbatimi 2016-2017
Vlerësimi i prioriteteve	Afatshkurtër

Burimi i mundshëm kryesor i financimit	Bashkia me fondet e veta
Burimi i mundshëm dytësor i financimit	FZHR dhe donatorë të tjerë

Qëllimi	9. Rehabilitimi i infrastrukturës së ujësjellës-kanalizimeve dhe sistemit të ujitjes e kullimit për zonat problematike të Bashkisë Kuçovë
Titulli i Projektit	<i>Rikonstruktim i infrastrukturës së ujësjellësit në segmentin Çiflik-Kuçovë</i>
Preventivi	
Konteksti i Projektit	Ky projekt zhvillohet për shkak të nevojave në rritje të popullsisë për ujë të pijshëm. Rezervuarët e Çiflikut janë një ndër burimet kryesore të furnizimit me ujë të qytetit të Kuçovës. Aktualisht rrjeti është i vjetëruar (20 vjeçar) dhe kërkon rikonstruktim të tubacioneve kryesore
Përshkrimi i Projektit	Projekti konsiston në rikonstruktim të rrjetit të ujësjellësit nga rezervuarët në fshatin Çiflik, në qytetin e Kuçovës, në pikat ku tubacionet janë dëmtuar dhe ka humbje.
Partnerët	Bashkia Kuçovë, komuniteti lokal, FZHR, etj
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Ky projekt do sigurojë furnizim të vazhdueshëm me ujë në qytetin e Kuçovës, sidomos gjatë verës, ku niveli i ujit në rezervuare bie për arsye të thatësisë
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 5 të Objektivit 2 “Përmirësimi i infrastrukturës së furnizimit me ujë të pijshëm, dhe kanalizimeve urbane dhe bujqësore, duke siguruar shërbim cilësor për gjithë territorin e bashkisë”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i projektit teknik që të sigurojë mosdëmtimin e tokës bujqësore dhe mospërzjerjen e ujërave të rrjetit me ato nëntokësore • Sigurimi i financimit nga fonde të posaçme shtetërore, dhe përcaktimi i buxhetit përkatës të bashkisë • Rehabilitim i tokës së dëmtuar gjatë procesit të punimeve
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Furnizimi vazhdueshëm me ujë të pijshëm i banorëve të Kuçovës • Rritja e cilësisë së ujit, si pasojë e rehabilitimit të tubacionit të çelikut që e shpërndan atë nga rezervuari i Çiflikut
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Pamundësia financiare për të përballuar koston e projektit • Dëmtimi i tokës bujqësore gjatë ndërhyrjeve në territor
Statusi aktual i projektit	Koncept ide
Fazat e projektit	Studimi dhe Projektimi 2016 Tenderimi dhe Zbatimi 2017

Vlerësimi i prioriteteve	Afatshkurtër
Burimi i mundshëm kryesor i financimit	Bashkia me fondet e veta dhe FZHR
Burimi i mundshëm dytësor i financimit	FSHZH, donatorë të tjerë

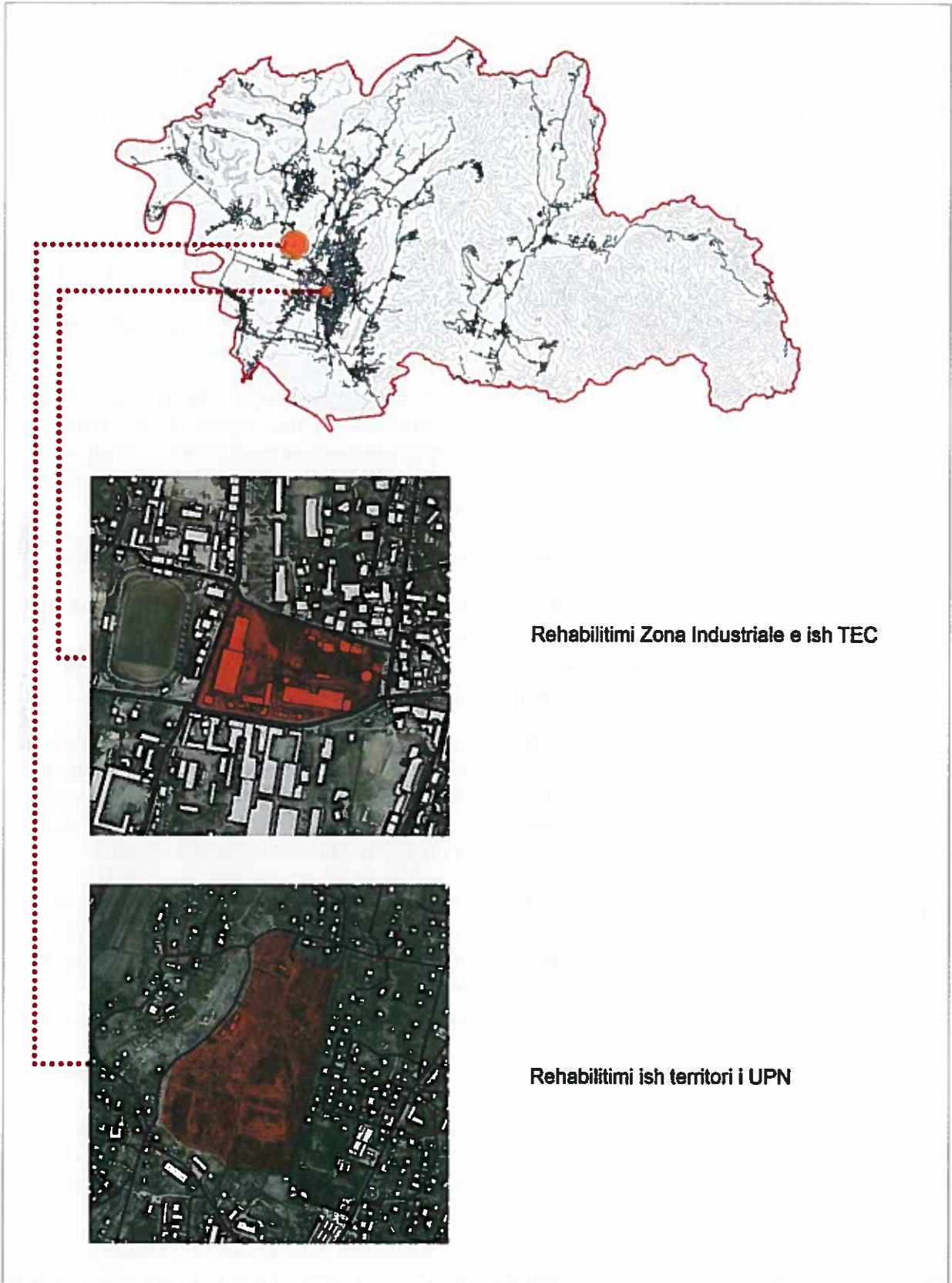
Qëllimi	10. Përmirësimi i cilësisë dhe aksesit të infrastrukturës dhe mobilitetit në nivel bashkie
----------------	---

Titulli i Projektit	<i>Sistemimi dhe zgjerimi i terminalit të autobusëve në qytetin e Kuçovës</i>
Preventivi	-
Konteksti i Projektit	Bashkia Kuçovë, me rritjen territoriale, synon të përmirësojë shërbimin e transportit ndërqytetës, duke shtuar linja drejt Lumasit, Perondisë, fshatit Drizë, etj. Terminali aktual është në përmasa të vogla, dhe nuk mbulon dot gjithë shërbimin aktual urban, ndërkohë që shumë linja ndërqytetëse nisen nga pozicione sporadike në qytet.
Përshkrimi i Projektit	Projekti parashikon zgjerimin e terminalit në pozicionin ku është sot, si pozicion afër qendrës dhe i aksesueshëm lehtësisht në nivel qyteti. Terminali do përmbajë vende parkimi, mundësi parkimi dhe shërbimi për 5 linjat e autobusëve urbane dhe linjat e furgonëve dhe autobusëve ndërqytetës.
Partnerët	Bashkia Kuçovë, FSHZH, FZHR, Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, komuniteti lokal, etj
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Rritja dhe përmirësimi i sistemit të transportit ndërqytetës në bashki kërkon patjetër akomodimin në një terminal të ri, më të mirë • Terminali është pika e parë e kontaktit të vizitorëve potencialë të ardhshëm me qytetin, dhe si i tillë, duhet të jetë përfaqësues, estetikisht i projektuar mirë, dhe funksional
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 6 të Objektivit 2 “Përmirësimi i situatës së mobilitetit dhe transportit publik në nivel bashkie”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i studimit të fizibilitetit për pozicionin dhe drejtimin e zgjerimit të terminalit • Hartimi i projektit të detajuar teknik • Gjetja e mundësive për financim nga fonde të qeverisë, apo palëve të treta të interesit.
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Përmirësimi i kushteve të mobilitetit në qytet • Akses më i mirë ndërqytetas • Shmangie e problemeve të trafikut në pika të tjera qëndrimi të autobusëve
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Vështirësia e gjetjes së fondeve për financim të <i>bypass</i>-it • Problem potenciale të trafikut në bulevard, për shkak të pozicionit qendror të terminalit

Statusi aktual i projektit	Koncept-Projekt
Fazat e projektit	Projektimi 2016-2017 Zbatimi 2017 - 2018
Vlerësimi i prioriteteve	Afatshkurtër
Burimi i mundshëm kryesor i financimit	Bashkia me fondet e veta dhe FZHR
Burimi i mundshëm dytësor i financimit	FSHZH, donatorë të tjerë

Qëllimi	11. Rritja e qëndrueshmërisë mjedisore, nëpërmjet masave parandaluese dhe rigjeneruese
Titulli i Projektit	<i>Rehabilitimi mjedisor dhe rigjenerimi i ish zonave industriale të a) TEC-it dhe b) Uzinës së Përpunimit të Naftës</i>
Preventivi	a: 150,000,000 lekë b: 150,000,000 lekë
Konteksti i Projektit	Këto zona janë të paintegruara funksionalisht me qytetin, ndonëse ndodhen në pika mjaft qendrore të tij. Në to vërehet degradim strukturor dhe amortizim i objekteve, si dhe ndotje e tokës dhe e ujërave nëntokësore nga veprimtaria e dikurshme e tyre. Për më tepër këto zona janë asete të rëndësishme për qytetin, të cilat duke mos u përdorur krijojnë kapital të humbur. Nëse ky projekt integrohet me projektin tjetër të parashikuar, për studimin e rikuperimin e nivelit të ndotjes në tokë nga këto aktivitete, atëherë këto zona i përgjigjen mirë kërkesës në nivel qyteti për zgjerim të zonave të banimit, si dhe
Përshkrimi i Projektit	Ky projekt synon të zgjidhë në mënyrë përfundimtare problematikën e mbetjeve industriale në dy zonat më të rëndësishme ish-industriale të bashkisë. Projekti ka si fokus rehabilitimin mjedisor të tokës dhe strukturave në zonat ish industriale të TEC-it dhe UPN-së. Pas aplikimit të strategjive të rehabilitimit mjedisor dhe konstruktiv/arkitektonik të ndërtesave, pastrimit të tokës, shtimit të gjelbërimit që i përgjigjet funksioneve rigjeneruese, projekti synon t'i kthejë zonat në qendra të integruara me qytetin, të fokusuara në rekreacion, veprimtari artistike e kulturore, etj.
Partnerët	Bashkia Kuçovë, komuniteti lokal, Ministria e Mjedisit, Ministria e Kulturës, FZHR, OJQ, Ministria e Energjisë dhe Industrisë, etj.
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Ky projekt do sjellë një përmirësim mjedisor të ndjeshëm në qytetin e Kuçovës • Projekti do risjellë në funksionim dy zona që përbënin barrë vizuale dhe mjedisore për qytetin • Realizimi i projektit do të ndikonte në krijimin e profilit turistik të bashkisë dhe qytetit.
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 1 të Objektivit 3 “Rehabilitimi mjedisor dhe rigjenerimi i ish-zonave industriale në territorin e bashkisë, me synim kthimin e tyre në zona banimi dhe rekreacioni”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Faza 1: Hartimi i projekt-idesë dhe aplikimi për fonde. Hartimi i studimit për marrjen e masave mjedisore për rehabilitimin e zonës, pastrimin e tokës, zbutjen e amortizimit, etj.

	<ul style="list-style-type: none"> • Faza 2: Zbatimi i masave rikuperuese, plotësimi i zonave me infrastrukturën e gjelbër që i përshtatet funksionit • Faza 3: Hartimi i strategjisë për ndryshimin funksional të zonave, në funksion të rekreacionit, shërbimeve publike, etj, duke përfshirë partneritete të mundshme me sektorin privat, mbi bazën e vendimeve të PPV-së • Faza 4: Dizenjimi funksional e estetik i zonave në përputhje me funksionin e ri • Faza 5: Marketimi i projektit dhe rezultatit për të ftuar kontingjent turistik në Kuçovë.
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Ulja e nivelit të ndotjes së tokës në zonat ish-industriale • Përmirësimi i situatës së gjelbërimit në qytet, e cila ndikon në rritjen e cilësisë së ajrit • Krijimi i poleve të reja rekreative të qytetit, si mundësi atraksioni turistik në rang rajonal
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Ndotja e tokës dhe e ujërave nëntokësore mund të jetë përhapur përtej zonës së projektit • Kërkohet investim i lartë për të ndjekur të gjithë hapat e projektit, që nga pastrimi deri të ndryshimi i funksioneve dhe dizenjimi në trajtë parku rekreativ • Zona e UPN aktualisht është në problematikë pronësie, duke qenë se pretendohet nga ish-pronarët
Statusi aktual i projektit	Koncept ide
Fazat e projektit	Studimi dhe Projektimi 2017 Zbatimi 2018-2020
Vlerësimi i prioriteteve	Afatgjatë
Burimi i mundshëm kryesor i financimit	Bashkia dhe FZHR
Burimi i mundshëm dytësor i financimit	Ministrinë e Mjedisit, Kulturës, Ministria e Energjisë dhe Industrisë

Qëllimi	12. Përmirësim i cilësisë së shërbimeve dhe infrastrukturës në bashki
Titulli i Projektit	<i>Hartimi i një plani të menaxhimit të mbetjeve urbane në nivel bashkie</i>
Preventivi	-
Konteksti i Projektit	Gjendja aktuale e menaxhimit të mbetjeve në rang bashkie është jo e mirë, për shkak të mungesës së një vendi depozitimi sanitar të mbetjeve, pranisë së mbetjeve industriale, si pasojë e sektorit të përpunimit të naftës, etj. Gjithashtu nuk ka veprimtari riciklimi apo kompostimi të mbetjeve
Përshkrimi i Projektit	Projekti parashikon ndërtimin e një landfilli sanitar për depozitimin e mbetjeve urbane dhe hartimin e një strategjie të mbledhjes, grumbullimit e depozitimit të mbetjeve në nivel bashkie, të ndjekur nga strategji të detajuara për riciklimin e mbetjeve, kompostimin, menaxhimin e mbetjeve industriale e të naftës, etj.
Partnerët	Bashkia Kuçovë, FSHZH, Ministria e Mjedisit, komuniteti lokal, xx
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Madhësia e bashkisë së re e justifikon ndërtimin e një landfilli me kapacitet mesatar • Gjendja aktuale e depozitimit të mbetjeve është alarmante, sidomos në lidhje me mbetjet industriale dhe ato
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 2 të Objektivit 3 “Menaxhimi i integruar i mbetjeve urbane, duke përfshirë strategji për mbledhjen e diferencuar dhe reduktimin e mbetjeve, zhvendosjen dhe adaptimin e vendit të depozitimit ekzistues për t’u përshtatur me kushte më sanitare dhe mundësitë e kryerjes së kompostimit të mbetjeve organike”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i planit të menaxhimit të mbetjeve në nivel bashkie • Hartimi i një plani veprimi për riciklimin e mbetjeve familjare • Zhvillimi i një plani për kompostimin e mbetjeve ushqimore në njësitë administrative rurale • Hartimi i një strategjie për menaxhimin e mbetjeve industriale dhe të naftës • Studimi i parametrave të ndërtimit të landfillit të Bashkisë Kuçovë • Gjetja e mundësive të financimit të landfillit dhe projekteve të riciklimit dhe kompostimit, duke adresuar fonde të qeverisë • Krijim i partneriteteve me sektorin privat të interesuar në procesin e riciklimit dhe kompostimit

	<ul style="list-style-type: none"> • Marrja e masave për rritje kapacitetesh në menaxhimin e shërbimit publik të menaxhimit të mbetjeve në nivel bashkie
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Përmirësimi i kushteve mjedisore në zonat ekzistuese të vend-depozitimit të mbetjeve • Ulja e sasisë së mbetjeve të depozituara në terma afatgjatë, si rezultat i kompostimit • Ndërtimi i një landfilli sanitar rajonal, me potencial për gjenerim të ardhurash nga përdorimi i përbashkët me bashki fqinje • Fuqizimi i industrive rajonale me fokus riciklimin e letrës, qelqit dhe metaleve
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Vështirësi në gjetjen e fondeve për ndërtimin e një landfilli sipas parametrave të kërkuar sanitarë • Probleme në gjetjen e subjekteve të interesuara për të kryer riciklim të mbetjeve familjare bashkiake • Probleme kulturore në mënyrën e menaxhimit të mbetjeve • Nivel i ulët i kthimit të investimit për landfillin në periudhën fillestare të funksionimit • Probleme të mundshme në pozicionimin e landfillit, në ruajtjen e balancave mes pronësisë dhe disponueshmërisë, aksesit të landfillit nga gjithë njësitë administrative, dhe vetive të përshtatshme gjeo-teknike të tokës.
Statusi i projektit	Koncept-Projekt
Fazat e projektit	Projektimi 2016 Zbatimi 2018-2020
Vlerësimi i prioriteteve	Afatgjatë
Burimi i mundshëm kryesor i financimit	Bashkia me fondet e veta dhe FZHR
Burimi i mundshëm dytësor i financimit	FSHZH, Banka Botërore, Agjenci të ndryshme, donatorë të tjerë

Figura 80 Vendi i depozitimit të mbetjeve, Havaleas, Kuçovë

Qëllimi	13. Zhvillimi i potencialeve të turizmit natyror në Bashkinë Kuçovë
Titulli i Projektit	<i>Krijimi i një parku rajonal në zonën nga Rezervuari i Murrizit deri në fshatin Vlashuk</i>
Vlera e përafërt	-
Konteksti i Projektit	Zona kodrinore e Kozares ka një sipërfaqe prej rreth 9 km ² dhe në të kaluarën ka qenë e mbjellë me bimë të arave dhe pjesërisht e pyllëzuar me bimësi të llojit të dushkut.. Aktualisht zona është e zhveshur për shkak të ndërprerjes së aktivitetit bujqësor në të, si dhe shpyllëzimit të pjesës verilindore të saj. Zona është shumë interesante nga pikëpamja e peizazhit dhe e kontributit që ajo mund të japë në zbutjen e çdo lloj ndotjeje të mundshme mjedisi nëse do të ishte e pyllëzuar. Për më tepër, si rezultat i shpyllëzimit ka dukuri të erozionit të shpateve dhe të rrëshqitjes së tokës që rrezikojnë fshatin Zdravë, si dhe kanalën kryesor ushqyes të rezervuarit të Murrizit.
Përshkrimi i Projektit	<p>Projekti parashikon hartimin e një studimi i peizazhit për zonën kodrinore të Kozarës, duke përfshirë mbjelljen me bimësi të lartë, në trajtë pylli të rrallë, vendosjen e elementeve rekreative, krijimin e shtigjeve të shëtitjes, demarkimin dhe shtimin e sinjalistikës përkatëse, etj. Sipërfaqja e pritshme e parkut do jetë 4.9km², nga të cilat gjysma pritet të pyllëzohet me bimësi vendase.</p> <p>Projekti synon të rivlerësojë peizazhin kodrinor-fushor e lumor të njësisë Kozare, si potencial për t'u shndërruar në një park për Bashkinë Kuçovë, të integruar me itineraret e gjelbra rajonale: Fier Shegan-Gramsh dhe Belsh-Berat-Memaliaj</p>
Partnerët	Bashkia Kuçovë, Ministria e Mjedisit, FSHZH, komuniteti lokal, sektori privat, donatorë sipas rastit
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Ky projekt shërben për integrimin e Kuçovës në rrjetin e itinerareve natyrore rajonale e turistike, duke e kthyer qytetin në qendër potenciale turistike. • Projekti shërben për të ofruar një hapësirë të shëndetshme rekreative për vendbanimet • Sistemimet bimore në kodra mundësojnë përmirësim të cilësisë së ajrit të ndotur dhe përbëjnë pengesë për efektet e pakëndshme të puseve të naftës. Po ashtu rritin infiltrimin dhe aftësinë ujëmbajtëse të tokës, duke lejuar më pak ndotje që të penetrojnë në thellësi.

Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 3 të Objektivit 3 “Sistemimi në trajtë parku i zonës kodrinore të njësisë Kozare, duke shfrytëzuar elementët ekzistues të peizazhit, me funksion rekreacion dhe reduktim të efekteve shqetësuese të zonës naftëmbajtëse.”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Analizimi i zonës dhe evidentimi i burimeve natyrore me vlerë për një plan peizazhi dhe eko-turizmi • Promovimi i idesë së projektit dhe lobimi për fonde-aplikim sipas rastit në institucione të tjera. Gjetja e investitorëve nëpërmjet inkuadrimit të projektit në strategjinë rajonale të zhvillimit të turizmit • Hartimi i planit të peizazhit për krijimin e rrjetit të itinerareve dhe për vendosjen e bimësisë në mënyrë të tillë, që të valorizohet zona nga ana mjedisore dhe të shmangen problemet e aromës së çliruar prej puseve të naftës • Zhvillimi i itinerareve natyrore rajonale, nëpërmjet caktimit të sinjalistikës, pikave çlodhëse, pikave të informacionit, etj. • Marketimi i projektit para dhe gjatë zbatimit me qëllim promovimin e ardhjes së grupeve turistike dhe angazhimit të bizneseve të vogla lokale për të ofruar shërbime.
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Rritja e cilësisë së jetës për komunitetin lokal, në aspekt të hapësirës rekreative dhe zbutjes së efekteve të pakëndshme të naftës në ajër • Rritja e numrit të vizitorëve ditorë në parkun natyror, si pjesë e itinerareve rajonale të shëtitjes • Eliminimi i fenomeneve erozive e ndotëse të tokës
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Prania e puseve të naftës dhe aromës së çliruar prej tyre kërkon që bimësia në kodra të zgjidhet me kujdes, që t’i shërbejë funksionit primar rekreativ. Po ashtu pusët mund të jenë një faktor psikologjik që shmang ardhjen e grupeve turistike • Vështirësi në gjetjen e investitorëve që marrin përsipër një pjesë të kostove të larta të projektit
Statusi aktual i projektit	Koncept-Projekt
Fazat e projektit	Projektimi 2016 Zbatimi 2017-2018
Vlerësimi i prioriteteve	Afatgjatë

Burime të mundshme kryesore financimi	Bashkia, Ministria e Mjedisit, donatorë me program për projekte mjedisi
Burime të mundshme dytësore financimi	FZHR, FSHZH

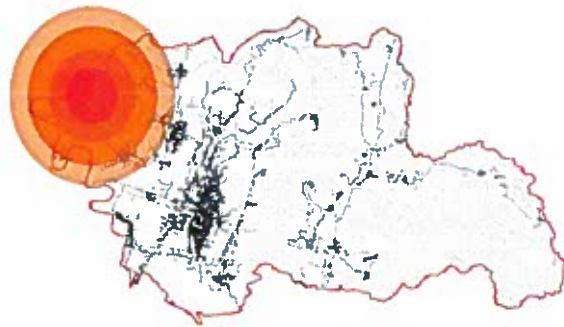

Figura 81 Pamje e Kozarës (Burimi: Arkiva Co-PLAN, 2015)

Qëllimi	14. Zhvillimi social dhe kulturor i Bashkisë Kuçovë, si pikë me identitet të fortë në rajon
Titulli i Projektit	<i>Ndërtimi i një objekti muzeal të naftës</i>
Preventivi	-
Konteksti i Projektit	Bashkia e Kuçovës identifikohet me qytetin naftëmbajtës, ku uzina e përpunimit të naftës, së bashku me tërësinë e pus-shpimeve dhe industrive mbështetëse, janë elementët më të fortë qytetformues. Këta elementë duhet të shfaqen në trajtë muzeu, si
Përshkrimi i Projektit	Projekti parashikon ndërtimin e një muzeu të naftës, i cili do të ekspozojë gjithë veprimtarinë e Kuçovës si qytet naftëmbajtës, gjurmët e hershme të burimeve të naftës, aktivitetet industriale gjatë periudhës së ndërtimit dhe operimit të UPN, etj. Ky muze integrohet mirë me planin e rehabilitimit dhe rivitalizimit të zonës ish-industriale të UPN dhe TEC-it
Partnerët	Bashkia Kuçovë, Ministria e Kulturës, FSHZH, FZHR
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Në qytetin e Kuçovës ka dy zona ish-industriale, shumë pranë qendrës, të cilat kanë potencial për t'u shndërruar në hapësira rekreative për qytetin. Këto mund të jenë vendndodhje e muzeut të naftës • Qyteti i Kuçovës përbën një rast të veçantë në Shqipëri, për sa i përket nxjerrjes dhe përpunimit të naftës, si rrjedhojë, ndërtimi i një muzeu do kishte vlerë kulturore për të gjithë vendin • Në Bashkinë Kuçovë mungojnë muzetë e hapësirat e ngjashme kulturore
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 6 të Objektivit 3 Përmirësimi i imazhit të qytetit si “qytet i naftës”, duke valorizuar identitetin në shërbim të turizmit, nëpërmjet krijimit të muzeut të naftës dhe rehabilitimit të lagjes historike si pjesë të “qytetit-muze”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i projektit të muzeut, si përshtatje mes arkitekturës moderne dhe stilit industrial tipik të zonës • Gjetja e burimeve të financimit, nga qeveria ose palë të treta të interesuara • Integrimi i hapësirave muzeale me hapësirën e rehabilituar të UPN-së
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Zhvillimi i një poli të ri kulturor e rekreativ për qytetin • Rritja e njohjes së Kuçovës në këndvështrim rajonal • Rritja e numrit të vizitorëve ditorë në Kuçovë • Përmirësimi i cilësisë së jetës dhe nivelit kulturor për banorët e Kuçovës

Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Vështirësi në gjetjen e financimit, me fonde nga qeveria ose palë të treta të interesuara • Zonat ku paramendohet të vendoset muzeu do i nënshtrohen një procesi pastrimi dhe rehabilitimi mjedisor, i cili mund të zgjasë në kohë. • Mund të ketë vështirësi në gjetjen e një vendndodhjeje alternative
Statusi aktual i projektit	Koncept-Projekt
Fazat e projektit	Projektimi 2016 / Zbatimi 2017-2018
Vlerësimi i prioriteteve	Afatgjatë
Burimi i mundshëm kryesor i financimit	Bashkia me fondet e veta
Burimi i mundshëm dytësor i financimit	Ministria e Kulturës, FSHZH

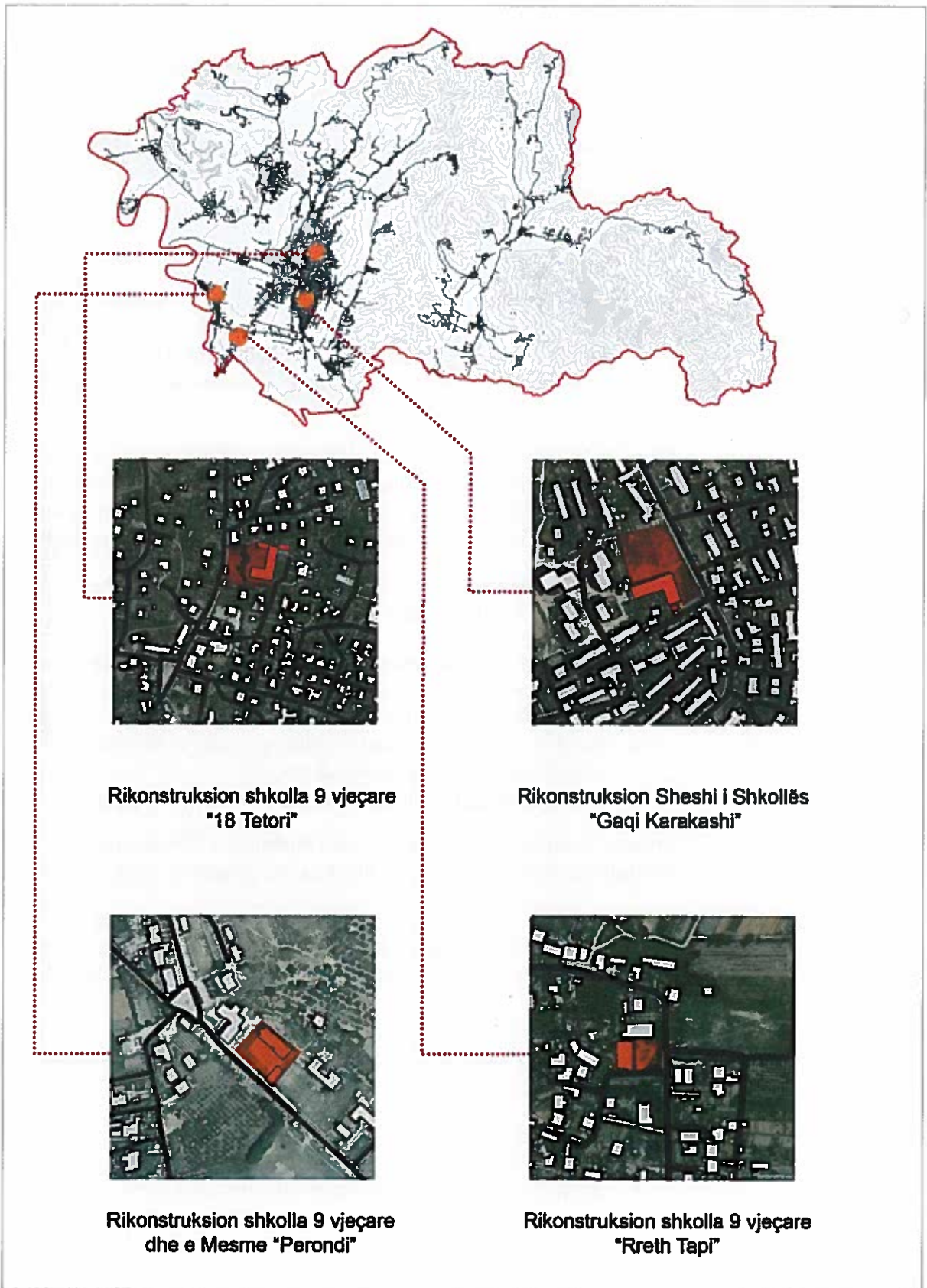
Figura 82 Muzeu i Naftës dhe Gazit, Parkersburg, Virxhinia Perëndimore / Muzeu i Naftës në Kanzas

Burimi: Google Images¹³⁴

Qëllimi	15. Përmirësimi i infrastrukturës arsimore dhe kushteve fizike të shkollave
Titulli i Projektit	<i>Rikonstruksioni i shkollave 9 vjeçare në: a) Rreth Tapi, b) Vodëz, c) Perondi (dhe e mesme), d) “18 Tetori”, Kuçovë; dhe rikonstruktimi i oborrët të shkollës 9 vjeçare: e) “Gaqi Karakashi”</i>
Preventivi	d: 8,691,000 lekë e: 6,397,000 lekë
Konteksti i Projektit	Ky projekt ka si synim përmirësimin e kushteve fizike dhe kapacitetit mbajtës të objekteve arsimore të tipit shkollë 9-vjeçare dhe e mesme në fshatrat Rreth Tapi, Vodëz, Perondi, e në qytetin e Kuçovës, të cilat aktualisht ndodhen në gjendje të degraduar, për shkak të problematikave në muret e jashtme, muret e brendshme, çati, tavanet e brendshme, dyer e dritare.
Përshkrimi i Projektit	Projekti konsiston në ndërhyrje rikonstruktive të pjesshme për shkollën 9-vjeçare dhe të mesme të Perondisë, shkollën 9-vjeçare të Vodëzës si dhe rikonstruktim të plotë për shkollën “18Tetori” në Kuçovë, dhe shtesë kati për shkollën 9 vjeçare të Rreth Tapisë. Projekti propozon ndërhyrje rikonstruktuese edhe në oborrin e Shkollës 9-Vjeçare “Gaqi Karakashi” në Kuçovë
Partnerët	Bashkia Kuçovë, komuniteti lokal, Fondi Shqiptar i Zhvillimit, Ministria e Arsimit, Drejtorja Rajonale e Arsimit, Berat
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Ky projekt përmirëson cilësitë fizike, të termoizolimit, dhe estetike të shkollave 9 vjeçare problematike në fshatrat Perondi, Rreth Tapi, Vodëz, si dhe në Kuçovë • Projekti ndihmon në rritjen e kapacitetit mbajtës për klasa, nxënës e mjete laboratorike për shkollën 9 vjeçare në Rreth Tapi • Projekti mundëson përmbushjen e standardeve të planifikimit për objekte arsimore në lidhje me sipërfaqen minimale të nevojshme për student
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 1 të Objektivit 4 “Rikonstruksioni i objekteve arsimore me problem fizike, si dhe përshtatja e ambienteve ndaj kërkesave akademike të tyre”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Gjetja e donatorëve potencialë për financimin e rikonstruksionit të shkollave në fjalë, si dhe pajisjen e tyre me mjete shtesë logjistike dhe akademike sipas nevojës • Rikonstruktimi i njëkohshëm i objekteve arsimore, duke vendosur prioritet në kohën e shkurtër të zbatimit, në mënyrë që të mos pengohet procesi akademik.

Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Përmirësimi i strukturës fizike, performancës energjetike dhe cilësive estetike të shkollave të përfshira në projekt • Rritje e numrit të studentëve që frekuentojnë shkollën 9-vjeçare të Rreth Tapisë si rezultat i rritjes së kapaciteteve mbajtëse të saj
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Pamundësia financiare për të përballuar koston e projektit • Problemet e mbylljes së përkohshme të shkollës për arsye të punimeve
Statusi aktual i projektit	Studim / Projektim
Fazat e projektit	Studimi dhe Projektimi 2015-2016 Tenderimi dhe Zbatimi 2016-2017
Vlerësimi i prioriteteve	Afatmesëm
Burimi i mundshëm kryesor i financimit	Bashkia me fondet e veta dhe FZHR
Burimi i mundshëm dytësor i financimit	Ministria e Arsimit, donatorë të tjerë

Qëllimi	16. Rehabilitimi dhe rivitalizimi i hapësirave të gjelbra dhe publike në zonat urbane dhe rurale
Titulli i Projektit	<i>Rikonstruktimi i a) sheshit të pazarit; b) shesheve të brendshme të blloqeve 5-katëshe të banimit; dhe c) shkallëve të pikës turistike të qendrës Kuçovë</i>
Preventivi	a: ~20,000,000 lekë c: 11,320,000 lekë
Konteksti i Projektit	Ky projekt hartohet në kuadër të përmirësimit të kushteve fizike, mjedisore, higjienike, funksionale dhe estetike të hapësirave publike brenda qytetit të Kuçovës, me synimin e rigjenerimit të blloqeve urbane, dhe rritjes së vlerës së truallit në zonat administrative me potencial zhvillimi.
Përshkrimi i Projektit	Projekti ka si synim pastrimin, ridizenjimin dhe mobilimin urban të shesheve të brendshme të blloqeve 5-katëshe të banimit, projektimin estetik e funksional të sheshit të pazarit, si një shesh qendror në qytet, dhe shtrimin e sistemimin e shkallëve të pikës turistike të Kuçovës
Partnerët	Bashkia Kuçovë, komuniteti lokal, Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, Fondi Shqiptar i Zhvillimit
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Projekti i shërben rigjenerimit të zonave urbane të ndërtuara në stilin racional të ekonomisë së centralizuar, të cilat do i nënshtrohen ndërhyrjeve vitalizuese • Projekti rivitalizon pikën turistike, si qendër të aktiviteteve turistike potenciale të bashkisë Kuçovë • Projekti mundëson akses më të mirë në zonën e pazarit
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 2 të Objektivit 4 “Rikonstruksioni dhe rehabilitimi i shesheve kryesore në qytet dhe në qendrat e njësisve rurale”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Kryerja e Studimit të detajuar, që përfshin detajet tekniko-inxhinierike, si dhe analizimin e strukturës aktuale të shesheve dhe metodave të shtrimit/punimit më të lidhura me kontekstin lokal • Gjetja e mënyrave të financimit/caktimit të buxhetit • Zbatimi i punimeve deri në fund të vitit 2016 për pikën c dhe deri në fund të 2017 për pikat a e b
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Akses më i mirë në zonën e pazarit • Përmirësim estetik i shesheve • Shtim i sipërfaqeve të gjelbra në qytetin e Kuçovës

Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Pamundësia financiare për të përballuar koston e projektit në gjithë komponentët e tij • Moskryerja e punimeve në përputhje me pritshmëritë kohor
Statusi aktual i projektit	Studim / Projektim
Fazat e projektit	<p>Pika c: Studimi dhe Projektimi 2015-2016 Tenderimi dhe Ndërtimi 2016-2017</p> <p>Pikat a e b: Studimi e Projektimi 2016 Tenderimi e Ndërtimi 2017</p>
Vlerësimi i prioriteteve	Afatmesëm
Burimi i mundshëm kryesor i financimit	Bashkia me fondet e veta dhe FZHR
Burimi i mundshëm dytësor i financimit	FSHZH, donatorë të tjerë

Figura 83 Shkallët e pikës turistike / Sheshi i Pazarit

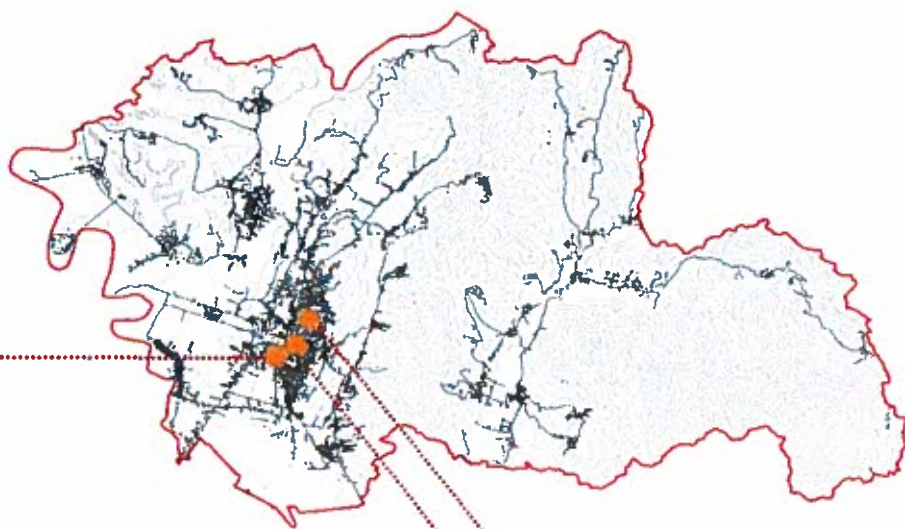

Burimi: Panoramio¹³⁵

Figura 84 Sheshe mes pallateve të stilit komunist: shesh i rikonstruktuar dhe shesh në nevojë rikonstruktimi

Burimi: Arkiva Co-PLAN, 2015

**Rikonstrukcion i sheshit të Pazarit,
pranë pallatit 9-katësh**

**Rikonstrukcion i
Shkallëve të "Pikës turistike"**

**Sistemim i shesheve të pallateve 5- Kt të
lagjeve të qytetit**

Qëllimi	17. Rehabilitimi dhe rivitalizimi i hapësirave të gjelbra dhe publike në zonat urbane dhe rurale
Titulli i Projektit	<i>Rikonstruktimi i shesheve të qendrave të njësive administrative a- Lumas, b) Perondi, c) Kozare</i>
Preventivi	
Konteksti i Projektit	Ky projekt hartohet në kuadër të përmirësimit të kushteve fizike, funksionale dhe mjedisore të qendrave të njësive administrative rurale të Bashkisë Kuçovë. Aktualisht qendrat e njësive Lumas dhe Perondi janë të pasistemuara dhe pjesërisht të pashtruara, ndërsa fshati Havaleas i njësisë Kozare ka qendër të rikonstruktuar, por jo në trajtë sheshi publik. Është e rëndësishme të krijohet një imazh më pozitiv i qendrave rurale, në funksion të potencialit turistik të zonës dhe ofrimit të shërbimeve më cilësore ndaj banorëve.
Përshkrimi i Projektit	Projekti ka si synim pastrimin, ridizenjimin, shtrimin dhe mobilimin urban të shesheve qendrore të fshatrave Lumas, Perondi dhe Havaleas, për të përmirësuar cilësinë e jetesës dhe kushtet e ofrimit të shërbimeve në to.
Partnerët	Bashkia Kuçovë, komuniteti lokal, Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, Fondi Shqiptar i Zhvillimit
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Projekti mundëson akses më të mirë në fshatrat kryesore të Bashkisë Kuçovë • Projekti ndihmon në përmirësimin e imazhit të njësive administrative, në funksion të zhvillimit të potencialeve të turizmit natyror • Projekti
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 2 të Objektivit 4 “Rikonstruksioni dhe rehabilitimi i shesheve kryesore në qytet dhe në qendrat e njësive rurale”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Kryerja e Studimit të detajuar, që përfshin detajet tekniko-inxhinierike, si dhe analizimin e strukturës aktuale të shesheve dhe metodave të shtrimit/punimit më të lidhura me kontekstin lokal • Gjetja e mënyrave të financimit/caktimit të buxhetit • Zbatimi i punimeve deri në fund të vitit 2017
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Rritja e cilësisë së jetës për banorët e zonave rurale të Bashkisë Kuçovë • Përmirësim estetik i qendrës së fshatrave

	<ul style="list-style-type: none"> • Shtimi i sipërfaqeve reale të përdorimit publik për banorët
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Pamundësia financiare për të përballuar koston e projektit në gjithë komponentët e tij • Moskryerja e punimeve në përputhje me pritshmëritë kohore
Statusi aktual i projektit	Koncept ide
Fazat e projektit	Studimi dhe Projektimi 2016 Tenderimi dhe Ndërtimi 2016-2017
Vlerësimi i prioriteteve	Afatmesëm
Burimi i mundshëm kryesor i financimit	Bashkia me fondet e veta
Burimi i mundshëm dytësor i financimit	FZHR , Donatorë të tjerë

Figura 85 Qendra e fshatit Havaleas / Lumas

Burimi: Arkiva Co-PLAN, 2015 / Panoramio ¹³⁶

Qëllimi	Rritja e cilësisë së jetesës dhe strehimit në Bashkinë Kuçovë
Titulli i Projektit	<i>Ndërtimi i një Objekti të strehimit social për popullsinë e pastrehë, ose në nevojë strehimi</i>
Preventivi	~ 100 000 000 lekë
Konteksti i Projektit	Projekti fokusohet në nevojat për strehim që ka aktualisht popullsia në qytetin e Kuçovës, specifikisht personat e regjistruar si “të pastrehë”, që arrijnë një numër të përafërt prej 870 familjesh (2500 persona). Ky projekt është vetëm një pjesë e strategjisë për sigurimin e strehimit për popullsinë e pastrehë, dhe për lehtësinë e strehimit për familjet e reja në gjithë territorin e bashkisë.
Përshkrimi i Projektit	Projekti parashikon që banesa për strehim social do ketë një lartësi prej 6 katesh dhe do përmbushë një pjesë të nevojave aktuale për strehim për familjet e pastreha. Vendndodhja e projektit do përmbushë disa kushte, si: akses i mirë në infrastrukturë rrugore dhe në shërbimin e ujësjellës-kanalizimeve; afërsia me qendrat e shërbimeve të qytetit, për të shmangur segregimin ekonomik; prania e kushteve të përshtatshme të gjelbërimit, diellzimit, dhe hapësirave publike; plotësim i standardeve bazë për jetueshmërinë, si m ² /banor, sipas legjislacionit etj.
Partnerët	Bashkia Kuçovë, komuniteti lokal, Ministria e Zhvillimit Urban, sektori i ndërtimit
Arsyetimi i Projektit	Projekti vjen si nevojë emergjente e bashkisë, për të përmbushur nevojat bazike të popullsisë së pastrehë. Ky projekt është i pari në një vazhdimësi politikash e projektesh të fokusuara në sigurimin e strehimit të përballeshëm në gjithë Bashkinë Kuçovë.
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 3 të Objektivit 4 “Krijimi i mundësive të strehimit të përballeshëm për popullsinë aktuale, dhe strehimit social për popullsinë e regjistruar si të pastrehë, duke ndjekur politika strehimi koherente, stimuj tatimorë dhe qira të lehtësuara”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Gjetja e mundësive për financimin të projektit, duke përfituar nga fonde të strehimit social • Identifikimi i familjeve që do gjejnë strehim në këtë banesë, sipas nevojës dhe statusit të emergjencës • Realizim i PPP me sektorin e ndërtimit, për të mundësuar strehimin e pjesës tjetër të popullsisë së ardhur, në nevojë.

Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Ulje e numrit të familjeve të pastreha në masë 50% deri në fund të vitit 2016 dhe plotësisht deri në 2030
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Tkurrja e sektorit të ndërtimitarisë në rajon, duke mos mundësuar krijimin e partneriteteve për strehimin social • Vështirësitë në gjetjen e mjeteve të financimit për ndërtimin e banesave sociale që të përmbushin nevojat për strehim të të gjithë bashkisë Kuçovë • Vështirësi të mundshme në procesin e gjetjes, blerjes dhe shpronësimit të parcelës ku do ndërtohet objekti i ri • Mundësi të segregimit për shkak të strukturës së objektit dhe pozicionit të tij në qytet
Statusi aktual i projektit	Koncept Ide
Fazat e projektit	Studimi dhe Projektimi 2015-2016 Tenderimi dhe Ndërtimi 2016
Vlerësimi i prioriteteve	Afatmesëm
Burimi i mundshëm kryesor i financimit	Bashkia me fondet e veta, zhvillues
Burimi i mundshëm dytësor i financimit	Enti Kombëtar i Banesave, FSHZH, FZHR

Figura 86 Strehim social, Barcelonë, nga M1441 Arquitectura; Strehim miks, i përballueshëm, Francë, nga Gelin-Lafon Architects

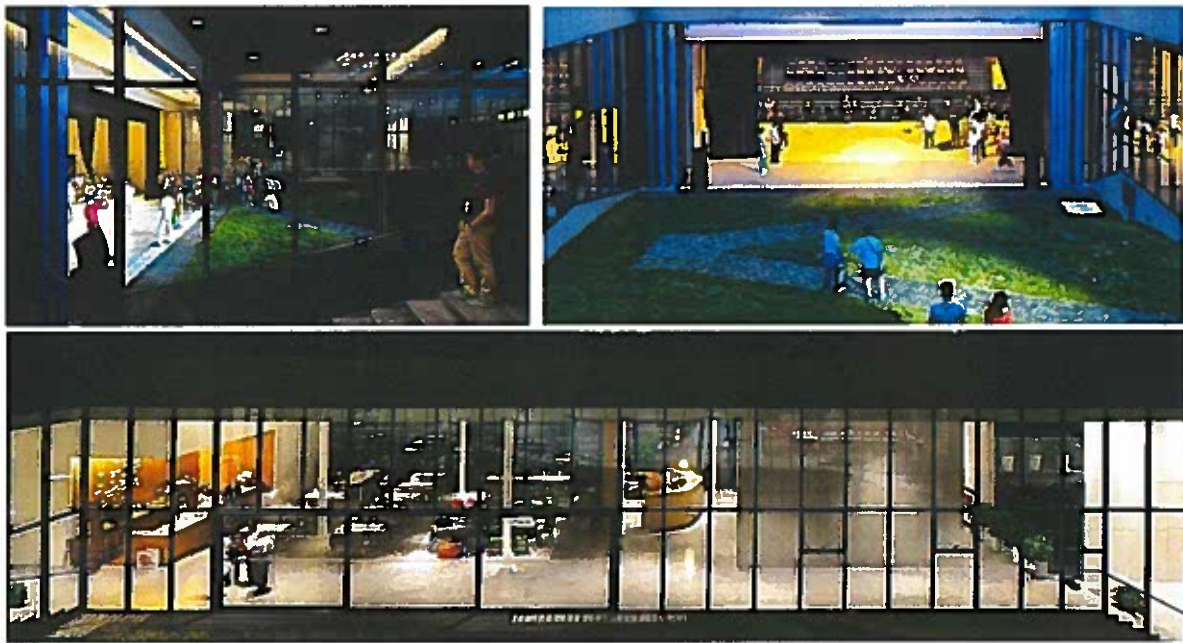
Burimi: M1441 Arquitectura/ Archdaily ¹³⁷

Qëllimi	19. Rritja e cilësisë së jetës dhe mundësive për të rinjtë
Titulli i Projektit	<i>Ndërtimi i një qendre artistike e kulturore për shërbime ndaj të rinjve</i>
Preventivi	~70 000 000 lekë
Konteksti i Projektit	Ky projekt adreson mungesën e qendrave të aktiviteteve për të rinj, si dhe të një qendre të mirëfilltë artistike për Bashkinë Kuçovë. Nëpërmjet një qendre artistike për të rinjtë, integrohen nevoja që ka për zhvillimin e aktiviteteve kulturore, trajnimin në kurse të ndryshme të lidhura me artin, me shërbimet e nevojshme për të rinjtë, aktivitetet rekreative e të orientuara drejt edukimit dhe sportit, etj.
Përshkrimi i Projektit	Projekti parashikon ndërtimin e një qendre shërbimi ndaj të rinjve, të specializuar për aktivitete artistike e kulturore. Kjo qendër do ofrojë kurse artesh dhe trajnime specifike, këshillime karriere për të rinjtë, organizim aktiviteteve kulturore, sportive, rekreative, për të rinjtë, organizim veprimtarish artistike / ekspozitash me ndikim në bashki, etj.
Partnerët	Bashkia Kuçovë, komuniteti lokal, Ministria e Kulturës, Ministria e Arsimit dhe Sportit, Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë, etj.
Arsyetimi i Projektit	Projekti ka ndikim në dy shkallë: në nivel bashkie, dhe për të rinjtë që do e frekuentojnë qendrën. Në nivel bashkie, qendra do mundësojë organizim të aktiviteteve me pjesëmarrje të gjerë, me theks artistik, mbrojtjen e identitetit lokal, promovimin e turizmit, etj. Për të rinjtë qendra do mundësojë kultivimin e aftësive artistike, por edhe trajnime, këshillime karriere, e këshillime për çështje problematike, si dhe organizim aktiviteteve të përbashkëta sportive, rekreative, etj.
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 4 të Objektivit 4 “Zhvillimi social-kulturor dhe sportiv i popullsisë, duke rehabilituar infrastrukturën ekzistuese, dhe duke shtuar objekte sociale e kulturore në shërbim të nevojave të komunitetit”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Gjetja e mundësive për financimin, duke adresuar fonde të qeverisë për kulturën dhe mirëqenien sociale • Lidhja e marrëveshjeve me OJQ dhe organizata të tjera në rajon, të cilat operojnë në fusha të ngjashme, për të organizuar veprimtari në bashkëpunim. • Krijim partneriteti me universitetet më të afërta dhe shkollat profesionale, për organizim trajnimesh e punëtorish të përbashkëta
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Rritje e nivelit të përgjithshëm arsimor e kulturor të të rinjve në Kuçovë në 10-vjeçarën e ardhshëm

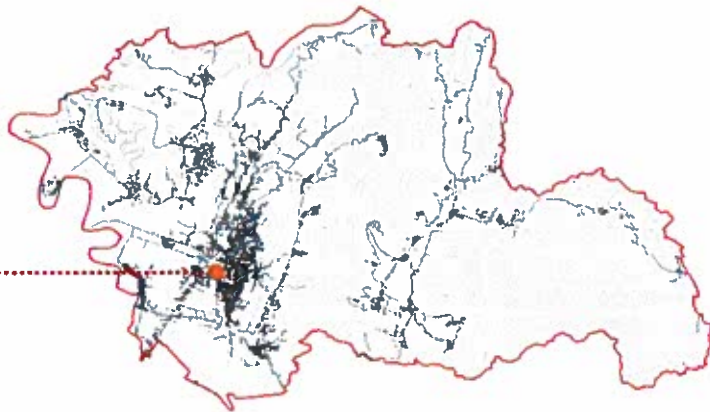
	<ul style="list-style-type: none"> • Theksimi i potencialeve kulturore e historike të Bashkisë Kuçovë, në ndihmë të imazhit dhe fuqizimit të turizmit natyror e kulturor • Rritja e angazhimit qytetar në çështje të përbashkëta komunitare, në kuadër të aktiviteteve të qendrës rinore
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Mundësitë e kufizuara të financimit mund të ngushtojnë sferën e veprimit të qendrës • Vështirësi në gjendjen e vendndodhjes, pronësisë së truallit, etj.
Statusi aktual i projektit	Koncept Ide
Fazat e projektit	Studimi dhe Projektimi 2016 Tenderimi dhe Ndërtimi 2017-2018
Vlerësimi i prioriteteve	Afatgjatë
Burimi i mundshëm kryesor i financimit	Bashkia me fondet e veta, FZHR
Burimi i mundshëm dytësor i financimit	Ministria e Kulturës, Ministria e Mirëqenies sociale dhe rinisë, donatorë të tjerë

Figura 87 Qendra Rinore dhe Kulturore “Gehua”, Qinhuangdao, Kinë, nga Open Architecture (Burimi: Archdaily¹³⁸)

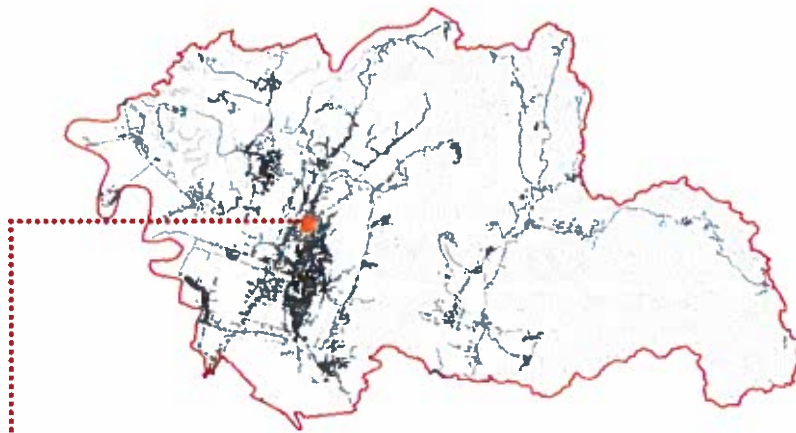
Qëllimi	20. Akses më i mirë në shërbime rekreative e sociale të cilësisë së lartë
Titulli i Projektit	<i>Rikonstruksioni i shkallëve të stadiumit të Kuçovës</i>
Preventivi	~10,300,000 lekë
Konteksti i Projektit	Stadiumi i Kuçovës ka një sipërfaqe prej 9560 m2 dhe është objekti më i rëndësishëm sportiv i qytetit, ku kryhen pjesa më e madhe e aktiviteteve të lidhura me sportin. Gjendja e tij aktuale është relativisht e mirë, përveç shkallëve të anës perëndimore, të cilat kanë nevojë për rikonstruksion
Përshkrimi i Projektit	Projekti parashikon rikonstruksionin e shkallares së stadiumit, në hyrjen në pjesën perëndimore të tij.
Partnerët	Bashkia Kuçovë, komuniteti lokal, Ministria e Arsimit dhe Sportit, FSHZH, etj.
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Projekti i shërben rikonstruksionit dhe funksionalitetit të objektit më të rëndësishëm sportive në rang bashkie • Me kryerjen e rikonstruksionit, stadiumi mund të shtojë numrin e aktiviteteve dhe numrin e pjesëmarrësve në to
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 4 të Objektivit 4 “Zhvillimi social-kulturor dhe sportiv i popullsisë, duke rehabilituar infrastrukturën ekzistuese, dhe duke shtuar objekte sociale e kulturore në shërbim të nevojave të komunitetit”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i studimit të detajuar teknik të rikonstruktimit • Gjetja e mundësive për financim nga fonde qeveritare, të palëve private, etj. • Realizimi i punimeve deri në vitin 2016
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Rritja e numrit të aktiviteteve të organizuara në stadium • Rritja e numrit të përdoruesve të stadiumit • Përmirësim i imazhit të objekteve sportive në bashki
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Financimi i kërkuar ka vlerë të lartë, të papërbalueshme vetëm nga buxheti bashkiak • Shqetësime të përkohshme të aktiviteteve për shkak të punimeve
Statusi aktual i projektit	Koncept-Projekt
Fazat e projektit	Projektimi 2015-2016 Zbatimi 2016

Vlerësimi i prioriteteve	Afatshkurtër
Burimi i mundshëm kryesor i financimit	Bashkia me fondet e veta, Ministria e Arsimit dhe Sportit
Burimi i mundshëm dytësor i financimit	FZHR

Qëllimi	21. Përmirësim i cilësisë së shërbimeve dhe infrastrukturës në bashki
Titulli i Projektit	<i>Zgjerimi i zonës së varrezave të qytetit Kuçovë</i>
Preventivi	~1500 000 lekë
Konteksti i Projektit	Aktualisht, varrezat e qytetit të Kuçovës, të ndodhura në kufirin verior të tij, po shkojnë drejt plotësimit total të sipërfaqes së tyre
Përshkrimi i Projektit	Projekti parashikon zgjerimin e sipërfaqes së varrezave, duke konvertuar token e kultivuar përreth nga përdorimi bujqësi, në përdorim të veçantë. Gjithashtu propozohet një brez i gjelbër rreth e qark parcelave të varrezave, për t'u distancuar nga zonat e banuara përreth.
Partnerët	Bashkia Kuçovë, FZHR, komuniteti lokal
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> Sipërfaqja aktuale me funksion varrezë është në përfundim, dhe nuk plotëson nevojat e zonës urbane të Kuçovës
Objektivi	Projekti kontribuon në Politikën 5 të Objektivit 4 “Zhvillimi i qëndrueshëm i hapësirave të lira në Kuçovë, gjelbërimit dhe hapësirave me karakter të veçantë, për t'i shërbyer funksionit mjedisor dhe estetik për qytetin”
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> Hartimi i projektit të zgjerimit dhe të dizenjimit të peizazhit me elemente të gjelbra Gjetja e mundësive për financim nga fonde të tjera Realizimi i punimeve deri në vitin 2017
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> Rritja e kapacitetit mbajtës të parcelave të varrezave Sigurimi i zonave buferike, ndarëse mes varrezave dhe vendbanimeve të afërta të tyre
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> Zvogëlimi i sipërfaqes së tokës bujqësore të kultivuar Zgjerimi drejt pronave private mund të sjellë konflikte pronësie Vështirësi në gjetjen e burimeve të jashtme të financimit
Statusi aktual i projektit	Koncept-Projekt
Fazat e projektit	Projektimi 2016 Zbatimi 2017
Vlerësimi i prioriteteve	Afatgjatë

Burimi i mundshëm kryesor i financimit	Bashkia me fondet e veta
Burimi i mundshëm dytësor i financimit	FZHR, donatorë të tjerë

Zgjerim i Varrezave të qytetit

Shënime dhe Referenca

¹ Përlllogaritjet për numrin e popullsisë në Bashkinë Kuçovë, viti 2015, janë kryer nga Co-PLAN, mbështetur në të dhënat e INSTAT 2011

² Të dhëna të marra nga Bashkia Kuçovë, si dhe përshtatur nga

https://sq.wikipedia.org/wiki/Baza_Ajrore_Ku%C3%A7ov%C3%AB;

<http://www.bashkiakucove.gov.al/index.php/en/qyteti/historiku-i-kucoves>; *Gazeta Telegraf, Shkëlqimi dhe rënia e qytetit të Kuçovës, Mars 2013; Forumi i Kuçovës, Historiku dhe Kultura, Bashkia Kuçovë*

³ Kisha në Perondi: <http://english.beratculture.org/?p=117>, hyrë në mars 2015 / Uzina e Përpunimit të Naftës:

<https://www.flickr.com/photos/pasztila/10613709715>, hyrë në mars 2015

⁴ Analiza merr parasysh vitet përkatëse të plansheteve të hartave topografike të Shqipërisë (nga 1956 në 1983)

⁵ Bazuar në Hartat topografike të Shqipërisë, ortofoto 2007, dhe hartë bazë ESRI 2013, dhe llogaritje të autorëve

⁶ Sipas studimit të INSTAT për Tipologjinë e Komunave dhe të Bashkive (2014), mbi bazën e të dhënave të *Censusi 2011*.

⁷ Për të realizuar llogaritjet, është përdorur popullsia sipas INSTAT (Censusi 2011), pasi vetëm në këtë mënyrë mund të përfshihen në formulë disa tregues dhe të bëhen krahasimet mbi hartën e ZFU-ve dhe të aglomerateve urbane.

⁸ *European Spatial Development Perspective – Perspektiva Evropiane për Zhvillimin Hapësinor*

⁹ *Work catchment area*

¹⁰ Gjatë vitit 2015 Co-PLAN ndërmori një analizë të zhvillimit policentrik në nivel Shqipërie, duke ndjekur me përpikëri metodologjinë e ESPON 1.1.1 (Projekt i *European Spatial Planning Observatory Network*). Kjo analizë trajton 7 tregues të policentrizmit morfologjik (fizik) të cilët të kombinuar formojnë tre indekse (madhësia, pozicionimi dhe lidhshmëria) dhe në përfundim një indeks të policentrizmit për Shqipërinë, të krahasueshëm me ato të vendeve evropiane që kanë qenë subjekt i ESPON 1.1.1. Po ashtu, kjo analizë kryhet edhe për 7 tregues të policentrizmit funksional. Për shkak të mungesës së të dhënave, policentrizmi funksional është përshkruar por nuk është analizuar i plotë (jot ë gjithë treguesit mund të maten).

¹¹ Prodhimi i brendshëm bruto

¹² Bashki Kuçovë, Analiza e Gjendjes Aktuale për Planin e Përgjithshëm Vendor, Bashkia Kuçovë

¹³ Përzgjedhja e kësaj zone si rajon është bërë vetë për arsye studimi. Në këtë territor gjenden burime të shumta ujore, janë përqendruar një pjesë e madhe e HEC-ëve dhe parqet nga zona fushore e bregdetare deri tek ajo malore. Pra nga ana e analizës së metabolizmit përmban të gjithë elementët e nevojshëm për analizim

¹⁴ Burimet e informacionit për hartën e fluksit të energjisë janë: SHGJSH (biomasa), AKBN dhe TAP (hidrokarburet, energjia e erës, energjia e diellit dhe energjia gjeotermale), www.riverwatch.eu (HEC-et), Atlasi Gjeotermal (burimet gjeotermale) dhe Analiza e Përdorimit të Tokës, Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015 (sipërfaqet ujore)

¹⁵ Burimi i informacionit është Harta e rrezatimit mesatar vjetor, AKBN, përpunuar tek harta e energjisë në rajon (Co-PLAN)

¹⁶ Burimi i informacionit për hartën e fluksit të ujit është SHGJSH (akuifere, burimet dhe shpimet), www.riverwatch.eu (HEC-et) dhe www.bestcountryreports.com (precipitimet) dhe Analiza e Përdorimit të Tokës, Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015 (sipërfaqet ujore)

¹⁷ AKBN, 2015 (në përgjigje të shkresës zyrtare Nr.1777 Prot datë 16.10.2015)

¹⁸ Albanian Geothermal Atlas

¹⁹ Energji të rinovueshme, energjia diellore

²⁰ Strategjia Kombëtare e Energjisë 2013

²¹ INSTAT, Censusi 2011 (Grid)

²² Burimet e informacionit për hartën e fluksit të energjisë në Bashkinë Kuçovë janë: Ministria e Mjedisit (zonat e mbrojtura), www.riverwatch.eu (HEC-et) dhe Analiza e Përdorimit të Tokës, Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015 (zonat industriale dhe sipërfaqet ujore)

²³ Njësi Ekonomike Familjare

²⁴ INSTAT, Censusi 2011

²⁵ Imbotilim është uji i pijshëm i paketuar në shishe

²⁶ Harta Hidrologjike, SHGJSH

- ²⁷ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, *Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Beratit*, Tiranë 2014
- ²⁸ Burimi i informacionit për hartën e fluksit të ujit është Bashkia Kuçovë dhe Valu ADD (sistemi i ujësjellësit dhe zona e mbulimit me shërbim), www.riverwatch.eu (HEC-et) dhe Analiza e Përdorimit të Tokës, Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015 (zonat industriale dhe sipërfaqet ujore)
- ²⁹ Të dhënat për ujësjellës-kanalizime janë përpunuar nga Valu ADD
- ³⁰ Burimi i informacionit për hartën e fluksit të ushqimit është Mbulesa e Tokës nga Corine, Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Urban dhe Administrimit të Ujërave (pikat e grumbillimit dhe magazinimit) dhe Analiza e Përdorimit të Tokës, Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015 (zonat industriale dhe sipërfaqet ujore)
- ³¹ Referuar Hartës së Përdorimit të Tokës dhe Mbulesës së Tokës sipas CORINE
- ³² Në çdo rast, për njësinë administrative Kuçovë prodhimitaria bujqësore e blegtorale është 0.
- ³³ Ministria e Mjedisit, Agjencia Rajonale Mjedisore Berat, *Raporti i Rajonal Mjedisor Berat*, Berat 2014
- ³⁴ INSTAT (2013), i disponueshëm në: <http://www.instat.gov.al/al/themes/mjedisi.aspx?tab=tabs-5>
- ³⁵ Raporti Rajonal Mjedisor Berat, 2014
- ³⁶ Vendim i KM nr.175, datë 19.1.2011, Për miratimin e strategjisë kombëtare të menaxhimit të mbetjeve dhe të planit kombëtar të menaxhimit të mbetjeve nisur nga ngjashmëria që ka bashkia Kuçovë me bashkinë Vorë në nr popullsie, kemi bërë një përafrim të të dhënave të riciklimit.
- ³⁷ Burimi i info për hartën e fluksit të mbetjeve në Bashkinë Kuçovë janë marr nga Ministria e Zhvillimit Urban (vendepozitimet), Ministria e Mjedisit (kompanitë ricikluese), dhe Analiza e Përdorimit të Tokës, Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015 (zonat industriale dhe sipërfaqet ujore)
- ³⁸ Literaturë
- ³⁹ SHGJSH, 2014
- ⁴⁰ Ky monitorim i cilësisë së ujërave sipërfaqësore u krye për lumenjtë: Seman (Osum, Devoll, Seman, dhe Gjanicë), Shkumbin, dhe Vjosë. Monitorimi u krye në periudhën Qershor-Korrik 2015, nga Co-PLAN, në kuadër të zbatimit të projektit të USAID për Planifikimin dhe Qeverisjen Vendore. Në pellgun e Lumit Seman (përfshirë Devollin dhe Osumin), marrja e mostrave të ujit për analizë u bë në 11 pika. Në të gjitha pikat u analizuan në laborator 13 parametra fiziko dhe bio-kimikë (pH, Light Transparency, Electric Conductivity, Total Suspended Solids (TSS), Total Dissolved Solids (TDS), Dissolved Oxygen (DO), Temperature, Biochemical Oxygen Demand (BOD), N-NH₄, N-NO₃, N-NO₂, sulfidet dhe Total Coliform). Ndërkohë, 7 Nga mostrat e mbledhura u analizuan edhe për praninë e metaleve të rënda (Pb, Cd, Mn, Ni, Zn, Cu, Co, Cr, Hg, As, Ba, Br)
- ⁴¹ *Biological Oxygen Demand* – Nevoja Biologjike për Oksigjen
- ⁴² Normat janë marrë nga Council Directive CEE/CEEA/CE 78/659 (Direktiva e Komisionit Evropian CEE/CEEA/CE 78/659) për cilësinë e ujërave të ëmbla për rritjen e peshqve
- ⁴³ *Total Suspended Solids*
- ⁴⁴ *Total Dissolved Solids*
- ⁴⁵ Standardi mjedisor është marrë nga Directive 2006/113/EC of The European Parliament and of The Council of 12 December 2006 on the quality required of shellfish eaters
- ⁴⁶ Metalet e rënda janë monitoruar në Seman 1 dhe 2, Gjanicë 1 dhe 2, Devoll 2, Osum 5 dhe 6, si dhe Vjosë 1 dhe 3
- ⁴⁷ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar 2014, *Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë Qarku Fier*, Ministria e Energjisë dhe Industrisë
- ⁴⁸ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar 2014, *Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në qarqet e Shqipërisë*, Qarku Berat, Ministria e Energjisë dhe Industrisë
- ⁴⁹ Agjencia Kombëtare e Mjedisit 2014, Raporti i Gjendjes së Mjedisit 2014, Ministria e Mjedisit
- ⁵⁰ Ministria e Mjedisit, Drejtoria Rajonale e Shërbimit Pyjor Berat, Seksioni i Shërbimit Pyjor Kuçovë, 2015
- ⁵¹ Ministria e Mjedisit, Drejtoria Rajonale e Shërbimit Pyjor Berat, Seksioni i Shërbimit Pyjor Kuçovë, 2015
- ⁵² Drejtoria Rajonale e Bujqësisë, Berat, 2015.
- ⁵³ Agjencia për Zhvillim Bujqësor Rural, 2015. Gjatë viteve 2007-2014 rrethi I Kuçovës ka përfutuar nga “Fondi I Programit për bujqësinë dhe zhvillimin rural”
- ⁵⁴ Agjencia për Zhvillim Bujqësor Rural, 2015. Gjatë viteve 2007-2014 rrethi I Kuçovës ka përfutuar nga “Fondi I Programit për bujqësinë dhe zhvillimin rural”
- ⁵⁵ Agjencia Rajonale e Mjedisit Berat, Raporti i Gjendjes së Mjedisit, 2014
- ⁵⁶ United States Department of Agriculture, Natural Resources Conservation Services, *A Basic System of Soil Classification for Making and Interpreting Soil Surveys*, 1999, http://www.nrcs.usda.gov/Internet/FSE_DOCUMENTS/nrcs142p2_051232.pdf shikuar më 6 nentor 2015
- ⁵⁷ Agim Binaj, Pirro Veizi, Enkeleida Beqiraj, Fran Gjoka, Elian Kasa, *Economic losses from soil degradation in agricultural areas in Albania*, Agric. Econ. – Czech, 60, 2014 (6): 287–293

- ⁵⁸ ARM, Berat 2014
- ⁵⁹ Raporti i Gjendjes së Mjedisit Berat, 2014
- ⁶⁰ Raporti i Gjendjes së Mjedisit Berat, 2014
- ⁶¹ Raporti i Gjendjes së Mjedisit Berat, 2014
- ⁶² EU Commission, *Overview of CAP Reform 2014-2020, Agricultural Policy Perspectives Brief, N°5** / December 2013
- ⁶³ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, 2014, *Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në qarqet e Shqipërisë*, Qarku Berat, Ministria e Energjisë dhe Industrisë
- ⁶⁴ United Nations Economic Commission for Europe Albania Environmental Performance Review, Second Review, United Nations, New York and Geneva, 2012, Raporti *South-Eastern European mining related risks: Identification and verification of environmental hot spots*
- ⁶⁵ Agjencia Rajonale e Mjedisit Berat, Raporti i Gjendjes së Mjedisit, 2014
- ⁶⁶ Agjencia Rajonale e Mjedisit Berat, Raporti i Gjendjes së Mjedisit, 2014
- ⁶⁷ Burimet e Energjisë së Rinovueshme
- ⁶⁸ Topi, I. 2012, *Aspects of global climate change in Albania based on analysis of several climate indicators*, International Journal of Ecosystem and Ecology Sciences (IJEES)
- ⁶⁹ EU Commission, *Overview of CAP Reform 2014-2020, Agricultural Policy Perspectives Brief, N°5** / December 2013
- ⁷⁰ Qarqe të ngjashme janë konsideruar qarqet me popullsi të përafërt me Beratin, respektivisht Lezha, Dibra dhe Vlora
- ⁷¹ PBB (Produkti i Brendshëm Bruto) tregon se çfarë vlere kanë të mirat materiale dhe shërbimet që janë prodhuar në vend gjatë një viti, duke iu referuar çmimit të tregut.
- ⁷² Referuar të dhënave të publikuara nga INSTAT, në "Llogaritë Rajonale në Shqipëri, 2012" dhe "Vjetarin Statistikor Rajonal, 2015"
- ⁷³ VSHB llogaritet si: $Vlera\ e\ Prodhimit - Vlera\ e\ Konsumit\ të\ Ndërmjetëm$. (Vlera e Prodhimit = Vlera e shitjeve totale të mallrave dhe shërbimeve + Vlera e ndryshimeve në inventar ; Konsumi i Ndërmjetëm (KN) = kostoja e materialeve, furnizimeve dhe shërbimeve të përdorura për të prodhuar mallrat ose shërbimet përfundimtare)
- ⁷⁴ Produktiviteti llogaritet si raport i VSHB së sektorit me numrin e të punësuarve në atë sektor
- ⁷⁵ Të dhëna nga Bashkia Kuçovë, 2015
- ⁷⁶ Referuar mbulesës së tokës sipas Corine
- ⁷⁷ Të dhëna të Bashkisë Kuçovë, 2015
- ⁷⁸ Të dhëna të Bashkisë Kuçovë, 2015
- ⁷⁹ Albpetrol, <http://www.albpetrol.al/marveshjet-hidrokarbure/kompanite>, hyrë në dhjetor 2015
- ⁸⁰ AKBN, 2015
- ⁸¹ Llogaritjet autori, duke ruajtur peshat specifike të ndarjes së popullsisë në bashki e komuna me të dhënat e censurit të popullsisë, 2011.
- ⁸² Shënim metodik: *INSTAT mbështetur në të dhënat e regjistrimit të përgjithshëm të popullsisë si dhe në "trendin" që kanë pësuar treguesit demografik të lindshmërisë, vdekshmërisë, emigracioni dhe migracion, ka ndërtuar skenarët e parashikimeve të popullsisë. Sipas këtyre përlllogaritje, janë ndërtuar 3 skenarë të numrit të popullsisë shqiptare deri në vitin 2031, përkatësisht skenari i rritjes ulët, (lindje të ulta, vdekshmëri e lartë, migracion i lartë) skenari i rritjes së mesme (lindshmëri, vdekshmëri dhe migracion me rritje të mesme) dhe skenari i rritjes së lartë (lindshmëri e lartë, vdekshmëri e ulët dhe migracion i ulët). Për efekt planifikimi (demografik, financiar-buxhetor) rekomandohet përdorimi i të dhënave që rezultojnë nga skenari i rritjes së mesme të popullsisë. Gjithashtu, vlen të theksohet se parashikimet e popullsisë për rastin e qarqeve janë përlllogaritur duke shfrytëzuar skenarin e rritjes së mesme, në periudha 5-vjeçare dhe vetëm në nivel qarku, pra nuk ka llogaritje në nivel bashkie ose ish komune. Mbështetur në të dhënat e popullsisë për ish komunat, bashkitë dhe peshën e tyre përkatëse ndaj qarkut për vitin 2011, janë përgatitur "projeksionet e popullsisë në nivel bashkie dhe komunash për periudhën 2016-2031.*
- ⁸³ Llogaritjet si raport i personave që kanë përfunduar arsimin 8 ose 9 vjeçar ndaj popullsisë 15 vjeç e lart
- ⁸⁴ Ky vlerësim është kryer nga Ministria e Arsimit, për gjithë objektet arsimore (parashkollor deri në shkollë të mesme) në territorin e Shqipërisë, në vitin 2012. Treguesit e matur janë: kushtet e mureve të jashtme, kushtet e mureve të brendshme, gjendja e çatisë, gjendja e tavaneve të brendshme, gjendja e themeleve, cilësia e dyerve dhe cilësia e dritareve
- ⁸⁵ Bashkia Kuçovë, 2015
- ⁸⁶ Me qendra shëndetësore, në këtë rast nënkuptohen si qendra shëndetësore, sipas përkufizimit në VKM 857, datë 20.12.2006 "Për financimin e shërbimeve të kujdesit shëndetësor parësor nga skema e detyrueshme e sigurimeve të kujdesit shëndetësor", ashtu edhe ambulanca konsultore.

- ⁸⁷ Sipas VKM Nr. 671, datë 29.7.2015, kërkohet një qendër shëndetësore për 250-1,500 banorë
- ⁸⁸ Referuar Analizës demografike, seksioni I.4.1
- ⁸⁹ Drejtoria e Shëndetit Publik
- ⁹⁰ Ministria e Shëndetësisë, 2009: "Situata shëndetësore dhe kujdesi shëndetësor, arritjet dhe drejtimit për të ardhmen"
- ⁹¹ Drejtoria e Shëndetit Publik, 2010, referuar nga Observatori për të Drejtat e Fëmijëve dhe UNICEF, 2013: "Varfëria e fëmijëve në Shqipëri"
- ⁹² Referuar <http://www.civitas.al/al/vendi/kucove-banoret-proteste-kunder-firmes-se-naftes-po-rrezikojme-shendetin>
- ⁹³ Living Standard Measurement Study: Studimi për Matjen e Standardit të Jetesës
- ⁹⁴ Shifër që i përket vitit 2010, referuar "Analizës së treguesve socialë sipas qarqeve", 2014
- ⁹⁵ Shërbime që adresojnë problemet e familjeve dhe fëmijëve të komunitetit rom dhe egjiptian
- ⁹⁶ Bashkia Kuçovë, Analiza e Gjendjes Ekzistuese për Planin e Përgjithshëm të Planifikimit të Territorit
- ⁹⁷ Bashkia Kuçovë, Zyra e Strehimit: Prioritetet e Familjeve, 2015
- ⁹⁸ Vendim nr. 671, datë 29.7.2015, "Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit"
- ⁹⁹ VKM nr. 671, neni 73
- ¹⁰⁰ Ligji Nr.8378, datë 22.7.1998
- ¹⁰¹ Përgatitur nga vëzhgimet në terren, si dhe konsultimi me ortofoton e vitit 2007, ASIG
- ¹⁰² Bashkia Kuçovë, Analiza e Gjendjes Ekzistuese për Planin e Përgjithshëm të Planifikimit të Territorit
- ¹⁰³ <http://iliri.tv.com/iliria/wp-content/uploads/2014/08/Kisha-Salc-Kozare.jpg>, hyrë në dhjetor 2015
- ¹⁰⁴ "Strategjia ndërsektoriale për decentralizimin dhe qeverisjen vendore 2015-2020" miratuar me Vendim i KM, Nr.691, Dt.Aktit: 29.07.2015
- ¹⁰⁵ Co-PLAN 2015, Harta e Përdorimit të Tokës Kuçovë – Draft
- ¹⁰⁶ Albpetrol Sh.a. 2015, kompanitë, <http://www.albpetrol.al/en/companies/> aksesuar datë 22.11.2015
- ¹⁰⁷ Bankers Petroleum Ltd. 2015, Reserves, <http://www.bankerspetroleum.com/operations/reserves> aksesuar datë 22.11.2015
- ¹⁰⁸ CIA 2015, World Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/al.html> aksesuar datë 22.11.2015
- ¹⁰⁹ Ligj nr. 9073, "Për privatizimin e shoqërisë "Uzina Mekanike e Naftës" SHPK, Kuçovë" datë 29.05.2003
- ¹¹⁰ Të ardhurat nga transfertat ndërqeveritare përfshijnë të ardhurat nga: taksat e ndara, transfertën e kushtëzuar dhe transfertën e pakushtëzuar.
- ¹¹¹ Të ardhurat vendore përfshijnë të ardhura nga: taksa dhe tatime, tarifa, të ardhura nga asetet vendore, dividendë, fonde ose asete të KSHP-ve, donacione dhe hua.
- ¹¹² Të dhënat për transfertën e kushtëzuar përfshijnë dhe të ardhurat nga Fondi i Zhvillimit të Rajoneve për grantet e dhëna në programet e arsimit, kulturës, sportit, shëndetësisë, ujësjellës kanalizime, strehimit.
- ¹¹³ Financimet nga Fondi i Zhvillimit të rajoneve vlerësohet të kenë dhënë kontributin kryesor në këtë drejtim.
- ¹¹⁴ Shpenzimet e kryera nga njësitë e qeverisjes vendore klasifikohen sipas natyrës ekonomike dhe sipas qëllimit të përdorimit të tyre (funksionit apo programe) në përputhje me standardet ndërkombëtare të zhvilluara nga Organizata për Bashkëpunimin Ekonomik dhe Zhvillimin (OECD), të publikuara nga Organizata e Kombeve të Bashkuara.
- ¹¹⁵ Strategjia Ndërsektoriale për Decentralizim dhe Qeverisje Vendore, 2015, faqe 12.
- ¹¹⁶ Projekt-ligji për ligjin e ri Organik për Organizimin dhe Funksonimin e Qeverisë Vendore, aprovuar nga Këshilli i Ministrave, aktualisht në pritje për të kaluar për votim në kuvend.
- ¹¹⁷ Në përputhje me Ligjin nr. 115/2014, datë 31.07.2014 "Mbi Ndarjen territoriale administrative të Njësiteve të Qeverisjes Vendore në Republikën e Shqipërisë"
- ¹¹⁸ Njësi të qeverisjes vendore (bashkitë dhe qarqet sipas legjislacionit në fuqi për ndarjen territoriale dhe administrative)
- ¹¹⁹ INSTAT 2011 dhe llogaritje të autorëve
- ¹²⁰ 'Plani Strategjik për Zhvillimin Ekonomik 2008-2015', Bashkia Kuçovë
- ¹²¹ Bashkia Kuçovë, 2016
- ¹²² Organizata të Shoqërisë Civile
- ¹²³ Bashkia Kuçovë, Analiza e Gjendjes Ekzistuese për Planin e Përgjithshëm të Planifikimit të Territorit
- ¹²⁴ Sipas Seksionit I.4.1, referuar INSTAT, 2011
- ¹²⁵ Sipas ndarjes së territorit në Rajone Zhvillimi me propozim të Këshillit të Ministrave.
- ¹²⁶ Sipas leximit të Cabanes, P. et al, (2008), *Harta Arkeologjike e Shqipërisë*, Botimet Pegi.
- ¹²⁷ Sipas Albanian Academy of Science, *History of Albanian People*, ISBN 99927-1-623-1
- ¹²⁸ Viezzoli, S.J., L. (1923), *Shqypnija, Njoftime gjeografike shtetistike-administratore*, ribotim 2014, Botimet Fishta, Tiranë.

¹²⁹ Sipas Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura

http://akzm.gov.al/index.php?option=com_k2&view=itemlist&layout=category&task=category&id=4&Itemid=370&lang=en, aksesuar në nëntor 2015.

¹³⁰ Sipas Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura

http://akzm.gov.al/index.php?option=com_k2&view=itemlist&layout=category&task=category&id=7&Itemid=372&lang=en, aksesuar në nëntor 2015.

¹³¹ Sipas Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura

http://akzm.gov.al/index.php?option=com_k2&view=itemlist&layout=category&task=category&id=8&Itemid=373&lang=en, aksesuar në nëntor 2015.

¹³² Sipas Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura

http://akzm.gov.al/index.php?option=com_k2&view=itemlist&layout=category&task=category&id=9&Itemid=374&lang=en, aksesuar në nëntor 2015.

¹³³ <http://static.panoramio.com/photos/large/100499069.jpg>, hyrë në dhjetor 2015

¹³⁴

<https://www.google.at/maps/uv?hl=de&pb=!1s0x88484b80df9ecb1f:0xf59e0c6e5693e2af12m5!2m2!1i80!2i80!3m1!2i100!3m1!7e1!4shttps://ssl.panoramio.com/photo/31629453!5soil+%26+gas+museum+parkersburg+-+Google-Suche&sa=X&ved=0ahUKEwjekbi-0dnKAhWHaROKHf4iDWUQoiolgwEwCg>, hyrë në dhjetor 2015; dhe <http://www.kansasoilmuseum.org/>, hyrë në dhjetor 2015

¹³⁵ <http://www.panoramio.com/photo/75762872>, hyrë në dhjetor 2015, dhe

<http://www.panoramio.com/photo/8750694?source=wapi&referrer=kh.google.com>, hyrë në dhjetor 2015

¹³⁶ <http://www.panoramio.com/photo/49596460?source=wapi&referrer=kh.google.com>, hyrë në dhjetor, 2015

¹³⁷

http://www.m1441arquitectura.com/manage_content.php?lang_code=3&cat_inst_id=15&subcat_inst_id=42&item_inst_id=180, hyrë në dhjetor 2015, dhe <http://www.archdaily.com/449885/valenton-housing-gelin-lafon>, hyrë në dhjetor 2015

¹³⁸ <http://www.archdaily.com/276957/gehua-youth-and-cultural-center-open-architecture>, hyrë në dhjetor, 2015

